

A Nőkérdés

A MÁRIA DOROTHEA-EGYLET

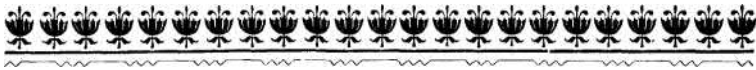
Tíz éves fennállásának ünnepére

KIADJA

GRÓF CSÁKY ALBINÉ

BUDAPEST
CZETTEL ÉS DEUTSCH-FÉLE MŰINTÉZET
1895

A magyar tanítónők törekvései.

Tizedik éve, hogy fennáll a magyarországi tanítónők- és nevelőnőknek, József főherceg leányának védnöksége alatt álló és az ő nevére elnevezett egyesülete. Kevés magyar egyesület van, mely ily rövid idő alatt hasonló sikereket tudott volna felmutatni. A Mária Dorothea-egyesületnek a legutóbbi kimutatás szerint 91.348 ft adósságmentes tőkésített vagyona, 1153 rendes tagja volt (köztük 98 alapító, főképp 50 frttal), meg négy vidéki köre, Kolozsvárott, Újvidéken, Fiumében és Győrött. A múlt évben az egyesület 13.905 ft 75 krt adott ki s tisztán gyűjtésekből és adományokból 4663 ft 12 krt vett be. A tőkésített vagyonton kívül az egyesületnek jelenleg mintegy ötezer forintnyi készpénze, jelentékeny könyvtára s tizenegy, általa kiadott művek könyvkészlete van.

S mindezt főként a tanítónők gyűjtötték és adták össze 4—500 frtnyi évi fizetésükből. Bár semminemű kötelezettség nincs, a hazánkban rendes állomáson működő 3744 tanítónő közül (pedig közöttük közel ezer apácza van) körülbelül egy-negyed része tagja már az egyesületnek, mely arány más, szabad, országos jellegű szakegyesületeknél nem található fel. De valóban alig is nyújt más szakegyesület annyi kedvezményt. Az évi 2 forint rendes tagsági díjért, melynek fele ezenkívül a vidéki körök speciális rendeltetésére fordítatik, a tagok rendes jogaikon kívül esetleg lakást és teljes ellátást nyernek a budapesti tanítónők otthonában és a czemétei (sárosmegyei) fürdőhelyen épült egyesületi üdülőházban, díjtalan közvetítést az elhelyező irodában, 29 fürdőben kedvezményes helyeket s esetleg kölcsönt vagy segélyt az egyesületi segélyalapból. Mindezekon kívül az egyesület négy vidéki köre s a budapesti tanítónői szakosztály tudományos és társadalmi előadásokat rendez, pályaműveket s önálló munkákat ad ki s Budapesten Hampelné-Pulszky Polyxéna választmányi

tag rendezése mellett már három éven át nagyhírű tudorok tartottak nyilvános előadásokat, melyek a nagyközönség figyelmét is fölkellették.

Az egyesület sokirányú tevékenységének megítélése végett különösen két főtörekvést kell megkülönböztetnünk: egyik a nemzeti nőnevelés megszilárdítása és fejlesztése, a másik a tanítónők anyagi és társadalmi helyzetének javítása.

A nemzeti nőnevelés fejlesztése érdekében, az említett tudományos előadásokon kívül, különösen a. „*Mária Dorothea-egyesület könyvtára*“ című vállalat szolgál, melyből eddig 4 kötet jelent meg. Az utolsó Hermán Ottó örökszép idylli rajzait tartalmazza, míg egyik előbbi füzet a serdülő leányok számára alkalmas kritikai jegyzéke. Ugyane czélból az egyesület 1889-ben sikerült kisdednevelési kiállítást rendezett a volt Beleznay-kertben és felhasználta az alkalmat szakelőadások tartására, melyekből 8 kiváló orvostudor értekezését a kisdedek ápolásáról nyomtatásban is kiadta. Pályakérdéseiben és szakelőadásaiban a magyar nyelvtanítása, a kézimunka-oktatás, a háztartási iskola, a serdülő lányok czélszerű nevelése és az idegen ajkú nevelőnők hatásának ellensúlyozása voltak a főtárgyak. Lépéseket tett az egyesület a magyar nevelőnők és zongoramesternők eddig még szervezetlen testületének érdekében s hogy a nők munkaköre kibővítettessék oly módon, hogy azok orvosnők vagy gyógyszerésznők is lehessenek. Talán legfontosabb volt azonban az egyesület hatása az által, hogy külön elhelyező irodát létesített, mely *Rudnai* Jenőné titkár vezetése alatt (Pipa-utcza 33.) főképp arra törekszik, hogy az előkelő körökben a divatosá lett francia nevelőnők helyett képzetesebb magyar nőket vigyen be és rövid idő alatt már közel harmadfél-száz képzett magyar nevelőnőt helyezett el nemzeti nőnevelésünk kiszámíthatatlan előnyére.

Törekvésüknek másik csoportja, a tanítónők anyagi és társadalmi helyzetének javítása, még nagyobb sikerrel járt. 1889-ben megnyílt Budapesten a tanítónők otthona név alatt ismert intézet, a Tisztviselőtelep mellett. Az elhagyott és munkaképtelenné vált művelt nőknek valódi áldása ez az intézet, de áldása azoknak a tanítónőknek is, kik — magánosan élve — itt kellemes és nyugodt ideiglenes tartózkodó helyet találtak. S az egyelet ezenfelül még beteg tanítónők számára fürdőkezdményeket biztosított s egyeseknek, kik erre rászorultak, több ezer forintot adott, nagyobbrészt állandó havi segélyösszeg alakjában. Mindez természetesen még csak kezdet, de habozás nélkül lehet elmondani, hogy kezdetnek

fényes. A tanítónők otthonában, melyet az egyesületnek rendkívül buzgó alelnöke, *Herich* Károlyné gondoz, jelenleg 8 alapítványos nő lakik s ezek közül 6 hely már teljesen biztosított. A nemzeti nőnevelés szolgálatában kifáradt nők, kik elaggyva vagy elbetegeskedve nemcsak a megélhetés gondjaival küzdenek, de kiket az elhagyatottság s lelki egyedültség kínja is gyötör, többet találnak itt, mint emberbaráti segítséget s ez a több maga a boldogság. Egy éve sincs, hogy az otthonnak első halottja volt. Igen kedves s művelt tanítónő, kit a kötelességének túlságos lelkiismeretes teljesítése következtében ért el a szomorú sors, hogy teljesen megvakult. Öngyilkossági tervek üldözték magános óráiban, de midőn ide jött, a sorstól üldözöttek rokonszenvező körébe, feltámadt életkedve s többek közt írogatni is kezdett. Egyik értekezése, melyet a Mária Dorothea-egyesület gyűlésén olvastak fel, megható hangon hirdeti boldogságát szerencsétlenségében. Ennek a nőnek, *Fodor* Jankának hátrahagyott dolgozatait most rendező sajtó alá az egyesület s ez lesz az első magyar mű, melyet teljesen vak korában irt egy nő az első betűtől az utolsóig. Megható jelenetek fordultak elő a segélyezésnél is. Családjától elhagyott nő nyert itt csaknem váratlanul életmentő segítséget s egy fiatal tehetséges tanítónőt, ki csúzos baja miatt már-már nyomorék lett, több éven gyámolította az egyesület s oly sikerrel, hogy a télen már kedvvel tánczolhatott.

Legérdekesebb s a jövőt tekintve legbiztosabb jelenség, hogy mindezt az eredményt a Mária Dorothea-egyesület a szó szoros értelmében tagjainak buzgalma által érte el. Csodálatos, mily rendkívüli nevelő hatása volt az egyesületnek a félnk természetű s szerepléstől óvakodó nőkre. Gyűléseik mindenkor népesek, tíz év alatt egyetlen egyszer volt rá eset, hogy kellő számú tagok hiányában határozatképtelenek voltak. Az egyes körökben, különösen pedig a budapestiben, melyet a »Nemzeti Nőnevelés« című magvas folyóiratnak szerkesztője, *Sebestyén*né Stetina Ilona alapított, kizárólag nők a szereplők, minden hóban van előadó és felolvasónő, kik reformokat terveznek s azokat végre is hajtják. Budapest fővárosán kívül, mely a tanítónők otthonának érdekében jelentékeny áldozatot hozott, az egyesületnek közel százezer forintra menő vagyonát s az évenként elköltött jelentékeny összegeket (pár év óta állandóan 10—10 ezer forintot felül) maguk az egyesület buzgó tagjai teremtik elő. A szervezett irodán kívül mindig akad egész sereg nő, ki több heti terhes munkát ingyen vállal magára; különösen

példát mutat e tekintetben *Zirzen* Janka, az Andrásy-úti tanítóképezde nagynevű igazgatója, kinek neve s az az áldozata, hogy a nagy pénztárkezelést az egyesület alapítása óta maga vezeti, talán a legfőbb erkölcsi támasza az egyesületnek. S mind a mellett — ellentétben más egyesületekkel — a Mária Dorothea-egyesületet nem egyes alapítók virágoztatták fel s nem a kormány, olyannyira nem, hogy ez a tanítónők érdekében létesített tekintélyes egyesület a közök-, tatásügyi minisztériumtól mindeddig semminemű direkt segílyt nem nyert, ellenkezőleg (ez is egyedüli eset) maga az egyesület alkotott a tanítók otthonában egy 4000 forintos alapítványi helyet, melyre a kinevezés jogát a kormánynak ajánlotta fel.

Mind a mellett a forintok, sőt az ezrek folyvást, szakadatlanul gyűlnek. Midőn az egyesület hét évvel ezelőtt jóformán vagyonatlanul megkezdte a tanítónők otthonának építését, másfél év alatt krajczáros gyűjtésekből kerek számban 20.000 frt gyűlt össze s most, midőn ez az épület, melyben csak 12 magánszoba van, elégtelennek bizonyult s az új építkezés 70—80 ezer frtot igényelne, újból közel 8000 forintra megy a már eddig építkezési alapul összegyűjtött összeg s ezenkívül Kolozsvárit is külön épületet terveznek.

A lelkesültség s az emberszeretet melegeken csodás hatása ez. Azok a művelt magyar nők, kik évtizedeken át oly nagy szolgálatot tettek a magyar társadalomnak és humanizmusnak, most, midőn először gondoltak arra, hogy saját sorsosaikon segítsenek s meglátták azt, hogy a gyászos sorsra jutott magános művelt nő baja sokkal súlyosabb, mint a koldusé, megtanultak mélyen érezni s érzelmük a versenyzés s kölcsönös érintkezés által nőttön nő. A Mária Dorothea-egyesület nagy sikert ért el eddig is, de nagyobbak, hatalmasabbnak kell lennie a jövőben, mert tagjai megéreztek az emberszeretet csodás hatalmát.

Női hivatás.

A női kérdés legégetőbb társadalmi kérdéseink egyike. Nem fenyegetőleg lép fel, mint a szocziáлизmus, nem terrorizálólag mint a vallási türelmetlenség, még csak nem is oly pretenziókkal, mint a bizonyos fokig egészen jogosult agrárizmus, de azért nem kevésbbé fontos, mint e kérdések bármelyike; sőt mélyebbre ható, átfogóbb, mint ezek, mert rendszeresen felfogva és tárgyalva, kellő időben megoldva,

amazok kinövéseit is képes megszüntetni vagy legalább enyhíteni, de gondozatlanul, megoldatlanul hagyva: fenyegetővé, terrorizálóvá válhatik és oly pretenziókra vezethet, hogy több lesz belőle, mint a mire csakugyan szükség van.

A női kérdést nem az eszmék fejlődése vetette fel, nem a haladó kor újabb gondolkodásmódja érlelte meg, hanem a társadalmi viszonyok átalakulása hozta felszínre s e változott viszonyok teszik mellőzhetetlenné annak megoldását. A nő helyzete, részben feladata változott a társadalomban.

A nő megmaradt, meg is kell maradnia a családi élet konzerválójának. Ez az ő főfeladata, ha e hivatásától elterelítik, megszűnik nő maradni s megszűnik a családig élet is; a nőnek főhivatása, életfeladata a család gondozása. Ő annak és ezúton a társadalomnak szíve. De e nemes, e maradandó, ez okszerűen soha nem változtatható hivatás nem tölti be a nő feladatának, hivatásának egész körét, nem tölti be azt a kört, a melyben a nő helyzete és részben feladata változott a társadalomban.

Azelőtt a háztartás vette igénybe a nő egész tevékenységét, természetben állítottuk elő szükségleti tárgyainkat, az ételmet, annak alkatelemeit, a felszerelést s jó részben a ruházatot is. Ez elfoglalta a nőt, megfelelően értékesítette a munkásságát, megkönnyítette a megélhetést. Mennyire változtak azonban e tekintetben a viszonyok; a szükségletek természetben való kielégítését minden téren a készen és készpénzért való beszerzés váltotta fel; készpénzen vesszük minden felszerelésünket, ruházatunkat, ételmi czikkeinket, nem ritkán magát az egész ételmet, megapadtak vagy egyáltalán nincsenek gondozandó készleteink, a piacról élünk. A nő elfoglaltatása a háztartásban mind szűkebb körre szorul, alig van alkalmá érvényesíteni tevékenységét, értékesíteni munkásságát; olcsóbban szerezzük be az egyes czikkeket, mintha otthon állítanók elő s mégis megdrágult az élet, mert nem érvényesült, egészen kárba vész az a munka, az a tevékenység, melynek értéke azelőtt közvetlenül a háztartás javára fordíthatott.

Sokszor látunk olyan összeírási, bejelentési, bevallási és nem tudom miféle íveket, a melyekben a nő neve mellett előfordul egy rovat, s ebbe a foglalkozást kellene beírni. Zavarba jönnek kivált nagy- és kisvárosi dámáink e rovat kitöltésénél, mert maguk sem tudják, mit írjanak abba. Utóbb is eszökbe jut, hogy még a gyermekévekből emlékeznek, vagy hallottak valamit anyáiktól a háztartásról s azután pirulva a maguk neve mellé is oda írják, hogy háztartással

foglalkoznak. Pirulnak és azzal nyugtatják meg magukat, hogy hisz tulajdonkép mindent el is végeznek a háztartásban. Nyugodjanak meg, nincs okuk pirulni, csakugyan mindent elvégeznek ők a háztartásban, nem az ő jó szándékukon, szorgalmukon, buzgó készségükön múlik, hanem azon, hogy más az a háztartás, összezsugorodott, készen jött oda minden, ha akarják sem tudnak vele többet foglalkozni, mert annak a jellege ma olyan, hogy kevesebbet igényel a munkából, de annál többet a pénzből.

És ebben rejlik kulcsa a női kérdésnek. Azt a női tevékenységet, mely eddig a háztartásban érvényesült, a mely ott hasznot hajtott, más irányban, más téren kell érvényesítenünk, mert különben elvész az a tevékenység, elvész egészében a közre, részleteiben a családra nézve. Nehezíti a megélhetést, ez által elégedetlen, nem ritkán kétségbeesett elemeket teremt s nagy társadalmi bajokat okoz. Az elégedetlen, a kétségbeesett nő szeretet és józan világnézet helyett keserűséget olt a gyermekekbe s félszeg felfogásúvá tehet egész nemzedékeket. Az alsóbb, különösen a mezőgazdasággal foglalkozó osztályoknál, sőt még a mezőgazdálkodással foglalkozó középosztályoknál is a baj kevésbé érezhető. Ezek háztartása még leginkább megőrizte régi jellegét, a szükségletek természetben nyernek még igen sokban kielégítést. Itt is elmaradt a tevékenység egy része, de nem aggasztó az állapot, mert a nő megfelelő elfoglaltatást talál más ágazatokban, a melyeket saját szükségletén túl állíthat elő, piacon értékesíthet, belterjesebben művelheti földjét, kertjét, ezáltal is nagyobb haszonra, jövedelemre tehet szert, a mivel pótolja annak a tevékenységnek értékét, melyet ezelőtt természetben előállított, most készpénzen vásárolt cikkeire fordít, fedezheti az új, a több jövedelemből új kiadásait.

De azok az osztályok, a melyek mezőgazdasággal nem foglalkoznak, a melyeknél a változott viszonyok közt a nő a háztartásban megfelelő elfoglaltatást nem talál a mely osztályok drágán élnek, vagyont alig szerezhetnek, ezeknél kell gondoskodnunk, az eddiginél fokozottabb mérvben gondoskodnunk, hogy elfoglaltatást találjanak. Általában minden osztálynál, de főleg a városi, a vagyonnal nem bíró műveltebb osztályoknál akut a női kérdés megoldása. Százakkal és százakkal találkozunk, a kik aggódva néznek a jövőbe, mert nem tudják, hogy családjuk női tagjai miként biztosítsák maguknak a megélhetést.

Nem azokkal az utópiákkal orvosolhatjuk a bajt, a melyek a nőt minden hivatásra, minden foglalkozásra nézve egyen-

lővé akarják tenni a férfiakkal. Ezek végre is beteges kinövések. A nőorvosok, a nőügyvédek stb. efféle foglalatosságok nem kiútjai a női kérdés megoldásának, a nő alkalmas lehet olyan hivatásokra, a melyeknél a szorgalom, a pontosság, a munkásság a döntők, a melyeknél nem az ítélő tehetségre, hanem a rendes tevékenységre van a súly fektetve, de soha sem lesz alkalmas arra, hogy rideg felfogással pótolja az érzést, hideg észszel a szívet.

A nő maradjon meg a szív és érzelmek képviselője, ne akarjuk foglalkoztatni olyannal, a hol ezeket el kell fojtania a hideg meggondoltságnak, a pusztá számításnak, a hol gyakran minden érzélem elfojtásában áll a foglalkozás heroizmusa.

A női kérdés megoldásának kulcsa kettőben áll: a megfelelő nőképzésben s a megfelelő tevékenységi kör kijelölésében.

A nőképzés terén nagy előrehaladás történt az utóbbi években. Napról-napra jobbak lesznek a képzőintézetek, keletkeznek új felsőbb leányiskolák. Talán inkább arra kellene a súlyt fektetni, hogy ezek meg is feleljenek mindenben rendeltetésöknek. A nő hivatásának tulajdonképeni tere mindig a család, a háztartás marad; még ha külön foglalkozása van is, mindenekelőtt meg kell maradnia anyának s a háztartás vezetője és gondozójának.

Ezért igen is, nyújtsunk minél többet a nőnek a tudásból, az ismeretekből, hasznát veszi ennek a család is, meg a háztartás is, hisz a tudással, a bővebb ismeretekkel képesítjük a nőt arra, hogy külön foglalkozása is lehessen, hogy annak megfeleljen, abból megélhessen; de a tudás mellett fektessünk nagyobb súlyt, mint a férfinevelésnél, fordítsunk kiváló gondot az érzélem világára, a lelki műveltség emelésére és megszilárdítására, fordítsunk kiváló gondot a gyakorlati nevelésre, az életszükségletek, a napi, a háztartási szükségletekre, azok helyes megítélésére, kielégítésének különböző viszonyok közt is okszerű módozataira, éppen azért, mert a nő működésének tere mindig a család gondozása, a háztartás vezetése is leend.

Sokkal kezdetlegesebben, még a kezdetnek is kezdetén állunk a nők alkalmazásának ügyében. Egy nagy és fontos lépés történt ugyan e tekintetben, a mennyiben a női tanítás és tanképzés terén sok irányú alkalom nyújtatott a nőnek, e terén alkalmaztatásuk ki van terjesztve az okszerűség határáig. Az is igaz, hogy sok nő az ipar és kereskedelmi pályán (a szám szerint alig döntő művészi pályáról talán

kár szólni, ha általános szempontból bíráljuk a helyzetet) talál elfoglaltatást, egyeseket a postánál, távirónál, pénzkezelésnél is alkalmaznak. De evvel azután ki is mentettem azt a kört, melyben a nő alkalmazást kereshet, sőt sajnós, mindinkább azt a tendenciát tapasztaljuk érvényesülni, hogy a nők alkalmazása itt is megszorítottassék. Pedig éppen ebben rejlik a női kérdés megoldása. Több, lehetőleg sok, tisztességes megélhetési módot nyújtani a nőnek, arra fordítani gondot, hogy minden oly foglalkozás, működés, a hol a nők nagyobb vagy legalább oly előnnyel alkalmazhatók, mint a férfiak, a nők részére is megnyitassák, hozzáférhetővé tétessék. A nőképzés emelésének, a felsőbb fokú leányoktatásnak tulajdonképeni társadalmi haszna csak akkor lesz, ha megfelelő foglalkozási lehetőséget is jelölünk ki. E nélkül nem segítünk azon társadalmi bajon, hogy a tisztességes megélhetést biztosítsuk, hogy a rendelkezésre álló meddő erőket megfelelően foglalkoztassuk.

S én éppen azért örülök annak, hogy újabban nőegyesületeink s ezek között a Mária-Dorottya-egylet is mindinkább foglalkoznak a nőkérdéssel, mert kettőt várok tőlük. Először is azt várom, hogy e nőkből álló egyesületek arra fognak s tudnak is befolyást gyakorolni, hogy a nőképzés ne csak a tudás fokozásában, az ismeretek összehalmozásában álljon, hanem hogy az a nőképzés valóban nőies is legyen, hogy annál ne csak megóvassanak, hanem feltárassanak azok a nemes kincsek, a melyek a tudás mellett a lélek, a kedély művelésében és megedzésében a családra nézve rejlenek, hogy arra fognak befolyást gyakorolni, hogy az a nevelés gyakorlati legyen, ne vetköztesse ki a nőt háziasságából, hanem hagyja meg minden körülmények között a magyar asszonyt magyar gazdasszonynak is.

És másodszer még inkább azt várom és remélem a női egyesületek fellépésétől, hogy útját szegik annak a fűlszeg felfogásnak, mely a női tevékenységet egyes ágazatokból ki akarja zárni, hanem hogy ezek a női egyesületek arra is gondot fognak fordítani, hogy az állami és társadalmi tevékenység minden ágazatában azok a foglalkozások, a melyekre a nők alkalmasak, ezek részére is hozzáférhetőkké tétessenek; azt várom, hogy nemcsak általában hangoztatják ezt az elvet, hanem komoly és beható bírálat tárgyává téve az egyes foglalkozási ágazatokat, egyenkint kijelölik azokat, a melyekre nők is alkalmazhatók lennének s azután a kellő lépéseket is teendnek arra nézve, hogy az ige testté válják.

A női kérdés először a női egyesületek ajtaján kopogtat,

arra figyelmeztetve, hogy a női egyesületek feladata a humanizmus s a legnagyobb humanizmus a nők megfelelő helyzetének biztosítása.

Nemcsak növeli, hanem megkészszerzi Magyarország munkarejét, a ki kívánja a nők munkásságának azt a tért, azt a tisztelet, a mely azt méltán megilleti.

Wekerle Sándorné.

A női kézcsók.

Olvastam a minap cikket — fölháborodástelit — a női kézcsókról. Pedig a fölháborodást osztani nem tudom; szeretem, kegyelettel vagyok a női kézcsók iránt. Addig *nő* a nő, a meddig tisztelni, kegyelni, föltekinteni, *főlényt elismerni* tud. Mily édes emléke a gyermekkori csóknak, mit bámuló szeretettel nyomtunk czuppanó, duzzadó, piros gyermekajakkal ama puha, gömbölyű, fehér kézre, mely első lépteinket vezérelte, első ruhácskáinkat varrta, melynek ujja néha fenyegetően emelkedett fel a rakonczátlan gyermek felé, vagy ama rajongónak, mi az erős, jó apai kézre forrt, nem kivételesen, nem nagy alkalmakból, de nap-nap mellett, kifolyásaként ama hódoló, feltekintő, mély gyermeki szeretetnek, mely alapját vetette meg a női szív érzelmvilágának.

Búsabbá válik a csók, de bensőségtelibbé is, minél inkább fonnyad, ránczosul e drága kéz, a mint saját hajunk közé vegyülni kezd az ezüst szál, és ah! hogy végső csókot is kell nyomnunk reá!

Mi lenne akkor a nőből, ha nem maradna többé kéz, mely vezérelné, melyre támaszkodhatnék bizalomtelten, melyet tisztelve szerethetne?

Beh jó a nőnek, ha csókolhatja férje kezét, ugyanazon áhitattal, ugyanazon megbízó feltekintéssel, melylyel csókolta drága szülőiét s ugyanazon meggyőződésteli alázattal, saját parányi voltának érzetében! — *Boldog* a nő csak addig lehet, míg főlényt, vezérszellemet ismer el maga felett, míg van kit tisztelnie, követnie, kinek szeretőén kezét csókolnia! Oly távol van a csillagos ég, oly magasan fölöttünk az egek ura, kell számunkra, hogy legyen közvetítője, földi helytartója.

Szegény repkény, ha lesújtá a fejsze az erős, magas törzsöt, melyhez simult, melyre támaszkodva ég felé törekedett! Erőtlenül, földön kúszik immár — por és sár lepi!

Nem *reformra*, az *újítás* értelmében, van szükségünk szerintem: megvan nekünk a múltban nemzeti típusa a *nőnek*,

milyennek lenni kell: engedékeny és alázatos szülőivel és férjével szemben, »Urának« vallva és elismerve őt, »Uraapja« után »szerelmes Urát«, megadva neki a külső tisztelet minden jelét is, de *erős*, *szívós*, kitartó a küzdelemben, a balsorsban; térjünk csak vissza az ősi virtusra, a mint azt megtestesülve látjuk a régi magyar »nagyasszony«-ában. Főbajunk, korunk baja az, hogy lassan-lassan kihál a *kegyelet* a szívekből, kimegy a divatból. Egyszerű volt a «nagyasszony» élete, de erős és helyét kitöltő. Azon kezdte, hogy tisztelt, hogy engedelmeskedett, hogy *kezet csókolt*, míg megért maga reá, hogy kezet csókoltak *neki* gyermekek, unokák!

Erős volt a fegyelem kezében, mert azon kezdte volt, hogy önmagát fegyelmegye. Nem kergetett kósza lepke eszméket, nem törekedett más pályákra, mint a mit a végzet neki szánt, — de *ezen* érvényesítette *egész* tehetségét, áldásos tevékenységét, gondviselése lön azoknak, kiket reábízott a sors; — engedelmes, alázatos, jó leányból lett gondos, önfeláldozó, jószágot szaporító, házát, cselédjét, marháját őrző, gyermekét edző gonddal, erős, okos szeretettel nevelő, urát hűségesen segítő, felismerő, megértő hitvestársa, nem *vetély*-társa, nem az *ő* hatáskörében kontárkodó, de eszméit osztó, értük lángoló, szavára hajló, törekvéseit a *maga* hatáskörében szeretően istápoló, *szolgáló*, előremozdító hűséges társa. S midőn reákövetkezett az élet közösen vívott harczi után urára a békét, a pihenést megelőző végső csata, mikor egyedül kellett ezt vívnia látni, éjjelét-nappalát ott töltötte nyoszolyája mellett, mit enyhítés, szeretet, gondozás, ápolás nyújthat, reáhalmozta mind: vigaszt, derűt, reményt mosolygott, míg szive majd megszakadt, óh! hogy saját éltét oda nem adhatta azért a drága életért cserébe! Odaadta hát élete virágát, szive boldogságát, eltemette azt ama hantba, midőn Ura elhagyta s híve maradt holtán túl is. Még kissé *magasabbra* tekintett immár fel hozzá, mint eddig — az volt az egész különbség, meg az, hogy nem lévén többé kire támaszkodnia a földön, erős nagy szívének erős akaratából már most ő lett támasza övéinek — ő hozzá tekintettek fel mások ezután, ő neki csókoltak kezet.

Nem zárkózott el azért, hogy házának, családjának minden apró-cseprő dolgát végezte, intézte, kormányozta, a szellemi élet mozzanatai elől sem. Esze egész életén át férfiesz által világozá, áthatóvá, logikussá, szinte férfiasá vált, lerázta nőies kicsinyességet, de megtartotta azért a veleszületett finomságát, gyöngédségét. Bámulatot kelt, ha a múlt század végéről, ennek elejéről olvassuk vidéken élő ősanynk leve-

lezéseit, mennyire *benn* voltak a kor szellemi mozgalmában *mennyit* olvastak és mily *jól*, — mennyit tudtak, érdeklődtek a világesemények iránt, mily nemes ambíciót helyeztek abba, hogy szellemileg el ne maradjanak a világ sorától, mennyire *olvasták* nem csupán, de *értették*, átértették kommentálták is a kor nagy szellemeinek műveit; — mily érdekesen tudtak írni események, emberek, jellemekről. Nagy, érett, kiforrt vala az igazi nagyasszonynak *elméje* is, nemcsak jelleme.

És ezen életbölcesség biztos kézzel engedte vezérelni fia első lépteit is az életben, vezérfonalul adván nekik pályájukra az otthon beszívott honszerelmet, szilárd jellemet, egyes Ítéletet, mély és komoly *kötelességérzetet*. Nem hajhászni a sikert, nem keresni az önérdeket, de *szolgálni* a közügyet, betölteni helyét becsületesen, — *ezt* tanulta akkorában a fiu nagyasszony anyjától, ily komoly és nemes feladat teljesítésére bocsájtotta világgá fiát, áldása kíséretében és adva az Ura áldását reá.

Ha e hivatását tölti be a modern nő, nagyobb szolgálót teszen hazájának, és — *önmagának is*, mint a divó emanczipáczióális törekvéssel mind.

Csókoljunk hát kezét, óh nők! — és adjunk hálát az égnek, a meddig tehetjük, mert mindaddig van *e földön* is mit kegyelnünk, kegyelet pedig azon harmat, mely üdíti a szív virágait, fejleszti teljes színpompájukban és árasztatja szerteszt felséges illatárjukat.

Gr. Csáky Albinné.

*

Elfeledni, feláldozni magát, a legmagasztosabb vívmány. Ezt teszi a kegyeletben nyilatkozó szeretet.

Özv. gr. Csekonics Jánosné.

*

A népszerűség almát nem termő almafa, tengernyi virág és utána pusztá szár.

Gr. Károlyi Istvánné.

*

A nő egyetlen hivatása: szeretni. Tehát nő hivatást nem téveszthet, mert olyan árva nincsen, kinek ne akadna szeretni-valója — ha nem más, legalább is mopszlija.

*Hertelendy Lászlóné
Csáky Lóra grófnő.*

*

A nő hivatása, hogy jótettei ne csak cselekedetekben nyilvánuljanak, de szavai és példája által a szenvedő lelkü-

létére hatva, annak erkölcsi segítséget is nyújtson. Ki erre képes, több jót tesz, mint az, ki erszényét kinyitja ugyan, de szívét elzárja a szenvedő előtt. Gyakran egy szívből jövő, csak úgy odadobott szó, mély gyökeret ver szerencsétlen embertársunk lelkében s hatása maradandóbb, mint az anyagi segély, melyben részesítettük: az az *egy szó* — ha szívébe hatott — megvilágíthatja egész életét s rögös útjaiban vezére lehet, mint egy égből jövő reménysugár.

B. Jósika Sámuelné.

*

Mikor segít egy nő is hazáján? A mikor, ha fiai vannak, ezeket első sorban jó hazafiaknak nevelem.

Gr. Festetics Andorné.

A művelődés nem fojtja el a hajlamokat, sőt kifejleszti. Adassék meg tehát az asszonynak a legmagasabb műveltség, képzettség. Nőies vonását nem vesztheti el, a művelődés bármelyik proceszusán menjen is keresztül. — Meg lesz a jó anya, de nevelése értelmesebb, kedélyt, észet fejlesztőbb; gyermekében képesebb lesz ápolni a szeretet melegét; — a hit erejét, fantáziáját; s a remény kintartását. — Ha pedig a gond üt tanyát otthonában — nem ül tépelődve idegbetegen; meglesz képzettsége tanácsadónak, szórakoztatónak. Az asszony idegrendszere érzékenyebb, könnyebben rezgésbe hozható, mint a férfié; s míg ebben megvan az erő érzete, amabban meg van a gyengesége; s az észnek ezen tisztán nőies sajátosságokkal egyesült szerződése képezi az asszony belső lényét, mélységes szenvedélyével, a végletekig menő kintartás erejével.

Érzékenysége képesíti őt látni, — érteni, — a midőn a férfi nem lát, nem ért s a gyengeségnek érzetéből türelemmel kintart céljai elérésében.

Ne féljünk tehát a képzettségtől, általa nem veszthetünk, csak nyerünk. Ha többet tud az asszony, azért lehet kellemes és bájos; emberi sajátosság ez, mely csak vele enyészhet el, — és hű kísérelje az udvariasság — nem megy ki a divatból, csak átváltozik.

Széll Kálmánné.

*

Az igazat megvallom: mindig különösen érint, midőn a nő-kérdés sürgős reformját emlegetik előttem. Hát igazán olyan égetően sürgős ez a reform? El kell hinnem, mert mondják és sokkal kevesebb a tapasztalásom ezen a téren, semhogy az ellenkezőjét be tudnám bizonyítani.

De az érzésem — nőnél pedig ez a legfelsőbb fórum — azt súgja, hogy a reform más irányban is keresztül vihető, mint abban, a mely a nőt elidegeníti, eltávolítja az otthontól, a családi tűzhelytől. Tán csak szeszély tőlem, ha az ékszeres közül is azokat szeretem legjobban, a melyek antik divat szerint vannak foglalva: a nőben is azokat az erényeket becsülöm legtöbbször, melyeket »antik«-nak gúnyolnak a fin de siècle bölcsei. A nő legszebb keretje mindig az édes otthon, a családi tűzhely, mert ebben jut művészi érvényre az ő alakja. Úgy is elég sokoldalú az élet küzdelmeiben; mint *hitves*, mint *anya* és mint *háztartás vezetője* olyan hármas hivatást rótt rá a természet és a gondviselés, hogy minden képességét meg kell feszítenie, ha becsülettel akar neki megfelelni. A mit egy okos nő éleslátása megtakarít a háztartásban, bőven fölér azzal, a mit házon *kívül* munkájával megkereshet, s a mit kötelességszerűleg cselekszik, mikor mint anya folyton felügyel gyermekeire, egyetlen pillanatra sem bocsájta el őket maga mellől, nemesítőleg hatván szívökre és lelkökre, az olyan munka, hogy a társadalom már ezért is feloldhatja minden egyéb kötelezettség alól.

Mondják azonban, s ezt el kell hinnem, hogy a társadalmi viszonyok súlya alatt nem minden leányból lehet hitves, és hogy gondoskodni kell azokról is, a kik önfentartásra vannak ráutalva. A férfiak ma már nem mernek egykönnyen megőszülni, mivel a megélhetés sokkal nehezebb, mint néhány évtized előtt volt. Azért szükséges tehát a nő-kérdés reformja, hogy a nőnek új hivatást teremtsünk. De hát nem lehetséges-e azért megmaradni a nőiesség körében? Nem elég tág a nevelés és a háztartás mezeje, hogy a nőnek vadonban kell kertészkednie? Szerény nézetem az, hogy a reformot sürgetők tán helyesebben cselekednének, ha a bajt *gyökerén* orvosolnák. A társadalom tegyen meg mindent arra, hogy a férfinak olyan munkakört biztosítson, a mely megadja neki a megélhetés lehetőségét és nem vonja el a családalapítás gondolataitól: akkor meg van oldva a nő-kérdés is. Ha az én gyümölcsös kertemben fát látok, a melynek gyökerén féreg rágódik, nem fogom azért a fa díszét, a leveleket szélnek eresztetni, hogy elzülljenek, mert ezzel nem segíték a bajon; hanem igenis eltávolítom a férget, öntözéssel új tápot adok a fagyökérnek, hogy megerősödjék és egészséges legyen ismét. Ám cselekedjenek hasonlóképen a társadalom kertészei is!

Dániel Ernőné.

A Boszorkány-dalokból.

A küldöttség.

Megjelentek díszes ruhákban
Magános, árva küszöbén.
Kinéz a lány: mit is jelenthet,
Ennyi soh'sem látott egyén?

»Isten hozott! Mi kívánságotok?
Pihenni jöttetek talán,
Vagy szomjúság vezet lakomba?
Jó szívvel látlak! mond a lány.

»Nem, csak végetted, érted jöttünk,,
S előtte mélyen hajlanak:
»Ne hervadj itten a magányban
Szánunk, te bűvös szép alak.«

»Jer közénk, légy hozzánk hasonló,
Feléd a boldogság ragyog!«
Nyugodtan felel a boszorkány:
»De hiszen én boldog vagyok!«

»Boldog! Hallottátok mit mondott?
Ez nem lehet, ez nem szabad!
Erősebb akarsz nálunk lenni?
Old le legalább szárnyadat!«

»Szárnyam? Hát nekem lenne szárnyam?
S ez véték volna? vagy érény?
De hát mit árt, mit ez néktek?
Hisz bogárnak sem ártok én!«

»Hát még sem érted? — s durva hangon
Szól ajkukról a vallomás:
»Légy bűnös, vétkes, szennyes, gyönges,
Csak ne erősebb, csak — *ne más.*«

Szavuk értelmét fel nem fogja,
Csak merőn, hosszan néz a lány,
Zöld fátyolszárnya széjjelbontva,
Rengő harangvirág haján.

»Jó, pusztulj hát!« — és elszélednek —
Másnap a hajlék lángban áll,
De a boszorkány érintetlen,
Zöld fátyolszárnyán tova száll.

Czóbel Minka.

Hivatás.

Hogy mi a nőnek igaz hivatása?
 Hogy mi a fény, mely ösvényén vezet?
 E fénysugárnak nincs a földön mása; —
 E hivatás: az édes szeretet.

És szálljon lelke bárminő magasra,
 Érezze bár: a szárnyalás gyönyör,
 Szívét azért szelíden fogva tartja
 A nyájas otthon, a családi kör.

Ha elsodorja őt az élet árja,
 A szíve hervad s olyan lesz csupán
 Mint a madár, ha fészkrét nem találja,
 S eped az ismert zöld erdő után.

Szalay Fruzina.

A nő keze.

Celte hurrble main ignorante,
 Guide de l'homme incertain,
 Qu' on voit trembler transparente
 Sur la lámpa du destin.

Dieu, qui veut qu' Éve se dresse,
 Sur notre rude chemin,
 Fit pour l'amour la caresse,
 Pour Ja caresse ta main.

Viktor Hugó.

A férfié az ész hatalma, — a másik nagy hatalom, a szeretet, a nő kezébe van letéve.

A férfi kutat, észlel, ítél, a nő csupán szeret. A férfi szeretete kedvtöltés, szórakozás, mulatság, önzés. A nő szeretete mindig önfeláldozás, mert mindig szenvedés.

Szeretet a nőnek üdve és átka, ereje és gyengesége, erénye, bűne és bűnhődése. Az erős férfikéz nehéz munkával szerzi meg a föld gyümölcsét; a szelíd női kéz virágot ültet enyhülésül.

A férfi kezét ész, értelem, számítás vagy szenvedély vezérli; a nő kezét a szeretet varázsa, hatalma, mindenhatósága.

Nézzétek az ifjú lány kezét, e liliomból, gyöngyharmatból, hajnalfényből édes harmóniává olvadt ékszert. Milyen bájos tudatlanságában, mily imádandó szépségében, milyen fenséges gyengeségében!

Kétkedve nyúl a rózsaszál után. Félt a tövistől s a virágkehelyben rejlő méhikétől.

Még álmában is remegve az édesanya kezét keresi, szorítja.

És íme! jön egy soha nem látott ismeretlen s e bájos kis kezét kiragadja az anya örökdő kezéből.

Az apa feddve int:

»Hátha nem igaz, hátha nem értelmes, hátha nem megbízható?!«

Az anya esdekel:

»Hátha nem gyengéd, jó, szeretetteljes?!«

Hiába! Az ifjú lány keze nem ingadoz, nem tétováz, nem remeg többé, felelete csupán néma kézzszorítás, s e kézzszorítás azt mondja:

»Én tiszta, megbízható, gyengéd, jó és szeretetteljes vagyok, nem elég-e ez?!«

Feledve az édes, biztos otthon. Feledve az anyai kebel, feledve az apa védő karjai, feledve az illatos mező, a harmatos virág, a tövis s az elrejtőző méh!

»Hátha nem boldogít? « rebege az apa.

»Mindegy, én boldogítani fogom!*

»Óh hátha elhagy?« zokog az anya.

»Én el nem hagyom!« felel a kis kéz még hőbb szorítással.

Bájos kéz, szelíd leánykéz,
Rád az ég is sírva, mosolyogva néz!
Nem kívánok áldást néked,
Hited már megáldott téged!
Oh maradj meg hófehéren,
Föld homálya el ne érjen,
Oh maradj meg ártatlannak,
Öröme az angyaloknak:
Szelidség legyen hatalmad,
Údvadásban leld jutalmad!

Végre a kedves ifjú kézen ott ragyog a karikagyűrű; de most már nem csupán ékszer az ékszeren; láncszem az, egy íze a láncznak, mely két életet összefűzött »holtomiglan, holtodiglan«.

A bájos kéz, mely eddig csak virágot nyújtott és csókot nyert, most emelni, viselni, könnyíteni segíti az élet nehéz, keserves terhét; együtt vívja a szomorú harcot a szomorú létért; együtt küzd ellankadva az áldatlan küzdelemben; ezer tövistől megsebezve, gyakran elmerülve a föld porába, tévedve, remegve, vérezve, küzdve a sirét a sirig! Pedig mily hosszú odáig még az út! Mily pusztá, fárasztó, virágtalan! Jó, hogy míg ez út felfelé vezet, a czélt nem láthatja szemünk. Csupán a »földiekkel játszó, csalfa, szép remény« bájos ha-

zugsága integet felénk. Végre felérünk s mire észreveszszük, az ut már lefelé halad. Eltűnt a reménység téveteg sugara, sötét a láthatár, utunk mindig kietlenebb, erőnk már fogyatékán, és most előttünk végre hát a cél: a sírhalom.

Útközben sokszor elcsüggedt az ész,
Csüggedve áll most a bús czél előtt,
De ím szeretve int a női kéz,
És fényvel hinti be a szemfedőt!
Útközben is, hova áldása szállt,
A csüggedő társ édes kéjt talált,
Virággal hinté a nehéz utat,
A koporsónál ég felé mutat!
S a hol az ész hatalma nem vigasztal,
A nő keze ád enyhet szent malasztal;
A hol a hit megrendül, remény elveszett,
A síron túl is él a szeretet!

Igen, a szerető nő keze e kéz, mely szeretetben gyengéd, szeretetben erős, szeretetben lemondó, szeretetben követelő, szeretetben alázatos, szeretetben büszke, szeretetben Önfeláldozó, szeretetben megjutalmazott, megáldott, megszentelt, — e hű kéz elkísér a koporsóig, átsegít a halál rejtélyes örvényén, koszorút tűz vagy vár a sírhalomra s ha túl, ha innen, remélve, bízva, várva int feléd — a viszontlátásig.

Feleség
Nem csak feles ég,
Míg derült az ég;
Mert az hamar elborulhat,
Sötét felhő tornyosulhat,
S szemünk könyben ég.

Feleség
Fele segítség,
Ha sötét az ég,
S szívünk kínban ég.
Hol a férfi ész
Ködhomályba vész,
Szelid női kéz
Gyors segélyre kész.
Emelkedik esdve, kérve,
Esdeklése minden érve,
Mindent elmond némasága,
Legyőz gyámoltalansága;
Sziklák törnek, záruk hullnak,
Kövek, szívek megindulnak,
Vész és vihar elenyésznek
Láttára e gyenge kéznek;
Mert e kézre felírva van:
Holtomiglan — holtodiglan,
Veszszek én el, de ő éljen,
Isten engem úgy segéljen!«

Legyetek kegyelettel a nő keze iránt, mert e kéz ringatá bölcsőtöket.

Bölcsödét e kéz lágyan ringatá,
Híven virrasztott álmaid felett;
E kéz vezette első lépteid,
Óh ne feledd el, soha ne feledd!

A kicsi bölcsőben alszik a nagy jövő.

Az a szegény, gyámoltalan, védtelen kis lény, mely ott bűg, ott nyögdéssel a bölcső rejtekében, mely mindenki előtt nem egyéb, mint egy formátlan, éktelen, síró-rívó száználmas kis holmi csupán: az anyai szívnek összes mindensége. E kicsi lényből leend egykor ifjúságtok üdve, a nő védője, a férfi segítsége, az aggkor támasza, a hon védelmezője, a föld dicsősége — az ember.

Ki tudja minő álmok sejtelmét rejti e piczi, gömbölyű fejecske, az anyai szem szép gyönyörűsége?!

Talán most álmodja meg halk, álomszerű, első hangját ama nagy harmóniának, mely majdan mint egy új Iliász zengi be a világot?!

Talán most képződik benne öntudatlanul első szikrája a nagy gondolatnak, mely a jövőben egy Darwin tanát dönti majd halomra?!

Talán most villan fel benne derengő, hajnalodó fényben első sugara a szent eszmének, mely a világot rabigából szabaddítja meg?!

A szépség bája, az erő hatalma, az ész világa, a szív boldogsága, a haza sorsa, a honfi reménye, az emberiség megváltása itt pihen, itt szunnyad, itt vár ébredésre.

S e kicsi bölcsőt, mely a nagy mindenséget rejti, a szelíd női kéz őrzi, védi, oltalmazza meg a jövőnek, a dicsőségnek, a halhatatlanságnak!

Van egy kéz, mely előtt a legbüszkébb fő is meghajol, a megkövült szív is hévvel feldobog, a jéghideg tekintet könnyre olvad, az istentagadó ajak újra feltalálja a gyermekévek elfeledt imáit. Egy kéz, mely gyengéd, mint a szeretet, édes, mint a remény, erős, mint a hit, — mely soha nem lankad, nem pihen, nem szünetel. Egy kéz, mely mindig ad, soha nem kér; mely akkor is áld, mikor büntet; mely akkor sem hagy el, ha eltaszítod. Egy kéz, melynek közeledtére oszlik a bánat, enyhül a láz, megsemmisül a gonosz ígézet, bűnbánóan megtér a bűnös. Egy kéz, melynek ápolása gyógyulás, érintése malaszt, áldása bűnbocsánat!

A hol e szent kéz szent áldása leng,
 Derül a bú, elnémul a panasz ...
 Hajoljatok meg e szent kéz előtt,
 Az édes anya édes keze az!!

A hajadon keze üdvöt, a hitves keze segítséget, az anya keze áldást ad. Mindháromnak szép, nemes, magasztos, de édes gyönyört adó is hivatása, melynek teljesítésében mindhárom önkénytelenül, ösztönszerűleg a természet örök törvényének hódol.

De van a női kéznek egy nagy, fenséges hivatása, melyet nem édesít a szerelem, nem óhajt a vér köteléke, melynek eredete nem az édes kedves földi szeretet!

Ez égi hivatásra égi szózat inti. Égből nyeri rá a malaszteljes felavattatást.

A hol e felszentelt kéz megjelen, ott felszárad a könny a szenvedő szemében; a beteg ápolást, az éhező tápot, a hajléktalan biztos menhelyet, az özvegy támaszt, az árva védelmet talál. A sínlődő testnek új életet ad, a sínlődő szellem előtt feltárja a tudomány világát.

E gyémánttisztá kéz nem riad vissza a nyomor szennyétől; szelíden felemeli a bűnöst a föld porából; szeretettel nyújt nemesítő munkát az eltévedt kéznek; a haldoklónak fenn a csillagok felett mutatja a reménység biztató vigasztalását, s imára kulcsolódik a koporsó felett!

Legfenségesebb a nő keze, mikor azt a szenvedők felé nyújtja ki. Akkor e nemes kéz égi munkát végez s égi útjában Isten kezével egyesül.

Szelíd kéz, női kéz,
 Gyenge vagy bár, gyarló vagy bár,
 Megkajol előtted a nagy férfi ész!
 Rád az ég is áldást osztó szeretettel néz!
 Légy hát áldott, százszor áldott!
 Téged Isten már megáldott!
 Légy az ifjú szívnek fénye;
 Légy a férfi létreménye;
 Légy a bölcső ringatója;
 Légy az aggkor gyámolója;
 Szenvedők vigasztalása;
 Légy a szegények áldása;
 Vezérszavak az észnek ...
 Tisztelet a női kéznek!!!

Kisfaludy Atala.

Divat a játékonyság körül.

Haladó korunk témái közé tartozik a kérdés: minő szerepet, életpályát, alkalmaztatást nyújtson a társadalom a nőnek?

E hely szűke s időm kimért volta nem engedik meg, hogy e sokoldalú kérdéstről nézetemet kifejtsem, maradok tehát a kérdés csupán egy részénél, s ezen résznek is csupán egy pontjánál.

A nő, az anya egyik legszebb szerepe, legfontosabb hivatása, legmagasztosabb feladata a gyermeknevelés; ennek legszebb s talán legfontosabb része: részvétet és könyörületet ébreszteni a gyermek szívében a szűkölködők és szerencsétlenek iránt, felkölteni bennök a vigasztalás szükségérzetét. Igyekezünk ezen magasztos lelki tulajdonokat úgy ébreszteni fel s úgy ápolni, hogy egyenesek, őszinték s mentek legyenek minden más mellékgondolattól s tartsuk távol tőlük a *hiúságot*.

Most mindinkább terjed a divat: játékonyság célra mulatni, tánczolni, énekelni, korcsolyázni, a farsangon mind sűrűbben rendezett játékonyságú nyilvános tánczmulatságok, azok a színelőadások, hangversenyek, művészi estélyek, melyekkel a bőjti hetek egyhangúsága ismét a játékonyság czíme alatt lesz változatossá téve, nem az igazi eszköz arra, hogy játékonyságot gyakoroljunk. Ezek rendezésekor elkezdődik a jövés-menés, kocsizás, belépti-jegyek szétküldése, helyesebben ezeknek a kiszemelt egyénekre való »ráküldése.« És sokan a közreműködő hölgyek közül boldogak a fölött, hogy *játékonyságot* gyakorolnak.

A kitűzött játékonyság célra elért anyagi eredmény azonban igen ritkán áll arányban a közreműködéshez felvett toillettek, kocsizás. terem, gáz- vagy villanyvilágítás kiadásai-
val. Egy-egy ilyen játékonyság célra rendezett vigalom jövedelme alig haladja meg az ott pompázó sok öltözet közül kettő-háromnak árát. Ily módon a játékonyság csak ürrügy. És vájjon nem zavarja-e meg a fiatal leány eszmevilágát az a felfogás, hogy tánczchal, hangversenynyel és vigalommal is leróvhatja azt, a mivel a szűkölködőknek, szerencsétleneknek tartozik. Ez a nagy nyilvánosság a játékonyságban ellenkezője annak az isteni tanításnak — »ne tudja a te balkezed, mit cselekszik jobb kezed «

Igyekezünk tehát gyermekeinket példaadással is megtanítani arra, hogy azon könyvek mellett, melyeket minden könyörületes szívnek bőven van alkalma közvetlenül felszá-

ritani, fáradozzanak azon is, hogy azokat, kiknek a másokoni segítség vágya nem képezi gondjaik elsejét, s kik, sajnos, szintén vannak elegen, a könyörület és a jótékonyság csendben gyakorlásának megnyerjék.

Leányaink pedig tánczoljanak minden idegen czím nélkül, akkor és úgy, a *mikor* és a *mint* erre kedvük van.

Hieronymi Károlyné.

A nő hivatása.

I.

Minden emberi lénynek kettős hivatása van, s a ki mind a kettőt helyesen felfogni és teljesíteni képes, az legközelebb áll az emberi tökélyhez, mely minden fölvilágosult, erkölcsileg és szellemileg kiképzett gondolkodó ember törekvésének célja, vagy legalább is annak kellene lennie.

A nő, épp úgy, mint a férfi, alá van vetve azon törvénynek, melyet e kettős hivatás élőkbe szab, sőt a nő még inkább, mint a férfi, mert az ő külön személyi, vagyis természetes hivatása határozottabban van körvonalazva, s hábr látszólag szűk kört jelölt ki számára a természet, még is határtalan, mert hatalmat, nagy birodalmat foglal magában: a szeretet birodalmát.

Az ember általános hivatása magában foglalja mindazt, a mivel a társadalomnak, a nyilvános életnek — a másik, külön hivatása pedig mindazt, a mivel egyéni állásának, természetes rendeltetésének tartozik.

Az újabb kor felvilágosultsága föl- és elismerte, mily roppant fontos, mily végtelen horderővel bíró a nő ezen külön hivatása; e szerint el kellett ismernie azt is, hogy a nő egyenjogú a férfival, mert éppen olyan szellemi tehetségekkel és képességekkel bír, mint amaz, csak a kör különböző, melyben működik. Ezen elismerésnek ismét természetes következménye azon törekvés, hogy a műveltsége és észbeli tehetségének kiképzése egyenlő lépést tartson a férfiakéval, vagyis: lehetővé tették, hogy a nő is nemcsak általános, de külön hivatásbeli műveltséget és ismereteket szerezhessen magának, s így nemcsak a természetadta ösztönt követve, de cél tudatosan működhesék hivatáskörében, s működése nagy és magasztos fontosságának teljes tudatával bírjon.

A nőnevelés legfőbb és legfontosabb feladata lenne először:

alaposan megismertetni a nőekkel kettős hivatásuk kötelmeit; másodsor: tanítsa helyesen megítélni és megkülönböztetni, mit igényel tőlük általános, és mit külön hivatásuk, s melyeknek igényei fontosabbak?

Sajnos — hogy éppen ezt illetőleg igen zavart fogalmakkal bír a nővilág, s ha föltennénk a kérdést, mi tulajdonképen a nő külön, személyes hivatása, melyre őt a természet alkotta . . . bizonyára csodálatos feleleteket lehetne hallani. És hogy az így van, annak a még sok tekintetben hiányos nőnevelés az oka.

Mindenekelőtt azonban szükséges, hogy azzal tisztában legyünk, mi a nevelés, és mi a tanítás, oktatás. Ez két, egymástól különböző fogalom, melyet azonban minduntalan összetévesztenek.

A nevelés nem az iskola padján, hanem úgyszólván már a bölcsőben kezdődik, annak föladata a természetes hajlamok, indulatok, ösztönök helyes szabályozása, a kedély- és érzelmevilágnak, úgymint a gyermeklélekben szunnyadó szellemi tehetségeknek gondos és óvatos fejlesztése oly mérvben, hogy az a testi fejlődéssel lépést tartson, mert a szülőknek épp oly fontos kötelme gyermekeik testi épségének fentartására ügyelni, mint a szellemi képességek fejlődését előmozdítani. Itt első sorban a kötelességérzet, test- és akaratérő helyes, céltudatos kiképzése és megszilárdítása, úgyszólván elválaszthatlan egybeolvasztása a többi érzelmekkel, bír rendkívüli fontossággal. A kötelességérzetnek uralkodnia kell az ember kedély- és érzelmevilága fölött, az akaratérő gyakorlását önönmagán kell kezdenie és folytatnia egész életén át, mert csak akkor felel meg a szó tulajdonképeni értelmének: akaratérő; ha nem saját személyén, de másokon gyakoroltatik, akkor az csak akaratosság, mely a környezetnek bosszantására és gyötrésére szolgál, a nélkül, hogy az illetőnek gyakorlati vagy erkölcsi hasznot hozna.

A nevelés ezen alapját csakis a szülők vethetik meg. Szilárdnak kell lenni ezen alapnak, mert azon emelik annak idejében a tanítás, oktatás, kiképzés segélyével a *tudás* építményét, mely csak úgy lehet erős, a létért való küzdelem viharainak és viszontagságainak ellentálló, ha tömör és megbízható az alap; a nélkül csak olyan, mint a futóhomokra épített ház.

Ha a gyermeknevelésnek nem az a főcélja, hogy őt jövőendő kötelmeinek teljesítésére előkészítse és képezze, akkor az nem bír sem erkölcsi, sem gyakorlati hasznossággal.

A gyermek első nevelése azért oly fontos, mert azt lehet,

és kell is, egyéniségéhez alkalmazni, a mi később az iskolai tanításnál lehetetlen; ha a szülők ezen szent kötelemüket nem teljesítik, igen súlyos bünt követnek el, melyért — sajnos, de igaz — a gyermekeknek egész életükön át bűnhődni kell.

A gyermek első, házi nevelésének még egy megmérhetlen fontosságú feladata van, melynek nem teljesítése szintoly súlyos, sőt még súlyosabb bűn, mert egész életére szerencsétlenné teszi azt, a ki ellen elkövetetett. Ez a feladat abból áll, hogy a szülők a legnagyobb figyelemmel tanulmányozzák gyermekeiknek velők született természetes hajlamait, indulatait, tehetségeit és csak akkor legyen szó a jövőendő hivatás megválasztásáról, ha helyesen fölismerték azokat. Alig képzelhető nagyobb kegyetlenség, mint ha valakit oly hivatásra kényszerítenek, melyre tehetsége s e szerint hajlama sincsen. A hajlam a természetes tehetségnek ösztönszerű, Öntudatlan megnyilatkozása, s ennek fölismerése és természetyszerűen helyes irányban való fejlesztése a szülők és nevelők feladata.

Az ember, akár férfi, akár nő — csak akkor lehet boldog és elégedett, ha arra az életpályára léphet, melyre teremtve van, azaz: melyre veleszületett tehetségei és hajlamai utalják, s csakis akkor működhet sikeresen, s teljesítheti hivatásbeli kötelemait tökéletesen, ha azok megfelelnek természetes tehetségének.

Az észszerű házi nevelés által előkészített gyermek sokkal könnyebben halad előre, ha az iskola padjára kerül, mint az, a kit minden előkészítés nélkül ültetnek oda. Hogy az iskolai tanítás mily hiányos, s mennyi fonáksággal bír, azt e helyen nem tárgyalhatjuk, de annyit szabad legyen megjegyeznem, hogy a leányiskolákban is külön kellene választani az általános műveltséghez tartozó ismereteket a szakismeretektől. Először jön az általános műveltség megszerzése, azután következik a hivatásbeli kiképzés.

E két fogalom összezavarásának az a káros következménye, hogy sem az egyik, sem a másik nem lehet tökéletes, a leányok pedig tömérdek időt pazarolnak el oly tantárgyakkal bajlódva, melyeknek semmi hasznát sem veszik.

A felsőbb tanintézetekben nagyobb tért kellene nyitni a természettudományok számára, mert ezeknek a nő igen nagy hasznát veheti a gyakorlati életben; a vegytan, tápszertan, állat- és növénytan alapos ismerete nagyon megkönnyíti a gazdasszony működését, nagy különbség az, ha valaki látó szemmel jár — vagy csak vakon követi azt az utat, melyen mások haladtak, s elődjeik példáját követve szélesre tapostak.

A ki nem bír annyi ismerettel és tudással, hogy dolgait saját ítélete szerint végezhesse, az mindig a mások jó vagy

rossz indulatára van utalva. Szokták ugyan emlegetni, hogy »a tapasztalat jó tanácsadó«, csak az a kérdés, hogy olyan jó-e, mint a minő drága? . . .

Az egészségstan szintén nagy horderővel bír, különösen az anya számára. Hogyan óvhatja meg gyermekét káros és ártalmas befolyásoktól, ha fogalma sincs az emberi test belső-szervezetéről, az egyes testek külön, és valamennyinek közös működéséről. — Ha például tudná azt, hogy a rendes vérkeringés egyik főfeltétele az egészségnek, akkor — talán — nem szoktatná leányát, sem önmagát a túlságos fűzéshez, mely már oly sok bajnak volt okozója.

Így vagyunk más tantárgyakkal is, melyek a felső tanintézetekből vagy hiányoznak, vagy csak futólag adatnak »dióhéjban«; u. m. lélektan, észtan, szépirodalom. Akárhányszor lehet hallani a gúnyos megjegyzést: »ez már igazi női logika!« — de hát hogyan gondolkodják a nő logikailag, ha nem tanították észszerűen gondolkodni, nem fejlesztették ítéelő tehetségét?

Hogy a nők el vannak zárva azon tudományoktól, melyek az észbeli tehetségek kiképzésére szolgálnak, az ama régi kor maradványa, melyben a nőt csak eszköznek, alárendelt teremtménynek tekintették. Akkor a nő igen szűk korlátok közt mozoghatott csak s a szerint nevelték is. Számítatlan oly hibát, gyöngét, gyarlóságot tulajdonítottak természetének, a melyek voltaképen a fonák, fölületes, külsőségekre irányuló nevelésnek a következményei voltak. Hogy évszázadokon keresztül majdnem elválaszthatlanul egybeolvadtak a nő természetével, lényével e hibák, az nagyon is természetes dolog, de azért téves állítás az, hogy a nő nem képes egyéb hivatást betölteni, mint azt, a melyre őt a természet kijelölte,

Ha a nőt ugyanazon elvek szerint nevelik, mint a férfit, akkor képes helyét a nyilvános életben kellően betölteni, mert épp oly szellemi és testi erővel van felruházva, mint amaz. De akkor le kell mondania természetes hivatásáról, mert az nem egyezik meg a nyilvános életben való szerepléssel, vagy hivatalos, vagy hivatásos kötelmeit kénytelen elhanyagolni.

A természet törvénye szerint a nőnem az elfogadó, képező, fentartó, — a férfinem a teremtő, alkotó princípiumot képviseli, s ezen semmi hatalom, semmiféle mód nem képes változtatni. S ez nehezíti meg annyira a nő boldogulását természetes hivatáskörén kívül, pedig a jelen kor nemzedékének fölcsigázott igényei, saját énjének túlbecsülése, ki nem elégíthető élvizsoma mindinkább elzárja a hozzá vezető utat.

II.

Más szempontból tekintik az életet azok, kik a kényelem és gondatlanság lágy párnáin pihenve, csupán kívánságaik teljesítésének lehetnek, és más szempontból azok, kik munkájukkal keresik kenyerüket. Én saját tapasztalatomból ismerem mindkét oldalát az életnek, azért tudom, hogy szülő nem hagyhat gyermekének nagyobb kincset, mint a műveltség, ismeretek, kiképzett ész, A mit ezek által elérhetünk: *szellemi szabadságot és önállóságot*, azt a sors bármily változó szeszélye nem ragadhatja el.

A század, melynek végéhez közeledünk, rendkívül gazdag új találmányokban, felfedözésekben, és új igazságokban is. Ezek közt van egynéhány, mely a nő társadalmi és politikai állását illeti.

A nőkérdés hazánkban is élénk érdeklődés tárgyát képezi; ezt bizonyítják a mozzanatok, melyek e téren észlelhetők, például amaz egyleteknek életbelépése, melyeknek élén fenkölt lelkű, nemes érzelmű hölgyek állanak, s buzgón munkálkodnak embertársaik sorsának javításán. Törekvésük nemes célja tágabb tért nyitni azon nők számára, kik önjerejük által kénytelenek megkeresni kenyerüket. Sok utat nyitottak, sokféle módot és alkalmat nyújtottak máris a nők munkajerejének kiképzésére és értékesítésére, s az elért eredmények világosan bizonyítják, miszerint ezen egyletek törekvése reális alapon áll, minden túlzás és fellengzés nélkül.

És ha ezen egyletek menhelyet nyitnak ama gyámoltalan kisdetek számára, kiket édes anyjuk nem gondozhat, mert napközben a házon kívül kenyérkereset után kell járnia, vagy ha gyógyintézetet létesítenek szegény betegek és nyomorultak számára, hol művelt nők vesznek részt az ápolásban, akkor tényleg bebizonyítják, hogy nem dicsvágy, hanem tiszta felebaráti szeretet vezérli törekvésüket.

Számtalan jótékonyági egyesületünk közt kiváló helyet foglal el a Mária Dorothea-egylet, mely a tanító- és nevelői pályán működő nők helyzetének javításán és könnyítésén fáradozik. Hazánkban a kenyérkereső nők legnagyobb része ezen a tövises pályán működik, nemcsak ifjúságát de egész életét abban tölti el, hogy végtelen türelemmel és fáradtsággal oktassa, vezesse a mások gyermekeit, s végtére is, ha elaggott, elerőtlenedett, egyedül állván a világban, legjobb esetben rokonoknál egyék-kegyelemkenyeret. Mily magasztos, nemes gondolat, e szegény teremtéseknek »Otthont« alapítani, mely-

ben öreg napjaikra nyugalmas menhelyet találnak. Hányan fogják áldani a fenkölt hölgyeket, kik az együletet létrehozták, és az adakozásaikkal hozzájárult nemes emberbarátokat.

*Osv. Kuliffay Edéné,
sz. beniczei és micsinyei Beniczky Irma.*

Távírásnők ügye.

Ha behatóan tekintünk az államilag kinevezett nők helyzetén, Önkéntelen kell csodálnunk, hogy a táviró-intézetnél működő, mostohamódra elhanyagolt nők mellett, mindeddig nem szólalt fel senki, holott a mai korban az egész világon, és így hazánkban is mindenki megköveteli fáradságának a kellő díját.

Igaz, és ez igen sajnós, hogy itt ki van mondva: a ki nincs megelégedve sorsával, mehet a merre tetszik.

Csakhogy, szerintem, a távírásnők nem azért áldozták fel életük legszebb javát. Nem azért iparkodtak a tanfolyam alkalmával igyekezetük minden erejével túlszárnyalni az ugyanakkor vizsgát tevő férfiak tudományát, úgy gyakorlati, mint elméleti tantárgyakban is bámulatba ejtve tanáraikat készségükkel, hogy lemondjanak hivatalukról, tán éppen akkor, mikor elérték szolgálatuk hatodik, évét, melyben az 1873-ik évben létrejött rendelet szerint, élvezniök kellene szorgalmuk gyümölcseit, a »százforintos« fizetésemelést, mely azelőtt minden távírásnőnek működése hatodik évében minden kérelem, pártfogás nélkül megadatott. Most azonban ezen fizetésemelés nincs megszabott időhöz kötve, elszolgálhatnak némelyek 8—10 esztendeig is, míg rajok jön a sor, és így ezeknek mindaddig csakis 400 fjt fizetés és 100 forint lakbér jár, míg ellenben azok, kik megkapták fizetésük emelését, évente 100 forinttal többet áldozhatnak egészségük fenntartására.

Elsősorban is ezen pontra bátorodom tiszteletteljesen felhívni azok figyelmét, kik itt segíthetnek az elhanyagolt távírásnők sorsán.

Hiszen eme távírásnők is híven töltik be helyüket, nem tekintve arra, hogy naponta oly szellemi és phisikai erőt kell kifejteniök, mely nemcsak a női, hanem: e szakmákoz tartozó minden férfimunkását is ellankasztja.

A távirói hivatalban, akár női, akár férfi munkás legyen az, naponta 8—10 óra hosszát tartozik idegrentó foglalkozást

végezni. Pedig a fizetések megállapításánál a gyengébb női munkaerő lett mérvadóul véve, a munka kiosztásnál azonban erre nincs tekintet; itt a leggyengébb nőnek a kellő mennyiséget ugyanannyi idő alatt, ugyanazon vonalakon kell feldolgoznia, mint a férfiaknak, kik nemcsak sokkal nagyobb fizetést kapnak, hanem: tisztí ranggal is bírnak. Míg a nők — bárha esetleg a tanfolyam alkalmával, jobb vizsgát tettek is feljebbvalójuknál — erre nem számíthatnak, bár közülük, magas szellemük, műveltségük és képzettségüknek fogva sokan érzik, hogy képesek lennének a tisztviselői hivatallal járó kötelezettség megfélelésére.

És miért nem? ha más országokban nemcsak orvosi, hanem: bölcsészeti okleveles nőtudorok is lehetnek.

És nálunk?

1892-ben előfordult tisztviselői fizetések rendezése alkalmával a legcsekélyebb állami szolgálta, ha egyebet nem, legalább lakbérjavítást kapott, míg a táviráda-intézetnél az államilag kinevezett, nyugdíjképes nők minden kedvezménytől elestek, kivéve azokat, kiket a véletlen Budapestre vagy Fiúméba helyezett.

Nem méltányos óhaj-e, hogy ezen női munkások iránt részvét keletkezzék, hogy a távirói hivatalokban reformok jöjjenek létre, a távirádszónők érdemeinek megjutalmazására és érdekeik megóvására.

Benczúr Zsuzsanna.

A nő legszebb kötelessége: a szeretet; legszebb joga a megbocsátás.

*

Nagy fájdalmaink enyhülését nem az idő, hanem a munka, a hasznos foglalkozás hozhatja csak meg.

Szeretni gyönyörűség, de nem mindig boldogság; szeretetni, mindig boldogság.

*

A nő a létért való küzdelem közepette se vívjon férfi-fegyverekkel.

Szécký Károlyné Lorenz Josephine.

Eszmék mozgatják a világot
S teremtenek ezer csodát, —
Szerelmi vágyban ég a lélek,
Épít, alkot, életet ad!

Mindent, a mi fenségeset,
Magasztosát, szépet, dicsőt
Megálmodik az ember lelke, —
Ők hozzák létre, ők, csak ők!

És kérditek, honnan az eszme?
Hogy szál az ember lelkibe?
Miért, hogy léte nem mulandó?
Hol? hol van az eredete?

Érzés teremt meg minden eszmét,
Meleg, hűséges szeretet,
Lelkes, fenséges, fájó érzet
Emeli fel a lelkeket!

Magad vagy, a ki bennünk munkálsz
Örök életű szeretet!
Mindenható hatalmas Isten
Eszme, érzés, a Te műved!!

Neroi, 1895. március 17-én.

Berta Ilona.

A XX. század Évája.

Seneca, Róma nagy stoikusa, ki Krisztusnál három évvel volt csak idősebb, Korzika szigetén, Luri mellett töltött 8 évet egy toronyban, anyjához intézett leveleiben óva inti őt, nehogy utazgatással — úgy látszik, már akkor is fürdőzni és nyaralni mentek a nők — vagy akármily porleánynyal is végezhető házidolgokkal fecsérelje el drága idejét, hanem csak tudománnyal, főleg bölcsészettel foglalkozzék. Ezúttal sajnálkozik azon, hogy atyja annyira hátráltatta anyját a művelődésben. Az öreg Seneca ugyanis, midőn társai szemére vetették neki, miért nem pártolja, mint ők, Plátó elveit a nőkről és mért nem küldi nejét a bölcsészeti előadásokra, így válaszolt:

»Nőm ne legyen ostoba kékharisnyás, tudjon mindenképp előtt főzni és gyermekeket nevelni.«

Az öregnek e téves nézetet a nőemancipációról, fia soha sem tudta neki megbocsátani.

Tehát már Plátó, a híres görög filozófus, Socrates követője, Aristoteles tanítója, ki Krisztus előtt 429—347-ben élt és kinek

nevéhez fűzve ez axióma: »Amicus Plató, sed magis amica veritas«, ideális nézete szerint a nő emanczipációja akkor lehetséges lett volna, ha a férfiak nagy része nem az öreg Senecával tart, ki összeférhetetlennek hitte a tudományt a fiatal Fözéssel és gyermekneveléssel. A felnőtt gyermekek a fiatal Senecával anyjukat tanulásra, művelésre ösztönzik. Szégyenlik tudatlan szüleiket, vagy mi rosszabb, megvetik őket.

Azóta több mint kétezer év múlt el és csak néhány lépéssel haladtunk előre e véghetetlen hosszú idő alatt.

Úgy látszik, a tudatlanság ellen való küzdelem háládatlan, nehéz munka.

Pedig egyedül a nők hibája, ha eddig nem és ezután sem fog sikerülni az emanczipációjuk. Következetes indifferenciája (nem akarom restségnek nevezni) az egyik résznek; a másik résznek — ki ugyan kitartással küzd az eszméért, de a célzott szem elől téveszti — azon iparkodása, hogy a férfiak helyét foglalja el, a messze jövőbe, sőt mint a délibáb, ugyan közeinek látszóvá, de elérhetetlenné teszi a mai női kérdésnek megoldását.

Igen nagy hiba, ha a nők erővel ügyvédek, orvosok és államintézők akarnak lenni, kalapot, nadrágot csizmát hordani, klubokba járni, kártyázni, billiárdozni. Erre nagyon jó megjegyzést tett Madame la comtesse Martel, a szellemes Gyp, ki lakonikusan így ír:

»Je crois, que les femmes seront dans les roles nouveaux qu'elles ambitionnent, grotesques et inutiles, sans plus.«

Legyen e nagy kérdés alapelve a munkafelosztás és ne kenyéririgység a főrugója.

Egyenlő lesz nő és férfi a szó legnemesebb értelmében azon percztől fogva, midőn mindegyik a saját hatáskörében működik, hol bizonyos intelligenciával tökéletességre viheti, a nélkül, hogy egyik a másikra, akár mint úrra, vagy szolgára szorulna.

Igen! teremtsen a nő magának oly hatáskört, a melyen a férfi már természeténél fogva is helyt nem állhat és így kiegészítve őt a létért való küzdelemben, emelkedjék melléje bajtársul. Soha nem imponálna a nő, ha mint katona vagy államintéző akarna férje mellett szerepelni.

Csak akkor, midőn a nő a dologban nem tárgyilagosan, hanem ideálisan, csupán csak intelligenciájával méri össze magát a férfival, lesz vele eszményileg egyenlővé.

Ha a nők maguk nem tudják felismerni helyzetük fontosságát és nem tudnak tapintatosan hozzájuk méltó szerepet az életben alkotni, úgy hiába küzdenek tudós férfiak, mint

hajdan Görögországban Plató, Rómában Seneca, most Amerikában, Franciaországban, Németországban és nálunk már többen a nő emancipációján.

A míg Amerikában minden erővel azon vannak a férfiak, hogy ünnepélyes, komoly kongresszusokon megbeszéljék és előmozdítsák a XX. század Évájának művelődése kiegészítését, addig a hidegen számító Franciaországban a női kérdés a törvényhozókban csak illedelmes hallgatóra talál. Németországban szintén nagyon komolyan foglalkoznak a nők emancipációjával, csak minálunk halad az lassú, lassú csigalépésben.

Hogy a nőkre a művelődés és férfiakkal való egyforma nevelése mennyire előnyös volna, nem is kell említenem, különben ebben is Madame Potonie-Pierre nagyon találóan így nyilatkozik:

»Anatomiquement, je crois que la femme subira des transformations favorables, le cerveau s'agrandissant par la culture de l'intelligence. Musculairement, elle accroitra sa force par la culture physique; physiologiquement, les nerfs plus vigoureux, moins surmenés, moins efféminés, l'aideront á produire de grandes oeuvres, de femmes des génies en tous genres, et surtout á enfanter des générations plus fortes, plus saines et par conséquent meilleures et plus intelligentes.«

Különösen a legutóbbira nagy szükségünk volna, mert az ideges, gyöngye, beteges ember mindinkább szaporodik már itt is Magyarországon.

Budapest, 1895. márczius 23-án.

Telkes Simonné.

Tanítsuk munkára a nép leányait.

(Egy feledésbe ment jelszó.)

Nem érzem magam hivatva arra, hogy a nőnevelés és nőkérdés általános nagy elveit körvonalazzam. Monumentális, nagyszabású épületek tervezése — úgy tartom — nagy művészek feladata marad mindenkor. A munkások legtöbbször meg kell elégedniök a téglavetés, téglahordás, vagy más hasznos részletmunka becsületes végzésének dicsőségével.

Ez az érzélem indít arra, hogy egyszerűen rámutassak — s talán nem először életemben — gazdasági életünk azon fogyatkozására, hogy asszonyaink s értem most első sorban a nép asszonyait, dolgozni nem tudnak. Ez az állításom

sokak előtt túlzottnak látszhatik. Hisz a legutóbbi népszámlálás adatai szerint 1.921,180, tehát csaknem két millió önálló keresettel bíró nő van az országban, szóval a női népességnek csaknem egy negyedrésze részt vesz a kenyérért való küzdelemben. Részt vesz és pedig nem ambízióból, kitűnni vágyásból, hanem — legnagyobb részt — a szükség által kényszerítve. Mennyi a nők között a keserű kegyelemkenyéren élő, arról nem beszélnek a népszámlálás adatai; azt mondják csupán, hogy a családfők által eltartott női népesség legnagyobb része, mintegy 75 százaléka, az *őstermeléssel foglalkozók* terhére esik. Elhíhetjük, hogy olyan Ínséges esztendőben, mint az idej, az eltartott egyén a keresőnek a szó teljes értelmében *terhére esik*. Annál is inkább, mert népünk életviszonyainak vizsgálata arról világosít fel bennünket; hogy az eltartott nők — bár nyomort látnak — nem dolgoznak és nem dolgozhatnak, mert munkát nem kapnak és dolgozni nem tudnak — az év nagy részében — semmit.

Elszorul az ember szíve annál a gondolatnál, hogy még a magyar alföld szívében is az ínségnek, a nyomornak olyan mértéke állhasson elő, mint a milyennek H.-M.-Vásárhely vidékén ma tanúi vagyunk. Önkénytelenül felmerül lelkünkben az a kérdés: sújthatná-e a népet ilyen ínség, ha asszonyai dolgozni tudnának, ha olyan foglalkozáshoz értenének, melyet otthon falujokban, talán családjuk körében végezve, keresetforrásul használhatnának?

Egyes kiváló elmék nálunk is régen belátták a nők munkájának gazdasági jelentőségét és mintegy két évtizeddel ezelőtt — leginkább Trefort Ágoston, volt közoktatási miniszterünk kezdeményezésére — nagy buzgósággal karolták fel azt az eszmét, hogy a nép leányait házi ipari foglalkozásokra kell tanítani. Az ország számos nagyobb városában ipariskolák keletkeztek e célból s a tanítónőképző intézetekben nagy serénységgel kezdték a kefe- és kosárkötést, szalmafonást, csipkeverést, sőt sok helyen a szövést és más iparágakat is tanítani.

Ennek a kísérletezésnek, mondhatnám erőfeszítésnek, számba vehető eredményeire ma sehol sem találunk. A tanítónők a mesterségeket, sok más tanulni valójuk mellett csak tökéletlenül sajátították el s ha jól tudták is, hiányoztak megfelelő anyagi eszközeik, melylyel azt terjeszteniök lehetett volna. Úgy látszik, hogy ebbe a sikertelenségbe teljesen beletenyogodtunk; legalább is nagyon megcsappant a buzgóságunk a kísérletek folytatására, vagy más irányba való terelésére. Pedig kétségtelen, hogy nem az elv volt hibás, hanem mi

nem találtuk el az alkalmas eszközöket s ellankadtunk fele után, mikor láttuk, hogy rosszul választott eszközeinkkel célunkat el nem érhetjük.

Az ilyen inséges esztendők azt mutatják, hogy méltó volna a munkát újrakezdeni. A könyörödományok nyújtásával csak pillanatnyilag enyhítjük a nyomort; de ha kenyérkeresetül alkalmas munkára tanítottuk a nőt, nemcsak arra adtunk eszközt kezébe, hogy saját sorsán és családjára nyomon javítani képes legyen, hanem erkölcsi értékét is emeltük s ezzel a család erkölcsi életének emelésére is hatottunk.

Ha a múltban nem jó úton haladtunk, szolgáljon az nekünk tanúságtételül; induljunk másfelé, de meg ne álljunk, míg minden áldozat meghozva, minden kísérlet megtéve nem lesz!

Azzal, hogy egy-két száz tanítónőt megtanítottunk néhány munkanemre: nem érhattünk el sokat. *Minden nőt* meg kellene tanítanunk valamire és pedig lehetőleg olyan munkára, melynek viszonyai között okvetetlenül hasznát veheti. A szalmafonás és kefekötés nem tartozik az abszolút értékű munkanemek közé. Az ilyen (szorosabb értelemben véve az ipar körébe tartozó) munkának csak bizonyos viszonyok között veszi hasznát a nő. A mi nőink legnagyobb része híjjával van még a legszükségesebb ismereteknek, a varrás, hímzés kertészkedés ismereteinek is; pedig a kenyérkeresetül alkalmas munkáknak élete minden viszonyai között hasznát vehetné, ezért soha el nem feledné, nem kicsinyelné, hiábavalónak nem tartaná. Sok százezer forintot adunk külföldre az úgynevezett svájci és francia hímzésekért, a Csehországból importált fehérneműekért, a Württembergből behozott kötött és horgolt árukért s nem gondolunk rá, hogy e munkák nagy részben az ezen országokban igen fejlett népipar termékei, hogy nálunk is a nép asszonyai által előállíthatók lennének.

Nálunk, ha már egy-egy vidéken a nyomor nagy, legfeljebb azzal igyekeznek a bajon segíteni, hogy a kormánytól dohánygyár felállítását kérelmezik. Nem felelne-e meg jobban a célnak, ha egy-egy fehérneműgyár, egy-egy kertészeti telep vagy más hasonló vállalat-létrehozatalán munkálkodnának? Nagykereskedőink panaszkodnak, hogy nem képesek itthon készíttetni a náluk rendelt vagy raktáron tartott iparcikkeket, mert igen drága a munkaerő. Nem lehetne-e az olcsó falusi munkaerővel, ott helyben alapított műhelyek létesítésével, kísérletet tenni? Azt hiszem, lehetne, mert hogy asszonyaink tanulékonyak és nem ügyetlenek, arra példa Kalotaszeg, Békés-Csaba és Torontálmegyének sok községe.

Szerintem a *községek, a társadalom, az állam által támogatott iparvállalatok szervezése által volna leginkább lehető a népet munkára nevelni*. Az iskolának azonban, természetesen elő kellene a leányokat készíteni erre a munkatanulásra. Nálunk nagyon sok ezer népiskola van, hol a leányok teljességgel semmiféle munkaoktatásban nem részesülnek s milliókra megy azon nők száma, a kik egész életükön át nem tanulnak meg a tűvel bánni. Iskoláinknak ezen a hiányán segítenünk kell; ez a legsürgősebb tennivalónk. De az iskolából kikerült leányokat aztán nem szabad sorsukra bízunk. Ezeknek van első sorban szükségük a »továbbképző« iskolákra. Az ismétlő iskolázás törvényben gyökerezik ugyan, de jelen alakjában végrehajthatatlannak látszik. A vidék viszonyainak megfelelő munkaiskoláknak kellene az ismétlő iskolákat mindenütt pótolniok. És nem kötésre kellene csupán kényszeríteni a leányokat, — a harisnyakötés ideje már lejárt — hanem a varrás különféle nemeire kell tanítani őket, mely ismeretet családjuk körében is értékesíthetnék és meg kell tanítani a konyhanövények termesztésére és a konyhakerti növények értékesítésére. Hisz mi rendesen znaimi uborkát vásárolunk a kereskedésekben s míg temérdek pénzt költünk görcki aszalványokra, addig néha értékes gyümölcscsel hízaljuk sertéseinket!

Messeze vezetne, ha mindazon módokra és eszközökre rá akarnék mutatni, melyekkel esetleg célzt érhetünk. Hiszen e módok és eszközök a helyi viszonyok szerint is különbözők. Nekem ezúttal csak az emlékezetbe idézés a célom. Szeretném, ha *megint akarnók* munkára tanítani a nép leányait, mert azt hiszem, ha igazán akarjuk, ha nem lankad el kitarításunk a kísérletek tevésében, végre is megtaláljuk a helyes utat, melyen célhoz érhetünk; mert életrevaló népünknel lehetővé kell válni a népipar és főként a nőipar elterjedésének. Nem mondom, hogy ezzel társadalmi bajaink megszűnnek, de egygyel kevesebb lesz. És ez is számbavehető eredmény, melyért küzdeni érdemes.

Sebestyenné- Stetina Ilona.

A nő mint ember.

Szép nemnek gúnyolnak minket, erőnek mi az erőset; „szép“ és „erős“ nem lehet jelzője nemnek, — lelket illet csupán, mely bírja és megőrzi magát e dísz.

A mi szép magyar nyelvünkben van egy törzsgyökeres elnevezése a nőnek, a »néember« szóban, a mely némelyek

szerint annyit tesz, mint *nőember*, mások szerint pedig annyit, mint *nemember*. — Én azt hiszem, hogy a magyar nép természetes, egészséges eszejárása mindig *nőembert* értett e szó alatt s csak a furfangos élczelő magyarázza ki belőle a *nem-embert*.

Annyi azonban bizonyos, hogy egy nyelvben sincs a nőnek ily találó elnevezése, mely éppen e kétféle, egymásnak ellentmondó értelmezhetőségével leghűbb tükre annak a viszonynak, mely a nő mivolta és helyzete között létezett és fájdalom, létezik sok tekintetben még mai napig is.

A nőember az emberiség fejlődésének történetén át nemember volt, azaz alig vétetett emberszámba. Majd a legnagyobb értelmetlenséggel minden emberi méltóságától megfosztották, majd meg túlságosan dicsőítették és emberfeletti erényekkel ruházták fel.

Ezért a tényért azonban egyik nemet sem érheti felelősség. Az emberiség is a természetes fejlődés törvénye alatt áll s életének szakában ugyanazon fázisokon megy keresztül, mint az egyes ember, kinél a testi fejlődés szintén megelőzi a szellemit. A mint az éretlen gyermekfiú erejének érzetében bizonyos fensőbbiséggel bánik leánytestvérével, épen így, csak-hogy az ember helyett az emberiség nagyságának arányában, nyomta el a barbár ököljog a nőt, nyomja el még ma is keleten, és kényszeríti, hogy az egész nemre nézve lealázó megadással, érzelem nélkül, a szellemi korlátoltság börtönében vesztegeljen; — és a mint a serdülő ifjú szerelme tárgyát az egekig magasztalja, úgy tett a lovagkor a nővel: eszményi magaslatra emelte és szentet illető tisztelettel hódolt neki.

A lovagiasság szellemét nemsokára felváltotta az inkább külsőségekben gyökerező galantéria szelleme, a mi aztán már ismét nem gátolt egyes tudósokat, hogy egészen komolyan foglalkozzanak a kérdéssel és hosszú munkákban fejtegetések: vajjon igazán-e, és mennyiben tartozik a nő az emberi nemhez?

Azonban ezen filozófusok daczára is tovább fejlődött az emberiség a művelt államokban, (mert hisz csak ezekről lehet szó) és ma már férfi korának küszöbén kezdi belátni, hogy mennyi munkaerőt veszített el és mily mostohán bánt önmaga iránt, midőn a nőt elnyomta, s azért kiskorúságának játékszereit félretéve, nem babát, nem bálványt, hanem barátot, élettársat, önönlényének kiegészítőjét keresi a férfi a nőben.

A kereszténység rég emberi jogaiba helyezte a nőt Isten előtt, — de ez az eszme oly nagy, oly jelentőségteljes, mint a felebaráti szeretet, mint a jóság eszméje, — sokkal nagyobb, semhogy az egész emberiség lelkében megérhetett volna, csak egyesek lelkében válhatott öntudattá.

Ezen erkölcsi eszmék teljes diadala ugyan még messze van, de az az ember, a ki ma már a világűrön át a csillagokba hatol s önönparányában a lét titkának mélységeit kutatja, ezen eszmék iránt sem közönyös többé. — Ennek a csodás 19-ik századnak, melyben az emberiség a művelődés terén a legnagyobb lépést tette, mióta a világ áll, és »semmi sem lehetetlen« jelszavával azt is megvalósította, a mi csak rövid évtizedek előtt még mesének is merész volt, ennek a századnak volt fentartva az is, hogy az előítéletek törvényét áthidalja és egy egységes erkölcsi törvény alatt álló tökéletesebb világ tavaszát hirdetve, — új korszakba vezesse az emberiséget, az igazi humanizmus korszakába.

Ez a korszak azonban csak akkor fog teljesen bekövetkezhetni, ha a nő is emberi jogainak teljes birtokába jut; ez pedig feltételezi, hogy a nő nevelését és képzését is éppen annyi gond vezesse, mint a férfié, — hogy ő is szabad szellemmel tetszése szerint választhasson magának pályát és — a honnan eddig a gúny és előítélet kiűzte, a hová csak lopva pillanthatott be, — legyen előtte is nyitva a tudományok temploma és áldozhassa fel tehetségét azon oltár előtt, melynek mysteriuma vonzza.

E szabadságokért cserében a nő majd szívesen lemond a felületesség privilégiumáról, s így az alaposág sem lesz férfi-monopol többé, hanem emberi erény, mint amaz emberi hiba.

Sokan attól tartanak, hogy a nő, ha ilyenemű »szeretetreméltó« hibáiból kivetközik, elveszti nőiességét; mintha a nőiesség hibákban és nem erényekben gyökereznék. E félelem talán onnan van, mert csaknem megszoktuk azt a gondolatot, hogy a tudományosan képzett nő nem lehet más, mint holmi madárijesztő forma, u. n. kékharisnyás karikatúra, és elfelejtjük mellette, hogy a helyes úton járó szabad szellemű nő előtt is a tudás lelkiműveltség nélkül csekély becsű; a művelt ember pedig épp oly kevéssé kivan feltűnni, mint tudásával másnak terhére válni, miért is a külsőség hóbortjait átengedi a félművelteknek.

Éppen úgy, mint a földművelő jobbágy felszabadulása után is megmaradt földművelő munkásnak, úgy és még inkább megmarad a nő mindig nőnek. Azért, a mily igazságos, hogy nyitva legyen a nő előtt is minden pálya, mely természetével nem áll homlokegyenes ellentétben, — oly bizonyos az is, hogy a nő önként le fog mondani az oly foglalkozásról, mely nőiességét bántja, s csak akkor fogja magát az ilyenre rászánni, ha különös tehetsége van hozzá. Az igazi nőiesség-

get a természet sokkal mélyebben ültette a nő kedélyébe, semhogy azt bármely emberi törvény megmászhatná, — s a nő, a ki tőle meg tud válni, az annak hiányával született s csak kölcsönképen mondhatta magáénak. — A mi pedig a nő »szeretetreméltó« hibáit, gyöngeségeit illeti, azokból, — míg az ember nem változik egészen angyallá — mindig jut is marad is, s talán még szeretetreméltóbbakká lesznek, ha a félműveltség fullánkját elvesztik.

Hiszen nem a tudás, hanem a tudatlanság, a felületesség, a félműveltség igazi ellensége a nőiességnek és szüli azt a ferde emancipációt, mely egyfelől férfias allüreökben, másfelől pedig divathajhászó cziczomában, — feltűnni vágyásban tetszik magának és pazarlással, nagyzolással, lelki félszességgel teszi tönkre a családéletet.

A művelt embernek tudása is csak kötelességérzetét nagyobbíthatja, s minél műveltebb lesz a nő, — ha mindjárt tanult lesz is, — annál jobban fogja érezni, hogy legnagyobb és legszentebb kötelessége minden időben az marad, hogy mint nő és anya a családi tűzhely melegét éleszsze. Mivel pedig e kötelesség teljesítése egyúttal boldogító is, ő fogja legjobban sajnálni azt a nőt, a ki ezt nem érti és róla különöségeként le tud mondani.

A nőnek alapos képzettsége a családnak biztos tőkéje; mert épen a hitvesi és anyai kötelességek kényszerítik a nőt sokszor arra, hogy mint férfi dolgozzék övéiért. Ha pedig ezt tennie kell, akkor méltó, hogy a munkaeszközök neki is rendelkezésére álljanak s becsületes munkájának bérét ne kisebbitse az a körülmény, hogy csak női kezekkel, női erővel szerezte.

S nem kisebb okból kívánhatják e jogokat azon feleszámu nők is, kik a családi boldogság szentélyéből úgyis ki vannak zárva, s az élet ridegsége elől talán éppen azon templomokban találnának menedéket, melyeknek ajtai előttük ma még szintén csukva vannak. Az ilyen nők a modern társadalom legszomorúbb alakjai; bennök válik csak igazán öntudattá a keleti nők rabszolgasága, kiknek helyzete az övékéhez képest még irigylésre érdemes, mint Hood Tamás a szegény varrónővel mondatja: »Ő boldog török bilincsből, rabnő gyanánt ki görnyedez, — hisz lelke nincs, hogy elvesztse, — ha még keresztény munka ez!«

Valóban, kik az egész emberiség érzelmeit átélik és legihébben tolmácsolják, a nagy költők, mint emberek, először ismerték fel a nő visszas helyzetét és küzdöttek emberi jogaiért; először értették meg, hogy miben áll a nőiesség

lényege, és először alkalmaztak emberi mértéket a nő hibáinak megítélésénél is. — így akárhány nőt bebocsátottak a mennyországba azok közül, kiket a világ elítélt és meghagyta a nőiesség zománczát azon nők is, ki a férfi munkáját volt kénytelen magára vállalni. A velencei kalmárban, a világ legnagyobb költője, Shakespeare, a bájos, csintalan Portiára ruházza a bírói méltóságot és alapos törvénytudást; az ő ajkára adja a kegyelemről szóló himnuszt s vele mondatja ki a salamoni Ítéletet, midőn a férfibírákat tudományuk cserben hagyja. És ugyanaz a nagy ember, ez a bölcs Portia így szól Bassianohoz:

Olyan vagyok, mint látsz, Bassiano,
 Előtted im. Habár enmagamért
 Magasbra nem csapongnak vágyaim,
 Hogy éneket sokkal jobbnak kívánám:
 De kedvedért vágnám magam szorozni
 Százszor kecsesb — s ezerszer gazdagabbá,
 Csakhogy szemedben nőne értékem.
 Óhajtanék barátok-, kincs-, erény-
 S kecsékben lenni mérhetlen becsű.
 De teljes összegem csak semmiség,
 Mely egyszerű szavakban: egy leány,
 Járatlan, iskolátlan, nem művelt:
 Boldog, hogy a tanulhatásra még
 Nem oly öreg; még boldogabb pedig, hogy
 Nem született tanulni képtelennek;
 Legboldogabb, mert hajló szellemét
 Tiedre bízta, hogy képezzed azt,
 Mint férje, oktatója és királya.
 Tied s tieiddé válunk tehát
 Ezennel én s a mim van; még imént
 Ūr voltam e szép lak s szolgák fölött,
 S fejedelme enmagamnak: s most íme
 E ház, ezen cselédek s enmagam,
 Uram! tied.

Az igazi nőiességet bájosabban nem személyesíthette volna meg a költő, mint ez okos, tudós Portiában, ki önmagát kicsinyíti, hogy a szeretett férfi érdemeit nagyobbíthassa, és ki lelki fölényével is alárendeli magát, hogy boldogíthasson.

A félművelt, gyermekes hatalmaskodással szemben e gyermeki kedély, mely csak a művelt lélek sajátja, — a művelt nőnek is mindig legszebb erénye lesz, és mi a megadást illeti, az az egész nőnemben máris megnyilatkozik, midőn felszabadulása munkálatainál kerüli az erőszakoskodást és mint adományt kéri azt, a mi az övé. — És hála a humanizmus szellemének, ma már nem is kéri hiában, mert nemcsak hogy a férfi kezdette és vezeti, hanem a férfi is fogja diadalra juttatni a nő felszabadulásának eszméjét, ez által

bebizonyítván azt, hogy a műveltség azon fokára jutott, melyen kiérdemelte magának, hogy a nő mint ember, mint jó ember lehessen életének társa.

Nem a két nem közti harcz, hanem a két nem egyetértése, lelki egyesülése fogja megteremteni azt az erkölcsi világot, mely egy embert, egy jogot, egy törvényt ismer csak, — melyben a szép és erős nem egy egységes emberiséggé olvad s ennek fenköltebb lelke a nem fölé emelkedik.

Tordai Grail Erzsi.

Leányaink a pályaválasztás küszöbén.

Úgy van! A gyermekeik boldogságáért remegő szülők ma már nemcsak azon aggódnak, hogy fiaik egyéni hajlamai megegyeznek-e tehetségeikkel, midőn jövő életpályájuk fölött határoznak. A fin de siècle emberei között mindinkább fogy azok száma, kik a nő egyetlen hivatásának tartják azt, a mi a családjához tartozik, ellenben a nagy többség már ezt is csak az esetleg választható pályák egyikének nézi, még pedig a drágábbak közül valóknak, mert mentül több hozományt igényel. Tehát — eltekintve a nagy vagyoni birtokosaitól — ha nem könnyelműek a szülők, úgy bizony leányuk pályaválasztása sem ad nekik kisebb gondot, mint fiaiké.

De vájjon kellőképpen elő vannak-e készítve leányaink az élet e fontos mozzanatára, melytől jövőjük, sorsuk függ? Sajnos, ritkán.

A fiút kis gyermekkorától fogva hozzászoktatják azon gondolathoz, hogy kenyérkereső lesz. Nem marad ez számításán kívül testi és szellemi neveltetésének egyetlen ténykedésénél sem. Edzik lelkét és testét, hogy legyen elég ereje majd az élet viharaiban való küzdelemhez. A leányt — sajnálják. Sajnálják, hogy korán reggel iskolába kell mennie; sajnálják, mikor »tanulással gyötrődik« s mert a polgári, vagy felsőbb leányiskolában »oly borzasztó sok a tanulni való«, sajnálatból nem terhelik otthon még házi foglalkozással is. Ez a sok okatlan sajnálkozás teszi aztán a szegény leánykát igazán sajnálatraméltóvá, mert gyengévé, gyámolítást nem nélkülözhetővé lett, mielőtt az élet nehézségeiről csak némi fogalma is volna. A gyöngéd szülői kezek minden röögöt elhárítanak útjából, azon elvből indulva ki, hogy bőven nyújt majd később az élet úgyis ilyesmit. Nem ismer tehát más bajt,

mint azokat, melyek gyermeki — helyes, vagy helytelen — vágyai teljesítésének útjában állanak. Azon lehetőségre pedig sohasem gondol komolyan, hogy valamikor támasz nélkül fog állani a világban.

Ámde a jó atya tudja, hogy a természet rendje szerint valószínűleg tovább él az, a ki később született s ha már vagyont nem adhat leányának, legalább idejekorán kell gondoskodnia arról, hogy módot nyújtson neki valamely kenyérkereseti pályára való képesség megszerzéséhez. Íme, itt az ideje a pályaválasztásnak, melyre azonban a leány a fentebb vázolt szoktatás mellett bizony nincs megérve. De követi szülői akaratát; a maga részéről úgy sem tudná, hogy mire is van e tekintetben hajlama. Választanak tehát számára a szülők, még pedig — valljuk meg az igazat — nem az egyéni képesség, hanem többnyire a hiúság szempontjából. N. kisasszony nem nem szeret tanulni, mert mindig nehezen birkózott meg az elméleti dolgokkal, de annál nagyobb ügyességet tanúsított a női munkákban, különösen a varrásban. S mégis tanítónő-képzőbe küldik, hisz' csak nem lehet varrónő! Az elfogult szülői szeretet nem tudja elhinni, hogy az ő gyermekében kevesebb talantum van valamire, mint a máséban. Lehetett volna belőle kitűnő varrónő és lesz — állásának megfelelően nem tudó, sorsával elégedetlen tanítónő.

Számos hasonló esetnek voltam már észlelője s mindannyiszor a tévesen felfogott szeretet képezte alapját ezen elhibázott exisztenciáknak.

Az ilyen szeretet süti rá a leánykára a gyengeség bélyegét, mielőtt még ereje fokának jelét adhatta volna. Ez dédelgeti, kényezteti, hárit el minden nehézséget útjából s így hamis világításban tünteti föl előtte az életet, nem gondolva meg, hogy mentől kevésbbé vagyunk elkészülve reá, annál keservesebb a csalódás.

Ez menti, fedezi minden hibáját, melyekből ily módon nem is fog kigyógyulni.

Ez fokozza hiúságát, gátolja igazságos mérték szerint való önismeretét.

Mennyire különbözik ettől nyilvánulásaiban és hatásában az értelemmel párosult szülői szeretet! Ez nem tekinti a leányt üvegházi növénynek. Hisz' ha rendes körülmények között testi szervezetére nézve gyöngébb is a nő, mint a férfi, számtalan történeti és tapasztalati példa bizonyítja, hogy lelkierőre nézve kiállják együtt a versenyt. Az ilyen szeretet következetesen törekszik arra, hogy a gyermek értelme érzelmvilágával összhangzatosan fejlődjék. Korán hozzászoktatja a

leánykát, hogy nemes czélok elérésére igyekezzék. Megismerteti vele az erejét megpróbáló fáradságos munkával elért siker édes élvezetét. Nem titkolja előtte a megélhetés küzdelmeit, de megérteti vele, hogy házi munka, rendszeret és takarékoság által a család minden tagja hozzájárulhat a kenyérszerzés gondjainak apasztásához. Megtanítja arra, hogy csak saját képességeit tekintheti az ember biztos birtokának és hogy minél kevesebb támogatásra szorul a jövőben, annál jobb sorsra számíthat; egyéni értéke pedig attól függ, hogy milyen hasznos tagja az emberiségnek.

Ily hatások alatt természetesen önkénytelenül is gondolkodik a leányka jövője fölött, s mikor bekövetkezik annak ideje, választ magának pályát, nemcsak elhelyeztetés, kenyérszerzés szempontjából, hanem mert lelki szükségét érzi annak, hogy megnevezett célja legyen életének.

Csak ily előzmények után eredményezheti a választás a földi lét legnélkülözhetetlenebb boldogságát — a saját sorsunkkal való megelégedést.

Győr, 1895. márczius 16-án.

Pataky Irma.

A nő.

A nő világa a vallás, az erény, a család boldogítása s a gyermek nevelése legyen.

Kempelen Riza.

Igen. ilyennek kellene lenni a nőnek, hogy megvalósítva láthatnánk azt az eszményt, a mit a nőről alkotunk magunknak.

Ha mégsem ilyen minden nő, hol keressük a hibát? Bizonyára a nevelésben.

Egy bölcs mondta, hogy a gyermeknevelést már a bölcsőben kell kezdenünk.

Igen, azt a picziny teremtést már a bölcsőben hozzá kell szoktatnunk az engedelmességhez. Mert ne higyjük, hogy a picziny teremtetéseknek ne volna már akaratjuk, a melyet ha reájuk hagyunk, kis zsarnokokká válnak.

Tanítsuk már zsenge korában a gyermeket szelídségre, csak egy szelíd gyermekből válhat jó nő.

Később, ha már értelmesebb lett a gyermek, könnyen ápolhatjuk a jót a szelíd gyermek szívében.

Nemes példákkal, szeretetteljes bánásmóddal nevelhetünk csak jó leányokat.

Ha aztán az iskolákban, nevelőintézetekben folytatják az általunk megkezdett nevelést s többet fordítanak a leánygyermek lelki művelésére, mint a mai korban elharapódzott divatos nevelésre, a mely sok esetben sorsával elégedetlenné, szegényebb társnői iránt gőgössé, a szenvedő emberiség iránt szívtelemné teszi a gyermeket, később a nőt; egy lelkileg tökéletesen művelt, a sors minden viszontagságaiban helyesen gondolkodó nőt adhatunk a hazának. Mert a valódi nő csak úgy felel meg nemes hivatásának, ha sorsával elégedett, ha szívében a szenvedők iránt könyörületes, s azokat, kik segélyre szorulnak, gyöngéd odaadással gyámolítja, tehetségéhez mérten segít.

Nem mondom én, hogy ne tanuljon a nő. Tanuljon, ha kell tudományos dolgokat is, hogy ha szüksége lesz reá az életben, meg tudja magának keresni a kenyerét. De ne legyen a tudományos nevelés a fő cél a leánynevelésnél, mint az most általában divatban van.

Önállóságra vágyódik most minden nő. Maga óhajtja megkeresni a kenyerét, még akkor is, ha nincs rászorulva. Nem hú élettársa akar manapság lenni a nő a férfiúnak, hanem pajtása, kollégája . . . Megakarja tagadni önmagát, hogy ő a gyöngé nem, s azt hiszi, hogy támaszra, erős karokra nincs szüksége, a melyekre az élet küzdelmei között támaszkodhatik. Csak későn jön annak tudatára, hogy a nőnek mily nagy szüksége van támaszra.

Első sorban a hazának neveljünk nőt, de nem csupán tudományos leányt, hanem egyszersmind feleséget is, a ki hú társa legyen a férjének küzdelmes pályáján, a ki hú szerelmével édesítse meg a férj fáradtságos életét; a ki béketűrően viselje, ha kell, az élet csapásait, annak az oldalán, a kinek örök hűséget esküdött.

Legyen a nő a férj őrző anygala, szelíd kezekkel tartsa vissza az örvénytől, a melybe oly sokan buknak...

Mennyivel csökkenne az öngyilkosok száma, ha ilyen lenne a nő!...

A ferde nevelés szüli a legtöbb esetben, az étellel való meghasonlást, mindenki sorsával ellenkezően akar élni, a fölötte magasan állókat akarja utánozni öltözködésben, háztartásában.

Elégedetlen kicsiny hajlékában, fényes, sorsához nem illő palotába vágyik, szégyenli a becsületes munkát, mert olyan puha, fehér kezeket óhajt, mint a minővel egy olyan nő bír, a kit születése és vagyona fölé helyezett,

De nem csak a nők nevelésén kellene változtatni, hanem a fiúgyermekén is.

Azokat is kicsiny korukban kellene már tanítani a nők iránti tiszteletre, becslésre, hogy a tisztelet, a mi a nőt megilleti, vele nőjjon, s ha férfiúvá lesz s elérkezik az a kor, a melyben élettársat kell választania, ne csak a csengő aranyat keresse a nőnél, hanem az arany szívet, nemesen gondolkodó lelket.

Becsülje többre a nőnél a lelki kincset minden földi kincsnél, mert csak lelkileg művelt nő tudja igazán boldoggá tenni a férjét.

Ha így neveljük a gyermekeinket, biztosak lehetünk, hogy a jövőben kevesebb lesz az önmagával meghasonlott, boldogtalan ember, s kevesebb lesz az önállóság után vágyódó nő, mert be fogják látni, hogy a nő valódi hivatása a családi tűzhelynél van, hogy lelke melegével betöltse azt az édes picziny fészket, a melynek őrző anyjala lett.

Bártfayné Róza.

Közös érdek.

Az az üdvös czél, melyért a *Mária Dorothea-egyesület*, az ő fenkölt lelkű elnöke, gróf *Csáky Albinnéval* az élén, oly kiható buzgalommal síkra szállt: t. i. a *nők jól értelmezett érdekeinek az előmozdításáért*, manapság már világszerte foglalkoztatja mindama művelt nőket, kiknél az önzetlen, nemes érzelmek, az észszerű gondolkodás s tisztánlátással párosulnak.

Nem csoda. A nő átlag oly ferde megítéltetésnek volt tárgya a férfinem részéről emberemlékezet óta, olyan sajátos volt a társadalmi állása, annyiszor ingadozott az, a jobb-rosszabb, de többé-kevésbbé félszeg alternatívák közt, hogy a fenkölt szellemű nők elérkezettnek vélik az időt, saját maguk venni kezükbe az összes emberiségre oly fontos kérdés lehető megoldását, melyre sok századok tanúsága szerint a férfiak *egymagukban* nem hivatottak, már csak ama általuk felállított axióma szerint sem, hogy *«a nő örök talány!»*

E támolygó elv kimondásával, a férfiak körülbelül ki is állították maguk mellett a szegénységi bizonyítványt a nők helyes megítéltetésével szemben. Mert a *talány* fogalma azonos a *megértés hiányával*. Már pedig a képtelenség birodalmába tartozik helyes ítéletet hozni, vagy pláne korlátlanul bíraskodni ott, a hol hiányzik az erre való kvalifikáció föltétele: vagyis a *tárgy megértése*.

Nem lehet itt feladatomban tüzetesebb lélektani s filozófiai fejtegetésekkel megokolni a megnemértést. Nem egy czikkel

hanem terjedelmes kötetet ölelne az fel. Állításom bizonyítására elég legyen röviden a tényekre hivatkozni.

Tudjuk, minő helyzete volt a nőnek a barbár korszakban; alig volt több (sőt olykor még kevesebb) a durva férfi *házi állatjánál*. A finomabb erkölcsű s műveltségű középkor a másik végletbe csapott át: *bálványnya* avatta a nőt. De azóta is hol állatnak, hol bálványnak, hol meg hús- és vérnélküli eszménynek tekintette a férfi a nőt — már t. i. a különböző népek és kor műveltségi foka s fogalmaihoz képest — csak épp annak nem, a mi a valóságban: vagyis *embernek*.

Szerény nézetem szerint ebben rejlik a hiba.

Ha a férfiak ki tudnának békülni azzal a nagyon egyszerű s természetes tényállással, hogy a nő, az ő gyöngébb fizikuma daczára is csak úgy *ember*, mint a férfi s ebből a szempontból indulnának ki a nők megítéltetése s társadalmi osztályozásánál: legott meg lenne fejtve «az örök talány.»

A nő végleg kinőtt már a házi állat ketreczéből; viszont az eszmény piedesztáljáról (azt az eszményt értem, mely egyedül arra van hivatva, hogy ékeőbb pöngésre hangolja az erősebb nem poétáinak lantját) hova-tovább mindinkább a gyakorlati élet terére szólítja a megváltozott életviszonyok kérlelhetetlen logikája, a régi fölfogással ellentétes életpályára is utalván a nőt. Mert hát ama szegény leányok nagy százaléka, mely nem jut férjhez, s így meg van fosztva a csöndes családi élet boldogságától, kénytelen önerejére támaszkodni, hogy tisztességgel meg tudjon állani az élet viharai közt. Megköveteli tehát a humanizmus, hogy megnyissák a női működésnek mindama pályákat, melyek szellemi és fizikai képességeinek megfelelnek.

A tanítás, nevelés nemes földadata mindenesetre legközelebb esik a nő természetes hivatása: az *anyaság* hatásköréhez.

Ámde a tanítónői szakmára máris sokkal többen jelentkeznek s képesítetnek, mint a mennyit az állam s társadalom alkalmazni tud. (Így van ez a közlekedési hivatalokkal is.)

Nem egyedül a nők, de az *emberiség érdekében* szerfölött kívánatos volna tehát a *nőknek még az orvosi tanszakra való bocsáttatása*. (Ezzel kapcsolatban a gyógyszerészetre is.) Csakhogy nem ama jámbor óhajok osztályába lenne sorolandó, melyek egy »beh jó volna!« fölsóhajtással az indolens feledékenység lomtárába kerülnek egy újabb ezredévre. Égető kérdés ez. Nő-orvosok alkalmazását, nő-pacziensekkel szemben, nem egyedül a női finom érzék, de a generációk érdeke is megkívánja, köztudomású dolog lévén, hogy szám-

talán nő készebb meghalni, semhogy, néha évekig is elhúzódo súlyos baját férfi-orvossal közölje.

(Még hála és elismerés illeti azért a széles szellemi látókörű *Wlassics* Gyula közoktatásügyi minisztert, a kinek az elavult előítéletekkel szemben megvolt az erkölcsi bátorsága, fölemelni hathatós szavát e kérdésben.)

Ez alkalomból egy homogén kérdés merül fel, melyet helyszüke miatt csak futólag érinthetek.

De Gerando Antónia nevelési elmélete ugyanis oktalanságnak minősíti azt a rendszert, mely teljes vakságban s valósággal a barbár korszakra emlékeztető tudatlanságban hagyja a nőket az őket legközvetlenebbül érdeklő kérdésekben, a miből már tenger visszaélés és gyász származott.

Igaza van a nagyműveltségű úrnőnek, midőn erre vonatkozólag azt mondja, hogy *a tudomány szent és tiszta, s hogy nem a tiszta napfény, de a sötétség szüli a pénzeket.*

Valóban igen sok korrigálásra lenne még szükség, hogy a férfi és nő társadalmi és politikai helyzetében helyreálljon a méltányos egyensúly.

Már egyebütt is kifejeztem, mennyire szüksége van a nőnek legalább annyi jogtudományra, hogy mindenkor meg tudja óvni leglényegesebb érdekeit a lelkiismeretlen visszaélésekkel szemben, melyeknek a nélkül úgyszólván teljesen ki van szolgáltatva.

Az orvosi és jogtudomány aktuális szükségleteknek megfelelő kelléke volna a női nevelésnek, melylyel bátran fölcserélhetnék pl. a jelenleg divatban lévő magasabb algebrai s matematikai kötelező tantárgyakat, melyeknek csak kivételesen veszi praktikus hasznát a nő, s csak ok nélkül pazarolja rá az időt.

Sokat foglalkoznak most a nők választójogával is. Sokan vannak férfirészről az ellenzői. Pedig jól meggondolva a dolgot, nagyon fura anomália az, hogy pl. a nagyműveltségű s nagyeszű hercegnő értelmi kisebbségre van kárhoztatva a törvény által az ő béres-gazdája, vagy számadó-kondásával szemben, a ki sokszor az írás és olvasás elemi titkaiba se hatol be, holott másrészt ugyanattól az értelmi kiskorúságra ítélt gyöngé nőtől egyenesen megköveteli, hogy társadalmi s egyéb kérdésekben bölcsebb legyen Sokratesnél, s erősebb Herkulesnél! (A közös adókötelezettségről nem is szólva.)

Azok a számtalan társadalmi s jogi igaztalanságok, melyek terhe a nőkre nehezül s melyek még a legbarbárabb kor hagyományai részben jóhiszemű előítéletek alakjában: majdnem úgy tüntetik föl a férfinemet, mint a nőnem született

és örökös ellenségét, melynek érdekei mindig ellentétesek a nőével.

Pedig a férfi jól értelmezett érdekei mindig és mindenütt azonosak a nőével, elkezdve a bölcsőtől, hol a gyöngéd *anyai* kéz önfeláldozólag ápolja, dédelgeti a magával tehetetlen gyöngye lényt, az ifjú korig, hol a szűzhajadon varázsolja számára legédesebb költészetté a szerelmet, s a férfikorig, hol a jó hitves alkotja meg számára az otthon áldásait s neveli számára gyermekeit, egészen a sírig, hol ismét irgalmas női kezek készítik elő utolsó útjára.

Az érdekek ekkora közössége tehát természetyszerűen involválja az előjogok egynémelyikében való osztozkodást is.

Ennek elérésén s megvalósításán munkálkodni: ennél nem lehet szebb, nemesebb s az egész társadalomra kihatóbb cél, melyet a művelt s széles hatáskörű nők maguk elé tűznek.

Ábrányiné-Katona Clementin.

A jótékonyág.

Mily nemes, lélekemelő az, mikor megérti és tettekre buzdítja a jótékonyásra hajlandó s fenkölt lelkű emberiséget Krisztus urunknak eme szava:

»Szeresd felebarátodat, mint ten magadat!«

Azaz: »ne feledkezzél meg a szenvedőkről, és siess velők jót tenni szeretetteljes szívedből.«

Legdicsőbb azon jótékonyság, melyről kevesen tudnak, s mely titokban történik.

Mert elég a boldogtalannak, hogy küzd és hogy segélyért kényszerül könyörögni!... elég attól félni, hogy elküldhetnék, vagy oly későn jönné a segély, mely már neki a koporsóban, vagy a tébolydában mit sem használ.

Azért, a ki gyorsan ad, kétszer ad.

A jótékony könyörület mellé gyöngédség és belátási képesség kívántatik.

Tegyünk jót, de úgy, hogy az *jól* legyen téve, akkor fakadnak a hála könnyei a szenvedő kebelből, mint az elismerés igaz gyöngyei.

V. Gaál Karolin.

A genfi »Union des femmes«.

A »Mária Dorothea-egyesület« alapításának tizedik évfordulója alkalmából.

Tíz éve annak, hogy a magyar nemzet gazdálkodásának, tudásának és vagyonosságának ismertetése céljából országos kiállítást rendezett. A művelt európai országok el is jöttek és kifejezték elismerésüket a magyar ipar előrehaladottsága felett. Ugyanakkor, mikor Budapestre özönlött a sok külföldi és a haza minden tehetősb polgára, a hazai nőnevelés egy kicsiny, lelkes csapata egy eszme megvalósításán dolgozott, tagokat gyűjtve ama egyesületbe, melynek 10 éves fennállását a mai napon vagyunk megünneplendők. S most, midőn a nemzet 10 év után másodszor is bemutatni készül fellendülését anyagi és szellemi téren, büszkén mutathat a »Mária Dorothea-egyesület« is munkásságára, mely 10 évi fáradozás árán a hon elaggott tanítónőinek otthont, ifjabb tagjainak pedig olyan szellemi kört alapított, hol művelődésük fejlesztésére bő alkalmuk nyílik.

A titkári jelentés beszámol az egyesület 10 évi munkásságáról s a többek között azt is mondja, hogy reményeink nem mindenben teljesültek, s hogy még igen »sok a tenni-valónk.« Ez utóbbihoz magam is csatlakozom, de, hogy reményeinkben nem csalódtunk, azt az egyesület virágzó állapota mutatja. Egy-két példával illusztrálom a kezdet nehézségeit, és a tájékozatlan is észreveheti, hogy mily »kevésből lettünk«.

Képezdét végzett növendék voltam. A képesítő-vizsgálat után is még ott lézengtem az intézetben, ellátva ismeretekkel a tanítónői pályára, de annál kevesebb tapasztalattal az életre. Ekkor történt, hogy György Aladár és Zirzen Janka, a ki a nyári nagy szünetekben sem tud pihenni, naponként sokat értekeztek. Csakhamar megismerkedtem a M. D. E. eszméjével. Majd következett a sok írka-fírka. A levelek, felhívások és gyűjtőívek másolására és czímezésére az olyan kis talentum is, mint magam voltam, igénybe vétetett. Az ország minden részébe küldtünk könyörgő leveleket s a legtöbb vissza is került — üresen. Vagy volt a többek között olyan főpapi válasz is, mely tőlünk kért segélyt egy általa építendő lánynevelő intézet számára. S mindennek daczára néhány 100 ft nyomta már a pénztáros fiókját. S íme, a kiállításra felsereglett a sok vidéki tanítónő. Az általános lakáshiány miatt levélben kéri fel a volt tanítványok Zirzen Jankát, hogy kaphatnának-e a szünidőben az amúgy is elhagyott intézetben lakást. S az

igazgatónő megbízásából az én tisztem volt azt felelni a kérdezőnek, hogy igenis kaphat szállást és reggelit 1 frt napidijért, azon feltétel alatt ha a M. D. E. tagjává lesz. S jöttek ők, az egyesület első vidéki tagjai. Kis könyvembe írták nevüket és lefizették a 2 forint tagsági díjat. Nőttön-nőtt az egyesület alaptökéje, s több száz forint gyűlt már a pénztáros fiókjába. Magam pedig eltanultam a taggyűjtés mesteriségét s csakugyan később is, midőn az egyesület a kezdet nehézségeit már legyőzte volt, én még mindig szenvedélylyel űztem a taggyűjtést.

Azóta néhány esztendő múlt el. Sokat felejtettem abból, a mit a képezdében tanultam, de gyarapodott lelkem tapasztalatokban az élet küzdelmeiben. Néhány év múlva a »Tanítónői szakosztály« visszavont az egyesület körébe és érettebb fővel, tisztább ítélettel s lelkem teljes hevével álltam be közkatónának, az akkor már az ország elsőrangú hölgyei által vezetett seregbe. Hogy mit tettem? Semmit; csak figyeltem és összehasonlítottam. S ha elmondom, hogy mit láttam, úgy némiképen útmutatóul szolgálhat a »tennivalókra« is. Genfben való tartózkodásom alatt egy ottani tanítónővel ismerkedtem meg, ki az »Union des femmes«-ba vezetett. A »Molard«-on (a genfiek virágpiacza) a város közepén van helyiségük. Három egymásba nyíló szoba, minden sarkában asztalkák és székek vannak. Az egyik falát könyvesszekrény, a másikat nagy falitábla foglalja el. A külön helyiségben teafőző és teakészlet áll. A legbelsőbb szobában nagy íróasztal mögött egy öreg hölgy ült, ki nyájas üdvözlés után elének rakta a Svájc és külföld nevezetesebb napilapjait és egynehány irodalmi és pedagógiai folyóiratot is. Az asztalokon nyomtatott ívek (tudósítások) heverték, melyekből az »Union« látogatói az egyesület keletkezését és annak célját megtudhatják.

Az »Union«-t a genfi hölgyek alapították, kiknek nagy része tekintélyes összeggel járult alapjához. Egy Genfben látogatás céljából tartózkodó amerikai hölgy, foglalkozásra nézve orvos, szervezte azt az Egyesült-Államok ilyféle egyesületeinek mintájára. A genfi »Union des femmes« különféle szakosztályra oszlik. Tagja: majdnem minden genfi nő. Legnagyobb osztálya: a munkás nők osztálya, az u. n. demoi-selles de magasins, kik estefelé, üzletzártakor az »Union«-ba gyülekeznek s a tanítónői szakosztály tagjai által tartott előadásokat hallgatják meg. A tanítónők — és a művelt úrnőknek (mert ezek Genfben egy osztályt képeznek) nevezetesebb francia írók, néha párizsiak, tartanak szórakoztató

előadásokat. Ez utóbbiak kezdetben az alaptőke gyarapodása céljából belépti-díjjal voltak egybekötve. Az »Union« egyzersmind elhelyező iroda is. Első látogatásomkor a falitáblán ez volt felírva: »Ruhajavítás céljából varrónót keresek, napi 1 frank díjért. N. N. Rue « Továbbá: »Ügyes vasalónő ajánlkozik, stb.« A genfi hölgyek a városban való sétálás vagy bevásárlás alkalmával megpihenni az »Union«-ba térnek, hol néhány centiméért egy csésze teát is kapnak. Magam is gyakran jártam oda egy-két külföldi szaklapot elolvasandó. Az íróasztal mögött ülő hölgy nyugalomba vonult nevelőnő volt, s most némi díjért titkárféle hivatalt visel. De ő nincs mindig a helyiségben, mert naponként más-más urihölgy váltja fel meglehetősen nehéz munkájában. E hölgyek igen szívesen fogadják az idegeneket. Minden utazó meg is látogatja őket és csak dicsérni tudják a csak néhány év óta fennálló s már is virágzó egyesületet.

De mily kíváncsian hallgattak ők is, midőn megismerttem velük a mi M. D. E. intézményünket. Olyan otthon után vágyódnának ők is munkaképtelen tanítónők számára, mint a milyennel már mi dicsekedhetünk. Előbb egy-két hölgy, majd többen is felkerestek és nagy érdeklődéssel tudakolták előttük ismeretlen gyűjtésmódunkat. Kérdésekkel ostromoltak, s nagyon szívesen küldenének valakit hozzánk az ügy tanulmányozása végett. Ők a mi otthonunkat irigyelték tőlem, én az ő molardi »Union« szűk helyiségét. De hát nem létesíthetnénk mi is a város központjában — teszem fel a titkári hivattal egybekötve — olyan helyiséget, a hol a legnevezetesebb általános érdekű és szaklapokat elolvashatnék. A drága folyóiratokra egymagam elő nem fizethetek, de közös erővel sokra mehetünk. S az idegen okvetlenül a távol eső menhelyet keresse fel, ha a M. D. E. intézményével meg akar ismerkedni. Egy csésze teát nem kaphatnék kedvelt otthonomban, ha teszem fel hideg időben órákhozat dolgom után jártam a városban? És ha már mindez meg is volna, nem kellene-e szakosztályokat nyitnunk a különféle foglalkozású magyar nőknek? A kereskedelmi szakiskolákat végzettek, a posta- és távírdánál alkalmazottak és a közel jövőben már a tanítónők számával versenyző gyermekkertésznők, nem tartozhatnának-e ők is a M. D. E. kötelékébe? Tudom, hogy mily nehéz a kezdet, de nehezebb és bizonytalanabb nem lehet a jövő, mint a milyen a jelen volt a kezdeményezők előtt. Ma már minden tanítónő saját érdekében s önön maga értékén lendít, ha a M. D. E. intézményét felkarolja. És főrangú hölgyeink? Azt hiszem megnyertük szívüket, hisz ma

már gyermekeiket is mi neveljük! Ha még egyszer eltelik tíz eredményes, munkás esztendő, minden egyesületi tag érezni fogja azt a boldogító érzetet, a melyet én éreztem, hogy a művelt külföld felkeresi a magyar nőt, hogy tőle munkásságot, összetartást és hazafiságot tanuljon.

Justus Eszter.

Korunk egy vívmánya.

Nem világra szóló dologról akarok beszélni. Csupán egy szerény növevelési kérdésről.

Értem a háztartási iskolát.

Mi is az a háztartási iskola? kérdik nálunk még sokan; míg a művelt külföldön: Németországban, Franciaországban és Belgiumban, Angliában és Svédhonban, évről-évre szaporodik a háztartási iskolák száma, s bár a növevelésnek eme ága csak a legújabb kor vívmánya, mégis széles körben gyökeret vert már az a meggyőződés, hogy a leány nevelése nincs befejezve, ha háztartási ismeretekben tájékozatlan.

De hát még erre is iskola kell? Hallom kérdezni. Hisz megtanulja a háztartás vezetését minden leány otthon, anyja mellett, vagy akkor, ha majdan rászorul! Azt az ezer apró háztartási teendőt csak nem lehet iskolai rendszerbe foglalni és óraszámra tanítani?

Igen is lehet. Nemcsak lehet, hanem kell is.

Mert ha igaz, hogy a családok boldogsága és jóléte képezi az állam boldogságának és jólétének sarkkővét, s hogy a nő a családi boldogságnak és jólétnek gyámolítója és őrangyala, — akkor nem vonható kétségbe az sem, hogy őt e fontos missióra éppen úgy nevelni és oktatni kell, mint a hogy a fiút arra a mesterségre, melyet ma-holnap üzni szándékozik, rendszeresen és céltudatosan tanítani kell, hogy valódi *mesterré*, ne csak *kontárrá* váljék.

Igaz, hogy háztartás dolgában a kontárkodást úgy megszoktuk már, hogy fél se vesszünk; sőt olyan természetesnek találjuk, ha a fiatal menyecske, midőn háztartásának élére áll, tevékenységének ez új birodalmában járatlan. Szegényke még oly tudatlan: de hisz majd beletanul!

Hogy mennyi idő-, pénz- és erővesztetés árán, azt persze nem kutatjuk. Hisz végre is beletanul és derék gazdasszonyná válik!

De vájjon igazán azzá válik-e mindig?

Nem röstel-e konyhába és kamrába jární és drága idejét ezer aprólékos dologra fordítani, melyeknek értékét sohasem tanulta becsülni, s melyeket véleménye szerint a cseléd is elvégezhet.

Igy áll a dolog elég gyakran úri házaknál; és nem éppen ritka eset, hogy a családi béke felbomlásának nem egyéb az oka, mint a nőnek tudatlansága háztartási ügyekben, sőt talán idegenkedése is azoktól.

De még ezerte szomorúbb kép tárul elénk a társadalom alsóbb rétegeiben, ha az asszony a háztartás vezetésében tájékozatlan.

Mert könnyű annak, a ki pénzzel bőven rendelkezik tápláló eledelt előteremteni és lakásába kényelmet varázsolni!

Nem úgy a szegény embernél. Ott az asszony körültekintő okosságára, szorgalmára, ügyességére, — a »*jusson is, maradjon is*« művészetére még százszorta égetőbb a szükség, mint a jobbmódú körökben. Mert sehol sem oly közvetlen és életbevágó a nő befolyása családjának anyagi jólétére, mint a köznépnél.

Az egészséges és helyes, azaz észszerű táplálkozás, a rend és tisztaság, a családi életnek és otthonnak békés légköre egyedül az, a mi a munkás embert a korcsmai rendetlen élettől távol tartani képes, a mi nemesebb és szelídebb indulatra fogékonyvá — s a rendes élet folytán munkabíróvá is teszi.

Ez az éppen, a mi a háztartási iskolát az alsó munkás néposztályra oly üdvössé teszi s a miért hivatva van, a helyesebb irányba terelt nőnevelés útján, az egész társadalom jólétére, mondhatni boldogítására, lényeges és átalakító befolyást gyakorolni.

Mert elvitázhatatlan tény, hogy számos társadalmi bajnak és kinövésnek oka egyenesen a köznép nőinek hiányos nevelésében keresendő. Ilyen első sorban a nép gyermekeinek elpusztulása és elzüllése abnormális számban; továbbá a férfiak korcsmázása; nemkülönben sok család anyagi jólétének alábbszállása.

E bajokat orvoslandó, alakult a külföldön annyi háztartási iskola, úgy az úri, mint a munkás néposztály számára. És ma már oly közkedveltségnek örvendenek, hogy csupán a híres Sette-egyesület egyik berlini iskolájában, rövid 8 év alatt, ezernél több leányt képeztek már ki.

Egy jól szervezett háztartási iskolába betekinteni felette érdekes. Először is szembeötlik a példás tisztaság és rend. Továbbá, hogy a munkafelosztás elve uralkodik mindenben.

A tisztán öltözött, 15—17 éves leányok, csoportonként egymást felváltva, hétről-hétre, más-más teendőket végeznek.

Az egyik csoport takarít és tisztogat, mos és vasal; — a másik, nagy tűzhelyek mellett négyes csoportban főz; — a harmadik, arra szánt külön teremben szab, varr és foltoz; (ez utóbbi munkára különösen nagy súlyt fektetnek külföldön), — a negyedik csoport elméleti tanfolyamot hallgat egészségtanról, gyermek- és betegápolásról, konyhai vegytanról, könyvvitelről stb. Természetes, hogy minden egyes munka arra képesített tanítónők vezetése mellett történik.

E rövid vázlatból is kitetszik, azt hiszem, a háztartási iskolák szükséges, sőt nélkülözhetetlen volta leányainkra, illetve jövődöbéli gazdasszonyainkra nézve; és kitetszik, azt hiszem, nagy jelentősége közgazdasági és erkölcsi szempontból is. Erkölcsi szempontból megbecsülhetetlen volna a népre nézve, mely nálunk leányait éppen a serdülő korban, midőn gondos vezetésre leginkább szükségük volna, az iskolából kiveszi és ha akarná is, se tudná hova küldeni nevelésének befejezése végett, mert jelenleg fennálló leányiskoláink többnyire csak a középosztály gyermekeinek jövőjét veszik tekintetbe.

De sajnos, nőnevelésünknek a háztartási feladatra irányuló ága tesped, épp oly mértékben tesped, mint a mily mértékben növekedik a tudományos képzésre célzó törekvés.

Pedig becsüljük bár leányaink tudományos képzettségét még oly nagyra, nevelésük örökre egyoldalú marad, ha a kor magaslatán álló szellemi műveltséggel egyszersmind házias erényeket és gazdasszonyi ismereteket nem egyesítenek. A szakképzettséggel járó egyoldalúság legfeljebb férfinak engedhető meg; nőnek soha; még akkor sem, ha tevékenységének súlypontja a nyilvános életben érvényesül.

És a ki leányiskoláink elméleti ismeretekkel való túlterheltségét ismeri, tudja azt is, milyen üdvös volna azt háztartási ismeretek közvetítésével és kézügyesítő foglalkozásokkal ellensúlyozni. Tudja, hogy részben az elhibázott iskolázásnak tulajdonítható, hogy a lakosság ama magvas, rátartó polgársága, mely egykor oly tekintélyes részét képezte a társadalomnak, veszőfélben van.

Mindenki úr akar lenni. Az úrhatnáság és proletárság elszaporodása egyik kóros jelensége napjainknak. Valamint a fiúk nem akarnak mesteremberekké lenni, éppen úgy a szegény ember is kisasszonyt akar nevelni leányából, annak és a társadalomnak kárára.

A háztartási iskola, e tekintetben is fontos szerepre van

hivatva, mert kivált a köznép leányait, a kik a polgári iskolából kikerülve, magukat kisasszonyoknak képzelik, visszatérné oda, a hol tevékenységüknek legtermészetesebb tere nyílik, — a családi életbe.

A háztartási iskolák intézménye különben nálunk sem egészen ismeretlen már. A kezdeményezés érdeme gyakorlati téren a »Szabad Lyceum«-é, mely a múlt ősszel felvette programjába egy háztartási tanfolyam szervezését és azt a tél folyamán életbe is léptette. E kezdeményezés teljes elismerést érdemel és valóban őszinte örömmel üdvözljük a »Szabad Lyceum« életrevaló tevékenységét, mely a háztartási iskolák ügyét e lépéssel is előbbre vitte, s az érdeklődést e fontos nőnevelési kérdés iránt szélesebb körben fölkellette.

Semmit sem von le ez intézmény érdeméből, ha megjegyezzük, hogy e tanfolyam csak az úri osztály számára való, de a nép leánygyermekének sorsán nem lendít.

Pedig ezek szorulnak leginkább ilyenmü alapos kiképzetésre, mert nekik van legkevésbé alkalmuk a háztartási ismereteket otthon, anyjuktól elsajátítani. Részben azért, mert az anyák maguk is tájékozatlanok e tekintetben, részben azért is, mivel a kenyérkereset gondjai a nép asszonyait otthonjuktól többnyire távol tartják.

A Szabad Lyceum megmutatta, hogy nem riad vissza a kezdet nehézségeitől oly ügyben sem, mely nálunk még kevés pártolóra talál

Nyújtson tehát a Mária Dorothea-egyesület, mely ez eszmét már évekkel ezelőtt a maga körében megpendítette és ismételten foglalkozott vele, segédkezet a Szabad Lyceumnak, támogassa nemes törekvésében, hogy a gyenge csemete terebélyes fává növekedjék, melynek gyümölcseit drága hazánk összes leányai élvezhessék.

Ez a szép feladat első sorban lelkes nőinket illeti meg.

Freund Vilma.

Mit tegyünk?

Gyermekkorom legédesebb perczei azok voltak, midőn alkonyatkor, vagy vacsora után a nagyok közé ülve hallgathattam atyám és barátainak társalgását, kik legtöbbször a forradalomból, — a félistenek korából fentmaradt emlékeiket tárgyalták. Dobogó szívvel, vibráló idegekkel hallgattam ez elbeszélést, s mit nem adtam volna érte, ha hitvány női

alakomat izmos férfítaggal elcserélhetem, s pár évtizeddel előbb születve, ez izgalmas, minden erőt igénylő időnek egyik résztvevője lehetek. A hazáért, szabadságért, az egyenlőségért küzdeni — ha kell, vért hullatni — mily édes, mily kívánatos, mily nagyszerű!

Nem — nekem nem ez a sors jutott osztályrészül. Az iskola padján görnyedve, renaissance, perzsa és nem tudom még miféle mintákat kellett rajzolnom — s miért — hogy majdan tanítani tudjam a kötést és hímzést. Tanulnom kellett a számtant, természettant, a vers- és műprózaírás tudományát, a zongorát és éneket — és mindezt miért, hogy vagyon nélkül is meg tudjam keresni a kenyeremet. Agyam mohón kapott minden új után, de szeretni csak egyet tudtam, a történelmet, melynek minden fejezete, mely a hazáról, a szabadságról, s ennek hőseiről szólt, szent lelkesedésre hevített.

Ezerszer tettem fel a kérdést magamnak, alkonyatkor, mikor társnőim sétálva, mulatva élvezték az élet örömeit. — Miért születtem én e pulya-korban? Miért kell nekem időmet e semmis — a mindennapi élet unalmas taposómalmára képesítő tudományok tanulására vesztegetni? S úgy éreztem magamat, mint a rab madár, mikor kiszakítva életeleméből arra kényszerítik, hogy a vizet és ennilót apró vödörökbe felhúzva magának, elfelejtkezzen levegőtverő szárnyainak hatalmas voltáról.

Telt az idő — elhagytam az iskolát — beléptem az életbe. Az árnyat adó és védelmező tölgyet, az apát — korán — sikerei delén elragadta mellőlem a halál, aztán megfosztott az édes anyától, kinél hűbbet, jobbat, szeretőbbet még nem csókolt gyermek, — s én egyedül maradtam egy önfeláldozó barátal — egy súlyos fogadalommal. A barát szívesen megvédett volna, de a fogadalom ónsúlylyal nehezedett reám, — aztán meg elfojthatlan vágy égett bennem küzdeni, élni — talán szenvedni — de semmi esetre sem vegetálni — és beléptem az életbe.

Keveset várva, kedv nélkül tettem. Lenéztem, megvettem a mindennapi élet aprólékos, garasos küzdelmeit, de bele-sodródva új világ tárult fel előttem, s új színben láttam az életet. Gyermekkorom vágya teljesült. A forrongás, a haladás, a küzdelem kellősközepébe jutottam. Hazám, mely a nagy erőfeszítés után aléltnak, elcsüggedve, elfásultan pihent — ifjúságomra kezd új erőre kelni. Ezer eszme támad bajnokát keresve, s ezer pálya nyílik nekem, ki gyermekes enthusias-mussal véretem is ontottam volna a honért — hogy hazámat emelhessem.

Az eszmék forradalma küzdeni szólít, és most szégyenkezve ismerem be, hogy amit tanultam az e célra mind kevés. Nem a tér szűk, mint azt tapasztalatlan ifjú eszemmel véltem, hanem erőm gyöngé. Ki volna elég erős együtt diadalra juttatni minden kérdést, mely ma nemzetünk szívében forrong?

Forradalom közepében élünk s e forradalom célja többfelé ágazik, de nem kevésbé nemes, mint az általam sóvárgotté volt. Nem vérrel harcolunk, de eszmékkel, — nem fegyveres erőszak, de veszélyesebb ellenség, — a butaság, a maradiság, rosszindulat, a gyáva, tunya tespedés s mindazon akadályok ellen, melyeket talán kicsinyeknek ítélünk, de lerombolásuk feltétlenül kívánatos, hogy nemzetünk egy új ezredév viharainak kiállítására új erőt gyűjthessen.

A politika terén ádáz erővel folyik a harc. Ki zászlójára a független haza szent nevét írja, mérhetetlen tűzzel támadja azokat, kik elsőnek az erőgyűjtést tartva bölcs mérsékletet ajánlanak. A küzdőtér körül izzó a levegő, de sokszor a legmagasztosabb eszmék, a legszentebb emberi jogok alig képesek a kaszt, az érdek, a hagyomány korlátai miatt élethez és fejlődéshez jutni. Volt-e valaha kor, mely nemesebb politikai célokért és több vehementiával küzdött valaha?

A társadalom mint megütött méhkas — állandóan zúg. A hagyományok és az új felfogás, az önérdék és a közjó, képmutatás és igazság — szakadatlan küzdelmet vívnak egymással. A hitel ingadozik, a kereskedelem új, szokatlan utakon halad, s ez általános zűrzavarban mindenkinek szüksége van teljes erejére, hogy magát fentarthassa. A megváltozott társadalmi viszonyok érdekharca, az én védelme mellett és felett, ott áll a közügy, ott áll a magas cél, kevés számú, de törhetetlen és lelkes hívekkel.

Látom a hazát, mint forrásban levő bort üveghordóban. Első tekintetre szennyes, piszkos zagyvalék kapja meg a szemet, s fölötte hitvány hab tajtékszik, de tudom, hogy e nyomorultnak látszó folyadék, mely ma még életveszélyes bűzt fejleszt — borrá fog nemesülni. A nagy tömegben fejlődő szén-sav és más ártalmas gázok átadják szükséges alkatrészeiket a képződő borszeszhez, a szennyes zagyvalékból le fog ülepedni a salak, a seprő, s a hivatott pinczester veszi át a kezelést — örök időkig elálló, de sőt mindig nemesedő, drága és hatalmas ital képződik a csáva-szerű folyadékból.

Előttem áll feladatunk. E sokat szenvedett haza történelmének egy lapján se látom a magyar nő hivatását olyan

világosan — kötelességét oly kiáltó módon kifejezve, mint korunkban. Nem vért ontani, de irányt szabni — ez ma hivatásunk. A küzdő felek tőlünk várják a babért, tőlünk várják a biztatást és jutalmat — s nem egyszer magunknak is ki kell állani a porondra.

Éppen azért a magyar hölgynek ma teljes fegyverzettel kell bírni. A jelenkor női példányképe nem az az idegbeteg, üresfejű, kicsavart gondolkozású, minden erkölcsi alap nélküli báb, a milyennek a divatos írók festeni szeretik a korszak asszonyait, az maga a *tökéletes nő*, a ki szellemileg képzett a nélkül, hogy azzal nőiessége varázsát elvesztené, és meleg kedélyvel bír a nélkül, hogy érzékenykedő lenne. Nekünk ismerni kell a lét feltételeit, tudnunk kell enyhíteni a sebeket, ismerni kell a vigasztalás módjait, tudni lelkesedni minden szépért és jóért, s — the last, but not the least — tudni gazdasszonykodni, mert ha nyelvében él a nemzet, de egyéneiben gazdagszik. A meleg kedélyt és a gazdasszonykodás nehéz tudományát családunk körében nyerjük és szerezhettük meg, a szellemi ismereteket pedig az iskolában.

Ezért ma legnagyobb részben a tanítónők kezébe van letéve a társadalom és a haza sorsa, mert ők nevelik a jövő női nemzedékét. A társadalom alkotó elemeinek forradalmában ők gyakorolhatják a legkiválóbb hatást. — S míg a működő tanítónők ezértől ez irányban igen sokat várok, addig tisztelettel hajtom meg fejemet a nemeslelkű egyének előtt, kik a Mária Dorothea-egylet létrehozásában tevékeny részt vettek és jelenleg annak élén állanak, s ily módon lehetővé tették a tanítónői kar kimerült tagjainak — ez újkori forradalom rokkant harcosainak, éltük végső idejét gondtalan nyugalomban eltölteni.

Dr. Szabóné-Illéssy Piroska.

Mondd azt, ki a pusztán népét vezérli,
Kürtől — és lerogy a régi fal.

Arany János.

Zöld borítékos kicsinyke füzetet forgatok, melynek lapjain a 27 éves nyomdafesték már fakul és szemembe könytől, a meghatottság, a büszke öröm, a hálás köszönet könye. Sokat köszönök e kis füzetnek, talán mindent, mi életemnek tartalmat ad, — és nemcsak én, ezrei a magyar nőknek, sőt talán nincs egy sem sorainkban, ki valamit legalább ne köszönné ez igénytelen füzetnek, melyből az Ember szava

szól az Emberhez: élőforrása minden nagynak, szentnek, igaznak, szépnek.

Az 1867. kiegyezéskor, midőn a nemzet hosszú tespedés után új életre ébredt, hangzott fel kürtszava a magyar nőnevelés Josuájának, és ma egy negyedszázad múlva az egekig ért régi falnak csak romjai állnak még itt-ott, és ma e romok Magyarországon se magasabbak, mint Európa legtöbb államában.

Hazáját hön szerető, műveltlelkű és képzett eszű, jóságos, — a szó teljes értelmében nemes asszony, ki elsőnek látta elérkezettnek az időt, hogy nőtársai és a közönség figyelmét »a nők szellemi fejlesztésének elhanyagolt állapotára felhívja.

Tette társadalmi úton: rangjának, vagyonának, egyéniségének súlyát latba vetve, nőegyesületet alakított, melynek célja volt »a női értelem fejlesztését nagyobb mérvben eszközölni és oda hatni, hogy mind a szellemi mind pedig az anyagi munkásság sikeréhez és az önfentartási pályákra megkívántató magasabb ismeretek megszerzésére a nőknek alkalom nyújtassék.*

Miután ismételen bejárta Nyugat-Európa országait és nevezetesebb nőegyesületeiket és felső leányiskoláikat tanulmánya tárgyává tette, itthon egyesülete segítségével felsőleányiskolát alapított, hazánknak *első* ilyenmű intézetét.

Hogy a leendő felső-leányiskola eszméjét népszerűvé tegye, hogy a közvéleményt felvilágosítsa, egyesületének minden magyar nőben pártfogót szerezzen, közölte »Nézeteit a nő-ügy érdekében.«

E füzetke, melynek már csak itt-ott akadunk egy-egy példányára, nemcsak Írójáért, nemcsak történelmi jelentőségeért, nemcsak tartalmas, világos fejlesztéseiért érdemelte meg a róla való megemlékezést, hanem azon lángoló buzgalomért, azon lankadatlan erélyért, azon fáradhatatlan, semmi akadálytól vissza nem rettenő kitartásért, melynek pályája elején e füzet volt irodalmi kifejezője.

Egész működését valóságos rátermettség jellemzi; annak érzi mindig szükségét, minek fájának, nemének legjobbjain kívül a nagy többség, de igazabban, teljesebben, intenzívebben — és e közös érzetnek tud is kifejezést adni, tud szószólója lenni; sőt mi több és ennél is ritkább: a közös szükségnek tud saját erejéből kielégítője is lenni.

Hivatott úttörője a nőnevelés ügyének hazánkban, ki nemcsak első volt a magasabb nőnevelés eszméjének felvetésében, de első volt ez eszme gyakorlati megvalósításában is.

Működését siker koronázta: ezt hirdeti virágzó egyesülete, ezt a növendékek százai által látogatott palotaszerű saját épülete intézetének. Nevét a történetírás feljegyezte fajunk nagyjai közé, kiknek a magyar haza örök hálával tartozik, ő maga azonban emlékéit kitörülhetlenül bevészte ama öt-ezernél több növendék szívébe, kik oly boldogok voltak, hogy személyesen érintkezhettek vele, a magyar nőnevelés nagyasszonyával, kinek pusztán nevét is imádattal határos tiszttel veszem csak tollam hegyére, kérve a Mindenhatót, éltesse még sokáig Veres Pálné — Reniczky Hermint!

Rosenberg Augusta.

Néhány őszinte tanács.

Ismerőseim nagyon gyakran ostromolnak azzal a kérdéssel: »taníttassam-e leányom zongorázni, s hány éves korában fogjam az igába?« — mert azt már régen kimondták a skálára, hogy robot-munka.

A kérdés valamivel fogasabb, mintha arról volna szó, faragjunk-e a gyerekből nevelőnőt, tanítónőt, postamesternőt, vagy egyszerűen jó gazdasszonyt.

Emezekhez teljesen elég egy bizonyos fokú szellemi képesség, egy adag szorgalom és némi jóakarát a gyermek részéről, s bizvást számíthatunk reá, hogy a kis leány kellő training mellett valamikor jó tanítónő, jó postamesternő, vagy kitűnő gazdasszony lesz.

A zenéhez a felsorolt tulajdonságok mellett még valami egészen más is kell: specziális talentum. Ha ennek a csiráját fel bírjuk a gyermekben fedezni, a felelet nem lehet más, mint feltétlenül igenlő.

De mit tegyünk a tehetségnélküli gyermekkel? Elzárjuk-e előle még a lehetőségét is annak, hogy a zenéhez közeledjék, vagy taníttassuk és szaporítsuk vele a kontárok seregét?

Mi a nagyobb veszedelem, ha egyáltalában nem játszunk, vagy ha rosszul játszunk?

Ha a kulináris művészetről volna szó, minden habozás nélkül kimondanám, hogy rossz ebéd is jobb, mint a koplalás.

De a zenei táplálék nem életfentartási szükséglet. Megélhetünk nála nélkül is; de ha lelkünkbe vesszük, azért teszszük, hogy nemesedjünk általa, hogy életünket szebbé varázsoljuk vele.

Ha így fogjuk fel a kérdést, a megoldás csakis egy alakban állhat előttünk: ne kontárkodjunk!

A mint hogy ne aggassuk be szobánk falát rosszul festett képpel, ne állítsunk íróasztalunk fölé rosszul mintázott szobrot, sőt lehetőleg tartsuk távol magunktól még a műipari ízléstelenségeket is, épp úgy ne nyissuk meg fülünket a rossz zene előtt sem.

És mégis, nekem semmi kifogásom sincs ellene, ha a legtehetségtelenebb ember is foglalkozik zenestúdiumokkal, csak tartsa — titokban.

Van a zenének pusztán *észszel* fölfogható része. Ilyen az összhangzattan és a zenetörténet. Mindkettőt tanulmányozhatja bárki, s eljuthat odáig, hogy a zeneműveket elemeire bírja bontani, mint a nyelvész a költeményt, s hogy pontosan fel fogja ismerni a különböző zenestyleket. És ez is valami.

Semmivel sem kevesebb, mint a műértelem, a mivel a nagy publikum a képeket és szobrokat bámulja.

Az olasz- és németalföldi festészeti iskolát meg tudja egymástól különböztetni minden művelt ember, a nélkül, hogy csak egy ecsetvonást is húzott volna valaha a vásznon. És én ezt a *félszemmel* való látást is nagyon kívánatosnak tartom általános művelődési szempontból

Kívánatosnak tartom azt is, hogy legalább *félfüllel* tanuljon meg mindenki zenét is hallgatni, s legalább odáig jusson el, hogy a jót a rossztól meg tudja különböztetni.

Tökéletesen csakis a művész lát és hall a saját birodalmában, de végtelen boldogság az is, ha néha egy-egy pillantást mi is vethetünk ama felsőbb régiókba.

S ez a pont az, a hol a kérdés bonyolulttá válik s nehéz választ adni a tétovázó szülőknek.

Az esztétikai és művészettörténelmi tanulmányok keretéből nem hiányozhat a zene sem, tehát *kellene* vele foglalkoznia minden gyermeknek, a kinek szülei a művelt *vagyonos* osztályhoz tartoznak. És pedig — ha a gyermekben csekély a tehetség — úgy a zenének nem az exclusiv oldalára kell fektetni a fősúlyt, hanem az értelmire. Ellenben, ha a gyermek tehetséges, akkor az előadás, még pedig a szép előadás legyen a főczél, s az értelmi (elméleti) részt fogja pótolni a gyermek veleszületett tehetsége.

A tehetséges gyermek nem fogja soha a hibás hangot megtűrni a futamban vagy hanglépcsőkben, ha nincs is fogalma a hármas összhangzatról. Ezt minden megfigyelő mester tapasztalhatta. Ellenben, a kinek nincs hallása (tehetsége), az nem a *fülével*, de az eszével tanulja meg a skálákat.

És ez a parányi különbség igen fontos a későbbi módszerre nézve. Mihelyt a mester tisztába jött vele, mit várhat a tanítványtól, kötelessége a szülőt figyelmeztetni az általa észlelt jelenségekre, s kötelessége őszintén feltárni a valót.

Az egyik gyerekből kitűnő játékos lehet kiképezni, a másik soha sem fog tudni egy fugát vagy sonátát eljátszani, de válhat belőle gondos figyelés mellett kitűnő — *hallgató*. És ez is valami!

A szülő kötelessége a gyermek zenetaníttatása körül abból álljon, hogy válaszszon jó mestert, szabja a tanítást a gyermek *természetes* hajlamához (mert a természetellenes erőlködések mindig balul ütnek ki), vigyázzon reá, hogy a mester el ne ölje a gyermekben a kedvet, rossz útra ne terelje a tehetséget, helyes, nemes irányban fejleszse a gyermek ízlését és sem testileg, sem szellemileg túl ne erőltesse.

Őrködjék a szülő a felett is, hogy a mester a gyermek tanítását a hallásgyakorlatokkal kezdje, vagyis ne csak az ujjakat fejleszse, de a jó hallást is. Éppen ez okból helytelen az a módszer, mely eltiltja a gyermeket a kótanélkül való tanulástól. Memória és jó hallás nélkülözhetlen kellékek.

Fektessen a szülő arra is súlyt, hogy a mester ne csak mindig a gyermeket játszassa, hanem ő maga is játszik a gyermek előtt. Ez által kedvet kap a gyermek a hallott darabhoz, megszereti, s félannyi fáradtsággal s két akkora eredménnyel fogja tanulni.

Ne kívánja a szülő, hogy a mester már az első két év leteltével briliáns darabokat játszsason a tanítvánnyal. Az ilyesmi csak szemfényvesztés, olcsó dicsőség. Ha a gyermek nyolcz éves korában kezd zongorázni, vagy hegedülni, két év múlva még nincs azon az értelmi fokon, hogy Lisztet vagy Chopint interpretálhatná (csodagyermekéről nem szólnak). Vannak a kezdők számára írt darabok közt igen értékesek, melyek a zeneízlést már a zsengekorban is kifejleszthetik. Ezeket tanítsa a mester és ne holmi csillogó ürességet, a melyek megmételyezhetik az ízlést örök időkre.

Éppen ezért fontos, hogy a szülő a mestert jól megválassza.

S végül mint legőszintébb jó tanácsot ajánlom a szülők figyelmébe, hogy soha, semmi biztatásra ne képeztessék gyermekeiket a zenepályára, ha *sok kiváló tehetséget, nagy kedvet és erős testalkatot* nem visz a gyermek a küzdelembé. Mert e három nélkül sem művész, sem zenepaedagógus nem válhat belőle.

Még egyszer hangsúlyozom, hogy vagyonos szülők gyermeke mint *luxus-tantárgyat*, bizvást vonhatja stúdiumai körébe a zenét is. De jaj annak a szülőnek (és gyermeknek!), a ki

utolsó fillérét is arra föláldozza, hogy egy tehetségtelen gyermek kezébe odanyomja a zongoramesteri diplomát. A műzsa még e prózai korban sem hagy magából csúfot üzni, s koldusbottá változtatja a diplomát a hivatatlanok kezében.

Azokból lesznek a legelzüllöttebb zenei proletárok, a kiket a szülők tudatlansága vagy a lelkiismeretlen mesterek kapzsísága arra a pályára terelt, a melyen a rátermettség nélkül soha ember még nem vitte valamire.

Ha *szegény* ember jön hozzám s kérdi, taníttassa-e a gyermekét zenére, minden habozás nélkül azt válaszolom: csakis úgy, ha *nagy tehetsége* van hozzá.

Különösen hangsúlyozom ezt, ha vagyontalan leánygyermekről van szó. A kenyérkereső nő útja úgyis nehéz nálunk; ne tegyük még göröngyösebbé az által, hogy tehetség nélküli zenészt faragjunk belőle a maga és a mások veszedelmére!

Székely Ilona.

A Hermina főherczegasszony által létesített nőegyesület.

A Mária Dorottya-egyesület tíz éves fennállásának alkalmából nem lesz talán érdektelen a legelső magyar nőegyesületről megemlékezni, mely e század második tizedében alakult és melynek alapítója, védasszonya, helyesebben működő elnöke József nádor második felesége, Hermina főherczegasszony volt.

Midőn a jelen század elején a háború, a pénzdevalvatió és sok más elemi csapás Pest lakosait is annyira sújtották, hogy a köznép nyomor és nélkülözésnek volt kitéve, népszerű nádorunk nemeslelkű neje, a fenkölt szellemű Hermina főherczegasszony, felhívást bocsájtott ki Pest asszonyaihoz, csoportosulásra szólítván fel őket, rangkülönbség nélkül, a szegények segélyezésére és a nyomor enyhítésére.

Alig hangzott el a magas hölgy felhívása, már is versenyezve tömörültek körülte Pest előkelő hölgyei és polgárnői és megalakult itt az első jótékony nőegyesület 1817. márczius hóban, tehát ezelőtt 78 évvel

Talán az első eset volt, hogy a főrangú, köznemes, és polgárhölgyek nyilvánosan együtt jelentek meg. A magasrangú fejedelmi hölgy eszméje volt őket a női erények nemes gyakorlására egy zászló alá csoportosítani. Buzgalmát siker koronázta.

Az egyesület megalakult. Maga a fejedelmi hölgy állt annak élére, megválasztották Teleky Janka grófnét igazgató-elnöknek és tizenkét választmányi hölgyet három évi időtartamra, kik a szegények segélyezésére kerületenként felügyeltek. Választmányi tagok voltak: az I. kerületben: özv. Gyürky Janka (kegyelmesasszony) és Fellner Scolastika úrnő. II. kerületben: Ráday Ágnes grófné és Derra Mária úrnő. III. kerületben: Waldstein Terézia úrnő és Kraus Erzsébet polgárnő. IV. kerületben: Almásyné ő kegyelmessége és Trattner Erzsébet úrnő. V. kerületben: özv. Orczy Borbála báróné, és Gráf Anna polgárnő, VI. kerületben; Csekonits Julianna tábornokné és Prantner Zsuzsanna polgárnő.

Miután ez időben a hölgyek még nem igen gyakorolták az írás mesterségét és a számtant sem tanulták elég alaposan, jegyzőül és pénztárnokul két férfi lett megválasztva és pedig az első állásra Schedius Lajos, az egyetemi aesthetika tanára (Toldy Ferencz írónk édes atyja), a másodikra pedig Eggenberger József könyvkereskedő és városi tanácsos. A többi tagok működők és adományozók voltak. A Pesten lakó tagok többnyire, a működők, a vidékiek pedig az adományozók közé léptek.

A működők aztán beosztattak abba a kerületbe, melyben laktak és a választmányi tagok rendelkezése alatt állottak.

Hogy milyen siker koronázta az első magyar nőegyesület működését, látható abból, hogy már egy év múlva, 1818. márczius végén 67,751 frt 25 kr. tiszta vagyont tüntetett fel mérlege, mely összeg a következő 1819. év márczius végén 80,454 frt 54 kr-ra, 1820. márczius végén pedig 100,768 frt 25 kr-ra szaporodott.

Így állt az egyesület, mikor az a váratlan csapás érte, hogy alapítóját, a szívjóságról ismert Hermina főherceg-asszonyt, ki gyűlésein mindig *személyesen* jelent meg, a halál elragadta.

A nemes alapító meghalt, de eszméje tovább élt és az általa létrehozott egyesület tovább is folytatta nemes működését.

Nemesen és célirányosan működött mindig az egyesület. Első feladata volt a sanyarú időkben ruházattal, élelemmel, fával és gyógyszerrel ellátni a szűkölködőket. Később, mikor a pillanatnyi segélyen túl voltak, két munkaintézetet nyitott, az egyikben a szegények otthon elkészített munkáikat adták el azonnali készpénz fizetés mellett, a másikban elnyomorodott és elaggott szegények vétettek fel, kik erejükhöz mért foglalkozást kaptak.

Az intézetekben vásárolt, és készített munkákat részint Gráf Anna választmányi tag váczitczai posztókereskedésében árusították el, részint a hetivásáron árulták. De volt az egyesületnek magának is üzlete a Sebestyén-téren, a Derra-féle házban.

Tartott fel az egyesület 1819-től egy iskolát, szegény elhagyott gyermekek számára. Az ott alkalmazott tanító szabadlakás mellett 50 forint havi díjat élvezett és 70—75 gyermeket kellett nevelnie.

Ezekon kívül az első nőegyesület alapította a szembetegek intézetét is, mely hosszú évek során az Újvilág-utczában, az idén lerombolt és évekig a felső leányiskola intézetéül szolgáló épületben volt elhelyezve, és melyből idővel az egyetem szemészeti osztálya nőtte ki magát.

Ez intézetet mindjárt alakulásakor nyitotta az egyesület dr. Tótpápai főorvos és dr. Fabini segédorvos felügyelete alatt. Miután a szembetegség nemcsak Pesten, de Budán is el volt terjedve, ez intézet fentartásához az időközben megalakult budai nőegyesület is hozzájárult.

Rövid visszaemlékezésemet azzal az óhajtással zárom, hogy a Mária Dorottya-egyesület a század elején alakult nőegyesülethez hasonló sikereket legyen képes felmutatni, és majdan a most működő hölgyek nevét amazokéhoz hasonló elismeréssel említse az utókor.

Budapest, 1895. márcz. 15.

Fáylné-Hentaller Mária.

A női kérdésről.

Mai nap minden hivatott és kevésbé hivatott toll is e komoly kérdéssel foglalkozik és folyik a harcz a női jogok kivívása érdekében tárgyilagosan, elkeseredetten, gúnyosan, humorosan, elfogultan és elfogulatlanul, jogosan és jogtalanul, lelkesedetten és lelkesedés nélkül.

De bármilyen módon ír valaki e fontos kérdésről, abban mindenki egyetért, hogy valamit tenni kell, hogy a nő jövője biztosítva legyen.

Sajnos! Hivatásom annyira elfoglalja minden időmet, minden percemet, hogy nem kísérhetem figyelemmel e harczosok vívmányait, nem olvashatom el mind e tárgyról írt czikkeket és így a becses felhívásra csak szerény *egyéni nézetem-*

nek akarok kifejezést adni, mely senki és semmi által nincs befolyásolva.

Megvallom, én nem vagyok híve a nő emancipációjának *bővebb értelemben*.

Igenis, neveljük a nőt olyformán, hogy szükség esetében önálló legyen, válaszszunk számára életpályát, mely kenyeret nyújthat neki, de maradjon ez az életpálya »nő hivatása megjelölt körében.«

A nőt a természet arra teremtette, hogy gyermekeket neveljen és másokat szolgáljon. (»Dienen lerne bei Zeiten das Weib nach ihrer Bestimmung«, mondja Goethe.) Tartsa tehát szem előtt a neki kijelölt életpályákat, legyen nevelő (gyermekkertésznő, tanítónő, zene- és nyelvmesternő stb.), vagy ajánlja erejét és idejét mások kiszolgálására a posta, távirda, kereskedői pályán, vagy ha ahhoz hivatást nem érez, legyen betegápolónő, ha nincs kedve vagy tehetsége valamely iparágat művelni, hogy életét fentarthassa.

De az ügyvédi, orvosi, mérnöki s ehhez hasonló pályát nem tartom nőnek valónak, mert annak gyakorlásában ki kell lépnie a nagyvilágba, többé nem lehet a családe, elveszíti nőiességét, elsodorja a világ árja s bár lehet, hogy nagyra vágyása ki lesz elégítve, lehet hogy tehetsége, esze által néha annyit, vagy még többet fog kivívni, mint némely férfi, de szívvilága elsatnyul, el fog szakadni a család édes kötelékétől, élete rideggé lesz, mihelyt kilép »megjelölt köréből«,

Vannak kiváló nők, kiket a szellem, a művészet géniusza homlokon csókolt és kikenél vétek volna rendkívüli tehetségeiket nem fejleszteni; azok hadd kövessék benső sugallatukat és alkossanak lángelméjükkel szépet, úgy az irodalom, mint a művészet terén, hazánk dicsőségére; azért ők se akarnak mások lenni, mint *gyengéd érzelmű nők*, ne vágyjanak a férfi függetlensége után, ne akarják a társadalom szabályait halomra dönteni önálló, túlonérzeties fellépésök által. Maradjon mindegyik, bármilyen életpályát szánt is neki a sors, *nő*, a szó legnemesebb értelmében, ki félti jó hírnevét a legkisebb fuvalomtól is, de legyen azért erős akaratú, önálló, tetterős, ha a viszonyok megkívánják, hogy önmagát fentartsa, vagy tán éppen gyengébbeknek gyámolítója legyen: ne hasonlítson a gyenge folyondárhoz, mely csak úgy élhet meg, ha erős támaszra kapaszkodik.

Ilyenné kell nevelnünk a nőt, hogy a mai korban megélhessen.

Maradjon gyengéd érzelmű, nőies, a család boldogítója,

de tudjon szükség esetében, *de csakis akkor*, erős akaratú kenyérkereső is lenni.

Hogy a nőt ilyené nevelhessük, legelőször is harcra kell kelnünk a szülők, főképp pedig az anyák *hiúsága* ellen. Mennyire való ezen nézet, igyekszem itt kifejtem. Fényes tánczteremben vagyunk, gyermekbálon. Oly kedves világ tárul elénk, hogy igazán gyönyörrel tölti el szívünket.

E kedves gyermekek, kik ma azért gyültek össze, hogy tánczvizsgájukon bemutathassák előmenetelüket, mind megannyi tündér lebeg körülöttünk. Ártatlanság, gyermeki jókedves sugárzik szemeikből.

Mily boldogok . . .

Most jobban szemügyre vesszük őket, s arcunk elkomorodik.

A sok közül, kik csakis ártatlan örömükre gondolnak, látunk itt-ott egyet, ki szánalmasan, vagy gőgösen néz végig társnőjén, mert nincs *selyemruhája*, mint neki; édes anyja pedig önelégülten mosolyog, gondolva: mégis túltettem M.-nén, az ő leánya egyszerű batisztruhájában az enyém mellett igazán »snasz«-ul néz ki . . .

Ott csoportosul két boldog mama és papa és egy csomó boldog néni egy liliput-pár körül, mely rokokó-kosztümben sétál nagy grandezzával fel és le.

»De aranyos, de herczig, de bájos, de elragadó«, mondja mindegyik, mikor tánczukat nézik; mindenki nekik hódol, mit a kis fiúcska még meglehetősen egykedvűséggel fogad, a hét éves leányka azonban egyszerre magasabbra emeli hajporozott fejcskáját, jobbra-balra billegteti s oly affektált mozulatokat tesz, hogy egész lényéből ki van forgatva.

Ez a kis leányka nem fogja többé levetni a rokokó-kosztümmel a hiúság csiráját, mely éppen megfogamzott lelkében, ez most már mindenkitől hódolatot vár, az iskolában a számtani feladvány megoldása helyett a báli sikerén jár az esze, ha megnő, mindig nagyobb és időelőtti igényekkel fog fellépni, tíz éves korában karácsonyi óhaja bábu vagy könyv helyett csakis aranyóra és karperecz lesz, mit természetesen a gyenge anya meg is vesz, (hadd mérgeledjék B. barátnője, kinek *zsarnok* férje nem engedi, hogy leányának ilyesmit vegyen), ha pedig tizenhat éves lesz a leány, akkor már végigtánczolt minden helybeli és vidéki estélyt, bált, pikniket, koncertet, »Kränzchent«, reuniót stb., és a mama mégis szomorúan panaszkodik egyik ismerősének: Nem tudom mi baja van az én leányomnak, semmihez sincs kedve,

semmi sem tetszik neki, az új báli ruhája sem, azt mondja oly unalmas neki minden.

És ki annak az oka? A *vagyonos anyák* maguk, kik már kis korukban szerepeltetik gyermekeiket, hogy *saját hiúságukat* kielégítsék; kik minden, még korai élvezetben részesítik őket.

És mi az eredmény?

A fiatal emberek félnek komoly szándékkal közeledni oly leányhoz, ki csak *követelni* tanult a világtól de áldozni érte, viszonzni nem szokott és nem tud semmit, ki a leggyöngédebb figyelmet, unott, rosszkedvű fel nem vevéssel fogadja.

Az ilyen leány, ha vagyonáért el is veszik, nem lesz boldog, mert boldogítani nem tud és férje mi hamarabb a házon kívül fog szórakozást keresni.

Ha pedig az anyagi jólét nem olyan, hogy folytathatja életmódját, akár a szülei háznál, akár egy férj oldalán, következik a szerencsétlenség, a kétségbeesés vagy — a hajsza könnyelmű szórakozások után . . .

Egyszerű hivatalnok házában vagyunk.

Az anya napestig fáradozik, dolgozik, nélkülöz, hogy leányának vizsgára épp oly ruhát vehessen, mint annak barátnőjének van.

Mily szerencse, hogy a gazdag szomszéd leánya őt barátságára méltatja... Csak illő, hogy leánya ezért minden feladványát elkészítse... Hogy irigyli K.-né ezt a barátságot, kinek leánya nem járatos a gazdag szomszédékhez... Igaz, férje nem akart beleegyezni, hogy leányának oly ruhája legyen, mint a szomszédék Margitjuknak, de majd azt mondja neki, olcsóbban kapta a kelmét és a megtakarított konyhapénzből pótolja, úgy, mint őszszel a köpenyt... Milyen finom leánya is van; nem is engedi a konyhába, hogy kezeit és arczbőrét ne rontsa, pedig a férje mindig unszolja, hogy tanítsa már be a házi teendőkre, hisz már tizenöt éves. De szegénynek annyit kell tanulni és ha hazajön az iskolából, áthívja a szomszédék Margitja, hogy segítsen neki, vagy menjen vele sétálni, tehát nem is érne rá otthon segíteni.

Itt a *szegény anya* hiúsága az oka, hogy a leány nem tanul komolyan foglalkozni a háztartással, mi életcélja volna, rangján felül öltözködik, vágyai egyszerű házi körén túl mennek; de a rideg élet többnyire nem hozza meg neki azt, mit várt tőle, csak csalódást, elkeseredést és ha a sors arra kényszeríti, hogy idővel maga keresse meg kenyerét, nem hivatásból, lelkesültséggel teszi, de folytonos elégedetlenséggel . . .

Ilyen életképekkel találkozunk mindenütt, s kevés azon

család, azon anya, ki szent kötelességeitől, magasztos feladattól áthatva, gyermekei nevelését egészen okszerűen, szívvel és szízzel, gyengédséggel vezeti.

Hogyan lehetne e bajon segíteni?

Alkossunk oly lapot az anyák, a háziasszonyok számára, melyben őket arra tanítsuk, mikép neveljék leányaikat, hogy az iskolával, a nevelő-intézettel egyetemben működve, *minden-irányban* derék, művelt honleányok, gyengéd családanyák, takarékos és ügyes háziasszonyok váljanak belőlük.

Minden anya csak gyermekének boldogságát óhajtja, de nem tudja minden anya, mily módon lehetne azt kivívni.

Ne kívánjuk a nőktől, hogy nehézkes stylusban írt neveléstanokat, vagy szaklapokat végig tanulmányozzanak, mihez sem idejük, sem kedvük nincsen, de adjunk oly lapot a kezökbe, hol könnyű írmodorban, könnyed csevegés alakjában egyre-másra figyelmeztetjük, mire ügyeljenek leányaik nevelésénél, hogy azok testben-léleekben gyarapodjanak, hogy kedélyviláguk gazdagodjék, hogy műveltségük alapos és hasznohozó legyen és még a felületes anyák is szívesen fognak okulni a jó tanácsokon.

Ha pedig a leányok kevesebb igényekkel, kevesebb követelésekkel, több munkaszeretettel és áldozatkészséggel fognak a világba lépni, a férfiak sem fognak annyira idegenkedni a családalapításától és akkor nem kell majd az »emanczipációt« annyira hangoztatni.

Azon nő pedig, kinek az a sors jutott, hogy egyedül haladjon életútján, ha emelkedett lélekkel és művelt kedélylyel bír, nem fogja nőiességét elvetni, áldásos lesz működése hozzátartozói és környezetére nézve, bármilyen pályát választ, ha szem előtt tartja fenkölt költők örök igaz szavait:

Legyen hát célod: Istennek dicsőség,
Magadnak munka. Az egyén szabad:
Érvényre hozni mind, mi benne van,
Csak egy parancs kötvén le: szeretet.

Seltenreich Lőcsei Emma.

Látszat és valóság.

Az apró tükördarab teljesítheti ugyanazt a szolgálatot, mire a drága keretbe foglalt hatalmas velencei lemezek hivatvák. A parányi csepp nem kevésbé adja vissza a beléverődő napsugarat, mint a tavak, folyamok vagy tengerek

nagyméretű víztömege. Az ember is rendszerint az emberiség. A kortárs maga a kor. Bizonyos időszak erényeinek vagy hibáinak, nemes jellemvonásainak vagy félszégeinek, érzéseinek vagy közönyének fölismerésénél a nemzedék akármelyik egyede vagy csoportja megteszi a szükséges szolgálatot.

A mikor tehát B. asszony villamfénytől megvilágított pompás fogadótermében elvegyülünk az összesereglett látogatók közé: csak ki kell jól nyitni szemeinket, élénken működtetni halló érzékünket és munkára serkenteni megfigyelő tehetségünket, hogy az uralkodó áramlat viszonyaival megismerkedhessünk.

A háziasszony nehéz selyemruhába öltözve, a teasztalnál elnököl. Két leánya lenge öltözékben libeg ide s tova a vendégek csoportjai között.

Az asztalnál a társadalomról van szó. A nők társadalmi tevékenysége a tárgy.

— A mai társadalomban fényesen töltik be missziójukat a nők — monda egy életes férfi, ki B. asszony balján foglalt helyet. — Soha a közjóért annyit nem tettek hölgyeink, mint ma. Kórházak létesítésénél, menházak, árvaházak alapításánál ők az elsők. Fáradhatatlanok a jótékonyság terén.

B. asszony a legedesebb mosolyával jutalmazta a szólót. Egyike lévén azoknak, a kik soha sem hiányzanak onnan, a hol nagyon is nyíltan kell a közjóért tenni és lelkesedni.

— Nekem úgy tűnik fel, — jegyzé meg a vendégek egyike a mellette ülőhöz fordulva, — mintha a jótékonyság csak divatból gyakoroltatnék és vajmi kevés igaz érzés járulna hozzá.

B. asszony nem látszott figyelni az utóbb beszélőre, hanem sietett választ adni szomszédjának.

— Bizony, higgye el ön, hogy minden erőnket kell, hogy összegyűjtsük, hogy fáradhatatlanoknak látszassunk. Egyik délelőtt kórházlátogatás, a másikon menhely, árvaház, majd gyűlés, értekezlet-tartás. Vannak napok, a melyeken igazán, áldozatai vagyunk munkakörünknek. És mindenütt csak mi, idősebb nők, mert leányaink, a fiatalabb erők úgy el vannak foglalva zongora, nyelveczke s más effélékkel, hogy lehetetlen tőlük egyebet kívánni. Aztán nem is való az ő gyöngéd idegzetük oda. Egyszer vittem el idősebb leánykámát, de meg kellett, hogy bánjam; mert a látottak oly rossz hatással voltak reá, hogy alig tudtuk helyre hozni. A legerősebb fejjörcsök támadták meg szegényt s egy egész nap tartó kúra állította csak talpra.

A háziúr félbeszakította beszédét, egy levelet nyújtva át.

— Nézd, levél Judittól!

— Ah, szegény Judit! Egy távoti rokonom árva leánya — magyarázá vendégének. — Bocsánat! megnézem, mit ír? Szegény Judit elhagyatottságáról beszél — szól férjéhez. — Szegény gyermekem! Ne félj, nem fogjuk eltűrni, hogy szenvedj. Még ma megírom neki, hogy jöjjön hozzánk. Házunk nyitva áll előtte. Úgy-e jó lesz? Hogy is ne? — fűzi tovább a beszédet B. asszony — Judit komoly, okos leány. Nem hivalkodó; nem keresi a szórakozásokat és örömét fogja lelteni abban, ha nekem segítségemre lehet. Lesz, a ki elkísér vagy néha helyettesít. Felment a sok levélírástól.

S B. asszony látható örömmel mindjárt ki is jelölte Judit hatáskörét.

Leányai éppen nem osztották örömét, de nem mertek ellene szót emelni. Hátrább húzódtak és bizalmasabb barátnőiknek megsúgták véleményüket, a mama intézkedése felől. — No szépen vagyunk! Oh! be unalmas lesz. Egy szürke kedélyű vén kisasszony. Judit néni már nem fiatal ám! Mama azt mondja, hogy közel van a harminczhoz.

— Harminczhoz? — adták tovább szörnyűködve.

Eljött csakhamar a nap, melyen Judit, elfogadva rokonai szíves meghívását, megérkezett.

B. asszony és férje nyájasan, szívesen fogadták. Judit a könyekig meg volt hatva. Az hitte, hogy itt boldog otthonra talál, melyet már oly régóta csak álmaiban lelt föl.

Alig beszélgettek néhány perczig, zajosan rontott be a két leány.

Karjaikon korcsolya csörömpölt. Éppen a jégről jöttek. Nagy szelesen üdvözölték Juditot. Aztán körülcsicseregtek, s elkezdtek élményeikkel mulattatni.

Az a mélységes könnyelmű hang, melylyel mindenről és mindenkiről, — az az elbizakodottság, melylyel magukról beszéltek, végtelen visszatetszést keltett fel Judit szívében. Erezte, hogy ezek között önönmagát megtagadva sem lesz egy pillanatig sem rokon.

A szülei háznál nőtt fel ő. Művelt lelkű, vallásos kedélyű, szigorú erkölcsű anya, határozott jellemű, egyenes lelkű, fáradhatatlan tevékenységű apa adták meg egyéniségének a fejlődési alapot. Természetes tehát, hogy végtelenül sértette a léhaság, üresség.

Egészen mást tanula megszokni bálványozott szüleitől. Mindenkit érdeme szerint megbecsülni. Mindenki benn hinni valami jót, valami nemeset. Keresve mindennek inkább a megvilágított oldalát és nem az árnyékban rejtőzöt.

Ösztönszerűleg a szülőkhöz húzódott és hozzájuk menekült beszédes húgai előtt.

Nénje megismertette őt azzal a szerepkörrel, melyet neki szánt.

Judit lelke ki volt elégítve. Végtelenül örvendett. Tehát megnyílik előtte olyan tér, a hol szerénysége is hasznossá válhatik.

Beszélt nénje az általa támogatott kórházzról, menházról, árvaházzról, melyeket időnkint meg kellene látogatniuk.

Judit csudálni kezdte nénjét. Milyen jó szívű és mily nemeslelkű. S oly boldognak érezte magát. Hiszen mindig legfőbb vágya volt: jót tehetni. Most itt lesz az alkalom. Nénje mellett gyakorolhatja jótékonyágát. Ha nem is állanak rendelkezésére hathatós eszközök, de önfeláldozó munkásságával sikerülend itt vagy amott valamely üdvös célát előmozdítania.

Otthon, kicsiny falujában is enyitette a szenvedést, ha tehetségében állt. Az éhezővel falatját osztá meg. A ruhátlannal ruháját. De az mind nem elégítette ki lelkét. Többet óhajtott tenni. Most talán betöltheti vágyát. Elringatta lelkét és olyan édes nyugalmat adó képeket rajzolt maga elé a jövőben.

Alig néhány nap múlva elkísérte nénjét, egyik egyesület gyermek-kórházába. Azokat a képeket, melyekkel szerető lelke egy ilyen intézményről telve volt, ez az egy látogatás teljesen kitörölte. Úgy fájt lelkének a szenvedő virágok látása. Mit vétettek ők az égnek, hogy ne ismerjenek meg más érzelmet, mint a szenvedést, fájdalmat?

Valami úgy tépte, úgy szaggatta Judit szívét. Nem látta itt azt, a minek mindent be kellene tölteni, nem látta, nem érezte a szeretet melegét

Meleg szeretet helyett rideg tisztaságot és rendet.

Gyógyszert a testnek, de nem a léleknek.

Azt a síró, panaszkodó gyermeket egy édes szó, azt a fájdalmas nyögőt egy szeretetteljes simogatás megbékíti, megnyugtatja és többet használ a léleknek, a kedélynek baját orvosolva, mint az a folyadék, mit az ápolónők hideg arccal az ott is bekényszerítenek a szenvedő ártatlanok ajkain.

Judit szeméit elhomályosíták a könnyek.

Nénje gyöngéden megérinté. — Menjünk. Minden igen szép rendben van, meg vagyok elégedve — szólt az ajtónállóknak. —

Tehát ő nem vette észre, hogy itt valami úgy hiányzik. Nénje nem az, a kinek ő gondolta.

Nemsokára ugyanannak az egyesületnek árvaházába vitte el nénje.

Judit szíve úgy örült. Már látni vélte a vidám, rózsás arcú gyermeksoportot, a kik rokont találtak az elvesztett helyett.

Milyen más kép fogadja itt is.

Hosszú sorban álltak az egyforma ruhába öltöztetett kicsinyek. Nem arcuk beteges halványsága, hanem a fásult, kedvtelen kifejezés, mely kivétel nélkül minden arczoeskán ott ült, remegtette meg Judit szívét.

Játszottak, daloltak, de játékukból, dalukból hiányzott valami, a mit arczukon is hasztalan keresett Judit.

A gyermeki friss, vidám kedélyt, mely rózsákat nyit az arcon, csillogóvá teszi a szemet és mosolyt hint az ajkra.

Bennök ez meg van öleve vagy elnyomva, és hiánya vádlólag ott ül arcaikon. És ezt a vádat nem törli le az élet tavasza, nyara, de még a tél derével is daczol.

Judit úgy szerette volna magát kizokogni.

Oh! ti gazdag emberek! ne csak pénzeteket adjátok ide szívesen, hanem szívetek közvetlen melegéből is valamit. Ne csak az érzéketlen, hideg kincset.

Szegény kis gyermekek! Hiszen kaptok ti szeretetteljes, nyájas, édes mosolyt környezőitektől, ha mások látják.

Juditnak egy reggel hült helyét találták. Az asztalon levél feküdt, melyben ezeket írta:

Kedves néném!

Az a légkör, melyben önök élnek, nem elégíté ki az én lelkemet. Azt, a mit megtalálni véltem, nem találtam meg.

A szeretet nélkül való hivalkodást mélyen érző szívem nem sorozhatta be kultuszának tárgyai közé. Elég volt az önök látszatából. A valóság küzdelmeinek tere kell nekem. Oda megyek tehát. Biztosíthatom, hogy az ápolónak vastag, durva, kék ruhája szívem melegét nem lesz képes elzárni soha.

A hol szeretetre lesz szükség: ott leszek. A hol csillognak, hiányzani fogok. A szenvedést, az árvaságot, a nyomort valódi jótétte emelem a szeretet véghetetlen erejével. Ha bukom: nemesen teszem azt; diadalom pedig ezeket tesz egykor boldoggá.

Isten velünk!

Gegus Ida.

Fin de siècle mamák.

Merészséget, vakmerőséget követek el, mikor az anya szent fogalmát egy kalap alá vonom a legújabb szállóigével, azzal az általános jelszóval, melybe össze szoktuk foglalni korunk minden léhaságát, túlzását, kapkodását, felületlen csillogás utáni vágyát.

Nem is tudom, hogy vált az ige, a gondolat mondatká lelkemben ebben a formában: fin de siècle mamák; de így támadt, ebben a formában, nem édes anyák; mert nagy a különbség a mama és az édes anya fogalma között. Az édes anya fogalma nem változó, egyforma mindörökké, mint minden, a mi igaz, fenséges. De a mama, a kis mama, az egészen más. Az a mai kor szüleménye, ezé az ideges, nyugtalan, előre haladni, élni, élvezni vágyó, könnyelmű koré. Tagadhatatlan, van valami veszélyes, csábító, delejes erejű hatalom ebben a századvégi szellemben, mely magával ragad, meghódít bennünket, írásban és szóban hatol be elménkbe, öntudatlanul, mint a testet melegítő, de sorvasztó láz.

Olyan nagy hatalom ez, mely reája sütötte bélyegét még a legszentebbre, legtisztábbra is e világon: az anyai szeretetre.

Megteremtette a modern, mondhatnám kozmopolita asszonyt, és a fin de siècle anyát, a ki gyenge, önző, elpuhult, éppen mint a kor, melynek gyermeke.

Nem tud ellentállani a modern áramlat kinövéseinek: gyenge. Mindig, mindenkivel szemben saját kényelmét keresi: önző. Önmagával szemben nincs akarata, vágyaival szemben ellentálló képessége: elpuhult.

Szereti gyermekét, mert az ő gyermeke, olyan őskori szeretettel, vakon, ösztönszerűleg.

Az ő gyermeke legyen a legjobb, legtökéletesebb, de az utat és módot reá nem ismeri, vagy mert nehéz azon járni, elkerüli. Kiszolgáltatja gyermekét idegenek által, mert gyermekének kényelmet kíván nyújtani, de hogy ő dolgozzék, fáradjon érte, ahhoz nincs energiája, akarata. Ott van a dada, bonne, nevelő, nevelőnő. Legszebben öltözteti gyermekét, hogy kiválják a többi közül, de nem gondolja meg, hogy a cifra külső a lelki üresség rovására esik. Elhalmozza őt drága játékkal, de nem ül le vele játékaik közé, mert társadalmi kötelességei elfoglalják. Karácsony-estén a kis Jézus ajándékait nagy hivalkodással előkészíti, de nem őrzi meg az aranyalmát a csillogó fenyőág nimbuszát, mert az ő szívéből is hiányzik az áhitat, a hit. A külsőségek, pompás formák kedvéért háttérbe szorul a lényeg.

Meg van róla győződve, hogy leányának a komoly iskolázás fölösleges, nem lesz abból sem ügyvéd, sem orvos s a hol csak lehet, egy kis protekciót, könnyebbséget kér annak a »szegény zaklatott gyerekek« a kényelmére:

»Csak az enyémnek, vele igazán kivételt tehetnének. Hiszen nem kell, hogy a többi megtudja.«

És könyeket, könyeket sohasem lásson gyermeke szemében, még a megbánás könyeit sem. »Hiszen nem mondták azt komolyan. Máskor bizonyára jobb, engedelmesebb lesz,« csitítja a kis bűnöst. Csak ne sírjon, ne izgassa fel magát és az ideges mamát. Ne okozzon senki, semmi az édes kicsi leálynak szomorúságot, még a doktor bácsi is csak édes orvosságot írjon neki, s ha a baba nem bírja bevenni, írjon másikat, próbálja addig, míg eltalálta ízlését. Mert már határozott ízlése is van.

Ezzel számol a mama. Ezt meg azt nem bírja megenni s erőltetni csak nem lehet. De nagy kérés után mégis megteszi, hogy engedelmeskedik s meg teszi a szükséges sültet, megjutalmazza a kis mama s hoz neki egy nagy doboz bonbont. A bonbont végtelenül szereti, ez legnagyobb öröme, miért vonná meg tőle. A kis mama igen jó. Nem tud parancsolni, követelni, fáj a szíve a kis babáért, ha valamit nélkülöz. De ha néha mégis kihozzák a sodrából, látogatót vár, míg-rénje van, vagy valaki megharagította, óh akkor tud nagyon szigorú lenni és haragos. Ilyenkor nem akar semmit engedni, minden hibát meglát, minden engedményeit visszavonja s a kis vagy nagy babának minden furfangját elő kell vennie, hogy mégis ő legyen a győztes fél, mert az lesz. A mama hamar haragszik, hamar békül, azt sem tudni miért.

Elviszi serdülő leányát a legkétesebb operettek végighallgatására s francia házasságtörési problémákat fejtegető drámák előadására, mert a bérletnapra az esik, a páholy nem maradhat üresen, neki el kell mennie s a leány olyan szépen kért, hogy még egyszer vigye el, ő olyan jó lesz azután; de beburkolózik mellette a felületes gondolkozásmód eme kényelmes palástjába: »Még nem érti a gyermek.« Ha helyesen gondolkoznék, tudatára jönne, hogy éppen oda viszi gyermekét, hol a mit addig nem értett, ott megtanulja érteni az eleven, drámai előadás közben. Napilapokat, olvasmányait, abból az érdekes modern fajtából, szanaszét heverteti s nincs ideje arra figyelni, hogy azok leánya kezébe ne kerüljenek, s bámul, ha a kicsike néha olyan kérdésekkel lepi meg, melyre megfelelni képtelen.

És így teletömi már az iskolás leány fejét léha fogalmakkal, tisztátalan benyomásokkal.

Dédelgeti üres ábrándjait, felületes álmait, hogy milyen ragyogó lesz az élet majd ezután otthon, csak még egy-két esztendőig viselje türelemmel az iskola szigorát. Azután jönnek a jourok, estélyek, bál, koncert, löverseny, divatos ruhák, végül egy gazdag partié. A ház gondja addig ne terhelje vállait. A konyha levegője rontja az arczbőrt, a portörlés a kezeket. A szalonban kiállhatatlan a ruhában maradt rántás-illat. Addig éljen vígan, mulasson gondtalanul. A mire szüksége lesz, azután megtanítja rá az élet. Hogy milyen áron? Én istenem, ki gondolna olyan messzire.

Ez a »fin de siècle mama«, s csoda-e, ha később vőm uram szemében lesz belőle az igazi fin de siècle anyós. Mert ez a modern mamának természetszerű átváltozása. Az édes anyából sohasem lesz: »az anyósom«, hanem: »a nagymamánk.«

Nagymama!

Milyen mások voltak még a mi áldott lelkű, okos, energikus nagymamáink. Mintha már egy régi-régi világ édes emlékei volnának, a kikhez melegezni, megpihenni járunk.

Milyen nagymama lesz a modern asszonyból, a kiben egy egészen új fajtájú nő ébredt öntudatra. Felébredt, még pedig minden természetes átmenet nélkül s kíváncsi szemekkel tekint szét a nagy világban.

A magyar faj, eleven temperamentuma s civilizációra való hajlamánál fogva, azonnal meg akarja érteni ezt az új, csodálatos világot. Kapkod minden után, a mi új, ami divatos, idegenszerű, s hogy kíváncsiságát kielégítse, mesterévé fogadja a a napisajtó múltó érdekeket szolgáló cikkeit, hitvallásává válik azok szelleme, iránya.

Szakít régi jó szokásaival, családi, nemzeti tradíciókkal, emlékeivel, hogy lépést tarthasson a korrallal. Elnémítja szívét is, ha útjában áll az előrehaladás ezen rohamos sietségében.

Pedig múltunk álmai közepett még nem szereztünk magunknak elég erőt arra, hogy megértsük mindazt, a mire ébredtünk. Nem vagyunk még lelkileg eléggé érettek arra, hogy versenyt fussunk a kor óriási haladásával. Hiszen minket, magyar nőket, még alig pár évtized előtt csak gyermekszámban neveltek.

Műveltségünket a korlátok közé szorított zárdák vagy kétes értékű magánintézetekben nyertük. A polgári és felsőbb-leányiskolák felállításáig, a minek mindössze is csak két évtizede, nem gondoltak a nő komoly tanításával, értelmének rendszeres felvilágosításával. Nincs még elég alapos műveltségünk.

eléggé tisztult látókörünk. Alig szabadultunk fel a nő egyszerű taníttatásának felületes ódisága alól, s íme már egyetemokről, tudori oklevélről álmodozunk. Nincs következetes fokozat haladásunkban, s a mint a természet nem tűr meg ugrásokat, úgy a tudományosság és valódi műveltség sem, és a fél-műveltség nemcsak hogy értéktelen, de léhaság, felületesség s az erkölcsi romlás kútforrása is lehet.

Ez a rohamos, divatos nevelés megsemmisíti szívünkben a vallásosság erejét.

Megtanulunk akarni. Emberszámba akarunk menni a férfi mellett. Úszni akarunk az árral, élvezni az életet minden ízében, a nélkül, hogy szívünk meleg szeretetére is hallgatnánk, vagy a józan ész logikája vezetne bennünket. Leszünk ezután »fin de siècle asszonyok és mamák.«

És ezektől féltem én a mi következő nemzedékünket. Ezen új iránynak követésétől szeretném megóvni a mi okos, minden szép lelki tehetségekkel felruházott magyar nőinket, anyáinkat, nemcsak a maguk, de gyermekeik érdekében, nem a század végére, de a jövő századokra való tekintettel, azért, mert félek, hogy e kora érettségnek gyümölcsei megrontják a mi józan, lényegében még egészséges magyar nemzetünket.

Féltem a magyar családot, féltem a családi élet szentségét, féltem azon gyermekeket, kik ebben a léha, önző szeltemben nevedeknek. Miként oldják meg majd szűk, idealizmus nélküli lelkükkel azt a magasabb feladatot, mely a magyar nemzetre Európa művelt nemzetei között még vár? Mint tartják fenn azt a szépen, fenségesen művelődni, haladni indult hazát, melyet apáink az igazi hazaszeretettől lelkesítve, még nem is félszázad előtt, vérükkel és lelkük egész idealizmusával védelmeztek meg.

Ez a mostani élni, élvezni siettető áramlat kapzsvá tesz bennünket s elpuhítja, megrontja a legszentebb érzelmet, az anyai szeretetet, s mert önálló gondolkozásunk hiányában nem tudunk felül emelkedni a tömeg ízlésén, életmódján, úszunk az árral.

Nem tanuljuk meg meggyőződéseinket függetlenül megalkotni, egyéni szokásainkat, életmódunkat jobb énünk szerint megalkotni, megyünk ész és szív nélkül a tömeg után, hitvallásunk a chik, a divat legnagyobb művészetünk, legfőbb vágyunk a többség majmolása. És ezen gondatlan gyengességünk sehol sem jár annyi végzettségű következményekkel, mint éppen a gyermeknevelésben. Gyermekeink adják meg árát annak, hogy ennek a zűrzavaros átmeneti kornak a szülőttei.

Az emberiség erkölcsének története bizonyítja, hogy az egyes nemzetek erkölcsös vagy erkölcstelen volta a család szentségében vagy megszenteltetésében gyökerezett. És a családi erkölcs zászlótartója mindig és mindenütt a nő volt, az anya.

A durva erőszak, a hatalom, tudomány és bölcsesség tekintetében a férfi mindig megteremtette és fentartotta fenhatóságát, de erkölcs dolgában még a kevésbé művelt, de egészséges szellemű társadalmakban is maga fölé helyezte a férfit a nőt, fel akart e tekintetben is hozzá tekinteni, melegedni lelke melegén, lelkesülni lelke tisztaságán. Az ideális képviselője a férfi szemében mindig a nő volt: mint hajadon, mint feleség, mint anya.

Sajnálom azon kort, melynek férfiai elvesztenék a nőben helyezett idealizmusukat, ha a nőt úgy ismernék meg, mint saját gyarlóságai és erényei viszfényét. De még jobban sajnálom azon nőket, a kik hiú érdekek árán eljátszanak legnagyobb kincsüket, leghatalmasabb fegyverüket: a női szív önzetlen szeretetét, mely értelmüknek mindig megmutatja a helyes utat, s akaratuknak erőt, kitartást kölcsönöz az élet minden körülményei között.

És azért azt mondom, hogy a magyar nőnevelésnek ebben az átmeneti korban legfontosabb feladata akár a családban, akár az iskola padjai közt: értelmesen gondolkodni, önálló ítéletet alkotni tudó, meleg szívű anyákat nevelni a családnak.

Mártits Rozina.

Női csel.

Írta: Beniczhyiné Bajza Lenke.

I.

Zöld környezetből kékszemű leányka tekintett ki a fehér országútra, melynek napsütötte porából azt vélte, minden percben kibontakozik egy alak, kit epedve látszott vární. Meleg nyári délután volt, az erdő fái és szárnyasai aludtak. Távol és közel minden nesztelen, csak a patak csörgedezése hallatszott s a bérezek tetején kullogó nyáj csöngettyűje csilingelt, mely összevegyült a pásztorsíp mélabús hangjaival.

— Még mindig nem jön, — suttozta türelmetlenül a leány, ki azon viruló szépségek közé tartozott, melynek férfiszem nem tud ellentálni, s ki magán hordja a mezők illatát, az ifjúság varázsát és a romlatlanság búbajos sugarát.

—Rövid idő múlva azonban majdnem felsikoltott örömeiben, mert a várva-várt alak feltűnt az út kanyarulatánál és sietve közeledett feléje.

—Aranyos Borcsám, — kiáltá már messziről s a leányka elébe futott.

—Régóta várom, — monda kissé duzzogva, s hamisan pillantott végig az egyszerű darócszövetből készült vadászöltönyön, mely nem igen illett a halvány színű arcához, finom kezekhez és kis lábakhoz.

—Nem jöhöttem, — monda mentegetődzve. A nagyságos urat kellett kísérem vadászatra, honnét csak ma hajnalban tértünk vissza.

—Mily kegyetlen az a nagyságos úr, — kiáltott fel Borcsa. — Csak legalább egy helységben lagnánk, nem kellene oly messziről fáradnia ide s megkímélhetné az időt.

—A mit érted teszek, — az nem fáradtság; vártál? — kérdé meleg hangon az ifjú vadász, meg akarván ölelni a leányka karcsú derekát.

—Még pedig epedve, — viszonzá az, de az ölelő karokat elhárítá.

—Nem szeretsz, mert még ölelésemet sem tűröd, — kiáltott fel az ifjú összeránczolt homlokkal.

—Majd az esküvő után, — viszonzá Borcsa hamisan. De társának nem igen tetszett ez a biztatás, s midőn leültek egymás mellé a közelálló terebélyes fa árnyékába, lehangoltan látszott.

Beszélt már házasságunkról a nagyságos úrral? — kérdé a leány.

—Említettem neki, de ő kevésnek találja mostani fizetésem a házassági életre, s megígérte, hogy ha legközelebb üresedésbe jön egy magasabb vadászállás, azt nekem adja.

—Talán ha én mennék őt megkérni, hamarabb megtenné.

—Nem, nem, — kiáltott fel ijedten a vadász.

—Miért nem akarja, hogy szóljak vele?

—A nagyságos úr nagyon csintalan szép leányokkal szemben, csók nélkül nem jönne ki tőle.

—Azt majd meglátnánk; — monda daczosan félre vetve fejét.

—Minden kísértésben hű maradnál hozzám?

—Lehet-e megcsálnunk azt, a kit szeretünk!

Az ifjú arcza kissé zavart kifejezést nyert e nagy határozottsággal kiejtett szavakra, de újra megkísérté az ölelést, mi azonban újra rosszul sikerült. Borcsa fölugrott helyéről, hogy kikerülje a csókot. Sürgölődött, forgolódott, mutogatta a fa

lombjai között elrejtett rigófészket. Ránczos szoknyája lobbogott, virágillattal töltve be a levegőt, s hosszú hajfonatának szalagjai az ifjú arcába csapódtak.

—Te tréfálsz velem, — monda boszúsán a vadász. — Nem azért jöttem, hogy rigófészkedet nézzem; ölelni, csókolni akarlak, — és remegve a szenvedélytől, elvakulva a piros száj mosolyától, a tündöklő szem kaczer hívásától, kitérta utána a karjait, de Borcsa újra csak azt felelte:

—Majd az esküvő után!

—Nagyon kegyetlen vagy irántam, — monda keserűen a vadász, — pedig mennem kell, nincs időm könyörögni.

—Már! — kiáltott fel Borcsa meleg sajnálkozással. — Mikor jöhet el ismét?

—Holnapután este; jobb, melegebb, engedékenyebb léssz akkor hozzám?

—Akkor kap egy csókot; — viszonzá kaczerán a leány.

— De csak egyetlen egyet, többre ne számíton.

És csengő nevetés kísérte a távozót, mely lassanként elhangzott a távolban, mint az erdőben nyargaló őz száguldásának zaja. . . .

II.

Felhőtlen nyári ég volt. A falusi templom előtt nagy néptömeg várta a bent esküvő mátkapár kijövetelét. Nyalkán felpántlikázott fogatok álltak az eperfák árnyékában, ünnepiesen öltözött leánycsoport beszélgetett, nevetgélt együtt; vidám megjegyzéseket tévén a nagyságos úr és menyasszonyáról, kik ez alatt bent álltak, az oltár előtt.

—Milyen jól fogunk mulatni, — monda az egyik. — A kastély udvarán lesz a népünnep, reggelig tánczolunk, még talán maga a nagyságos úr is megforgat bennünket.

—Nem hiszem, — monda hamisan egy másik leányka.

— A menyasszony csúnya, csak pénzéért vette el urunk, így beszél a főkertész. Bizonyosan féltékeny az új asszony, s nem jó szemmel nézné, ha újonnan esküdt ura velünk tánczolna.

E fölött azután hosszasan vitatkoztak, mialatt az öregbiró a mellette álló nótáriusnak búskomoly hangon monda:

—Mégis csak szégyen helységünkre nézve, hogy a szomszéd falu leánya adja át az ünnepi bokrétát a menyasszonynak.

—Ide való ő anyai részről, — viszonzá a nótárius. És mit tehetünk róla, hogy hozzá hasonló szép leány nincs a faluban? Azután ő maga kérte erre az előljáróságot, meg-

ígervén, hogy olyan bokrétát köt, a mi bámulatba ejti az uraságot.

Mindketten a szép »Borcsa« felé tekintettek e szavak alatt, ki leánytársnői között állt a templom közelében és nemcsak szépsége, de gazdag öltözéke által is kitűnt, mely tehetős szülőkre vallott finomsága által. Derekát aranypillangókkal hímzett violaszín selyem mellény szorítá, honnét gazdag redőkbe szedett habos kartonszoknya folyt le bokájáig, a legformásabb piros csizmás lábacskákat láttatva. Fekete, göndör haja pajkos kifejezést adott tojásdad, kedves mosolygású arcának, mely ragyogott az egészség és ifjúságban.

Kezében illatos mezei virágokból kötőit gyönyörű bokrétát tartott, melyet a helység hódolata jelül volt átadandó az új asszonynak.

— Jönnék! hangzott föl egyszerre minden ajkon, s csakugyan megnyílt a templom szárnyas ajtaja és a mátkapár jelent meg annak ivezetében, követve a díszes násznéptől s fogataikhoz akartak sietni.

De Borcsa az öreg bíró intésére útjukat állta s kedves mosolyával nyújtá virágait az »új nagyságos asszonynak«, ki azt jóindulattal fogadta.

De ekkor valami csodálatos történt. A vőlegény ijedten, megzavarodva lépett vissza, rémülten szögezte szemeit Borcsára, rálépett a hosszú menyasszonyi fátyolra, mi a koszorút is magával rántá. A menyasszony felsikoltott s bokrétáját kiejtő kezéből.

Borcsa pedig mosolygott, azzal a vidám gondtalan nevetéssel, mely a »nagyságos urat« hónapok óta rabjává tette, s fölemelte a bokrétát s jelentőségteljes czélzással pillantott a vőlegényre, mondván:

— Utánuk viszem a kastélyba ma este, majd ha a népünnepre megyünk, — s vígan tűnt el a sokaságban, a fiatal férj bámuló szemeitől követve.

III.

Vidám cigányzene hangjai hívták a kastély udvarára a falu népét, mely a földes úr »boldogságát« volt ünneplendő.

Felséges nyári este volt. Lágymeleg szellő ingatá a fák leveleit, s a tánczör területét színes lampionok világíták meg. Oldalt az eperfák lombjai alatt ökröt sütöttek, talpon állt a banda s pajkos legények duhajkodtak mellette.

Minden vígságról, boldogságról beszélt. A természet osztott az emberek vidámságában; a parkból különféle nesz

hallatszott, levelek suhogása, szárnycsattogások; a természet életének lélegzete volt az, megingatva a gyenge hajtásokat s a virágok illatos fejeit.

Lassankint összegyűltek a meghívott vendégek. Az öregbíró vezetése alatt ott volt az egész kupaktanács. Jegyző, kisbíró, csendőrhadnagy, egyházi stb., utánuk jöttek a lobogó szoknyás, piros csizmás lányok, a falu ifjúsága, délczeg legények, s legutoljára Borcsa, a vidék szépe, derék szál legénynyel kézenfogva, ki azonnal tánczba vezeté a nyalka szépséget, kiről tudva volt, hogy szegény szolgálégnyt szeret, de kinek csinoságban, délczességben hat faluban párját kellett keresni...

Egyszerre megpillantották az úri násznépet, mely a kastély lépcsőin hullámozott le közéjük. Elöl fiatal uruk újonnan esküdött feleségével, utánuk az egész díszes rokonság.

— Most jön a percz, — súgá Borcsa társának, szép kék szemeknek biztató pillantásával s nem lett volna nő, ha észre nem venné, hogy a »nagyságos úr« feszült érdekléssel pillant szanaszét, mintha keresne valakit s ő eltalálta, hogy ki az a *valaki*...

Hangos éljenek fogadták kegyes urukat, ki ily multságban részesíté őket.

—Éltesse az isten sokáig élete párjával! — köszönté rájuk a poharát az öregbíró s a nagyságos úr kegyesen koczintott vele, de szeme szerte-széjjel révedezett a pántlikás leányok között, kutatva a *szépek szépét*, ki párosan közeledett hozzá. A fiatal földesúr arca kissé elhalványodott, megpillantván őt, ki helyes bókkal állt meg előtte s nejének átnyujtá a templom lépcsőin elejtett bokrétát, azután bátor hangon, nyílt, mosolygó tekintettel kezdé:

—Itt hozom a legényt, kinek nagyságos úr megígérte az üresedésben lévő vadász állását, kérem azt neki megadni, ki ügyes lövő, biztos szemű derék legény s nekem vőlegényem, de csak akkor tarthatunk lakodalmat, ha állást kap, mert most még nem tudna feleségének kenyeret adni.

Kérő szavakkal, de követelő hangon monda el beszédét, hamis jelentőségteljes pillantással kísérve, mi kissé megingatá lábain a nagyságos urat; talán a föld mozdult meg lábai alatt, vagy a belső harag, megszégyenülés hatottak rá: egy pillanatig hallgatott, azután erőltetett nyájassággal monda:

— Ez *örömnap* emlékére megkapja vőlegényed a vadász állását. Remélem, jó és hű cselédek lesztek *mindketten*.

Újra tánczra kerekedett a boldog nép, éltetvén az új párt, magasztalván kegyes urát, de senki sem töltött oly vidám napot, mint a »szép Borcsa«, mialatt a nagyságos úr talán azon elmélkedett: mire nem képes *a női csel*. . .

A betegápolónő.

Nőnevelésünk egyik örömmel üdvözölt reformja az iskolaorvosok és egészségtanárainak tanszékének felállítása nőiskoláinkban. Felette fontos, hogy serdülő leányaink az emberi test anatómiájáról, a fiziológia nyilvánulásairól és főbb törvényeiről, a légzés, táplálkozás, mozgás tudatos szabályozásáról, testi balesetek első pillanataiban nyújtandó segélyről, a betegápolásról helyes, tiszta fogalmat nyerjenek. Úgy találjuk azonban, hogy a mód, a mint az nekik a meglevő viszonyok közt nyújtatik, csak félig vezet célhoz. Kézikönyvek, praeparatumok, szemléltető képeken alapszik a vonzó előadás, gyakorlat nélkül. Mi ez a konkrét esetek tanulságos valóságához! Szürke *theoria*, mely lassankint könnyű ködként szétfoszlik, mire a meglett nő betegágyhoz szólíttatik. Nem is most, hanem a rendes iskoláztatás teljes befejezése után véljük célszerűbbnek az időt, midőn speciális tanfolyamok nyitassanak a gyógytermekben a nők számára, a hol az egészségannal kapcsolatban a vele szoros összefüggésben levő betegápolás taníttassák, a melyre a nő veleszületett lelki tulajdonainál fogva első sorban praedestináltatott.

Az ő gyengédsége, csodás türelme, önmegtagadása és a legapróbb részletekre kiterjedő figyelme, szemessége az orvosi tudomány nélkülözhetlen munkatársává rendelik őt akár a családi kör betegszobájában, akár a kóroda gyógytermeiben, vagy a csatatér lengő sátrai körül.

»Leányomat a kórházba? — Soha!« — így fog majd felkiáltani némely anya prűderiájában.

Ne féltészek a női lélek költőiséget a gyógytermék rideg falai közt lejátszódo vérfagyaláló jelenetektől.

Más úgy sem lépheti át azok küszöbét, mint a ki erős fizikummal, egészséges szervezettel, kellő komolysággal és a hivatás iránti érdeklődő szeretettel bír. A többi maradjon kívül, nem veszik ezeknek hasznát sem itt, sem később az életben. — Azok pedig, a kik a fentemlített diszpozíciókkal közelítenek az emberi tragédia e mélyen megindító színhelyéhez, azok itt nem fognak látni egyebet, szenvedő embereknél,

a kik epedve várják a segítő kéz nyújtotta gyógyírt, a kiknek láztól izzó ajaka sóvárog az üdítő csepp után.

Ellenkezőleg, a betegápolónő irgalmas cselekedetében a legmagasztosabb poézis rejlik, poézis, mely költőt és művészt inspirál alkotásaiban. Olvassátok el csak Giraud remek költeményét: »La soeur grise«-t. »Le malheureux benit ma main qui le défend« — mondja az irgalmas néne büszke öntudattal. A lélek ideáлизmusa nem költői ábrándozásból, negélyezett érzégs- és álszeméremből áll mely csak sóhajtozni, siránkozni, ájzuldozni tud akkor, midőn magán uralkodnia és segítenie kellene. — A valódi ideáлизмus megtanít arra a nemes rezignációra, a mely megtagadva saját énünket, szárnyakat, csodás erőt kölcsönöz mások nyomora láttán, és feledve minden egyebet, ragad magával, hogy segítsen, enyhítsen, a mennyiben tehetségében áll. Patakzó vér, undorító sebek, ronsolt tagok nem riasztják vissza bátor, szerető szívét, csak azt érzi, hogy itt szenvednek, csak azt akarja, hogy a kínok csillapuljanak.

Azt fogjátok mondani, hogy ily hőstettekre a nő nem képes. Bocsánat! Be van bizonyítva hogy válságos, nagy pillanatokban és nagy gyötrelmek elviselésében a női lélek *legtöbb* esetben erősebbnek szívósabbnak bizonyul a férfiénál.

A betegápolónői tanfolyamoknak éppen egyik főfeladatát képezze, ilyen ideális gondolkozású ápolónőket nevelni. Hiszen az orvos is csak akkor tölti be teljesen hivatását, ha ilyen magas színvonalra bír emelkedni; mennyivel inkább megkívántatik ez az ápolónőtől, a ki mindig a beteg körül van, a ki gyengéd figyelemmel eltalálja ápolója néma kívánságait, és teljesíti azokat, mielőtt kifejezte volna, a ki szelíd vidámságával tölti be a csendes betegszobát, a kinek szerető türelme, reményteljes bátorságából, mely homlokát glóriafénybe vonja, a szegény beteg szomorú lelkébe is téved egy sugár.

Németország minden nagyobb városában — Berlin kivételével — szerveztek már betegápolónői tanfolyamokat, nem ugyan magánosok céljaira, hanem a hivatásbeli ápolónők képzésére.

Itt segédápolónők és rendes ápolónők képeztetnek a Veres Kereszt-Egylet által.* — Előbbiek, mint ápolótanoncok lépnek be, a 3—4 havi tanfolyam alatt szabad lakást és ellátást élveznek, a szolgálati egyenruhát mérsékelt áron kapják, tandíj fejében fizetnek 150 márkát és arra kötelezik magukat,

* A M. V. I. E.-nek is van ilyen intézete tudunkkal Budapesten, de csak saját céljaira. N. . . i.

hogy a tanfolyam bevégzése után még egy hónapig az intézet rendelkezésére állnak, háború vagy egyéb szükség esetén szintén.

A rendes, hivatásos ápolónő neve: Schwester = néne; ezt mint tanító-néne kezdi, azután 5 évre kötelezi magát az egyesületnek rendelkezésére állni; e célból 300 márka biztosítékot tesz le, még pedig 100-at beléptekor, a mely összeg az intézetre száll át, ha 3 hónap letelte előtt hagyná el az intézetet. — Ha azonban tovább ott kíván maradni rendes ápolónőnek, úgy lefizet még 200 márkát, s ezen 300 márka az ő tulajdonát képezendő.

A intézet gondoskodik róla, hogy az ápolónő jövője is biztosíttassék. Fizetésük a szolgálati évekkel emelkedik, úgy, hogy a takarékosok kis tőkét is félretehetnek öreg napjaikra. Az öregebbek, betegesek mindig találnak az intézetben erőiket meg nem haladó foglalkozást. A külföldi ápolónő állása köztisztletnek örvend, mert komoly, önfeláldozó, áldásos munkásságával az általános rokonszenvet kivívja. Kedélyvilága, mint mindazoké, a kik nemes célokat szolgálnak az emberiség körében, vidám és meglegedett. És ha nehéz munkája közben meg-megpihen, és a magábaszállás óráiban csendes elmélkedésnek engedi át lelkét, mily sajtáságosan hat reá a kórda falain kívül lezajló nagyvárosi élet lüktetése! Mintha harcztérről tévednének ide hozzá e hangok. Igen, harcztér az a másik világ odakünn, a hol az emberiség küzd, gyűlöl, szeret, elbukik vagy győz. És innen nézve, mennyire eltörpülnek azok a »nagy« célok: hír, rang, vagyon, melyekért e hajsza folyik! Egy ér elpattanása, a hajszáledényekbe jutott egy szemér mészpor, egy csepp méreg, a vér hőfokának 1—2 foknyi emelkedése, és — itt láthatja naponkint — vége az örületes, kegyetlen tusának. — Oh, a betegápolónő lelke magas iskolában kristályozódik és edződik!

Ezer oknál fogva sürgetjük tehát hazánkban is a betegápolási tanfolyamok terjesztését, melyek a magyar nőket ezrivel befogadhassák. A nő, a ki ilyen tanfolyamokat látogatott, a család körében teljesebben fogja betölthetni hivatását, mert pl. sikeres gyermeknevelést egészségktan és szakszerű betegápolás nélkül el sem képzelhetünk; — a szegényebb nő előtt pedig oly eszményi és jövedelmező munkatér nyílik ezáltal, a melyen *ideális célok egyesíttetnek gyakorlati haszonnal.*

Budapest.

N. . y Irma.

Az úri leányok tanítása.

A nép között, a hol a férfiak és nők gyermekkorukban teljesen egyforma tanítást nyertek a falusi iskolákban s később egyforma munkát is végeznek, — az asszonyok okosabbak, mint a férfiak. — Már a középosztálynál, hol a fiúknak a megélhetésért kell tanulniok, s a lányok tanítása alig érdemel említést az ifjaké mellett, a nő általában véve sokkal tudatlanabb, mint a férfi s nem lenne képes azzal hasonló munkát végezni. Míg a magas és a legmagasabb körökben, hol egyforma kiváló nevelésben részesülnek a fiú- és leánygyermek, a műveltségnek és tudásnak teljesen egy színvonalán áll férfi és asszony s egyforma a foglalkozásuk is, egészen az országok felett való uralkodás munkájáig.

Tehát szélesebb körű, alaposabb tanulásra, komolyabb ismeretekre csupán csak a középosztály leányainak van szükségük, mert állásukhoz viszonyítva nem a nép asszonyai, hanem az úrrend női legtudatlanabbak,

Pedig a századvégi rohamosan haladó idő sehol oly rohamos pusztításokat nem visz véghez, mint a magyar középosztály úri családjaiban. A férfiak még segíthetnek magukon, mert intelligenciájuk képesíti olyan pálya választására, mely biztosítja jövőjüket. De mihez kezdjenek az egyedül álló, elszegényedett úri nők.

A nép leányainak nem is válik nehezzé az élet, ha a megélhetésért kell küzdeni, mert mindig könnyen megkeresik a kenyeret, míg két erős munkabíró karjuk van. De az úri leányra igen súlyosan szakad az élet gondja, mivel gyöngébb phisikuma nem bírja ki soká az erős kézimunkákat s gyöngébb képzettségével nem képes erős szellemi dolgot végezni.

Aztán a nép leányai nem is lehetnek annyira szegények, mint egy szegény úri leány, mert azok egyszerű természetüknél fogva lépten-nyomon föllelik az élet örömeit is, melyekről ezeknek teljesen le kell mondani.

Mindez azonban máskép lenne, ha mikép a népnél vagy a magas rangiaknál, egyforma tanításban részesülnének a leányok a fiúkkal.

B. Büttner Lma.

Nőnevelési törekvésünk és a társadalom.

Több mint félszázadot meghaladó nevelési tevékenységem ideje alatt óriási nagyot haladt a nőnevelés ügye. Az állam rossz pénzviszonyokkal való küzdelmei közepette sem riadt

vissza az anyagi áldozatoktól és a különféle fokozatú leányiskolák szervezése által nemcsak követendő példát mutatott, hanem a nőnevelésnek helyes irányát is megszabta. Egyes városok és felekezetek szintén jelentékeny áldozatokat hoztak nőnevelésünk oltárán. Elismerés illeti meg őket ezért és köszönet. Az immár örvendetes eredményekben is nyilatkozó óriási haladás daczára is sok még nőnevelésügyünk terén a javítani, alkotni, kívánni való. Nem jutottunk el még odáig sem, a hova — kedvezőtlen történeti fejlődésünk daczára is — már el kellett volna jutnunk; és méltán lehet panaszkodnunk nőnevelésünk némi hiányai és félszégei miatt. E hiányokért a felelősség első sorban társadalmunkat illeti; azt a társadalmat, mely a nőnevelésnek nagy jelentőségét még ma sem érti meg teljesen, mely leányai nevelésére a kínálkozó alkalmakat még ma sem képes kellőképen felhasználni s nőnevelési célokra szolgáló áldozatok nyújtásától következetesen tartózkodik.

Egy-két iskolán, egy-két árvaházon kívül alig tudunk egyebet a társadalom áldozatkészségéből felmutatni; ösztöndíjak vagy más nőnevelési célokra szolgáló nagyobb alapítványoknak ez ideig teljesen híjjával vagyunk. Pedig futóhomokra építünk, ha törekvéseink a társadalom minden rétegében támogatásra nem találunk s a közönyösségnek jelenleg észlelhető mértéke útját állja minden egészséges fejlődésnek és haladásnak. Azért, ha a nőnevelés javára valamit tenni akartok, ne a meglevő alkotásokat ócsároljátok, hanem rázzátok fel a nagy közönséget, az egész magyar társadalmat közönyösségéből, hogy az állammal és a felekezetekkel jövőre ő is vállvetve dolgozzék a nőnevelésnek és ez által a nemzedékek hosszú sorának javára való alkotásokon.

Zirzen Janka.

Az emberi élet későbbi korában megelégedés és boldogság csak úgy képzelhető, ha ifjúságunk fáradozásai gyümölcseiben örvendhetünk s élvezetükben kedveseinket is részesíthetjük.

Önmagunkban, valamint a minket környező világban nem lelhetjük meg az emberi lét rejtélyei és sokféle esélyei megoldását; lelkünknek bizalomteljes közeledése teremtőjéhez adja meg a megnyugvást, melyet a tudomány magyarázataiban hiába keresünk.

B. Vécsey Józsefné.

A nőemancipáció lényege abban rejlik, hogy adassék meg a nőnek is emberi méltóságát megillető szabadsága, tehetségeinek érvényesítésére nyitva legyenek az utak, hogy azok, kiktől a sors megtagadta a családi életet, a háztartási foglalkozásokat, szellemi tevékenységük révén megmaradhassanak azon társasági körökben, a melyekben nevelkedtek. Legyen a támasz nélkül maradt nő arra képes, hogy jogait megvédje, legyen erős, szilárd jellemű; de semmi áron se törekedjék arra, hogy modorában, mulatozásaiban férfiasá válják.

(Újvidék)

Bréger Adél.

Oly sok jót s okosat írtak már a nő feladatáról s hivatásáról — s vajmi nehéz e régi tárgyhoz hozzászólni — még pedig nem »Írónői« hivatottsággal — a nélkül, hogy köznapias dolgokat ne mondjunk.

Egyaránt szép és magasztos a nő hatásköre, mint hitves, anya, nevelőnő, az emberbaráti, úgymint a társadalmi téren, de úgy hiszem, az igazi nő nem igen sokoldalú, lelki képessége kiválóan az érzelem, gondolkozása a szívből ered, s ezért, bármily szellemes s általános műveltségű legyen, mégis mindig egy oldal felé hajlik. A férj, a gyermek, a tűzhely, ez az ő szűk és mégis nagy világa! És ez helyesen van így, hisz magáról megfélekezni legszebb feladata, másokat boldoggá tenni a nő legszebb hivatása!

Gr. Csáky Gyuláné.

Gyermekkoromban véletlenül egy elrongyolt, angol nyelven írt könyvnek néhány lapja jutott kezemhez, melyből olvasgatva, egy török közmondásnak jelzett tétel ragadta meg figyelmemet. A tétel így szólott: »A hiú ember olyan, mint a füles csupor, a ki használni akarja, megfogja fülét és odateszi, a hova éppen akarja.« Gyermekésszel is sejtettem, hogy ennek mély értelme van s eltettem emlékezetemnek valamely rejtekébe, hogy később hasznát vehessem.

És valóban a hosszú életen át gyakran volt alkalmam ezen bölcs mondatot figyelmeztetőül elővenni, de valószínű, sőt bizonyos, hogy nem elégszer tettem azt — néha el is mulasztottam.

Báró Kemény Kálmánna.

A barátság, mint minden, a mi bennünk nemes, emelkedett érzés van, a végtelent sejteti, remélteti velünk! — E tudat enyhíti az élet árnyait; — nézzünk fölfelé s nem látjuk a szennyet, a salakot.

Gr. Batthyány Gézáné.

*

Az ideális asszony hivatása: Szeretni, szenvedni és bocsátva feledni!

Özv. gróf Komis Miklósné.

Gyermekünk mosolya és a szerencsétlen hálamosolya a legszebb két derű, mit láthatunk.

Gr. Teleki Gézáné.

*

Tenni, tűrni, segíteni,
Szeretni, hinni, reményleni
Földi borúra égi fényt deríteni:
Nőnek hivatása, élete.

Gr. Csáky Albinná.

Barátaidtól kérjél tanácsot, tanítsad, oktassad magad, ha tette kerülne a sor, fogadd a saját tanácsodat.

Gróf Ráday Irma.

*

»Egy fecske nyarat nem csinál,« hát női kérdések megoldásával foglalkozni nem szoktam,

A magyar nőt néhány mondattal magam elé állíthatom! Mély vallásosság, forró hazaszeretet, alapos műveltség, gyöngédség, háziasság, egyszerűség, szorgalom. Történelem meleg kedvelése, kegyelete; nemzeti történelmünk fenséges női alakjai: sok nemesre megtaníthatják!

Ludányi Bay Ilona.

*

Türed békén, mit a sors rád mért,
Ez a legszebb erény.
Az elismerés koszorúja
Diszlik a szenvedő fején.

Özv. B. Sennyey Lajosné.

Az igazság végre még is győz a hazugság fölött.

*

A mi valóban magasztos és nemes, az előtt önkénytelenül meghajlik a gonosz, bárha titokban is.

*

Fejedbe szedheted a bölcsek minden tudományát, tapasztalatokat gyűjtve megvényülhetsz: de ha szíved nincsen, az embert meg nem ismered!

*Csepini Adamovich Béláné,
Jankovics Mária grófnő.*

Hát dolgozni ki fog?

Ezt a kérdést szegény parasztasszonyok vetették fel s oly meglepően megvilágosították ezzel az alsó néposztály leányainak magasabb kiképzése kérdését, hogy jobban senki sem tehetné.

Vidéken ugyanis az állami leányiskolákban a legkülönbözőbb elemek verődnek össze. Együtt jár, együtt tanul, együtt mulat mindenben teljes egyenlőséggel a vagyonos ügyvéd leánya, a kereskedő, törvényszéki bíró s más úri család gyermekei a földműves, a hivataloszolga, a napszámos, a koldus, a kofa, a favágó, a tolvaj, a kéregető cigányasszony leánykáival s a pásztorleánynyal is.

Már most ezeknek a mindenféle gyermekeknek egyaránt magyarázzák az iskolában, és igen szépen megmagyarázzák, hogy „*a munka nem szégyen!*”

Az úri leánykát otthon művelt anyja rá is fogja a munkára, sokszor túlságosan is. Mert a művelt szülők legtöbbszörre Göthe elvei szerint nevelik gyermekeiket: »Tevékenységre születünk, nem élvezetekre. Ragadjuk meg mindenkor a jelen perczet és dolgozzunk teljes erőnkől, tiszta öntudattal. Minden munka szent, a szellemi úgy, mint a kézi, mert mindenik békét szerez az emberi kebelnek.«

Így az úri gyermekek legtöbbször.

De a szegény munkásasszony leánya, ki az állami leányiskolába jár s kinek aztán a tanultsághoz hiányzik a tanultságnál sokkal szükségesebb erkölcsi nevelés, az ilyen leány nem fogad többé szót anyjának. Mert csekélyke tudásával lenézi s kevesli szüleit s munkájukat megveti.

—De hát az Istenért, ki fog dolgozni? panaszkodott a másíknak egy szegény özvegy asszony, kinek három leánya járta ki az állami leányiskolát — Csak hallgasson meg. Ma hajnalban hoztam egy hátnyi fűvet a tehennek, aztán kimentem éhomra a szőlőt munkálni. Mire délre haza kerülök, mind a három leányom a ház előtt sétál. Mindegyiknek a markába horgolótű meg egy falat horgolt csipke. A másík kezök mutatójúját pedig mind egyformán a szájokra illesztették, úgy sétálgattak, Ila, Kata, Bóra, sorban egymásután az utcán. Még csak tüzet sem raktak az ebédhez, nemhogy főztek volna nekem. Még csak meg sem itatták a tehenet, nemhogy megfőjték volna, inkább nem ettek reggelre. De még rám támadt mind a három, hogy csak főzök hamar ebédet, mert nem lett volna szabad addig munkába mennem, a míg meg nem fejtem a tehenet. Semmit sem akarnak nekem dolgozni, semmit!

—Hát biz' azt a mindentudó Isten tudhatja, hogy ki fog már ezentűl dolgozni, mert ezek a kitanult leányok ugyan nem! — jajgatott a másík szegény asszony, kinek a leánya most járta a hatodik osztályt. — Én tegnap mosni voltam és a Nankámat csak arra kértem, hogy locsolja meg reggel a salátaplántákat a kertben, aztán törjön galyat s főzzön ebédre levest az apjának, mert nehéz munkában van, követ tör. De lelkem, estére egyszerre értem haza az urammal, hát nem koplalva dolgozott egész nap? Nanka nem főzött, nem vitt neki ebédet. Ő magának vett kiflit és megette a vetésre eltett mákomat a kamrában. De még csak a salátát se locsolta meg, az is kiégett! Az uram aztán aprózott fát és megparancsolta Nankának, hogy vigye be, rakjon tüzet, hadd főzhessek vacsorát. Én meg tésztát gyúrok és csak várom, várom a leányomat, de az nem jön. Kinézek utána, hát látom, hogy az én Nankám ott forog a létrán. Rá kiáltok, hozza hamar azt a fát! de visszakiált, hogy csak szedjem fel magamnak, mert ő most torna-gyakorlatot tart magánszorgalomból. Lelkem, még csak a fát sem akarta nekem behozni! Hát igazán, ki fog már ezután dolgozni?

Így panaszkodnak különféle változatokban az anyák. Pedig ennek sem a szegény leányok, sem a lelkiismeretes tanítók nem okai, hanem a tanrendszer. Ez a tanrendszer magasan van tartva a nép számára, s az állami iskolából kikerűlt leányt idegenné teszi saját otthonában s meghasonlásba hozza szűleivel s önmagával.

Igaz, hogy a tót vidékeken az állami iskolákban megtanulnak magyarul a leányok. De nem lett volna-e haszno-

sabb, a nemzetre nézve is, ha igen munkás, jóra való tót cselédek maradnak, mint magyarul beszélő henye, dologtalan, fenhéjazó s a családját szégyenlő és szégyenbehozó kétes ekzsisztenciák. Mert a dal vége rendesen igen rút és szomorú.

Azért kérünk a nép nevében egyszerűbb, gyakorlatiasabb tanítást a szegény leányok számára.

Hisz magyarul pompásan megtanulhatnak a mellett is, ha tornázás helyett az iskola kertjében könnyebb munkákat végeznek; ha kötés, horgolás helyett a saját ruhájokat megvarrni s megfoltozni megtanulják; és mosást, vasalást, sőt — mint külföldön az árvaházakban — még a tejgazdaságot is tanulhatnak.

Mert a mit az állami iskolákban most tanulnak a nép leányai, az szülőik előtt nem is munka, csupán időtöltés. Már pedig időtöltésnek ez sok, míg megélhetésre kevés.

Ha e leányok megmaradnának anyjuk foglalkozásánál s azt az iskolában még tökéletesítenék, akkor olyan munkát tudnának, melyre mindig, mindenhol szükség van. Mert az erős női kezeknek soha sem kell kérni a munkát, az mindenütt annyi van, hogy csak győzzék elvégezni.

Azért nem is kell azt megmagyarázni a gyermekek előtt, hogy a munka nem szégyen, hisz ez annyi, mint ha valaki azt akarná bebizonyítani, hogy a nap nem sötét, hanem meg kell szerettetni velők a munkát, melyet úgy tekintsenek, mint egyik főkötelességet. S akkor örömük is lesz minden jól végzett munkában.

És sorsukkal elégedettebbek lesznek, mert hisz, mint Göthe is mondja: »a kézimunka épp úgy, mint a szellemi, békét szerez az emberi kebelnek!«

B. Büttner Lina.

Századunk jelszava: haladás, felvilágosodottság, humanizmus, és lehetőleg összegyeztetni az élet ideáлизmusát az élet szaporodó gondjaival és a megélhetés nehézségeivel. A megélhetés gondjai pedig naponkint mindjobban sokasodnak s mint valami nehéz, súlyos felhő nyomják a népek és társadalom minden osztályát, egész a тұrhetelenségig.

Mindenki, a ki érzi, hogy az élet, társadalom, vagy fennálló törvények iránta igazságtalanok, felemeli tiltakozó szavát és segítséget kér a kortól, melynek jelszava: méltányosság és testvériség

A pápa parijára áll a szegény munkásnak, a társadalom módot keres, hogy segíthessen a segélyért esdőkön, miért ne

szánná meg tehát a vagyontalan intelligens nők ezreit, kiknek helyzete a létért való küzdelemben, a fennálló viszonyok mellett, napról-napra súlyosabbá válik.

Pusztuló, nagynevű családok gyermekei, hol az apák tönkre mennek, a lányok kegyelemkenyérre jutnak, a vagyontalan hivatalnok-osztály, hol az állás könyörtelen kényszerűsége cifra nyomorúságra kényszeríti a családot, mert bár a családfő keres, az nem elég a megélhetésre, s neje, leányai nem tarthatnak boltot, vagy varró-műhelyt, felemelik segélyt kérő szavukat és a társadalom, törvényhozás eltaszítja őket magától meghallgatás nélkül?

Szomorú igazság, de ma már sem az atyák, sem a fivérek vagyon hiányában, de még bizonyos jólét mellett sem képesek családjok női tagjairól gondoskodni. Alig keresnek annyit, hogy saját igényeiket kielégítsék, hogy gondoskodhassanak tehát azokról, a kik csupán fogyasztanak, még pedig a dolog természetes rendje szerint éppen olyan igényekkel, mint a kereső maga.

Néha a kép még sötétebb. Az a mindennapi jelenség, hogy a házasulandók első sorban a hozományt keresik, legjobban markirozza a nő egyéni értékét az élet nehéz harcában és legjobban kifejezi, hogy a férfi nem képes többé családját keresményéből eltartani.

Így van a nő odadobva az élet küzdelmeibe. Elfogy a hozomány, — vagy talán nem is volt, — mihez kezdjen, hogy tartsa fel magát és sokszor, igen sokszor, elérvult, vagy nyomorba sülyedt családját? Az a csekély mód értelmi munkásságával pénzt keresni, mely a nők számára nálunk Magyarországon meg van engedve, csak annyi, mint az alamizsna az éhenhalónak, ideig-óráig elég, de nem elég a szenvedő életét megmenteni.

A könnyebben elérhető pályák túl vannak tömve, s nem hogy segítenének a bajon, de éppen a túltömöttség miatt némileg a proletárizmust terjesztik. Legkedvezőbb pálya ez idő szerint a nők számára a polgári iskolai tanítóság. E pályára készülők női életük legszebb korát fáradságos, nehéz tanulmányokkal töltötték el, sokszor hozzátartozóik tetemes anyagi áldozata mellett. S milyen sorsnak néznek elébe, milyen anyagi és erkölcsi jutalom követi törekvéseiket?

Kevés évek alatt elszáll ifjúságuk, egészségük a nehéz munkában, küzdenek előítéletekkel, álszenteskedő kenyéririgységgel s iparkodnak 500 forint évi fizetésükből tisztességesen megélni, s minden reményük az a pár száz forint, a mit évek sora múlva fizetésükhöz csatolnak, s talán lehet-

séggé válik, hogy fáradt, megrongált szervezetüket valamely olcsó gyógyhelyen felüdítsék s az élet némi kényelmét, vagy szerény szellemi szórakozást maguknak megszerezzenek.

És milyen a sorsa azoknak, kik eme kevesek irigyelt sorsában nem osztoznak?

Tudom, hogy nem mondhatok egyebet én sem, mint a mit már sokan mások sok alkalommal elmondtak, de én is azok egyike vagyok, a kit különösen a vidéki családok életében előforduló számtalan példa szemlélete hozít e szomorú igazságok felismerésére. Láttam anyákat, a kik meg nem szokott, nehéz munkával töltve életüket, feláldozták magukat családjukért, kezük munkájából fizetgetve a családfő könnyelmű adósságait s reszketve tekintve serdülő leányaik sorsa elé. Láttam fitestvért, ki fényes vagyont vert el, nemcsak, a magáét, de a gondjaira bízott, kényelmes úri módban felnőtt nővéréét is és így tovább, ki tudna minden titkolt nélkülözést és elfojtott könnyút meglátni és felsorolni. A végkövetkeztetés újra csak az, hogy a nők természetes védői, eltartói nem képesek többé róluk megnyugtatóan gondoskodni, adják bár férjhez őket gazdag hozománnyal, mert a tavaszi hó nem állhatatlanabb, mint a pénz a fin de siécle lázas gyermekei kezében. Azután az is nyilván való, a ki soha nem szerzett szelleme vagy keze munkájával egy krajczárt sem, aligha méltányolja a pénz helyes értékét s hamarabb bele esik a túlköltés veszedelmébe.

Zágrábban gimnáziumot állítottak a nők számára, csupán azon kilátásra, hogy a kormány előnyös feltételek mellett orvosnőket alkalmaz. Európa majdnem minden nagyobb nemzete megnyitotta legfelsőbb iskoláit a nők előtt, csak a magyar nő legyen kizárva azon előnyből, hogy tehetségével és tanultságával fentartsa magát és segítse hozzátartozóit? Mióta állnak a magyar nők alacsonyabb fokán a szellemi képességeknek, mint többi európai testvérei? Vagy helyesebb-e, hogy a ki vagonon nélkül marad, menjen szolgálatba, vagy tegye magát tönkre a varrógép mellett olyan nyomorult díjért, a mi száraz kenyérré is alig elég. Van elég vagyontalan lány a polgári és iparos osztályból, kik bőven elvégezhetik ezen munkákat és szervezetük is jobban kibírja a testi munkát.

Sok pálya van, a min a nők sikerrel működhetnének, s a haladó kor bizonyára meg is adja rá a szabadalmat, de jelenleg a legszükségesebb és legsürgösebb volna a gyógyszerészeti pálya mellett megnyitni a nők előtt az orvosit is. Sok vidéken nagy az orvoshiány s nem is szólva azon

országokról, a hol a nőket a férfiorvosok alig gyógyíthatják, számtalanszor halljuk azon óhajtást, bár nálunk is lennének nőorvosok.

A vagyontalan intelligens nők ezrei várják a segílyt, s a nagy, humánus eszmék százada könyörtelenül, hidegen fordulna el tőlük, meg azoktól az anyáktól, a kik ma még bőségben vannak, de nem tudhatják, hogy leányaik, vagy ők maguk nem szorulnak-e olyan kegyelemkenyérre holnap, melyet atyjuk, férjük vagy fivérük talán már nem is tud nekik megadni?

Tállay Irén

Nincs olyan keserűség és szomorúság, melynél vigasztaló okot fel ne hozhatnánk; még saját fájdalmánál is talál mindenki ilyet; de kedélyt találni, mely a vigasztalást elfogadni képes Jegyen, ez már nehezebb.

Földváry Mici.

Ugyan ki törődik vele, hogy az az átlátszó, tiszta, ragyogó pont, mely tündérfénnyel szórja vissza a nap aransugarait és kápráztatón játsza a színek mindenséget, gyémánt-e avagy csak egy harmatcsepp, ha egyforma élvezetet nyújt és a gyönyörnek ugyanazon érzetét költi benne mindkettő, — feltéve, hogy nem akarja értékesíteni.

Özv. V. Kovács Zoltánné.

A női hivatásról.

Büszke és jogosult önérettel tekinthetnek a magyar nők a már nemsokára letűnendő század második felére.

A nők tevékenysége, áldozatkészsége és fáradhatatlansága, a női kérdésben számos és becses vívmányt vívott ki.

Századunk kezdetén a nő tétlenségre kárhoztatva élte napjait.

A sokkal számosabb nő, az emberi tőke ezen nagyobb részétől, a keresetmód meg volt tagadva, nem tartozott a keresők, de a fogyasztók közé.

A változott viszonyok ezen tekintetben is sokban változtak.

A csupán házi körére utalt nők a tevékenységben és tudásban is részesültek.

Most már a cselekvés terére lépett nőnem, új állásában s a

nyert kiképzés által, a férfinemmel egyenlő jogra emelkedve, nemcsak tűzhelyét őrzi, de keresete által annak jólétét emeli. Midőn hazánk felett sötét felhők borultak és minden elveszettnek látszott, akkor a női ajk előbb halkán, aztán teljes erővel és erélylyel monda koszorús költőnk szavait:

Megfogyva bár, de törve nem
Él a nemzet e hazán.

Irányadóul érezve és mondva, a szerint működött.

Hogy e dicső szavak nem maradtak »elhangzó szó a pusztában«, az leginkább a nőknek köszönhető.

Azon szomorú időkben hazánkban említést érdemlő nőegylet nem létezett.

Egy, a sorstól a többiekénél is sokkal kegyetlenebbül sújtott honleány, mély fájdalma enyhítéséül, megváltónk isteni szavát követé.

Vérző szívéhez öleie a síró és elhagyatva szenvedő árvákat.

Fenkölt lelke mások könnyei szárításában talált vigaszt.

A kisdéd árváknak szentelé életét, azoknak teremtett hajlékot, szerzett melegkeblű anyákat.

Az árvák ártatlan mosolya lett vigasztalója!

Így alakult az első, nemescsélú, említésre méltó egylet.

Ezen magasztos példa a többi nőket lelkesíté s így alakultak azután, a nagyközönség érdeklődése segítségével, számos, más egyletek.

Bátran mondhatjuk, hogy a jelenben a jótékonyság a szenvedő emberiségről a bölcsőtől a sírig gondoskodik.

De ennek daczára van egy, fájdalom, számos tagból álló osztály, mely a sorsnak mostohagyermeké.

És a különben nagylelkű, jótékony közönség is mostohán mellőzi és számba se veszi.

Ez a vagyontalan, családnélküli, művelt, idős nők osztálya, a kik koruknál fogva nem részesülnek azon jótéteményben, melyet a nők számára megnyílt új pályák nyújtanak.

Szomorú, szerfelett szomorú, ezeknek a sorsa!

A sors a családi örömöket tőlük megtagadta, vagy kedveseiktől megfosztá.

Örömtelenül, vagon és család nélkül hordozzák az élet terheit.

A gyakran talált hideg részvétlenség által elriasztva, titkolják a sokszor csaknem elviselhetetlen nyomort.

Sötét árnyként bolyongnak életök sivatag pályáján.

Ha valahol, itt van a részvétnek, a közönség érdeklődésének helye.

Egyesüljünk, teremtsünk az ily szerencsétleneknek otthont, melyben a fáradtak pihenhetnének, a még erőteljesek jövővelmező foglalkozási találnának.

Van ugyan, ki ezen eszmével foglalkozik, ki ezen kérdést több éveken keresztül külföldön is tanulmányozta, és most hazánk közönsége szíves részvétét fogja kikérni.

A házak jóléte teremti a haza gyarapodását.

A ház jóléte, kellemessége: a gondos, előrelátó, takarékos, kedélyes háziasszony műve, de hogy ennek helyesen megfelelhessen, szükséges, hogy nevelése ezen irányban is alapos legyen.

Nemcsak otthonja feldíszítése, a házirend és csinoság, az ebédek és vacsorák helyes megrendelése, a vendégek szíves fogadása, a háziasszony egyetlen teendője.

A szükségelt anyagok önszorgalom szülte előállítására, a baromfityenyésztés, kertművelése, tejgazdaság, gyümölcs elrakása és felhasználása, mind a háziasszony gondja.

Csak a ki rendeletei kivitelét saját maga érti, a netaláni felakadásokat kerülni tudja, az esetleges hibákat orvosolni képes, az a valódi háziasszony.

Csak így vagyunk férjeinknek valódi feleségök, mert bajában részt veszünk, szóval fele segítség vagyunk.

Ősanyáink fő erénye és érdeme a megtakarítás volt, azt mondták »az uram megkeresi, én megtakarítom.«

A jelenben magunknak is szerezni, szaporítani és gyarapítani kell.

Mindezeket csak is gazdasszonykodást tanító intézetben lehet megtanulni, vagy esetleg otthon is, de csakis akkor alaposan, ha azt egy oly intézetben képesített nőtől tanulják.

Úgy értesültem, hogy egy ilyen iskola tervezete a magas földművelési minisztériumhoz be lett nyújtva.

Ily iskola pártolása, sőt felállítására éppen oly elkerülhetetlen és szükséges, mint a férfigazdák nevelő-intézetek, mert ha valahol, úgy itt alkalmazható felséges királyunk jelszava:

Viribus unitis.

A tevékeny, alapos ösmeretekkel bíró gazda csak úgy gyarapszik, ha a maga teendőiben éppen oly alaposan tudó neje — fele segítségével van.

Báró Egloffstein Amália.

Kérés és indítvány.

Egy szerény indítvánnyal és egy kéréssel fordulok hazánk művelt nőinek egyetlen társadalmi egyesületéhez: a Mária Dorothea-egyesülethez. Eme fenkölt célú egyesület, hála az élén buzgólkodók bölcs vezetésének, sok szép eszmét fog diadalra vezetni, s ha nem is említjük egyéb alkotásait, mint hogy a legközelebbi múltban a női orvosok s gyógyszerészek ügyére a legmagasabb intéző körök figyelmét irányítania sikerült, — már ezzel is általánosságban a legőszintébb elismerést vívta ki működése iránt. A fent tisztelt egyesülethez intézett kérésem pedig abban áll, hogy a nőnevelés fejlesztése s a női intelligencia emelése okából tegye magáévá a világ-irodalom tanításának ügyét is, nyerje meg az illető köröket arra, hogy a leányiskolák, nevezetesen a polgári és felsőbb leányiskolák tantervébe, legalább heti egy óra keretén belül, a világirodalom is bevitessék.

Nemessányi Adél.

*

Miért szebb a hajnal és az est, mint maga a nap? Mert mint mindenben a remény és az emlék mindig szebb a valónál.

Vécsey Pauline.

*

Hány vidékről hallottam már, hogy madártávlatból, hegytetőről elragadó.

Lehet hogy néha az is, de hányszor történik, hogy elfogadják az elragadó látványt magasból, holott alant salak, szegénység, nyomor uralkodik! Szálljunk le hát mindenkor a vigasz szárnyain, s igyekezzünk a mennyire lehet, a látszat csalo képével öszhangba hozni a nyomorú valót!

1895.

Sennyey Miczi.

Látogatás a szomszédban.

Pár évvel ezelőtt, szeptember havában, az a szerencsés ötletünk támadt, hogy Boszniát és Hercegovinát beutazzuk, s miután egy kedves rokonunk Mostarból, Hercegovina fővárosából, magyar vendégszeretettel hívogatott: az ige csakhamar testté vált.

A délutáni expresszvonattal férjemmel együtt útra keltünk. Szabadkán vonatot cseréltünk és éjfél után 1 órakor Gom-

bosnál a gőzkompp átrepített a Dunán a túlpartra és nemsokára feltűnt előttünk Bosna-Brod, a hol hajnalban, a híres török kávé daczára, pogányul rossz reggeli elköltése után először gyönyörködtünk a felkelő nap sugaraiban, ragyogó karsú minaretek' sokaságában.

Innen a kávémasinának csúfolt kis mozdony kedélyes lassúsággal hegyen-völgyön át döcögve és köhögve vitt bennünket vadregényes és virányos tájakon keresztül Bosznia fővárosa, Szerajevo felé, a hol 5 órakor délután 30 fok melegben összetörödvé bár, de egészségesen megérkeztünk. A finánczok udvariatlan alkalmatlankodása és az útlevéllal való vesződés okozta késedelem után, végre nagynehezen az Európa-szállóba kerültünk, a hol valóban keleti kényelemben és európai ellátásban részesültünk és fáradt tagjainkat kipihentethettük.

Az indóháztól a szállóig bő alkalmam nyílt megfigyelésekre, s azt kértem magamtól: török város ez? Igen; vagyis azt akarom mondani: az volt, de most már nem az; hanem olyan hely, a hol két ellenséges civilizáció azon fáradozik, hogy egymással megbarátkozzék.

Békés szomszédságban egymás mellett ragyogott a görög-keleti egyház tornya a sugár minaretek erdejében; a budapesti pipere- és divatkereskedés mellett a benszülöttek tarkabarka cifraságaival tele aggatott nyílt tornácus fabódé; a mór kávéház előtt keresztbefont lábakkal guggol a földön, csibukját, szíja és kávéját szüröcsölgeti álmosan a vén, hosszú szakállas, turbános bosnyák, míg nem messze tőle, a francia Restaurantban, frakkos pinczér szolgálja fel az osztendei osztrigát. Tíz lépésnyire a roskatag, emeletes, tornácus faháztól, újdonszerű divatos villa emelkedik, melynek nyitott ablakaiból Blahánéval versenyezve csattogtat a szobacizicus magyar népdalokat, hogy csak akkor hallgasson el egy-két perczre, a mikor a minaretről a muezzin gyönyörű, dallamos, bús imáját: »Allah il Allah«-t zengi.

Azt kérdik: az emberek typusa milyen? Vegyes; de általában a bosnyák-faj szépnék mondható; legtöbbször magas, vállas, karsú szél legények. A mohamedán borotvált fején fezt visel; széles albán öve fegyvertartóul és kincses ládául szolgál. Vörös, bő, a bokában szűk nadrágja alól a fehér harisnyába és hegyes, pirossárga fakemény bőrczipőbe bujtatott lábak látszanak.

És a nők? A benszülött keresztény- és zsidónők tüzes szemű barnák. Igen bő, a bokában millió ránczba szedett rikító színű nadrágot, rövid, félderékig érő hímzett ujjast és

fejükön piczi piros fezt viselnek, a mely alul gyöngyökkel körülfont hajfonat látszik. Lábaikon magassarkú piros vagy sárga bőr-, vagy arannyal hímzett színes bársonypapucst viselnek. A török nők toilette titkát az úgynevezett feredje (a tetőtől-talpig érő formátlan, rút köpenyeg) borítja. Az állát is, egészen a szemekig, fehér kendő burkolja s így csak a többé-kevésbé ruganyos járás árulja el, hogy a szemlélő mellett féltéken elsuhanó mumusban öreg vagy fiatal szív dobog-e.

A nyolczvanas évek óta, hála Kállay Benjámín közös pénzügyminiszterünk bölcs, buzgó és tapintatos fáradozásainak, Bosznia és Hercegovina óriási lendületet vett az európai civilizáció útján, a nélkül azonban, hogy tapintatos keze az évezredek szentesítette vallási, erkölcsi és családi tradíciókat megbolygatta volna.

Jelenleg azonban nem útleírást, hanem a közvetlen szomszédságunkban lakó és mégis, épp ezeknek a meg nem bolygatott tradícióknak következtében ezer mérföldnyi távolságban élő nép családi és erkölcsi életének dióhéjba foglalt ösmertetését tűzvén feladatomból: az úti képek rajzolásában csakis a legszükségesebbre szorítkozom; hiszen a keletet beutazott franczia, német, angol és magyar reporterek annyira kimerítették már ezt a hálás témát, hogy nekem e tekintetben mondani valóm alig maradt. — A mohamedán családi élet közvetlen megismerése azonban ezeknek az uraknak tilos és lehetetlen: mert áttörhetetlen akadályokkal védett szentély ez, a hová egy-egy nőnek is csak nagy ritkán jut a szerencse, hogy bepillantasson.

Nem vélem tehát untatni a kedves olvasót, ha közvetlen érintkezés útján szerzett tapasztalataimat vele is megismertetem; de előbb el kell jutnunk arra a helyre, a hol e tapasztalatok gyűjtésére alkalmam nyílt; mert habár ajánló levelünk volt is egy Szerajevóban tartózkodó előkelő személyiséghez, a ki szeretetreméltó udvariassággal kalauzolt s megismertette velünk mindazt a szépet és érdekest, a mi ott megtekintésre méltó ... de a török család interieurjébe bejutni itt nem sikerült.

Két napi ott mulatozás után tehát, a déli órában, igen kényelmes landaueren Mostar felé indultunk.

Már esteledni kezdett, mikor a Balkánhegység egyik korifeusán, a hatalmas Iván Planinán, pompás stratégiai serpentin utón átkelve, a Narenta partján épült régi várhoz, Konyiczához értünk. Itten két primitív, de elég tiszta és kényelmes vendéglő épült az utazó közönség kényelmére. Az egyik a Kaiser von Oesterreich, a másik a König von Ungarn

czímet viseli; s mi csupa patriotizmusból természetesen az utóbbiba szállottunk. Nagy és kellemes meglepetésünkre korcsmárosnénk tősgyökeres magyar »Isten hozta«-val fogadott. A jóízű, tejfeles, paprikás csirkéből álló vacsora után, a holdvilágtól megezüstözött hűvös Narenta partján ülve élveztük a szellő szárnyain fülünkhöz jutott mélabús magyar dalokat, melyeket a fejünk fölött emelkedő magas vár faláról mintegy búcsú danaként magyar bakák daloltak; mert innen tul vége volt már a magyar szónak.

Hajnalban tovább indultunk. A konyiczai hidon átrobogva már Herczegovina földjét tapostuk. Dél tájban Zabloniczára, a Mostarba vezető útnak utolsó oázisára értünk. Ez a helység a teljes vadonban, deszkából összetákolt néhány barakból áll, melyek egyike egy század katonának lakótanyául szolgál; másika pedig korcsma, míg a többi néhány kisebb kunyhót az akkor épülőfélben volt Mostar-Szerajevói vasútépítő vállalat hivatalnokai használtak lakásul. A benszülöttek pedig a hegyeken szétszórta épült s az útról nem is látható házakban laknak.

A tikkasztó melegben rendkívül jól esett délben a korcsmánál leszállni és az ott közös ebédre összegyűlt katonatisztek és vasúti mérnökök társaságában megebédelni s két órai kellemes időzés után testileg-lelkileg felüdülve, tovább folytatni utunkat.

Zablonicza, a mint már emlitem, az utolsó oázis, az utolsó hely, a hol az ember az időközönként fel-felbukkanó katonai őrzáratokon kívül hasonmását, vagy fát, bokrot s üde füvet láthatna. Innen túl egy talpalattnyi művelt föld sincs, csak kopár, de csodálatra méltó szép alakzatú szikla és kietlenség. Emberi tanyának híre sincs, s csak itt-ott, a sziklából kinőtt bozótton rágódik egy-egy elgémberedett kecske. A sziklába vágott és milliók árán létesített deszkasímaságú utat az egyik oldalon egekig nyúló sziklafal, a másikon pedig gyenge farkorlát szegélyezi, melyen túl szédítő mélység tátong és ennek fenekén a habzó Narenta zúg és évezredek óta mossa azoknak a szikláknak lábait, a melyeken akkor építették a mostár—serajevói vasutat.

S minél vadabb, minél regényesebb e táj: annál érdekesebb. Nem egyszer szálltunk le a kocsiról és a mindenség magasztos nagyságától lelkünk mélyéig meghatva, gyönyörködünk a természetben. S midőn öregeste fáradtan, törődötten, porosan Mostarba érkeztünk: éreztük, hogy mindama magasztos szép, a mit láttunk, szemünk látóján át kitörülhetetlenül vésődött lelkünkbe.

Mostar tágas sziklatatlanban fekszik és a körülötte emelkedő hegyeken az okkupáció óta épült váraknak éléskamrául szolgál. Vegetációja már déli; tele csak esőből áll s csak nagyritkán látnak havat. Ottlétünk alatt 47° R. mutatott a higany Ezt mondani is sok; hát még átszenvedni! Még hozzá a moskilosok! Ezek a nép nyelvén »Popatácsi«-nak nevezzék mikroszkopikus legyecskék leginkább az idegenre pályáznak, de azt aztán derekasan ellátják, úgy, hogy még évek multán is nyomait viseli. Irántam például különösen kegyetlenek voltak; éjjel karjaimat annyira összecsiszték, hogy seblázt kaptam és a számtalan nagyhimlőhöz hasonló sebhelyeket csak a tengeri sósvíz tudta annyira a mennyire gyógyítani és tűrhetővé tenni. Ekkor vált előttem érthetővé a déli nép hevesége és másrészt a tunyaságig renyhe életmódja és szellemi apátiája. Abban az irtóztató hőségben, a mikor sehol sem talál menedéket az ember; nemhogy dolgozni tudna, de még gondolkodni sem képes.

Rokonaim a kik az okupáció óta laknak már ott, ez idő alatt megnyerték a benszülöttek vonzalmát és bizalmát, s így nekünk is alkalmunk nyílt több családot meglátogatni, és nekem, a nyelvüket meglehetősen jól beszélem, az asszonyokat meginterviewolni. — Itt t. i. a törökök is csak szerbül beszélnek; a török nyelvből pedig csak annyit tudnak s ezt is csak a férfiak, a mennyi a Korán megértésére szükséges.

Több helyen voltam, keresztény és mohamedán családnál; de sehol sem találtam igazán szép nőt. Ezt a hibát nem abban keresem hogy a faj nem szép, mert a gyermek-lányok közt igazi Cherubokat lehet látni; hanem mert a túlkorai férjhezmenés és az arcnak, hajnak és körmöknek festése idő előtt megrongálja a fogakat, az arczbőrt, és az egész nőt megvénti.

A gyermekek közt igen sok a szőke; de a minta leány elérte azt a kort, a mikor az ő felfogásaik szerint hajadonná nőtt fel: a haját fénytelen fekete festékkel befestik. S habár sajnos, nálunk is dívik a kendőzés, de abban mégis különbözünk török testvéreinktől, hogy nálunk diskrétebben alkalmazzák a poudert, meg a rougét. Ők lárvaszerűen bemázolják arcukat, s még a kezük és lábuk körmeit is csúnya téglaveres színnel kenik be. Csakis a szemük, a miket a barbár szokás nem vetköztethet ki formájukból és színükből, azok bámulatosan szépek, és mélabús tekintetük valóban az ember szíve mélyéig hat. Öltözetük otthon fehér: úgynevezett rácvászomból készült hosszú pongyola, a melyet a nyaktól a kebelig nyitva viselnek, és a mit a derék körül egy alkalmatlan kis fűző

tart össze. A szintén rácvászon bő nadrág pedig a bokában ránczokba szedve van a lábhoz szorítva. Lábaik, a melyek eléggé ápolitak, mezitlenül, aranynyal hímzett papucsban tanyáznak. A török nő, akár leány, akár asszony, a fején a homlok és a haj közt egy megmagyarázhatlan fejdísz visel, a mit daczára rendkívül kényelmetlen voltának, még éjjel, alvás közben sem vesz le. Ez a fejdísz, egy lószőrrel tömött, színes selyem, vagy bársonyból készült, sárga tantuszokkal és gyöngyökkel kivarrott vizes-zsemlye alakú kemény kupacz, a mely szalag segélyével a fejhez van erősítve. Képzelve már most el valaki azt a kényelmetlenséget, a mit ilyennek csak egy órai viselete is okoz! És ők? Csak akkor veszik le, a mikor már vénasszony számba kerülnek.

Iskolába csak fiúk járnak, és azok tudománya is csak addig terjed, hogy a Koránt el tudják olvasni, és az egyházi imákat és énekeket kívülről elmondani. A számolásra az élet tanítja meg őket; más tudományról fogalmuk sincs. A kultúr-nép t. i. azok az emberek, kik nem benszülöttek, azok az ő fogalmaik szerint mind németek; más nemzetiségekről nincs tudomásuk. A magyar létezéséről is csak az ott általánosan elterjedt és használt közmondásból: »Olyan mérges, mint a magyar«, van fogalmuk. A lányok teljes tudatlanságban nőnek fel. A vallásukból is csak annyit tudnak, hogy egy Isten van, Allah, és Mohamed az ő prófétája.

A többi vallási gyakorlatokra az anya és szokás tanítja meg.

A török a nőt oly tisztátalan lénynek tartja, a kit általánosságban véve megvet s ezért az istenházában sem tűr meg. Az utcán a benszülött nőnek sohasem köszön és az európainak is csak akkor, ha férjének jó ösmerőse s annak is csak bizonyos lenézéssel. A köszönés módja abból áll, hogy jobb keze ujjaival előbb az ajkát, azután a homlokát érinti meg.

A leány tizenégy éves korában már férjhez menésre érett s tizenhat éves korában, ha még nem jutott főkötő alá, vénlány számba megy. Számtalanszor fordul elő, hogy már 8—10 éves korában is férjhez adják a gyermekleányt, a ki elérendő hajadon koráig a férj szüleinek házában tartózkodik, s ekkor minden vallási ceremónia nélkül menyecskévé lesz. A férje a szó szoros értelmében ura és parancsolója. A Korán törvényei szerint a férfinak négy feleséggel kell bírnia; de mivel Bosznia és Hercegoviniában szegény a nép és a szegény embernek egy feleséggel is meggyül a baja, a legritkább esetek közé számít a többnejűség ... én legalább egy ilyen családot sem találtam. A legtöbb háznál több asszony van

ugyan, mert a fiúk a menyeket a szülői házhoz hozzák s mindannyian együtt élnek. A mohamedán családok csak női és pedig keresztény cselédeket tartanak, mert ezek nincsenek alávetve a vallással járó tartózkodásoknak. A török nő ritkán jár látogatóba és sétálni.

A nő vele született kíváncsisága náluk kétszeresen van kifejlődve s mégis a tradíciók, a törvények és urának tartozó engedelmessége annyira dominálják, hogy habár ég a vágytól látni, tanulni, tapasztalni és élvezni, mégis megmarad négy fala közt... szenved, de nem zúgolódik. Nincs eset reá, hogy a török nő visszaadná a látogatást európai nőnek. Bármenyire biztosítja is az ember, hogy akkor, a mikorra ő bemondja látogatását, a ház teljesen férfimentes lesz attól való félelmében, hogy azáltal urát megbántaná, daczára kíváncsiságának, ellentáll vágyának és honn marad. Ha a török nő nem is szereti mindig az urát, de engedelmeskedik és hű feleség. Mint anya gyengéd, szeretetteljes, odaadó és gondos. A kisdédét, ha a természet nem tagadta meg tőle e boldogságot, maga táplálja s később a maga szűk látóköre, de sok természetes esze szerint az anyjától eltanult erkölcsökben maga neveli gyermekeit.

Igényeikhez képest jó gazdasszonyok, de nincs nagy terök ebbeli képességeket gyakorolni, mert konyhájok egyszerű, lakásuk a legszükségesebb plécekre szorítkozik, vendéget nagyritkán látnak s a külső gazdaság is csekély; háziállatjuk egy-két kecskéből és baromfiból áll; se kocsijuk, se szekerük, se taligájuk nincs, s a lovat teherhordásra akként használják, hogy a bort és vizet tömlőkben, a gyümölcsöt kosarakban, a veteményeket zsákokban a hátára kötik, s úgy szállítják még a házépítéshez szükséges követ is.

A mit a török piszokról annyit hallunk és olvasunk: nem felel meg a valóságnak. Azokban a házakban, a hol megfordultam, mindenütt tisztaságot és rendet tapasztaltam. A szobákban a puha padló szép fehérre súrolt; a polczokon csillog a rézedény; fehéreneműje patyolattiszta, rózsa- és levendula-illattól áthatva. Maga az úrnő semmit sem dolgozik: ha körülményeihez képest cselédeket tarthat. A cselédek azonban szintén a családdal étkeznek s ha látogató jön: ők is élénk részt vesznek a társalgásban, a mely tekintetbe véve szellemi korlátoltságukat, képzelhetően nem valami szellemes.

Első látogatásunk Dsabit's Mohamed agának és családjának szólt.

A mostari házak a szerajevoiaktól annyiban különböznek, hogy utóbbiak fából, az előbbieket pedig tiszta kőből épültek,

és a ház teteje is palából van. Kivétel nélkül emeletesek, sőt igen gyakran két-három emeletesek is, de persze nem magas szobákkal s így az emeletek sem magasak. Az utcára alig van ablak s ha van is, ezt is csak inkább kicsi, rostélyos szelelő lyuknak, mint ablaknak lehet nevezni. A vakolatlan falba épített erős fákapun, ha belép az ember: tágas, barátságos udvarban találja magát, a melyben rendszerint gyümölcsfák szőlőlugasok üdítő árnyékkal kedveskednek. Látogatásunk Dsabitsnál előre volt jelezve. Az udvarban a házi úr, egy rendkívül tisztos, nagy fehér szakálú és turbános szép öreg és 24 éves fia, a szép törökfaj egyik legnemesebb példánya, kitűnő szívéllyességgel fogadtak és felvezettek a falépcsőn a rácsos tornácra, a honnan a lakosztályba több ajtó nyílt. A tágas szoba, a melybe léptünk, s a melyben köröskörül alacsony, szőnyeges kerevetek álltak, úgynevezett tisztaszobának, vagy vendégszobának szolgál. Itt letelepedtünk-, mire a házi úr cigarettékkel kínálta az urakat és egy csinos, fiatal cselédleány fényes réztálcán fekete kávéval szolgált fel. Mi asszonyok, a legelső alkalmat felhasználva, engedelmet kértünk a háziasszony meglátogatására, mire a fiatal háziúr készséggel átvezetett a hárembe (női lakosztályba) nejéhez; de csak bebocsátott s azonnal visszament az urakhoz. A szoba egy jókora négyszög, mely a kertre nyíló két ablakból kapja a világosságot. Egyik sarkában deszkákkal elválasztott és óriás szekrényhez hasonló négyszög van, melyben a nők a nap több szakában, a mikor a muezzin a minaretről imára szólít, előbb megmosdanak s azután arcczal keletre fordulva imádkoznak. A szoba bútorzata csak a fal hosszában húzódó szőnyeggel borított alacsony kerevetekből áll, a melyek éjjel fekhelyül szolgálnak. A falba alkalmazott szekrényekben tartják az ágyneműt, a polczokon díszes rézedényt és ládákban fehér- és ruhaneműt.

Mikor beléptünk, a háziasszony, egy húsz éves, magas, kecses alakú fiatal nő, a ki a festéktől megrongált arcának daczára is a szépségek közé számítható, barátságosan, mosolyogva fogadott s miután rokonom bemutatott, ülésel megkínált, maga is meg két leánycselédje is letelepedett és megkezdte a társalgást:

—Hogy vagy asszonyom?

—Köszönöm jól.

—Hát az urad hogy van?

—Az is jól.

—Hát a gyermekeid? S ez így ment volna in infinitum, ha én nem sietek más irányt adni a társalgásnak. Így meg-

tudtam azután, hogy hat év óta van férjnél s nagy bánatára nincsenek gyermekei s így életcélja sincs, mert, úgymond: az asszony gyermek nélkül olyan, mint a terméketlen gyümölcsfa, mely csak tűzre való. Megvizasztaltam, hogy hisz' még oly fiatal, lehet még egy tuzat aprósága is: a mi lát-szólag jól esett neki s őszinte nyíltsággal szívesén felelt még a legindiszkrétebb kérdéseimre is. Istenem mily különbség, az ő meg a mi életmódunk közt! Ők másképpen lagnak, másképpen esznek, öltözködnek, sőt másképpen szeretkeznek is . . . mások az erkölceik, mások a bűneik: ellenben a vég-ezel? . . . tout comme chefnis . . . élni, élvezni, boldogítani és — last but not the least — boldoggá lenni!

Rokonom felszólítására, hogy mutassa meg azt a ruhát, a melyben »szégyelte magát«, készségesen utasította cselédjeit: hozzák elő azt a bizonyos nagy ládát, a melyben ez a fontos ruha van eltéve. Meglepetve kérdő tekintetemre, rokonom felvilágosított, hogy a kérdéses ruha menyasszonyi ruha, s ez adott alkalmat arra, hogy a lakodalom előzményeiről és következményeiről magamat informáltassam.

A Korán tiltja ugyanis a nőknek az idegen férfiakkal való közlekedést; azért a férjhez menendő hajadont a mamák vagy nénik szemelik ki és ajánlják a házasulandóknak. De a mióta a világ világ, mindig a tiltott gyümölcs volt a legédesebb; így a törökök is módját ejtik annak, miként és hová kell menni, látni és győzni. Mialatt az öregek alkudoznak és a hozományyal tisztába jönnek, azalatt a fiatalok is megértik egymást s következik a lakzi.

A lakodalom napján a leány szülői házánál összejön a rokonság s miután mind a két család nesztorai tanácsot ültek és a szerződést megkötötték a hozomány iránt: a díszbe öltözött menyasszonyt a vőlegény házához viszik s ott hagyják. . . Másnap reggel az új menyecske szépen felöltözik, (a toillettet nem írom le; mert olvasóimnak bizonyára többször volt már alkalma színpadon vagy képekben török női díszruhát látni) egy parányi kis színes selyemkendővel letakarja arcát, de úgy, hogy alatta kikandikálhat s a szoba egyik sarkába áll s várja a vendégeket. Ekkor jönnek a rokonság férfitagjai, a nénik, a barátnők, sőt az egész város asszonynepe és bámulják a pellengérré állított menyecskét: miként szégyenli magát. Ebből áll ez egész czeremónia és az ekként kötött házasság épp oly szent és felbonthatatlan, mint nálunk a szentegyházban elrebegett holtomiglan s holtáiglan.

Egy másik családnál tett látogatásom más szokásokkal ösmertetett meg.

Itt az özvegy anya házánál két fia lakott családotól. Az öreg matróna egy áldott jó szelíd teremtés, a ki hadzsiné asszony titulására sokat tart. A hadzsi cím t. i. azokat a mohamedán férfiakat illeti, a kik legalább egyszer megtették a zarándokutat Mekkába. Az öreg hadzsiné egy évvel előbb meghalt urát siratja folyton. Azt monda nekem:

— Tudod, jó asszonyom, vallásunk tiltja ugyan a megholtak siratását s tudom, hogy vétkezem, de nem parancsolhatok szívemnek hogy ne gyászolja azt az áldott embert, a ki életének jobbik fele volt.

A ház tulajdonképpen honneurjét az egyik menyé képviseli. Ez egy kipingált, felcziczomázott, ékszerrel tele aggatott, unott, migraines, ideges dáma, a ki orvosi rendeletre több ízben járt már fürdőkben, tehát kissé tágasabb látóköre van és sokat képzel magáról. Panaszkodott, hogy beteg, de maga sem tudja: mi a baja; csak azt tudja, hogy kimondhatatlanul vágyik gyermek után, a mi nincs, és rettenetesen unja magát.

Szép ápolt kezeire tekintve, kérdem: mivel foglalkozik egész nap?

—Látod, — felelé a fején ülő kupacra mutatva, — hébe-korba egy-egy ilyen fejdísz csinállok magamnak s ha ez kész: akkor ezeket a gyöngyöket (a nyakán levő 6 sor igazgyöngyre és a karjain csüngő korálgyöngyökre mutatva) felbontom és újra felfűzöm.

—S évről-évre ez az egész foglalkozásod?

—Ez, semmi más; s ha ezt nem teszem, unatkozom és bánkódom.

—Látod, én meg tudnálak gyógyítani és pedig hamar.

—Igen? és mivel,— kérdé mohón, a kezemet megragadva.

—Dolgozzál! Ez szórakoztatni fog, véredet, a mely a tunya semittevés miatt egészen megposhad, fel fogja frissíteni, életkedvet kapsz és nem lesz időd bánkódni.

—Én, dolgozni? Hová gondolsz, asszony? Azt ugyan nem teszem, annyira nem sülyedek! Hiszen nem azért hoztam a házhoz annyi pénzt, vagyont, hogy dolgozzam! Arra való sógor-nóm, a ki szegény, az szolgáljon ki engem és az egész házat.

—A munka nem lealázó, hanem nemesítő és áldásthozó. Látod, a sógornőd, a ki mint mondod szegény és tényleg reggeltől estig görnyed a házi teendők és négy aprószentje gondozásának terhe alatt, sokkal vidámabb és boldogabb, mint te, a ki pénzes zsákon ülve semmittevésben megsavanyodol és magadnak úgy, mint az egész környezetednek életét megkeserítéd.

Ilyképen még tovább oktattam, de minden eredmény

nélkül. A vagyonára alapuló gög, a vágy az anyaságra és ennek következtében a benne megrögzött irigység, a tudatlanság képtelenné tették intenczióim felfogására.

Pedig általában véve ezek a nők is csak úgy éreznek mint mi, ezek is szeretik férjüket, szentély nekik a családi tűzhely, imádják gyermekeiket és ha nincs, életük céljavesztett... s mégis mily óriási különbség köztük és közöttünk!

De csonka volna ismertetésem, ha nem szolanék a ben-születtek másik részének, a keresztények szokásairól is.

Az ó-hitű keresztény családok szellemi szférája sem terjed tovább, mint a törököké, csak a vallásban és a külsőségekben van némi eltérés. A fiatal vászonnép, a módosabb családból való, ha nem is jár beburkolt arczczal, de minél ritkábban mutatja magát az utcán és a templomba is csak sátoros ünnepeken megy. Ez a szokásuk is tradíciókon alapul, mert régi időkben a törökök elrabolták a keresztény nőket; ennek következtében a fiatal nők kénytelenek voltak életük legszebb részét négy fal közt tölteni. Most, habár már nincsenek ilyen veszedelmeknek kitéve, a századok óta átöröklött szokást tiszteletben tartják, a míg lassan-lassan a civilizáció segítségével lerázzák a békókat.

A szerbnek, a ki általában véve igen vallásos, legnagyobb ünnepe a házi patrónus, vagyis a család védőszentjének névünnepe. Ilyen napon reggel eljő a pap, megáldja a háznépét szentelt vízzel, megszenteli a lakóhelyiségeket s aztán üdvözli a házigazdát. Ekkor következik a gratulánsok serege. Egész délelőtt búcsújárás van; az ismerősök és rokonok aprajánagyja eljön üdvözölni a családfőt és senki sem távozhat a nélkül, hogy meg ne vendégeltetett legyen. Kávét, friss kalácsot, czukorba főtt gyümölcsöt, rózsalevelet, százféle más édességet, kitűnő szilvóriumot, aszúbort és likőröket szolgálnak fel. Ebédre aztán a legközelebbi rokonok, jó barátok és kiváló egyéniségek hivatalosak. Ilyen ebédnél nekem is volt szerencsém jelen lehetni.

Ebéd előtt a házigazda imát mond, aztán letelepszik keresztbefont lábakkal a szőnyegre, utána a vendégsereg sorakozik és körbe ül a földön kiterített abrosz körül. A háziasszonynak és a család többi nőtagjának nincs helye az ebédnél; azok csak felszolgálnak. (Mellesleg mondva a női családtagoknak e kizárása az asztaltól annyira megy, hogy még lakodalmaknál is, a hol a főhelyet a vőlegény foglalja el a két násznagy közt, a menyasszonynak nincs helye az asztalnál, hanem künn valamely kamrában várja az ebéd végét, csillapítván éhségét a koszorúlánnyoktól részére

hozott eledelekből és a násznép közé csak ebéd után jő be, a mikor már a táncz kezdődik.) Ekkor a háziszolgák, csinos fiatal legények szép nemzeti ruhában, vízzel telített réztálakkal és finom törülközővel körüljárnak, mindenki megmossa a kezét s így készül az evéshez, mert a kanálon kívül nincs más evőeszköz a tíz ujjnál. A villa teljesen ösmeretlen szerű, s a kés is csak arra való, hogy a háziúr felszeletelje a pecsenyét és a kenyeret. Az ételeknek nincs vége-hossza. Habár van mindenféle szárnyas pecsenye is, a domináló eledel mégis a juhhús, a mely mindenféle kigondolható alakban kerül az abroszra. Az ételeket Ízléses, csinos rézedényekben egyszerre tálalják fel s mindenki abból eszik, a miből akar. Kiki kap egy tányért, de ugyanarról kénytelen a legalább hús fogásból álló ebédet végigenni; mert a hús maradványait és a csontokat, hogy fel ne szaporodjanak, az arra való nagyobb üres edénybe söprik. Szerviettek nincsenek, hanem körskörül terítenek hosszú, tiszta, fehér törülközőket s mindenki a maga ölében levő részbe törli kezeit. Az ebéd végével, a fekete kávé előtt, a szolgák újra kézmosásra szolgáló vizes tálat hoznak. A kitűnő borok hatása dalban nyilatkozik. Apraja-nagyja szent és mélabús nemzeti dalokra gyűjt, a mikorra már a háziasszonynak is meg van engedve, magát szerényen meghúzza, a társaságban résztvenni.

Ilyen a török és a benszülött nő élete sorsa. Nem egyszer vettem fel magamban a kérdést: vajjon mi jobb, az ő naiv tudatlanságuk, vagy a mi fin de siécle felvilágosodottságunk? Ha a bibliai mondás »Boldogok a tudatlanok, mert övék a mennyeknek országa« igaz: akkor irigylésre méltók! Én azonban nem irigylem őket s habár nem vagyok barátja a nőemancipációnak, igen magas fogalmam van hivatásunkról. Igen is: tanuljunk művelődjünk, nemesítsük lelkünket, szívünket, hogy kötelességeinknek meg tudjunk felelni. Mert a mi hivatásunk nem az, hogy versenyezzünk a férfiak tudományával, hanem hogy szeretet, erkölcsiség, gyengédség és finom tapintat által azoknak munkakedvét és tetterejét fokozzuk, az otthonukat édenre varázsoljuk, szorgalmuk és tudományuk jutalmát takarékoság által gyarapítsuk, fiainkat igazi férfiakká, leányainkat a szó nemes értelmében nőkké neveljük. Ilyen módon nincs szükségünk a nőiességből kivetkőzve a nyilvánosságban versenyt küzdenünk a férfiakkal a létért, hanem betöltvén női hivatásunkat, mi is hozzájárulunk, hogy népünket, hazánkat erőssé, nagygyá és boldoggá tegyük.

Trux Hugóné.

Kereste a fészket és nem találta! ágról-ágra szállt . . . hasztalanul; csiripelt, hívta társát — minden néma maradt; szinte megijedt saját hangjától; oly csend uralkodott körülötte. Fáradtan, lankadtan ereszkedett le egy kis kapu rácsára s onnan bekukucskált a házba, a tágas, otthonos szobába, be a kandalló tűzébe. Künn hideg tél volt; egy hópéhely a másik után szállt a szürke égből le a fehér fagyos talajra. Fáradt és éhes volt; fázott, nagyon fázott; sivitott a szél fülebe, felfújta tollazatát, tépte nedves szárnyait! Ott bent meleg lehetett; minden élet és boldogság, — itt künn dermesztő fagyos magány!

Egyszerre kivilágosodott a szoba, felpislogott a láng, s a fény eszébe juttatta a szegény kis madárnak rég elmúlt napok örömét, — vidámságát; — virágos rétek s mezők képe vonult el szeme előtt; hallotta társa énekét, — látta a kék égboltozatot, a lombos fák árnyékát; behunyta a szemét, — álmodozott, — álmodozott tavaszról, kikeletről, napsugárról, — aztán hirtelen zsidbadás fogta el minden egyes tagját, szédült a feje, — de ki nem nyitotta szempilláit, meg se moczczant, — csak álmodozott tovább, — s így álmodozva fordult zajtalanul a rácsról le, — a lágy, puha hősírba.

Wilczek Iphigenia.

Nő-orvosok Boszniában.

— *4 Mária Dorothea-egyesület közgyűlése alkalmából.* —

Betegen segíteni, mily szép feladat, kivált a nőnek! Enyhíteni a szenvedést, bekötni a sajtó sebet, lehet-e ennél magasabb hivatás?!

S valóban, nem látjuk-e úgy a család körében, mint háborúban, kórházakban vagy ragályok idején, mindig és mindenütt, mily önzetlen odaadással, mily fáradhatatlan buzgalommal, mily törhetetlen kitartással ápolják a beteget, a a sebesültet a nők? S ha az ápolásban méltán megmérkőzhetnek a férfival, sőt néha túl is szárnyalhatják, miért ne tehetnék ugyanezt a gyógykezelés terén is? Hiányzik talán bennök a tehetség erre? Korántsem! Hiszen tudjuk, hogy Amerikában s a távol Indiában, a hol az angolok számos nő-orvost alkalmaznak évek óta, ezek igen szép eredményt értek el s így el lehet mondani, hogy ott, a hol betegápolásról van szó, a nő előtt oly tér nyílik, a melyen bátran felveheti a versenyt a férfival.

S valóban, nem természetes-e, hogy különösen a beteg nő, saját bajának részleteit, az aggódoó anya a gyermekét gyötrő kór tüneteit szívesebben és nyíltabban közli a hozzá közelebb álló nővel, mint a férfival.

Nő-orvosok, főleg női és gyermekbetegségek gyógykezelése által, már sok helyütt igen jó hírnévre tettek szert, de sehol annyira hálás talajra nem fognak találni, mint a Keleten.

Ennek oka a mohamedán nő sajátos, elzárt, nehezen megközelíthető életmódjában rejlik.

A két szép ikertestvér Bosznia-Hercegovina, melyek most élik fiatal czivilizálódásuk gyermekéveit, e téren is úttörőként szerepelnek a Balkánfélszigeten.

A mohamedán elem, s különösen ennek női része, szigorúan el lévén zárva minden kívülről jövő befolyástól, igen nehéz, sőt majdnem lehetetlen volt hozzáférni, vagy reá hatni s a hygienának még csak legkezdetlegesebb alapelveit is vele megismertetni.

Ezt tapasztalván a bosnyák kormány, 1891-ben próbaképen pályázatot hirdetett egy nőorvosi állásra Dolnja-Tuzla város számára. Az kívántatott az illetőtől, hogy legyen az összes orvosi tudományok doktora, tehát nem speciálista. Épp úgy állami hivatalnok lett, mint a kerületi férfiorvosok, rendes fizetéssel és nyugdíjképes.

Egy szláv nyelv ismerete természetesen megkívántott, hiszen e nélkül a közvetlen érintkezés a mohamedán nőkkel lehetetlen lett volna, pedig éppen ezen érintkezés közvetlenségére volt fektetve a legfőbb súly. Kötelességévé tétetett, hogy a lakosság szegényebb részét úgy ambulatoriusan, mint háznál, egészen díjtalanul gyógykezelje, a benszülött nőkkel társadalmilag is oly lábon álljon, hogy lehetőleg jótékony befolyást gyakoroljon rájuk és időnként jelentést tegyen észleleteiről az országos kormánynak.

Mint minden kezdet, úgy ez is természetesen nehézségekbe ütközött. A mohamedán nők bizalmatlansága az ismeretlen iránt, házaiknak antihygienikus berendezése, gyerekeiknek táplálkozása és testi nevelése a legzsengőbb korban mind-megannyi akadály volt, melyet legyőzni bizony csak fáradtságos munkával és odaadó ügybuzgalommal lehetett. Az első kísérletet azonban oly siker követte, hogy 1893-ban egy második nő-orvosi állás is létesítettett Mostarban.

Jelenleg tehát két nőorvos működik Boszniában, s hogy mily áldásosán végzik szamaritánus feladatukat, legszebben bizonyítják a következő, gyorsan összeszedett adatok:

Dr. Keck Bohuslva-Mostárban a lefolyt 1894. évben:

136 katolikus,
200 keleti nem egyesült,
404 mohamedán,
20 spanyol zsidó,
3 protestáns
763 beteget gyógykezelt.

Ezekből:

307 meggyógyult,
15 meghalt,
206 kezelés alatt maradt,
235-nél az eredmény ismeretlen.
763

Azok, a kiknél az eredmény ismeretlen, az ambulatórius betegek. Az előző 1893. évben gyógykezelés alatt állott 710 beteg, ebből 360 mohamedán nő és gyermek.

Dr. Krajewtka Theodora Dolnja-Tuzlában 1894-ben:

269 katolikus,
99 keleti nem egyesült,
224 mohamedán,
20 spanyol zsidó,
1 protestáns,
613 beteget gyógykezelt.

Ezekből:

321 meggyógyult,
25 meghalt,
24 kórházba küldetett,
73 kezelés alatt maradt,
170-nél az eredmény ismeretlen.
613

Ennél is az 1893. évhez képest jelentékeny növekedése mutatkozik a betegek számának, 1893-ban ugyanis 533 betege volt.

A legörvendetesebb tünet azonban a növekvő bizalom a lakosság részéről. Most már kis bajban is kérnek tanácsot, és a javas-asszonyt számos háremből kiküszöbölte a modern kor követelményeinek megfelelő módon gyógykezelő nőorvos, sőt gyakran, ha nincs is bajuk, családiasán, barátságosan közlekednek a benszülöttek vele.

Megjegyzendő, hogy mindkét orvosnő praxisában a legkülönfélébb betegségek fordultak elő, úgy a belgyógyászat, mint chirurgia terén. E kecsegtető eredmények után kétség-

telén, hogy igen óhajtották bizonyult Bosznia-Hercegovinában még több nő-orvos alkalmazása, mert sikeres és célhoz vezető befolyás a mohamedán elem női részére csakis a nyugati civilizáció ezen misszionáriusai segítségével képzelhető.

A mohamedán nő olyan, mint egy jóindulatú naiv gyerek, fél az ismeretlentől s bizalmát vagy vonzódását csak a vele s az őt érdeklő kis dolgokkal való következetes foglalkozás által lehet megnyerni, de épp oly hálás, romlatlan kedélyvel is bír, mint a gyerek. Minden csekélységnek őszintén örül, s egy kis virágcsokor, vagy egy doboz édesség valóságos örömriválgást idéz elő a háremben.

Boszniában való tartózkodásom idején, együttesen, nagyobb számban szoktam fogadni a mohamedán nőket a kedves Ildzsében. Ilyen fogadás napján természetesen minden férfi eltűnik a ház tájékaról. Szobáimat valóságos kertté alakítom át, még a fal mellé is, a hol csak lehet, fenyőgalyakat állítok. A parkra néző nagy verandát embermagasságban szintén fenyőfácskával veszem körül, ily módon a parkból senki sem láthat fel s a zöld függöny mögül az illatozó szép virágok között élvezettel hallgatják vendégeim a jó cigányzenét. Virág és zene legnagyobb gyönyörűségük. Ők maguk a legváltozatosabb, legtarkább képet alkotják, a melyet képzelnél lehet. Öltözetük a legcsodálatosabb vegyüléke az értékes, színdús nehéz selyem- vagy bársonykelemeknek, arany-, ezüst-hímzéseknek. Fájdalom, itt-ott a modern olcsó, legtöbbszörre ízléstelenül alkalmazott musszelint vagy kretont is látjuk, de hogy az ízlés terén is haladás állott be, mutatja az, hogy a fiatalabbak mindinkább visszatérnek nagyanyáik szép szöveitehhez. Ékszerük sok, temérdek van, egy fiatal asszony fején nálam egyszerre három diadém volt.

A beszélgetés természetesen kis körben forog, de azért korántsem kell azt hinni, hogy hiányzik bennök a tehetség. Éppen nem, némely mohamedán nő józan eszét gyakran volt alkalmam konstatálni, sőt számos hozzám intézett kérdésből láttam felcsillámlani a bennök is ébredező vágyat, hogy kibontakozva a megszokott mindennapiság békőiből, a nő valódi hivatásának mindinkább és mind nagyobb mértékben megfelelhessenek. Főéletcéljukat természetesen a családban lelik. És ha őszinte rokonszenvvel, sőt valódi szeretettel irántuk, segédkezünk nekik, hogy kötelességeiknek e tekintetben racionális módon tegyenek eleget, egy nagy lépéssel visszük előre a Kelet civilizációját.

Kállay Béniné-Bethlen Vilma grófnő.

Az Alsó-Tiszavidék háziiparáról.

A Tiszapart lakójának oly kedves az ő folyója, az egyiptominak a Nílus vagy a hindunak a szent Ganges. A folyók iránti előszeretetet úgy látszik még őshazánkból, Etelközből hoztuk magunkkal. Minden évszak meghozza felszínén és partján a maga változásait, metamorfózisait és színjátékát. Ha az ember évről-évre szemléli, sem tud betelni vele, mert minden év más átalakulásokkal jár. Pl. régen nem láttunk — s én még talán soha sem — a Tisza vastag jégpáncéljának megroppanása és megindulásakor olyan óriási jégtöredékeket — mint az idén; valóságos jéghegyeket, melyek borzasztó recsegéssel verődtek a hídlábakhoz, megsemmisítéssel fenyegetve azoknak úgysis rozoga életét. Mindkét oldalon messze-terjedő fehérségtől szinte beláthatlan hómezők, hol a távol fehér ködén alig bír keresztül törni a nap tompa vereses fénye. Valódi skandináviai tájkép! Ezt most egyszer közelbe kaptuk! — De még a meleg ősszel senki sem gondolta volna, hogy az üde zöld őszi vetések s a másodkaszálasú luczerna a töltésoldalon oly hosszasan pihenjenek a »természet szemfedője«, a hótakaró alatt.

Egy még mosolygó őszi napon, midőn az ég kéken tükröződött vissza sima felszínén a Tiszának — szokott sétámat végezve annak partján — szorgalmasan dolgozó asszonyokat pillanték meg a halászok kunyhója közelében. Távolról láttam, hogy gyors kézrántással végeznek valami munkát. Kíváncsi voltam azt közelebről is láthatni, feléjük tartottam. — Jó napot adjon Istennel, megállók előttük. No mire végzik menyecskék? kérdem tőlük. — Hálót kötünk a mint látja — volt a feleletük. S látván, hogy jól szemügyre veszem munkájukat, barátságosan ülésel kínáltak meg, mondván: Ha nem resteli, foglaljon helyet itt mellettünk, szép innen a Tiszát nézni, egész a kanyargóig ellát az ember, meg aztán a levegő is frissebb, mint egyebütt. Úgy-e hogy a városba való? — Én mindent készséggel hagytam helyben, folyton ügyes kezejárásukon bámulva. Láttam, hogy a neczcelés (biz ez rossz német műszó, de mégis általánosabb használatú, mint derék magyar társa) vagyis a hálózás művészetét sokkal ügyesebben és egyszerűbben hajtják végre vastag faorsóikkal; mintha csak horgolnának, alig látszanak érinteni a szemet, s már meg van a bog.

— Ejnye, de jól megtanulták ezt a mesterséget, — mondtam végre.

—Hja kérem — felelnek ők reá — ez a mi kenyერünk, az urunk halász, s nekünk kell a hálót kötni.

—Aztán milyen széles ez a háló? — kérdem ismét.

—Szélesnek nem valami nagyon széles — mondják ők ismét, — de csináljuk 40 — 50 ölnyi hosszúra is.

—S egy nap mennyit győznek belőle?

—Van, a ki csak 2—3 ölet bir, de van olyan is, a ki 4—5 öl is felviszi naponkint.

—S mindenki csak az urának köti a hálót?

—Dehogy lelkem — magyarázzák tovább az asszonyok, — az egész Tiszapart ezt uzoválja (folytatja) télen, mikor beáll a külső munka, mint ez az öreg néne, ni; — egy ott ülő görnyedt asszonyra mutatva; ki ekkép folytatá:

—Látja, az én tudóm már nem bírja a fonást; köhögök tőle; aztán se uram, se fiam, hát a lányomnak segíték.

—Hát ha úgy pénzért csinálják, mit kapnak érte? — faggattam őket tovább.

—Biz' ott alig kapunk érte 10—15 krt ölért.

—Ejnye — feleltem rá — biz ez nem sok s még a fonalat is maguknak kell előbb fonni.

—Igen bizony, még pedig kétszer, előbb fonni, azután meg vizálni, hogy összesodródják. De lássa, mit csináljunk — folytatta a beszédes öreg — mi egyébhez nem értünk s a fonással se megy sokkal többre az ember. Élni csak kell s így sóra, vízre legalább telik.

Elszorult a szívem, látva, hogy a jóigyekezetű, gyorskezü magyar asszonyok a kenyértnyújtó ipari foglalkozásoknak csak ez egyetlen nemét művelik. És daczára, hogy abban rendkívüli ügyességet fejtenek ki — mily silány keresetet biztosít az számukra és erre támaszkodva — mily keservesen tengethetik napjaikat. Ellentétben a karlsbadi csipkeverő asszonyok-, a sweiczi és schwarzwaldi órákészítő ügyes német munkásokkal, kiknél családi hagyománykép száll apáról fiúra egy-egy óralap remek domborzatú kifaragása s kik még a nyáj mellett is vígan füttyörészve folytatják időtöltésük e mesterséget. Míg a magyar ilyenkor tétlen merengéssel a messzeségbe bámul; fogalommal sem bír róla, hogy a munkanélkül eltöltött órák, napok, évek mily összeget képviselhetnek az államháztartásban.

S ha a felföld mostohább vidékein nemeslelkű emberbarátok, »Közművelődési egyesületek« által gondoskodnak a nép nyomorának enyhítéséről, — szellemi fejlettségének emeléséről, azt hiszem áldásthozó és nagy horderejű munka várna reájok az alföld téres vidékein is, hol a nyári sorvasztó

aszály most érezteti mostoha gazdálkodását, sok keserű panaszt fakasztva a szegénység kebléből — vagy a hol a közelítő árviz emeli fel végpusztulással fenyegető rémes fejét!

Mindezen elementáris csapások dúló hatalma ellen csakis a szorgalom és munka által épített sánczok mögé menekülhet az ember. S azért vélném felette áldásosnak itt az alföldön is — hol az »aranykalászt hullámzó c térségek a mostoha időjárás miatt vajmi ritkán felelnek meg a gazda várakozásának — a köznép kézi ügyességének és munkaképességének fokozását háziipart terjesztő egyesületek létesítése által. Esetleg talán a felette olcsó és a viselésben kitűnő jó minőségű, szinte elpusztíthatlan székely szövetek, az úgynevezett »*Székely szőttesek*« szerencsés *átültetése* avagy más hasznos iparág meghonosítása által.

Vagy teszem fel a székely nép másik fontos iparága, a szalmafonás felkarolása által. Hiszen szalmánk van elég, és csépeljük is sok helytt — csak aztán minél több *szem* is akadna benne!

Zenta, 1895. márcz. 17.

Csapó Róza,
polg. iskolai tanítónő.

A nő legszebb hivatásáról.

Napsugár, gyermek és virág, előttem e három mindig egy fogalmat képez, ez a legtisztább, legüdébb és a legbájosabb, mit Isten alkotott, és mintha rendeltetésük is egy lenne: fényt, meleget, örömet hozni a világba, mely nagyon setét és hideg volna a nap aranyos sugara, gyermekkaczaj és virággillat nélkül. A női szívhez semmi sem szól oly melegen, mint egy gyermek szava, mely másoknak érthetetlen gagyogás, és a legszomorúbb női arcz egy pillanat alatt átvarázsul ragyogóvá, ha gyermeke vidám nevetését hallja. Mert a nő természetes munkaköre a gyermekszoba.

Nem akarom azért azt mondani, azonkívül ne törődjék semmivel, de azzal törődjék mindig első sorban, sőt szükségesnek tartom, hogy a nő állásához mérten elfoglalja helyét a társadalomban, foglalkozék irodalommal, zenével, művészettel, olvasson és lásson mindent, mi arra érdemes, tegye kedélyessé otthonát, legyen grande dame, vagy egyszerű háziasszony, a mint ezt viszonyai megkívánják, de ne feledje soha, hogy anya.

Nem egyedül a boldog anyákról akarok beszélni, ezeknek

megvan saját kis királyságuk, családjuk, melyben egyszerre uralkodók és alattvalók. Nekik nem szükséges a felett gondolkodni, mivel töltsék be életüket, ott a legszebb életcél, a gyermeke nevelése. Másokról akarok szólni. Láttam, és nem egyszer, bánatos, a sors által elkeserített nőket, kik egyedül álltak a világon, valamely elfelejthetlen csapás által lesújtva és szinte megdermedve, érzéketlenül minden iránt, láttam e nőket idegen gyermek csevegését, vidám nevetését hallva, és láttam, miként simultak el lassan ajkaik körül azok a fájdalmas vonások, mint derengett a sok könnyől fáradt szemekben egy fénysugár.

Soha sem taszíták el a parányi kezet, mely felénk nyúlt, a gyermekszemek pillantásától felengedett a jégkéreg szívük felett; mert minden női szívben megvan a gyermek iránti szeretet, ezért nézetem szerint a nő első és legszebb hivatása: a gyermeknevelés.

Mindenesetre azon nő legboldogabb, ki saját gyermekét nevelheti, de elégedett, sőt boldog lehet az is, ki ezen nemes célnak szentelve életét, idegen, gondjaira bízott gyermekeket nevel és át van hatva a tudattól, hogy helyesen oldotta meg nehéz feladatát. Mert nehéz feladat az bizonyára, úgy felnevelni egy gyermeket, hogy azon elvek, nézetek és érzelmek, melyeket szívébe oltunk, gyökeret verjenek ott és az élet vihára ne legyen képes azokat kitépni.

A gyermekszív oly átlátszó tiszta, mint a harmatcsepp, azt tükrözi vissza, mit eléstartunk. Nagyon óvatosnak kell lenni, csak jót, nemeset közelébe engedni, mert a gyermekkori benyomások oly élénkek, hogy soha semmi sem képes őket később elhomályosítani. Végtelen boldog tehát azon nő, ki képes volt egy szívet oly tisztán megtartani, mocsoktalanul, menten minden helytelen érzéstől, ki fel tudott egy gyermeket nevelni tiszta szívvel és művelt észszel. Ha egy nő ezt elérte, nagy és szép életcélzt választott, legyen e gyermek sajátja, vagy egy árva, kit szájalomból nevelt.

Lehet-e lelkesítőbb érzés, mint mikor felcsillanni látjuk azokban a tiszta gyermekszemekben az értelem szikráját, midőn tapasztaljuk, hogy a gyermek már önállóan gondolkozva halad az óhajtott úton, szinte óráról-órára bámulhatjuk fejlődését, és mit ifjú lelke magas röptével érez, azt mind kiolvashatjuk őszinte tekintetéből.

A gyermeknevelés nemcsak legjobb hivatása a nőnek, de a legboldogítóbbnak is tartom.

Ezért csak szánni tudom azon nőket, kiket Isten megáldott gyermekekkel, és kik nem törődve velük, a legszükségesebbnél

teljesen idegenek gondjaira bízzák, azt képzelve, hogy eleget tettek kötelességeiknek, ha egy misst, vagy nevelőt helyeznek melléjük a jól berendezett tanulószobába, míg a kisebb gyermekekre egy-egy bonne ügyvel, a lehetőleg stíluszerűen berendezett gyermekszobában.

Igaz, hogy így többnyire testi ápolásuk ellen nem lehet kifogás, tanítják is őket mindarra, mit korukban tudniok kell, drága játékokkal is el vannak halmozva, nem hiányzik semmi, semmi, csak az anya.

Az anya, ki édesen cseveg gyermekével, ki oktatja és ha kell, meg is bünteti, vagy ha szegényebb sorsú családról van szó, a pattogó tűzhely mellett mesél a figyelő gyermekeknek, az anya, kinek gyermeke elpanaszolja minden apró baját és ki mindent meggyógyít egy csókkal, az anya, ki ott térdelve a kis fehér ágy mellett, összekulcsolva az apró kezecskéket, gyermekét imát rebegni tanítja. Oh azok a szegény kis gyermekek, kik ezt soha sem érezték, a szegény anya. És nem képes felfogni, mit vesz el saját akaratából, mint veszi el a lelket abból az édes, magasztos szóból: anya!

Igaz, hogy vannak olyan derék, nemesszívű nők, kik komolyan fogva fel a maguk elé tűzött feladatot, épp úgy nevelik az idegen gyermeket, mintha az sajátjuk lenne, igen sok családnak megvan az öreg, mindenki által becézített gouvernante-ja, a ki két generáció gyermekeit nevelte fel, és most az egész család által dédelgetve ül a kényelmes zsöllyében, szeretettel simogatva a legkisebb unoka aranyos fürtéit.

Az önfeláldozás legfényesebb példájáról, a missionárius nőről nem akarok bővebben foglalkozni, mert nem okvetlenül szükséges, hogy a nő oly távol keresse hivatását, megtalálja azt mindegyik saját körében, legyen az fényes, vagy szerény, megtalálja mindig, csak akarja megtalálni.

Ha vannak tehát oly kiváló egyének, kik idegen gyermeket tudnak önfeláldozóan nevelni, ezeket ne raboljuk el a szegény árva gyermekektől, kiknek az anyát helyettesítik. Az élő anya ne bízza Isten által kezébe adott kincset idegen kézre; tanítássá gyermekét, de nevelje önmaga.

Ha azt akarjuk, hogy a magyar nő megtalálja hivatását, és minden viszonyok között tökéletesen töltsé be helyét, először is a magyar gyermekeket kell helyesen és jól nevelnünk, ez az alapja mindennek és az, hogy a jövő generációk női azon szellemi és lelki magaslaton lesznek-e, a melyet óhajtanunk kell számukra, teljesen az anyák és őket helyettesítő egyénektől függ.

Van még egy érzés a női szívben, mely minden áldozatra

képessé teszi és ez a szánalom a szenvedők, betegek vagy nyomorultak iránt.

Nálunk is vannak kórházak, a melyekben apácák vagy világi ápolónők segédkeznek az orvosnak és ezt önfeláldozással teszik, de ez a gyönyörű eszme nagyon kevésbé van elterjedve, a magyar nő még nem tekinti hivatásnak, nem keresi munkakörét a betegszobában.

Nálunk eddig még kevés kivétellel, csak az egyszerűbb osztályokhoz tartozó nő foglalkozik betegápolással. Milyen más az, például Németországban, hol a legmagasabb születésű nő, nemes szíve által vezetve, vagy a mások iránti irgalomban keresve írt saját lelke sebére, elhagyja fényes helyét a társadalomban, diaconista lesz és egész életét a szegény betegeknek vagy sebesülteknek áldozza.

Megható ezen gyakran oly ifjú és szép nőket látni, a mint egyszerű, minden kacérságtól ment szürke ruhájukban, hajuk a kis fehér fejkötő alá simítva, nyugodt, nesztelen léptekkel mozognak a betegszobában, itt kényelmesebb helyzetbe segítve a szenvedőt, ott enyhítő borogatást téve a forró homlokra, egy sápadt leányhoz jószagos szavakat intézve, míg sovány arczán feldereng egy mosoly, messzebb egy agg nővel imádkozva, ki azután könnyebben tűri fájdalmait.

Éjjel, ha a betegteremben minden homályba borul, midőn az éji csendben minden kétszerte fájdalmas, a honvágy, a halálfélelem, a kínzó gondolatok, a lázas agyrémek, mind fokozott erővel uralkodnak a megkínzott emberen, mint egy angyal, kit Isten azért küldött a földre, a diaconista lágy, végtelen szánalma által sugalt szavakkal nyugtatja a szenvedőt, nemcsak testét ápolva, lelkét is felemeli.

Neki mindegy, lázas nő, haldokló gyermek, sebesült katona az, ki előtte fekszik, Ő mind, egyaránt föláldozással ápolja, és művelt lelkével mindig eltalálja a módot, melylyel ép e szenvedőt vigasztalni lehet. Nemes szívével soha sem törődik azzal sem, mily társadalmi osztályhoz tartozik, épp oly kevésbé azzal, hogy jó, vagy bűnös ember. Ő csak azt tudja, hogy valaki siratja e haldoklót, talán messze, messze, de annál keservesebben siratja, az ő szemében ez a beteg mindig: somebody's darling! Ezért örül úgy felgyógyulásának, ezért segíti át a haldoklót nehéz óráján és imádkozik mellette a helyett, ki nem teheti.

De nem csak azon áldásos intézmények, mint Németországban, Bethania, és más ily nagyszabású kórházak falai között marad a diaconista, a háborúban valódi hősnő lesz.

Hány gyenge nő, ki azelőtt, mindentől remegett, minden

meggondolás nélkül megy a legsűrűbb golyózaporba, lelkesülve, önfelédten, segítve a sebesülteket.

Minden korszaknak megvannak hősnői, a tizenkilenczedik századé a betegápolónő, legyen a német diaconista, a Hotel Dieu soeur grise-e, vagy a mi egyszerű ápolónőnk, hősnők ők mind, és annál inkább azok, mert csendesen, szó nélkül viszik véghez hőstetteiket. Hány magyar nő, ki elégedetlen sorsával, találná meg itt hivatását és nyugalma! Hisz a nő természete segélyt nyújtani, enyhíteni, békíteni.

Mert nem mindenki lehet egy Jeanne d'Arc, vagy egy Zrínyi Ilona, ahhoz a korszak, a környezet és a viszonyok is szükségesek, de minden nő tehet nagyot az ő saját körében, lelkesítsen vagy békítsen, a mint azt a viszonyok megkívánják.

Vannak oly lángeszű nők, kik már predesztinálva vannak arra, hogy a rendestől elütő módon találják hivatásukat. De a Kaufmann Angelicák, Madame de Stael-ek nem gyakoriak, ezek, mint a bolygócsillag, kiválnak a csillagrendszerből, ezeket nem szabad a rendes mértékkel mérni, de épp úgy nem szabadna példának tekinteni.

A genie oly adomány, melyet vasszorgalommal sem lehet megszerezni, de vasakarral sem megfékezni.

A kevésbé kiváló női szellem is megtalálja hivatását, csak mindig tulajdonságaihoz mérten keresse azt, és ha megellete, szentelje magát annak teljesen és kitartóan.

Keresse pedig munkakörét, legyen az bármily szellemileg emelkedett vagy szerény, mindig a nőiesség keretében és ne tévedjen soha az emancipáció ösvényére.

Szinte fájdalmas látni, mint szeret sok nő mindabból kiválni, mi nőies, nem gondolván meg, mint rombolja önmaga azon piedesztált össze, melyre sok század tisztelete helyezte.

Vájjon Schiller írta volna-e az: »Ehret die Frauen«-t, ha egy emancipált nőre gondol, és létezett volna-e egy »Frauenlob«, ha a rózsás ajkakat egyenjogúságról hallja vitázni?

Nem-e a nőnek jutott a legszebb osztályrész, elsimítani lány kezével a gond vagy bánat redőit szerettei homlokáról, otthonát kedélyessé, meleggé varázsolni övéinek, gyermekeit nevelni, szalonját szellemével a legmagasabb niveaura emelni, vagy kis munkásszobáját tiszta, egészséges fészekké alkotni gondos, szorgalmas kezeivel és minden körülmények között enyhíteni, békíteni, vigasztalni.

A nő hivatása, nézetem szerint, lehet minden, mi nemes és jó, a nő lehet szerény családanya, szellemes grande dame,

cselekedhet hőstetteket, mint Florence Nightingale, de maradjon mindig az, minek Isten teremtette: a legszebb és legmagasztosabb értelemben: nő.

Ehtenheimi Schyira Ilona.

Sokat gondolkodtam a fölött: mi lehet különösen napjainkban a magyar nő hivatása? S szebbet, magasztosabbat, szükségesebbet nem tudok, mint hogy ő legyen a keresztyén szellem terjedésének ép oly buzgó, mint tevékeny eszköze.

*Őrgróf Pallavicini Edéné
Majláth Etelka.*

Észrevételek az állami felsőbb leányiskolák internátusairól.

Az állami felsőbb leányiskolákkal kapcsolatos internátus feladata, a vidéken lakó intelligens osztály leányainak nevelését megkönnyíteni. A magas kormány nagy áldozatot hozott, midőn úgy intézkedett, hogy a szülők megnyugvással adhassák oda leánykáikat, hol egy második otthon találva, egészségük gondos ápolása mellett, vallás-erkölcsi irányban neveltessenek. Míg az iskolában a szellemi erők fejlesztetnek, az ész műveltetik, az internátus személyzetének hivatása: a gyermekből szerény, munkás, művelt s gyöngédelkű leánykát nevelni.

Magasztos és szép hivatás ez arra nézve, a ki egész nagyszerűségében átérti s fel bírja fogni! Isten legnemesebb teremtménye, remeke, az emberi *lélek* és *szív* nemesítése, a jellem fejlesztése bíztatik reánk! — A szülők legdrágább kincse, édes gyermeke tétetik le a mi kezeink közé; s jövője sok tekintetben attól függ, mily irányt adhatunk mi szépre s jóra, de rosszra is hajlítható lelkületének.

Azért rendkívül fontos és a nevelés érdekében igen óhajtható volna, hogy az internátusi igazgatónők és tanítónők jól megválasztassanak, mert a kitűzött nemes cél csakis így érhető el.

Beismerem, hogy a megválasztás nem könnyű; mert legyen bár valaki még oly tudományosan képzett, művelt nő és kitűnő tanítónő, ez még mind nem elég. Az igazgatónőnek pl. mint egy gondos, nagy családú háziasszonynak, figyelmét ki kell

terjeszteni minden irányban, minden aprólékos, sokszor csekélynek látszó dolgokra is. A saját kényelmét, nyugalját gyakran fel kell áldoznia a mások kényelmének. Mint egy szerető gyöngéd anya, ha családja bármely tagjának baja van, szóval-tettel (mikor mire van szükség) igyekszik azon segíteni, nem véve tekintetbe, hogy a számos tagú család *egynek* a fáradságát s türelmét nagyon is gyakran igénybe veszi, s talán kimeríti. Az anya szeretete s türelme nem merül ki soha — s az igazgató legyen édes anyja övéinek.

Nagy türelemre s tapintatosságra van szükség a növendékek különböző rendű, rangú és műveltségű szülőivel, a nagy közönséggel és társaival szemben is.

Az intern, tanítónőknél a tapintatosság, türelem, a műveit, gyöngéd modor szintén megkívántatik. Legyen a tanítónő vidám, kedélyes, a mikor lehet, de komoly és szigorú, ha kell. Tudjon a növendékeknek imponálni, köztük a fegyelmet fenntartani; de bírja tiszteletöket és szeretetöket is.

Ha egy internátusban ilyen igazgató és tanítók vannak együtt, kik hivatásuknak megfelelnek, kiket egymás becsülésén alapuló rokonszenv, bizalom és szeretet fűz össze, kik a benlakó növendékeket nemcsak kötelességből gondozzák, de őszintén szeretik is, az ilyen internátusban az egyetértés nyugodt, kellemes otthont alkot, úgy a nevelőszemélyzet mint a növendékek számára. És csakis az ilyen élet, az ilyen nevelés lehet áldást hozó. 6^a *az ilyen rokonszenven alapuló együttműködést kár megzavarni; sőt mondhatnám, a nevelésügy ellen elkövetett — vétek.*

És pedig úgy látszik némelykor nagyon kicsinyes ok miatt zavartatik meg. A legjobb intern, tanítónőt áthelyezik. Senki sem kérdezi az igazgatótól: *vájjon nélkülözheti-e a jobbkezt?* És senki sem kérdezi az illető tanítónőtől: *kíván-e távozni?* — Nem, csak egyszerűen megjön a rendelet. Okát sem tudjuk.

Legyen szabad kimondanom, hogy ezt nem találom helyesnek. Más hivataloknál könnyen mehet az áthelyezés; az aktákra nézve mindegy, bárki kezeli is, csak értse a dolgot; de a serdülő leányokra nézve nem mindegy.

Fent, úgy látszik, az a nézet uralkodik, hogy az internátusokban csakis segédtanítókat kell az igazgató mellé alkalmazni. De hogy miért? azt nem bírom felfogni.

Legyen az illető segédtanító pár évig, míg kezdő és tapasztalatlan. De ha az idő, a gyakorlat és saját igyekezete s ügyessége meghozza a rátermettséget, miért legyen egy polgári képesítőt végzett eszes, művelt nő, *egy hivatott tanítónő*, megfosztva attól, a mit más, nála sokszor kevésbé érdemes,

már rég elnyert, t. i. a rendes tanítónői czímtól a megfelelő fizetéssel? Csupán azért, mert az internátushoz van kinevezve? — *Az iskolában csak annyit tanít* és szebb eredménnyel, mint sok künnlakó tanítónő s míg az az előadás után szabadon rendelkezik idejével, az intern, tanítónő ifjú életének csaknem minden percét s művelt szellemének minden kincsét a nevelésügynek szenteli; s ezért legyen büntetve? Az iskola felvirágzásához is lényegesebben hozzájárul, mert az internátusban jó növendékeket nevel s készít elő az iskolának. — S ha évek hosszú során át, sok fáradsággal s utánjárással elérheti, hogy mégis rendes tanítónőnek nevezik ki, akkor azonnal künnlakónak helyezik át valamerre; s az internátus kap *helyette* egy egészen kezdő, *tapasztalatlan ifjú tanítónőt!* Köszönöm szépen!

Szerény nézetem szerint az internátusban az igazgató mellett, egy már gyakorlottabb rendes tanítónő, egy segéd-tanítónő és egy nevelő alkalmazása volna czélszerű. Nagyszámú bennlakók mellett több is, miután a nevelőnőt, vagy zongoratanítónőt kivéve, úgy is mindenik tanít az iskolában.

A gyakorlott tanítónő alkalmazása czélszerű azért is, mert az újaknak az internátusi szabályok pontos keresztülvitelében jó példával jár elől; de azért is, mert az igazgatónő intenczióit magáévá téve, azok helyességét megérteti a többiekkel is. Sajátságos, de minden állásnál úgy van, hogy a dolog lényegét jobban átértik s helyesebbnek találják, ha egyik társuk is állást foglal mellette, mintha csak feljebbvalójuktól hallják. Ha csupa kezdők és tapasztalatlanok vannak együtt, az igazgatónő legjobb akaratú figyelmeztetését, tanácsát is sokszor félremagyarázzák egymás közt és sokszor minden alapos ok nélkül kellemetlenség, egyenetlenség fejlődik az intern, nevelő személyzete közt, melynek árnya kihat a bennlakó növendékekre, sőt az iskolára is.

Ha csak lehetséges, segéd-tanítónő, sőt nevelő is olyan legyen alkalmazva, a ki némi gyakorlottsággal bír már, azaz vagy privát háznál, vagy valamely iskolánál tanított már egy-két évig s a kezdet nehézségein, legalább a tanításra nézve, tul van. Elég gondot ad egy *ifjú kezdő tanítónőnek* a tanítás is, nem hogy egyszerre már nevelés is bizassék reá — sokszor nagy leányok nevelése is, kiknél ő alig pár évvel öregebb. Az iskolai szabályokat könnyű betartania, főképp ha tanítónő-képzőben végezett; de az internátusban, mint bármely számos-tagu családban is, fordulnak ám elő olyan előre nem látott körülmények, melyekre írott paragrafus sehol sincs — s csakis

a józan ész diktál; ott a hol egy kis tapasztalat is járul hozzá: helyesen.

Sokan úgy gondolkoznak: egy tapasztalt s gondos igazgató mellett, ki tanácscsal, útmutatással támogatja s vezeti a kezdő tanítónőt, rendben lesz minden dolog. — *Oh — ha az életben minden jó tanács meghallgatást nyerne, bizony-bizony sokkal kevesebb baj, sőt szerencsétlenség volna a földön.* De nem úgy van.

A kezdő tanítónőknél rendszerint igen nagy az ambíció, féltékenyen őrzik, hogy valami kis engedékenység csorbát ne ejtsen rajta, ők még nem tanulták meg, hogy az is a neveléshez tartozik, ha némely aprós dolgokat észre nem vesszünk; vagy szemet hunyunk ott, a hol az czélszerűbbnek látszik.

Hogy érthetőbbé tegyem magamat, elmondok egy pár példát.

Mintegy 8—9 év előtt történt Besztercebányán. Egy szép őszi napon a növendékek nagyobb sétát tettek a nevelőnő felügyelete alatt, a ki nem volt ugyan már ifjú, tapasztalt lehetett volna, de a pályán kezdő volt. Egy meredek hegyet megmászva, rendkívül kimelegedtek, s a túlsó oldalon lefelé indulva kellemetlen, éles szél fújt velük szemközt. Egyik nagyobb növendék a kisasszonyhoz lépett és kérte, hogy forduljanak vissza arra, a merre jöttek, vagy legalább engedje, hogy egy védett helyen leüljenek addig, míg kihűsölnek kissé, vagy a szél megáll.

— Mii? nekem egy növendék akar tanácsokat osztogatni — kiáltá — nincs rá semmi szükségem. Menjenek!

És mentek. Másnap négy növendékem lett fekvő beteg az egyik hetekig volt orvosi gyógykezelés alatt. A többi csak erős katarrhust vagy múló torokbajt kapott.

Többé nem bocsátottam ezt a nőt magában a növendékekkel, de a mi megtörtént, az nagyon bántott s azon már nem lehetett segíteni. És bántott az is, hogy miatta büntetnem kellett két kitűnő intern, tanítónőnket, kik minden kötelességüket kifogástalanul végezték és magamat is, mert felváltva kísértük őt. Gyönyörű vidéken sétálni különben nem volna büntetés, de ha egy nem szeretett egyén társaságában elsétált időt sokszor éjszakával kell pótolnunk, az még sem kellemes. S hogy őt a felügyeleti napjain otthon hagyjuk, azt kompromittálás nélkül nem tehetjük; így hát adtuk a figyelmes, szép kollegiális viszonyt a növendékek előtt. Aztán meg reménylettük is még akkor, hogy hárman *majd csak nevelünk belőle egy alkalmazható nevelőnőt*; de bizony nem sikerült.

Sokat lehetne az ő tapintatlan modoráról, fékezhetetlen heveségéről beszélni, de csak egyet említek meg.

Egy rendkívül hideg téli estén, úgy 6—7 óra közt, midőn a bennlakó növendékek a másnapra feladott tanrészleteket tanulták, e nevelőnő pirongatott egy kis leányt; az asztal túlsó végén ugyanakkor egy nagyobb növendék valami ok miatt elnevette magát; a nevelőnő indulatosan ugrott fel s parancsolta, hogy az illető takarodjék ki a szobából, ki a külső hideg folyosóra! A leányka hasztalan védekezett, hogy ő nem a kisasszonyt nevette, a mellette ülők azt is elmondták: mit nevetett, de egyik nagy növendék azt találta mondani: — Minket így nem szoktak büntetni! — S ez elég volt arra, hogy hajthatatlan legyen. A szegény leánykát kitaszigálta a hideg folyosóra s rázárta az ajtót. Azt a növendéket, a ki a büntetés ellen szólott, a forró kályha mellé állította; a nappali szoba minden ajtaját bezárva, kulcsait zsebébe rejté. Én alig néhány percz előtt távoztam közülük, sok írni valóm volt; sejtelmem sem lehetett a történetkről. A növendékek előbb szerényen kérték, majd indulatosan követelték, hogy társukat bocsássa be, nem engedett. Aztán csend lett; némelyik sirt a bosszúság miatt, de hallgatott.

Így telt el vagy félóra; végre egy kis leánynak jó ötlete támadt; orrát száját zsebkendőjébe rejtve nagy sivalkodással követelte: nyissák ki hamar a hálószoba ajtaját, mert neki az orra vérzik. A nevelőnő kinyitotta, *s a gyermek a sötét hálószobákon keresztül, hanyatt-homlok rohant a vész hírrel hozzám!*

Talán kötelességem lett volna e nőnek áthelyezését azonnal kérni. Ha csak úgy rajtam áll, bizony elküldtem volna őt megérkezése első hetében tőlünk, még pedig úgy, hogy közelébe se jusson egy iskolának se soha! De ez nem függött tőlem; s a hivatalos út olyan hosszú és annyi kellemetlenséggel jár fent és alant, s azok a kutatások, kihallgatások, melyeknek lényege nagyítva szivárog a közönség elé, soha sem válnak előnyére az iskolának. Azért kerültem ezt. *Iskolánk jó hírve mindenkor szent volt előttem.* Igyekeztem minden kellemetlenséget zaj nélkül simítani el. Megkértem az igazgató urat s annak idején a miniszteri biztos urat, hogy a tanév végén segítsék le ezt a szerencsétlenséget a lelkünkről; s ez meg is történt. Addig sohasem hagytam őt felügyelet nélkül a gyermekekkel. De hát az efféle segédtanítónő, vagy nevelőnő *nem segítség, sőt nyűg és tönkre teszi a békés internátusi életet.*

Mellém a sors szeszélye, rövid hét év alatt öt olyan

kezdőt rendelt volt, a kinek fogalma sem volt a nevelésről — a mellett annyira kifogás alá esett magukviselte is, hogy én valóban resteltem, hogy olyan tanítónők is vannak! Négy most már rég nem az, s az ötödikről mitsem tudok.

Voltak mellettem olyanok is, kik azt a tárgyakat, a miből képesítést nyertek, szép eredménnyel tudták tanítani, de az internátusi kívánalmaknak nem feleltek meg, mert hiányzott a jó modor, a paedagógiai érzék s a tapintatosság. Egyik pl. egy 16 éves kitanító növendékkel, a ki soha egy feddő szóra sem adott okot, épen úgy elbánt, mint egy kis szeles, szófogadatlan gyermekkel; a mi amazt természetesen mélyen sérti.

Nem olyan könnyű leányokat *jól nevelni*, mint azt némelyek gondolják.

Hosszú 18 év alatt mellettem hat olyan kiváló, hivatott tanítónő volt, a ki tudásával, nemes gondolkodás-módjával, mindenkor korrekt magaviseletével és finom modorával: nagyrabecsülésemet s lelkem igaz vonzalmát kiérdemelte; s működése áldásos volt iskolánkra.

Ilyen kellene sok; de hát nem lehet — a körülmények nem engedik.

Tekintsük a tényállást úgy, a mint van. Pl. egy polgári képesítőt végzett segédtanítónő már 6—8 év óta, teljes megelégedést érdemelve ki, működik egy internátusban és tanít az iskolában, pár év óta kéri a rendes tanítónői czímet, de nem nyeri el. Ugyanazon internátushoz egy most végzett fiatal képezésznő nevezetik ki, a ki kissé arrogáns is, s azt hiszi: most már övé a világ minden szabadságával és függetlenségével együtt. — Mert nagy dolog is az, mikor egy ifjú lány, ki otthon talán szűk körülmények között élt, most egyszerre teljes ellátás mellett 500 ft fizetést kap. — Hány uri nő nem költhet a saját személyére annyit. — Csuda-e, ha a kis tanítónő kissé magasra emeli szép fejcskáját, s azt hiszi, hogy most már minden megszerezhető örömet élvezni kell — az az első; a kötelesség teljesítése, a másokhoz való alkalmazkodás, vagy talán még engedelmesség is — az csak azután jön; ha ugyan jön! S azt hiszi, hogy ő már teljesen egyenlő a régi tanítónővel; mert hiszen rangban és fizetésben tényleg egyenlők is, csak — *az érdemekben nem*; de hát erről ő nem akar tudomást venni. — De ha egy kezdő tanítónő künnlakónak nevezetik ki, s a segédtanítónői fizetésből élnie is kell, mint él is sok elemi és munkatanítónő: megtanul takarékoskodni, szerény lesz ruházatában és modorában, s ez kihát egész életére, sőt nevelési rendszerére is. — S ha

egy pár év múlva talán saját kérelmére — és ha meg is érdemli — bejut egy internátusba: helyzetének előnyeit be fogja ismerni, elégedett lesz, s minden kötelességét pontosan és örömmel fogja teljesíteni.

És ha pl. valahol egy rendes tanítónői állás jő üresedésbe, ha azt egy régi segédtanítónő nem kéri, esetleg nem is tudja róla, az 1000 ftos állás be lesz töltve egy szintén akkor végzett ifjú tanítónővel!

Már most mit érezhet a fent érintett kitűnő tanítónő, ki 8 év óta híven, pontosan teljesíti legkisebb kötelességét is? — Mellőzve, üldözve képzeletben magát és mindent megkísért arra nézve, hogy az internátusból kijutva, rendes tanítónői állást nyerjen; s ha ez nem sikerül: elégedetlen lesz helyzetével és zúgolódik. A békétlen, elkeseredett kedélyű tanítónő most már miből merítse azt a kifogyhatatlan türelmet és kedélyességét, a mire a leánynevelésnél szükségünk van?

Melegen ismétlem azért azt az óhajtasomat: vajha az intern, tanítónők jól megválasztva, érdemeik szerint díjaztatnának s így a kiválóbbak előnynek tekinthetnék a bennlakást.

M.-Sziget.

B. Barkóczy-Dömök Antónia,
igazgatónő.

A női kérdéshez.

Ne ijedjenek meg uraim, hogy ismét merészli egy avatatlán kéz e modern Sphinxről a titokzatos fátyolt fellebenteni, és ne higgyék, hogy mi a női kérdésnek megfejtését ama sokat gúnyolt és elcsépelet »nőemancipációban« keressük, mely őt a valódi nőiesség ösvényéről elragadni volna hivatva, sem ama körülményekben, melyek fölülről lefelé vévén pályájukat, arisztokratikus színezetük által, a társadalmi szokástól való elszakadásnak bizonyulnak, melyek által már a római korban megalkottatott az »emancipált« nő típusa, mely azután később a forradalom előtti francia társadalomban ismétlődött.

Minderről szó sincsen!

Az, a mit én s velem a többi nő kíván, oly egyszerű, oly természetes és oly prózai, hogy kívánalmunk teljesítése előbb-utóbb magától is — a mint az alma lehull fájáról, ha megéri — megtörténik.

Tekintettel ama elzúllásra és forrongásra, mely a társadalom összes köreiből és rétegeiből mindinkább észrevehetőbben nyilvánul, valóban a szükségesség elkerülhetetlen

parancsának tűnik fel: *hogy tekintettel a folyton növekvő szükségletekre, a folyton élénkebbé váló igényekre, az eddigi kereseti források körét kiszélesíteni és a kereseti képességet növelni új alkotásra vágyó munkaerők bevonása által.*

Mely más eszköz vagy mód volna már most alkalmas és biztosabb eme cél elérésére, *mint a nőnek a gazdasági téren való emancipációja?* Az ő megjelenése a tett mezején gazdag aratást biztosítana és ezért igazán felfoghatatlan azon ellenszenv, mely az ellen nyilvánul, hogy mi is bevételsünk a létért való küzdelem bajnokainak seregébe, midőn együttmunkálkodásunk pozitív haszna mellett azon régi és örökös panasznak is vége vettetnék, mintha mi nők, rendszertelen pénzszerzésre való hajlamunk által, okozói volnánk első sorban annak, hogy igen sok család nem tud zöld ágra vergődni.

A mint Girardin asszony helyesen monda, *kereső* nő volna egyedül egyszersmind *takarékos* is, mert csak e körülmény juttatná ama tapasztalatra, hogy mily sokat nyom a latban az általa megkeresett fillér és mily nagy munka és fáradozás eredménye az.

Mindinkább nyilvánvaló, hogy kárba veszett fáradozás volna állapotunk és helyzetünk tarthatósága feletti illúzióinak átengedni magunkat.

A férfi és a nő közötti viszonyra — ellentétben a gyöngéd szerelem és ideális nőkultusz korával — sötét árnykép borult — a »konvenienz«, és bármennyit is beszélnek arról, hogy a nők igenis nagy mérvben kényeztetés és imádat tárgyai — mégis azon egy körülmény tagadhatlan, hogy a nők a fenti esetekben is, csak a férfi kegyétől függő bábáletet élnek.

Most azonban nem akarunk továbbra is a zérusra lefokozva lenni, kik csak egy férfiszemély hozzájárulásának előfeltétele mellett juthatunk ranghoz és tekintélyhez, hanem azon esetre is, ha férjhez nem megyünk, lehetőségünk legyen oly pályát választani magunknak, mely nekünk a mindennapi kenyér mellett, megfelelő társadalmi állást biztosítson. Ennélfogva nem másról van tehát szó, mint *hogy adassék meg nekünk az emberhez méltó jog és engedtség meg nekünk, hogy mint egyenlő értékű tényezők, a sors urai lehessünk.*

Mi is lehet joggal oka annak, hogy örökké háttérbe szorítottunk, midőn oly hatalmasan vonz valami előre a harcvonalba bennünket. Csak mert a világon szokás az előítéletek uralkodnak, azért húzzuk mi mindig a rövidebbet és azért legyen nekünk egyszersmindenkorra tilos magunknak a társadalmi és szellemi életre szerény befolyást biztosítanunk? Hisz nem egyszer adtuk fényes bizonyítékát annak, hogy

kellő képezetésben részesülvén, helyünket minden irányban betölteni képesek vagyunk. Hisz a bölcsek bölcse maga Seneca is monda: »Ki volna képes bizonyítani azt, hogy a természet mostoha-anyaként bánt volna el a női nem megalkotásában és e nem erényeit szűk határok közé szorította volna? Ők ugyanoly fogékonysággal, ugyanoly képességekkel bírnak az erkölcsi ténykedésre, munkát és fáradaimakat egyenlő mérvben bírnak el.«

És ha vannak ismét mások, kik bennünket csipkedve, szellemünknek terjedelmét és mélységét tagadásba vonják, mégis másrésről meg bevallják, hogy képes nagymérvű élel-elműség és szabadság befogadására. S még azon esetre is, ha igaz volna azon szemrehányás, melyet ellenünk emelnek, hogy t. i. mi viselkedésünket csak nehezen vagyunk képesek az érzelmek uralma alól mentesíteni, s hogy ennél fogva inkább érzékeinktől, mint reflexióinktól vezetettve cselekszünk, mondom — még ez esetre is fel kell tenni, hogy annál inkább kifejezésre juttatott kötelességtudásunkban fellelhető lesz ama szükséges szabályozó, mely nekünk a helyes utat megmutatja.

Ugyanezért csak bízzák gyöngé kezeinkre a munka Herkules-buzogányát, és csodálkozni fognak, látván, hogy mily hősieken fogunk minden szörnyeteget és minden gonoszt legyőzni. Csak akkor örvendhetnénk igazi méltatásnak, igazi becsülésnek és elismerésnek, mert akkor fogják bennünk azon sok kutatott tőkét megtalálni, melynek[^]állítólagos hiánya értékünket nagyon is gyakran devalválja. És bár tagadhatlan, hogy újabban nem egy hivatás-ág nyílt meg a nők részére, mégis nagyon is magán viseli mindez a kegyelemkenyér és alamizna jellegét és a részükre megnyílt hatáskör igen alacsony színvonalon áll.

Nálunk különösen teljes virágzásnak örvend a női képességek kicsinylése és talán a mi különben oly lovagias nemzetünk jellemvonását is képezi, hogy férfaiunk bennünket odaliskoknak tekintenek, vagy olyanoknak, kik legfeljebb jó családanyák lehetnek.

Önkéntelenül felmerül a kérdés, hogy ellentétben a többi országokkal, hol kiváló nők szellemének szárnyalását enthu-ziázmussal követik, nálunk az elnézés bő köpenye, melybe különben egymást beburkolni szokták, éppen a nővel szemben miért nem jó soha alkalmazásba? Mert e körülménynek tulajdonítható csak az, hogy nálunk aránylag a legtehetségesebb nők ismeretlenek, — hiszen hogy ilyenek vannak, az minden kétséget kizárólag igaz! Csak éppen bátorságuk

hiányzik meglebbentem szellemük szárnyait ama törekvéssel szemben, mely nálunk uralkodik és melynek célja a női világ minden szellemi mozgalmának élte lángját a maró gúny és szánakozó kicsinylés által eloltani.

Mindazáltal nem az a cél, melyért küzdünk — a mint ez másutt történik — irodalmi vagy épen politikai irányban érvényesíteni, bárha elvitázhatatlan tény, hogy még e téren is fényesen értékesíthetők tehetségeinket.

Maga a lángész Gambetta sem titkolta el, mily finomító hatást képes gyakorolni a művelt lelkületű nő a gyakorta nyersen fellépő lángészre, és azért kiáltott fel egy napon ő, a hazája érdekéért szorgoskodó tribun: »La republique manque des femmes!« és kutatni kezdett szellemdus és szeretetreméltó nők után, kiknek egyfelől szelídítő, másfelől tette serkentő hatalmat tulajdonított. Ilyen »gardeuses d'ours« nagy becsülésben és tiszteletben részesültek, s előkelő szalonjaik gyűlhelyei voltak a valóságosan odazarándokló pártférfiaknak.

Mi mindent nem volnának képesek a mi nőinknek szellemessége és szeretetreméltósága véghez vinni a mai oly annyira széjjelmállott viszonyok között. Mennyire egyedül ők volnának arra hivatva, hogy a mi zabolátlan Rochefort- és Cassagnac-jainkat szelidebb erkölcsökre szoktassák, és a mennyiben a pártok vezérférfiait társadalmilag egymáshoz közelebb hoznák, talán nem volna kizárva ama csoda bekövetkezése, hogy egy közösebb, harmonikusabb eljárás lépne életbe, de mindenesetre kevésbé agresszív és elkeseredett, mint a hogy ez nálunk mai napság történik.

A mi pedig a Tartufferiát és Jesuitismust illeti, a melyek nálunk a politikai életben oly gyakran úzik chameleonszerű játékaikat — ezek már éppen nem állhatnak meg helyüket a nő éles tekintetével szemben, a mennyiben csak a nőnek megadott bájos hamiskodásával, nem egy politikai szemfényvesztőnek lerántaná az álarczát. A mit a komoly férfiúnak tenni tilos, azt merészen megengedheti magának a hamiskodó nő!

A nő befolyásának a művészetekre és tudományokra valóban kulturális jelentőségéről bizonyára felesleges sok szót vesztegetni, mert hisz eléggé köztudomású, mennyire szükséges a szalonok melegházi hőmérséke a gyöngéd tehetségek fejlődésére és hogy egyedül a nő ethikai behatása alatt hány forrongó szellem, hány tehetséges törekvő jutott ranghoz és elismeréshez.

A míg azonban elérjük azt, hogy eléggé éretteknek és méltóknak fognak elismerni, hogy európai niveaura emeltes-

sünk, szívesen megelégszünk azzal, hogy legalább lehetővé tétessék képességeinket és tehetségeinket kiművelni, és azon helyzetbe kerüljünk, hogy viszonyainknak megfelelőleg, ott a hol ez szükséges lenne, *vagy a napi kenyérkeresetben segítséget nyújthassunk, vagy legalább a műveltségnek ama szükséges fokát elérhessük, mely előfeltétele annak, hogy a családban bennünket megillető jóltevő befolyást gyakorolhassuk.* Mert a milyen a forrás, olyan a csermely, a milyenek a szülők, olyanok a gyermekek, és kiválóan *az anya befolyása* az, mely a gyermekek ethikai fejlesztésére legnagyobb hatással van.

Sohasem jutott volna pl. az antiszemizmus oly dus tényeszetre, ha nem nyúlnának gyökerei kicsinyeskedő alacsony női szívekbe, kik a férfiban és a gyermekben a gyűlölet magvát elültetik. Hiábavalónak látszik minden a politikai választófalak lerombolására irányuló törekvés, a míg társadalmi tekintetben a fajgyűlölet rút kísértete nem kapja meg a haláldöfést.

Azon elvadultság és zabolátlanság, a mely az embernek ember ellen való esztelen gyűlöletében jut kifejezésre, bizonyára soha sem ünnepelte volna orgiáit, ha a vak előítélet helyébe lassanként a nőnek nemesítésére és kiművelésére való törekvés lépett volna, s ha már régen megadatott volna a nőnek a lehetőség, családjának minden tekintetben jó szellemévé válni.

Azért — értsék meg jól uraim — nem rang és dicsőség, nem fölény után törekszük mi, mely bennünket az önök körébe emel, hanem szerény kérelmünk ama hő kívánságban egyesül: *hogy az életpiacján becsületes versenytársaikká lehessünk, ha a sors úgy akarja önök nélkül, de szívesebben önökkel egyesítve.* Dolgozni akarunk mint önök, küzdeni mint önök, rettenthetlenül és kitartóan, mint a hogy hű bajtársakhoz illik! Igen, bajtársaik, apródjaik kívánunk lenni, nem akarjuk tétlenül nézni, mily nehezen viselik önök gyakran az élet terhét, anélkül, hogy tehetségünkben állana azt önöknek megkönnyíteni. Szívesen meg akarjuk osztani az önök fáradalmait és gondját, bűját, baját, s komoly és tántoríthatlan törekvésünk leend *a valóságban is jobb felük* lenni.

Neuman Arminné.

Az életből.

Szép és nemes a nőnek hivatása és életfeladata, mert az ő körében van a család s befolyása kihat a társadalomra is. S innét van, hogy a történet tanúsága szerint, az egyes nemzetek korszakot alkotó eseményeinél nem egyszer ott találjuk a női kéz hathatós közreműködését is.

De arra, hogy a nő képes legyen ezen befolyásának érvényesítésére s hogy a társadalmi alkotó s nem annak romboló elemeihez tartozzék: neveltetni kell.

Ezen nevelés ott kezdődik a szülői házban. Az anyai kéz veti meg alapját s a szülői szeretet által melegített otthon fejleszti azt. De vajmi téves a szülők eljárása, ha gondoskodásuk köre csakis a fizikai fejlődésre s netalán a szellemi kiképeztetésre terjed ki, s gyermekök akaratának irányítását figyelmen kívül hagyják. Hiszen ez utóbbira a leánygyermeknek nagyobb szüksége van, mint az elme tudományokkali megtömésére, mert kezdete a jellemképzésnek s alapja későbbi jellemstilárdságnak,

A gyermekből idővel serdült leány lesz. Itt már az anyai befolyás mellett a környezet s illetőleg a társaság is, melyhez az illető tartozik, hatást s befolyást gyakorol az egyéniség fejlődésére. De éppen ez teszi szükségessé, hogy a szülők hatványozott figyelemmel kísérjék gyermeköket. Nagy óvatosság kell, hogy megválasszák annak társait; de még nagyobb óvatossággal kell figyelniök arra, hogy a szellem ezen oly fogékony korban meg ne mätelyeztessék. Egy rosszul választott színdarab, egy rossz irányú könyv, egy helytelen s az ártatlan gyermeki szívet számba nem vevő társalgás egy egész életet téves irányba terelhet.

S íme! még gyenge a virág, hogy az élet viharaival megküzdjön s máris felszabadul a gondos anyai kéz őrizete s védelme alól. De ott egy másik kéz, mely azt átveszi s mely a gondviselés és a természet törvénye szerint egyaránt arra rendeltetett, hogy az élet pályáján tovább vezesse, azon kísérje s a veszélyes helyeken óvja s védelmezze. E kéz azé, kit ő Isten s emberek előtt élettársul választott magának. Ő veszi át az anyai kézből a leányt; ő alapít számára egy új otthont; az ő hatalmába s illetőleg befolyása, alá kerül az ifjú nő egész értelmi és érzelmi világa. De kérdés: megvan-e ő benne a kellő szellemi fölény, hogy nejenek oly fogékony elméjét a helyes irányban tovább képezze? Megvan-e a határozott s tiszta jellem, hogy őt a nő érzelmi világának oltárára helyezhesse? Ha nincs, akkor az ő befolyása a gyön-

géd és annyira érzékeny női szívre csak az lehet, a mi a májusi fagyé a gyenge tavaszi növényzetre.

Sok hibát követnek el a szülők gyermekeik nevelésénél, melyhez vagy nem értenek, vagy pedig téves irányban vezetnek azt; s utóbbiban nem csekély része van a szülői helytelen szeretetnek. De még gyakoribb azon eset, hogy a szülő minden jó akaratú és különben helyes irányú törekvése hajótörést szenved a különnemű külső befolyásokon; s hogy a számtalan rossz példa, melyet a gyermek lát, ő benne is felébreszti s maga után vonja a még tapasztalatlan szív rosszra való hajlamait és leterítik azon ösvényről, melyet a jó nevelés kijelölt számára.

Legsajnosabb azonban, mert legveszélyesebb az, ha az anyai kéz által elvetett jó mag közé az hint konkolyt, kinek első sorban állana érdekében, hogy az elvetett mag gyümölcsöt hozzon. Hiszen egy erkölcstelen irányú könyv, női kézbe adva, letörölheti annak lelkületéről az ártatlanság himporát. Egy szabad szellemű megjegyzés vagy szarkazmus előlheti, vagy legalább is elhomályosíthatja a női kebelnek olyannyira szükséges hit világát. S mit szóljak azokról, kik az önzetlenség leple alatt az önzés valódi apostolai, midőn a nőtől teljes önfeláldozást követelnek. Nem érik be azzal, hogy a nő éjjelét és nappalát nekik szenteli, nem elégszenek meg azzal, hogy a nőnek minden gondolata s szívének minden vágya: az ő boldogságuk, hűség, gyöngédség, szolgálatkészség egész az önfeláldozásig, ez nekik mind kevés, mert ők a nő szellemének is feltétlen urai akarnak lenni. S így ássák meg sírját saját boldogságuknak, melynek fejfájára majdan keserű könyveket hullathat a gyermekeiért élni s halni kész jó anya!

Nagymama. (Gr. Z. J.)

A nő hivatása.

Volt egyszer — történetet, és pedig igaz történetet akarok elbeszélni s nem kezdek másképen — volt egyszer egy fiatal leány, és volt neki három fiútestvére. Szülei vagyontalan emberek voltak.

Midőn a leányka betöltötte tizenhatodik évét, fiútestvérei mindenike választott már magának pályát. A legidősebb jövendőbeli tábornok volt — igaz ugyan, hogy most még

csak ködszerű szürkeségben lebegett előtte a tábornoki bot, mert még nem vitte feljebb a hadnagyságnál — azonban az első lépcsőt elérte már azon a fényes pályán, mely a legmagasabb katonai ranghoz vezet.

A középső diurnistáskodott valamelyik minisztériumban; fizetést még nem húzott ugyan, de tudjuk, hogy a szorgalmas hivatalnok előtt nyitva áll a pálya . . .

A legfiatalabb fűtestvér a szemináriumban készült a papi pályára és ki tudja! idővel és szerencsével nem lesz-e még belőle bíboros, vagy legalább is érsek!

A három fiú előtt a legszebb jövő állott s valóban nem választottak rosszul.

A fiatal lány — Annie-nak hívták — büszke volt testvéreire s elgondolta, milyen jó dolga van a fiúknak. Mindhárman azt a pályát választották, melyre már gyermekkorukban hivatást éreztek.

Richárd, a jövődöbeli generális, már öt éves korában katonásdit játszott s parancsoló hangon komandirozta játszótársait. Artúr, a presumpatív kardinális, mint gyermek is mindigre misét mondott, és Adolf, a jövődöbeli miniszter, mindig olyasmin törte a fejét, ami később hivatásával összefüggésben volt.

Csak Annie, a szegény Annie nem tudta, hogy mihez fogjon. De elhatározta, hogy ő sem ül tétlenül, s pályát választ magának. Tanulta azokat a tantárgyakat, melyek a felsőbb leányiskolákban kötelezők, s azonfelül egy kevés zongorát, kézimunkát, tánczot, sőt még valamit a festéshez is konyított.

Soká tűnődött magában a választandó pálya fölött, anélkül, hogy tisztába tudott volna jönni felőle, de azért nem csüggedt, s erősen hitte, hogy elméje hirtelen meg fog világosodni mintegy felsőbb sugalom folytán. És valóban így is történt egy nap.

A templomban volt s hallgatta az orgona szélesen elömlő akkordjait, amint a székesegyház szárnyait betölté a magasatos zene, s ekkor meglepte a gondolat, hogy az ő hivatása: a zene!

»Művésznő leszek«, monda magában Annie s beiratkozott a zenedébe. Tanult szorgalmasan, de pár év eltelte után fájdalmasan kellett belátnia, hogy csalatkozott, mert alig érte el a középszerűség színvonalát. Szerencsére fiatal még — nem ismerte fel önmagát, de előtte az egész hosszú élet s bát-rán foghat valami másba.

— Festő leszek —, biztatta magát Annie. A természet mindig

elragadta őt, s jól meg tudta figyelni legkisebb részleteiben is; nem kerülte el figyelmét a világítás semmi hatása. »Igen, ez az«, — és festeni kezdett teljes odaadással. A természetet festette, de — képeiből hiányzott a természetesség! — Ismét elmúlt pár év a sikertelen fáradozásban, mígnem elkedvetlenedve bevallá, hogy újra tévedett.

— Ah, monda Annie, a nő hivatása az, hogy szép legyen. — A tükör elé állt és arcvonásait tanulmányozta. Fájdalom, Annie csinos volt, de nem szép. Dicséretére legyen mondvá, őszintén bevallá magának, hogy a gyönyörködtetés sem lehet az ő hivatása. Mihez fogjon tehát?

Megpróbálkozott még egygyel-mással, de már többé nem volt meg benne önbizalma. Végre férjnél lévő barátnőihez ment és engedélyt kért tőlük, hogy gyermekeiket taníthassa.

Érezte, miszerint munkásságra van szüksége — talán *ez az ő igazi hivatása*, s csak csalódásokra volt szüksége, hogy felismerje. Nagy buzgalommal fogott a munkához és sokkal jobban megoldotta feladatát, mint az előző esetekben.

A kicsinyeknek játszótársa, tanítója lett, s mert egész szívvel neki ment a dolognak, nem esett nehezére a tanítás. Végre felismerte, mi a hivatása!

Elhatározta, egészen a gyermeknevelésnek szentelni magát, s kijelenté szülei előtt, hogy nevelőnő lesz.

De midőn arra a pontra jutott, hogy az új pályára lépjen, megismerkedett egy derék emberrel, aki megszerette és feleségül kérte. Ő is vonzódott hozzá s egy pár lett belőlük.

A nő hivatása »a — szerelem«, szólt Annie magában, midőn mint boldog fiatal asszony gondolkodott a dologról.

S midőn viruló gyermeksereg vette körül, felismerte végre; a nő egyetlen igazi hivatását: az anyai hivatást.

És élete alkonyán, gyermekektől és unokáktól körülvéve, ha elérkezik az utolsó nehéz búcsúvétel szelíden fog átszenderülni az örökéletre — megtette kötelességét ideleln, betöltötte női hivatását!

Forinyák Gyuláné.

Egy nem divatos „nőeszmény”,

Ha leányom lenne, nevelném mindenkifelett *házas* nőnek, ki képes leendne férjét, családját boldogítani, gyermekeit nevelni hasonló törekvésben; haza, emberiség s a szépnek szeretetében; betölteni hivatását, rendben tartani házát, ház-

népét; központja lenni a családi körnek, áldása saját tűzhelyének: a kiegyenlítő, békítő elem.

Megvalósítani, legalább is megközelíteni az »eszményi szót«, mint: feleség, anya, gazdasszony, honleány és vallásos keresztény.

Nő: ki Istent féli, tiszteli s igéit követi, azok szellemét átülteti otthonába. Cselekedeteiben, minden vállalkozásában ezeket tartja szem előtt, kiindulási pontnak, iránytűnek.

Ki lelkesedni tud minden szép és fenköltért: művészetért, költészetért — egyaránt nemcsak vásznon és papíron, de a természetben, életben s minden atomjában környezetének; ki a jóban, nemesben hisz, — a rutát, nemtelent kerüli, megveti.

Ki saját »én«-jének szigorú bírója, ellenőrzője, — embertársai hibái iránt elnéző, mentséget kereső; — ki szívet, lelket, *élet* tud adni azokért, kiket *szere*t — de viszonzást, jutalmat, elismerést nem vár, nem igényel; jó — mert nem is tudna rossz lenni s ebből érdemet nem csinál.

De leányom nincs — s így hatalmamban sincs megkísérteni az »eszményi nő« kiképzését.

Tárgyilagosan tekintve az összes nőnem érdekeit s a jelenkor igényeit (a mennyire lehet, a családias törekvéseket el nem hanyagolva), módot kell nyújtani a mai nőnek, hogy ha körülményei arra utalják, tisztességgel meg tudja keresni kenyerét; — de oh, csak nem *nagyon is* a nyílvanosság terén; — — ne tegyük ki a fiatal leányt ez élet kísértéseinek — ne vetköztessük ki lényéből, kitéve azt a közélet forgalmában annyiszor előforduló örvények veszélyének. Óvjuk meg az érintéstől, őrizzük meg zománczát, himporát!

Meg van a haszna, ki tagadhatná, a női orvosnak (s legkülönösebben *ennek*), ügyvédnek, posta, távírdásznőnek stb. De hol a költészete?! Avagy avult fogalom ez már e század végén??

Ám legyen; én nem kívánok modern lenni ott, hol az idealizmust porba tiporják.

Tanuljunk, tudjunk, művelődjünk — de *ne a nőiesség* rovására, ne Isten és a természet által előírt s adományozott hivatásunk levetkőzésével s cinizmussá fejlődő »gyakorlatiasságok«.

Ha már most a nők is tárgyilagosak, tudósok, filozófusok lesznek: hova menekülnek a férfiak a külelet viharos küzdelmeiben kifáradva — megpihenni; kedélyt, gyöngédséget (mert mindhiába, a tárgyilagosság túlságba vive, ennek gyilkosa) szeretetet, »otthont« keresni?

Legyen a nő filozóf is, ha úgy tetszik, egy bizonyos pontig s irányban, illetve: tudjon megbarátkozni adott körülményekkel, belenyugodni a változhatlanba, megadással szenvedni ott, a hol kell, zúgolódás nélkül, jóhiszeműleg, egyszerűen, áldozatkészséggel, de nem — áldozatból!

Legyen a nő kiegészítő része a férfiúnak.

Emelkedjék a lelki műveltség oly fokára, hogy meg tudja érteni, követni a férfi gondolatmenetét, felfogni, osztozni, magáévá tenni ennek previenpáczióit; talán tapintatos, józan, talpraesett tanácssal is egyszer-másszor támogatni — de ne pálya-, vagy éppen versenytársává legyen.

Nem találják önök visszatetszőnek, ha egy nő eszét, szellemi kincseit piacra viszi, a helyett, hogy nembeli hatáskörének szentelné, mely — én Istenem — oly tág, oly sokoldalú, oly hasznos és magasztos: bennfoglalva, szerintem, az első s legszentebb családi kötelességeken kívül a jótékonyág terét, betegápolást, gyermeknevelést s kitől meg nem tagadtatott az isteni szikra: az írói, művészi pálya.

Nem?

Nos, úgy nem értünk egyet.

Nem baj; mondják önök.

A világ folyását nem lehet megakadályozni; — az eszmék érlelődnek s feltarthatlan a forrongás, mely a társadalom minden rétegében s így a nőkérdésben is nyilvánult s már-már elharapózik.

Nem irányadó, jól tudom, egy elmaradt hang a pusztában.

De higyjék meg önök: pusztaság lesz ott, kietlen és sivár, hol nem lesz többé »valódi nő!«

Képzelnének önök egy házasetletet, házastársakat, (mert ez csak nem fog kimenni a divatból a jövő században sem?) a hol a férj meggörnyedve, munka és gondok és küzdelmekben nehéz szívvel, lázas fővel, fáradt, lankadt idegekkel, talán csüggedten, leverten tér haza — s gyöngéd, vigasztaló szó, részvét és naiv szeretet, önfeledség és meleg érdeklődés helyett a hideg, rideg, tudákos feleséget találja, ki nem akar az ő »fele« lenni, beolvadni, hanem egy önálló szerves »egész«, ki elmélyedve hivatásszerű tudományába, mitsem tud gyermekeiről, mitsem kíván hallani férje gondjai felől.

»Küzdje ki azokat önmaga, gondolja a modern feleség, elég neki saját feladata, nem ér reá még *egyébbel* is törődni, osztozni.«

A férj? — újra csak azokról hall, a mit künn már untig lelkébe szívott s szeretne felfrissülni, *mást* találni legalább saját tűzhelyénél, családjának körében.

A nő? — tovább filozofál... A férj szintén... s mire vezet elvégre eme filozófia? — Arra a meggyőződésre, hogy immár idegenek egymásra nézve, meg nem értik egymást s nyoma sincs azon szent érzelemnek, mely őket összefűzte!

A férj nem talál menhelyet otthonában, — s így inkább haza se jó.

S a nő? — vájjon kiegyenlíti-e a vesztett egyensúlyt? Hát a gyermekek?

Azok? — nos azok a legjobb, a legmegbízhatóbb — cselédkezekben!

Jóllehet *ez* a jövő század eszményképe a. nőről, de nem az enyém.

Nesstma. (Gr. P. O.)

Az emberek az élet eseményeiről nem gondolkoznak oly különbözőképen, mint a hogy azokról beszélnek.

*

Az őszinteség oly ritka szép tulajdonság, hogy azok, kik legkevésbé bírják, legbuzgóbban színlelik.

Gr. Sonissich Adolfné.

*

Legyünk megelégedve, s töltsük be hivatásunkat azon a fokon, a melyre a természet helyezett s hová a kereszténység emelt. De nincs is okunk s érdekünkben sem áll, hogy hivatásunk körén túl is egyenlők legyünk a férfiakkal; befolyásunk akkor reájok nagyon is megcsappanhatna. Hiszen a mi *hatalmunk gyengeségünkön és látszólagos alárendeltségünkön* alapszik. Ne feledjük soha.

A boldogság egy nagy fokát elérjük az életben akkor, ha saját sorsunkat a nálunk boldogtalanabbakéhoz hasonlítjuk!

Gróf Pejacevich Tódorné.

H. Doudon érdekes leveleiből feltűnt nekem következő állítás: »Le gout des lettres est une marque de grandé origine. On ne l'a pourtant pas dans le faubourg Saint-Germain. C'est singulier.«

Remélem, ezt nem lehet mireánk alkalmazni!

Gr. Pejacevich Katinka

A női kérdés.

Van-e művelt nő, a ki erről a kérdésről soha nem gondolkodott?

Alig hiszszük.

Gondolkodtunk róla mi is; de gondolkodásunk első eredménye egy másik kérdés lett, az tudniillik, hogy lehet-e a női kérdésről mint pusztán *női* kérdésről beszélnünk? Nem tulajdonképen az egész emberiség kérdése-e az, melyet ez alatt a kifejezés alatt rendszeren értenek?

A korszak, a melyben élünk, ez a csodakorszak, a melyben minden téren gőzerővel halad a tudomány bámulatra ragadó vívmányaival, tele van érdekesnél érdekesebb kérdésekkel; és a mint a századok legdicsőbbikének napja már-már leáldozik, gyönyörűség látni, mint világítja meg meg utolsó aranyos sugaraival egyikét-másikat ezeknek a kérdéseknek.

De azért van ezek közt számos olyan, a melynek végleges megoldása még a messze távolban van; és valószínűleg ezek közé kell sorolnunk azt is, mely e cikkünk tárgyát képezi.

Pedig van-e a nemzetek belső életére nézve fontosabb kérdés, mint az, hogy milyenek a női? Nincs-e a férfi sorsa, gondolkodása, jelleme és cselekvése, néha még országos, sőt világgraszoló ügyekben is, a legszorosabb összefüggésben azzal, hogy milyenek a nők, a kikkel érintkeznek? Milyen az anya? Milyenek a nővérei; milyenek azok, a kikkel ifjúkora boldog éveiben mulat; és mindenekfelett milyen lesz az, a kit majdan szíve oltárára halványként állít fel — épen abban a korban, a melyben lelke a magasztos eszmék iránt legfogékonyabb, a melyben a még szunnyadó, avagy már ébredő ambíció kellő behatások alatt nagy tettek művelésére a leghathatósabban előkészíti — hogy szeméből kilesve minden gondolatát, szívét, lelkét minden aspirációval beleolvaszsa az ő lényébe, és neki mindenben feltétlenül hódoljon?

E kérdésekre a felelet — a férfi élete; a férfi élete pedig a világ fejlődése jó, vagy rossz, magasztos vagy retrográd úton, az emberi méltóság magaslata, vagy a hitvány főreg száználmas semmissége felé.

Milyennek kell tehát lennie a nőnek, hogy magasztos hivatásának, mint hitvestárs, anya, honleány és világpolgár, a legtökéletesebben megfeleljen? Milyen irányú nevelés, milyen fokú szellemi fejlődés és tudomány kell neki ahhoz, hogy családi köre valódi szentély legyen, hol csak magasztos eszmék és törekvések magvai hullanak a zsenge szívek és elmék termékeny földjébe, — hogy midőn az élet zajlő

tengerén gyengéd kezével forgatja a kormányrudat, mely a férfi sajkájának irányt ad, éleslátásával soha se veszítse szem elől a révet, mely felé tartania kell — hogy ha nemzetére és hazájára vészfelhők borulnak, erős lélekkel és rendíthetetlen áldozatkészséggel nyújtson támaszt a fegyvert forgató karoknak és irt a hazáért vérző sebekre; ha pedig a tespedés meddő korszaka hoz nemzetére még nagyobb veszedelmet, honszerelme lángjának melegével keltse életre a tetszhalottakat és buzdítsa őket újra honfiúi áldozatkészségre és tevékenységre a közügyek körül, a melyeknek közvetlen intézésére neki az élet nem nyit tért?

Ha részletezni akarnók nézeteinket e tárgyról, nem néhány rövidke sort, hanem köteteket kellene írunk. A nevelés, magas céljaival, kényes és változatos eszközeivel és a világ különböző művelt nemzeteinél elért kisebb-nagyobb eredményeivel, kimeríthetetlen anyagot nyújt a gondolkodásnak. De gondolatainknak most itt, e helyen, térszűke miatt nem engedhetünk szabad folyást.

Egy állításban öszpontosítjuk tehát idevonatkozó nézeteinket, és ez az, hogy a nők nevelésének kétségtelenül első és legfontosabb ágában, az erkölcsnek, erénynek kiművelésében, annál magasabbra vihetjük, mentül magasabb színvonalára emeljük őket az általános, tehát tudományos és társadalmi műveltségnek.

A fiú-gyermek alig eszmél, már felébred benne az a tudat, hogy előtte nyitva áll a világ és büszkén mondja el magáról már kisdéd korában: »Én ez, vagy az leszek.*

A leánynál ez nem így van. Neki a természet jelölte ki a hivatást, melyet a világon teljesítenie kell; a sors rendszerint nem engedi válogatni abban, hogy milyen téren szolgáljon hazájának és az emberiségnek.

Már magában ez szükségessé teszi, hogy szívében gondosan ápoljuk és fejlesztjük azokat a magasztos erényeket, melyek Őt képessé teendik a lemondásra és arra, hogy *jókedvvel* tudjon feláldozni mindent, a mi után szíve, lelke vágyódik, ha az önzetlen szeretet és a kötelesség szava másra hívják fel.

Neki tudnia kell készségesen félrevetni úgy a báli ruhát, mint a könyvet, tollat, vagy ecsetet, ha a sors szerettei közül valamelyiknek betegágya mellé szólítja, vagy ha kedvenc foglalatosságai gyermeke kellő gondozásában gátolják. És tudnia kell ezt nem szomorú arcczal tenni, hanem úgy, hogy szíve mélyében tényleg édes kárpótlást leljen a kedves szenvedő enyhülésében, vagy könyein át mosolygó kisdédnek ölelésében.

De a mi több, neki tudnia kell a házikörében naponta

előforduló igen prózainak és kicsinyesnek látszó kötelességeket is híven és buzgón teljesíteni, családja javára. Ezek pedig nem is nyújtanak a fennebbiekhez hasonló édes kárpótlást.

Ennyi áldozatra és arra, hogy érezzen bár magában magasratörő hajlamokat és fényes tehetségeket, mégis képes legyen saját énjét teljesen háttérbe szorítani és beérni azzal, ha a számára kijelölt kicsiny világban nagy tud lenni — elég nagy arra, hogy ne ismerjen kis és nagy dolgokat ott, hol a kötelesség szózata hangzik a fülébe — csak a fenkölt, igazán művelt lélek képes.

De mi hatással lehet a tudományos nevelés annak elérésére, hogy leányaink ekként töltsék be hivatásukat? Nem káros-e ez inkább, mint hasznos reájuk nézve?

Igen, káros, ha felületes; mert a felületes iskolázás csak hiúvá, elbizakodottá, apró, de szükséges kötelességek teljesítése körül hanyaggá és gyakran tüntetőleg különczvé tesz.

De ne érvük be ezzel.

Ne féltjük leányainkat a tudomány és művészet hatásától, sőt vezessük be őket minél mélyebben ezeknek kincsekkel telt birodalmába. Hadd iganak a gazdag forrásokból, melyek ott fakadnak számukra; ez *csak* nemesítőleg és lélekemelőleg hathat reájuk.

Vezessük el őket a tudománynak arra a magaslatára, mely *szereényé* tesz, mert bepillantást nyújtva kiaknázhatalan országába, saját csekélységünk érzetét kelti fel bennünk. Legyen jelszavunk nevelésünk körül: »Fel!« Csak fel, minél magasabbra; ekkor lassankint bájos harmónia fogja átlengni egész lényüket. Szívük, lelkük, elméjük egyensúlyba fog jönni; és ha még a hit is üdítő harmatként reá száll az erény virágaira, melyek lelkükben fakadnak, akkor erők lesznek úgy mindennapi, mint emberbaráti kötelességeik teljesítésében, erők a világ kísértéseivel és támadásaival szemben — miként az amerikai nők, kik *önmaguknak* örei, s a kinnél a *gardirozás*, mint a női méltóságot sértő fogalom, ismeretlen — erők, ha kell, honleányi áldozatokban méltó élettársai férjeiknek és leghivatottabb örei az erkölcsnek és Hiedelemnek.

Ambrozovics Meszlényt Ilona.

Múlt és jelen.

1874-ben egy cikk jelent meg a »Pester Lloyd«-ban ezen cím alatt: »*Die Frauenemantipation und die Statistiki*, a melylyel azt akarta bizonyítani a cikkíró először is, hogy az akkoriban keletkezett nagyobb női mozgalom csupán az ember természetében rejlő rendbontási hajlamból vette eredetét, mely a már meglevőt — a változatosság kedvéért — szereti újjal fölcserélni.

Másodszor, hogy a hölgyek legjobbjai és kitünőbbjei sohasem fognak az élet küzdterére kíváncskozni, de meg fognak elégedni a természet által nekik kirendelt térrel, a mely a házi és anyai kötelességek teljesítésénél nem terjedhet tovább.

Végre egy igen nagyjelentőségű mondatral zárta be cikkét, azt állítva, hogy: *a női agyszerkezet nem bírja meg a szellemi munkát.*

A szellemileg foglalkozó hölgyek idegrendszerre felizgatott lesz ez által, mert *száz szellemileg foglalkozó nő közül hatvan biztosan az örültek házába kerül!*

Ennek az állításnak az igazságát a statisztika *kétségbevonhatatlan adatokkal* képes bebizonyítani.

Én akkor feleltem erre a cikkre a »Neue Bahnen« című női közlönyben, és nem is igyekeztem a számok döntő igazságát megczáfolni, de más, egészen tárgyilagos oldalról szóltam hozzá, az okokat keresve, a melyek e borzasztó valóságra világot vetnek és azt előidéztek.

1874. előtt nem voltak még meg a jelenlegi kitünő tanintézeteink. A legjobban nevelt leány sem tanult semmit, a mi után megélhetett, ha vagyontalan lett, vagy özvegyen maradt.

Az 1874. előtti években a szellemileg foglalkozó nők nem szoktattak gyermekkorukban, rendszeresített tanulás által, a logikai gondolkozásra. Csak később, ha vagy férjhez nem mentek, vagy özvegyen maradtak, kényszerültek — néha igen rövid idő alatt — oly képességeket szerezni, a mely egyéni létüket biztosíthatta.

Hogy aztán az ilyen túlfeszített agy összezavarodott, ideg-beteg és később örült lett, azon senki sem csudálkozhatott.

Mert csak az olyan agyszerkezet zavarodhatik meg a szellemi munka által, csak az az idegrendszer bomlik meg és megy tönkre, mely ahhoz kis korától szoktatva és erősítve nem volt, és csak a későbbi korban, a viszonyok szerencsétlensége folytán, a szellemi munkára kényszerítetett.

Az a sok örült a szellemileg foglalkozó nők között épen

azt bizonyította, hogy a rendszeres gondolkozáshoz nem szoktatott agyszerkezet a szokatlan megerőltetés által bomlásnak indulva, a gondolatok rendetlen halmaza alatt összezavarodott, és végre örök homályba borult.

Sokan írtak már a nők jogáról a munkához, a mely őket is, mint szellemileg kifejlődött lényeket, igazság szerint megilleti; de én ezt nem is említettem, csak azt bizonyítottam, hogy a legtöbb nőt a szükség kényszeríti a munkára; és hogy a legháziasabb is, ha családjának kénytelen kenyerét keresni, kell, hogy kilépjen a természet által számára kirendelt térről — és dolgozzék.

Nem a rendbontási szellem ez, a mely sokban képezi korunk jelmondatát, okozója a női mozgalomnak; de maga a természet készítette az emberiség szellemi fejlődését arra a térre irányulni, a melyen az az egyén lételét és főtartását biztosítani képes volt.

Csak nézzünk vissza a 16-ik századra, a melynek mozgalma a régi dogmák ellen irányult. A 18-ik században a politikai emancipáció miatt és az enciklopédisták az emberiség jogai mellett küzdöttek.

A 19-ik század a társadalmi szabadságért harcol, szóval és tollal egyaránt; és igyekszik a már meglevőt úgy idomítani at, a mint azt az óriási léptekkel haladó emberiség szükségletei megkövetelik.

Nem is mindig a vágy, tágultabb vagy terjedtebb eszme-körbe léphetni, vagy erejét és tevékenységét újabb terén megkísérlem — vezérlik a nőt, de a kényszerűség ösztönzi, a mely épen úgy ragadja magával, mint a férfit a haladás magasabb igényei által, és az önfentartásra szükségkép kényszeríti.

Az országos nő-képzőegyesület volt az első, a mely ezt az igazságot fölismerete, és kitűnő intézete által módot nyújtott a nőnek, hogy a tisztességes munka által megóvhassa magát attól a lealacsonyító sorsától, a mely sokszor — egy darab kenyérért — kényszerítette a legelső férfinak játékszerűl odadobni magát, a ki elég önző és nemtelen volt, szegénységét kizsákmányolni.

A női mozgalomnak tehát megvolt üdvös hatása, mert a kormány is, belátva szükségességét a női nevelésnek, felállította kitűnő tanintézeteit, ahol már zsenge korában szoktatják a leánygyermeket a szellemi munkához és úgy fejlesztik értelmét, hogy az az erősebb szellemi munkát is minden hátrány nélkül megbírja.

Mennyi szellemileg foglalkozó nőt látunk a tanítói pályán,

a posta, távíró és telefonnál működni, sőt még oly helyeken is, a hol számokkal is dolgozniok kell, anélkül, hogy az ártalmukra volna.

A »Mária Dorothea-egyesület« volna hivatva arra, hogy kiderítse és bebizonyítsa, miként az örültek száma nemhogy szaporodott volna 1874. óta a szellemileg foglalkozó nők között — hanem, mint biztosan hiszem — nagyot csökkent azóta.

És ha ezt sikerülend kimutatnia, bizonyítsa be azt is számokkal: hogy hány örült esik száz olyan szegény nőre, a ki semmit sem tanult és a kit özvegysége kényszerít a család fentartásáról gondoskodni? A ki éjet-napot összetéve, túlfeszített idegekkel viraszt éjszakákon át oly kézimunka mellett, mely vakká teheti rövid idő alatt, anélkül: hogy ez idegölő munka a jövő napra gyermekei számára a száraz kenyeret biztosíthatná.

Az az egyesület, a mely hivatva van a nők érdekeit előmozdítani, — állíttassa össze ezt a statisztikát, hogy büszkén bizonyíthassa, miként a női agyszerkezet igenis megbírja a szellemi munkát, ha ahhoz nevelve és szoktatva van.

Bizonyítsuk be, hogy a becsületes munka háttérében nem lehet többé az örültek házára mutatni, mint oly helyre, a hová végzettszerűleg kell, hogy a szellemileg foglalkozó nő bekerüljön.

Az emberiség életében igen rövid idő az a 21 esztendő, a mely a »Pester Lloyd« czikke óta lefolyt. És mégis mennyi haladást képes felmutatni a nők erős akarata, a melylyel szembeszálltak még az oly megrendítő statisztikai adatokkal is, mint a melyeket a »Pester Lloyd* intő például szétszórt a világban.

Bátran küzdöttünk meg az előítéletekkel. Egyesületeket alakítottunk és százezerén élünk ma szellemi munkák után, a nélkül, hogy az akár testi szervezetünkre, akár szellemi erőnkre káros lenne.

Megmutattuk most már, hogy a női mozgalomnak nemcsak nagykiterjedésű haszna, de igaza is volt!

Karlovsky M. Ida.

A természet az anyai érzésben egy kis paedagógiát is oltott minden nő szívébe; ezért az igazi anyai érzésnek minden túlzástól ment követése rendszeren jó irányt ad a nevelésnek.

Berzeviczy Albertné.

Irodalmi jour-ok.

Ízlésünk kiképezése, a nemes gondolkodás öntudatosá emelése és a szívjóság mélységes kincseinek napfényrehozása, az élet nagy iskolájában szerzett tapasztalatainknak az eredménye szokott lenni. Fiatal leányaink előtt még nem lehet nyílt könyv az élet, de annak idealizált képe ott tükrödzik előttük a lángelméjű költők műveiben.

Nemzeti irodalmunk által szeretjük tanulni ezt a szép hazát, abból tanuljuk ismerni a népet, a nemzetet tisztelni, becsülni az ősök magasztos jellemét.

Az olvasásnál ne csupán a csengő-bongó forma vagy a mese váza ragadja meg a figyelmet, hanem mélyebb átgondolást is követeljen. Erre az angol nők által felkapott szokás szolgáltat igen jó példát.

Az angol hölgyek — falun vagy városon — ismerős körben irodalmi jour-okat tartanak. Előre kijelölnek egy-egy művet, amelyet bizonyos idő, két-négy hét alatt, a társaság minden tagja átolvasson gondosan. Jegyzeteket készítenek a mű formájáról, az alapeszméről, a jellemfestésről, — elmondják, mit találnak megragadónak és mit kifogásolandónak a műben. Természetesen, minden egyes véleményben, bírálatban van eltérés, ami eszmecsere nyújt alkalmat. A szellemi rostán áthull a polyva, a szépek, jónak, magasztosnak igazgyöngye tiszta nyereségkép marad.

Ily módon eltelik egy szép nyári délután a kerti pavillonban, vagy egy téli este tea mellett, a nélkül, hogy a hölgytársaság ráért volna felületes irányba terelni gondolatait.

Az ilyféle szellemi gimnasztika végtelen nemesítő hatással van az eszmekörre, ruganyossá teszi a kedélyt és élesíti az elmét, teljes ítélőtehetségre, önmagunk megismerésére vezet.

Távol legyen tőlem azt óhajtani, hogy a mi aranyos kedvű fiatal leányaink egyébre se gondoljanak a gazdasszonykodás fontos tennivalói mellett, mint a remekírók olvasására. A szellemi sport után igen üdvösek a testet edző sportok a szabadban és a bálteremben.

Arról is meg vagyok győződve, hogy az irodalmi jour-ok által a fiatal gentleman-eket sem riasztják el a maguk köréből, sőt inkább ezek közül válik ki majd egy pár kitűnő interpretáló és az ars poétikában jártas magyarázó.

Hentaller Elma.

Jó tanítónők kellenek.

Tegyük tanítónőinket függetlenekké, hogy leányaink jobbak, értelmesebbek, nemesebbek és boldogabbak legyenek, jobb feleségek és háziasszonyok, de főként jobb édesanyák! Javítsuk meg leányiskoláinkat, emeljük tanítónőinknek szellemi színvonalat, s akkor lesznek elméletileg mint gyakorlatilag képzett tanítónőink — míg most alig van — kik leányainkat nemcsak tanítani, de nevelni is fogják, kik megértik feladatukat, amely nemcsak a helyes és alapos »study«, hanem a helyes »training« is. Mert hiszen a tanítóság a közművelődés tekintetében elvitázhatatlanul a legfontosabb tényező az államban. A tanító uralkodik az ifjúság eszén és szívéen, az ifjúság pedig a jövő! Joggal mondhatjuk tehát, hogy az *emberiség* jövője a tanítók kezében van; hogy nincs magasztosabb feladat, mint az embert valóban emberré tenni, mert ez egyszerre és egy időben Isten és emberiség iránt kötelesség. Ebből kifolyólag nincs is egyetlen tényező sem az államban, mely jobban megérdemli, hogy *társadalmi* és *anyagi* tekintetben emeljük, jobb helyzetbe segítsük, mint éppen a tanítóság! Egy régi német példabeszéd azt tartja, hogy:

Wenn's hapert in der Ernährung,
Dann hapert's auch in der Belehrung.

Teremtünk általános és társadalmilag magas műveltségű, teljes szabadságot élvező, anyagi gondoktól ment tanítóságot, és akkor majd felvirágozik népünk, mint a vetés a kemény tél elmúltával. Mert bizony ez időszerint tanítóságunk még szigorú téiben sanyarog, — s alig találunk köztük egyebet, mint egyrészt hiányos műveltséget, servilis szellemet, folytonos nélkülözést, másrészt pedig a valódi műveltség nyílt vagy titkos ellenfeleitől kizsákmányolt iskolai életet, mely csak szalmát csépel és a tiszta búzát is megmetyeljezi.

Sokban hiányt szenvedünk még! A militarizmus és klerikalizmus elnyom minden elnyomható. Az iskola tehát messze van még attól, hogy az emberiségnek igazi temploma legyen, és a tanítóságot, daczára annak, hogy napról-napra emelkedik, eltíporják korunk rossz hatalmaságai: a születési és rendi előjogok, a kasztszellem, a tőke, a babona, balhit és durva élvhaj hárszat.

Ha majd eljön az idő, melyben több lesz a gondolkodó, mint dőre s műveletlen ember és több az emberiségnek igaz barátja, mint ellensége és zsarnoka, akkor eljut majd a tanítóság oda, hova hivatása eljutnia, s akkor majd lesznek

jó tanítónőink, s akkor majd nem lesz szégyen, de dicsőség, ha valaki lányainkat neveli, tanítja, hogy jó asszonyok s jó anyák legyenek, s nem lesz szégyen, de dicsőség és tisztesség, ha valakit tanítónőnek neveznek.

Fehértemplom, 1895. márczius 21.

Bászel Aurélné.

Őrizzük a nőkben legfőbb kincsüket: a nőiességet. De ez nem zárja ki, sőt csak kiváltság lehet, ha e mellett még magasan képzettek, tanultak és komoly észbeli képességeiket kimivelik — és ebben, mint egyáltalában a nő úgy fizikai mint szellemi nevelésében, még Magyarországon nagyon hátra vagyunk, — adjunk egészen szabad tért, hogy fejleszthessék: tanulmányaikat — megmutathassák, mire képesek, — hogy azután azok, kik vagyoniilag reá vannak utalva, képzettségükönél fogva meg is kereshessék kenyerüket. De ne hanyagoljuk el azért, — sőt fejleszszük bennük a nőiességet. Ez — ép úgy mint a férfiasság a férfiban — nem az ész tulajdonsága, tehát a komoly szellemi munka megfér vele, és nem szabad soha kihagyni nevelésükből, mert ez pótolhatlan varázsuk.

Bemriederné Széll Ilona.

Egy szó a nőemancipációhoz.

Ha valaki kérdezné: a nőemancipációhoz mit szólok, mellette vagyok-e? határozottan azt felelném, hogy: nem.

Mert a legtöbben e kérdésben dikciózók a nők számára a *férfiak* kiváltságait, vagyis: erkölcstelenségeit, vétkeit, egoizmusát s betegségeit követelik. Kiáltásuk: egyenlők akarunk lenni, adjátok meg nekünk is részünket élvezeteitek s rothadástokban.

Ez a csatakiáltás nekem nem tetszik. Ennél még talán jobbak a mai állapotok, melyek a nőt — természetesen, hogy csak a férfi kényelmére — de legalább egy alacsony fokú s *relative* tisztaságra utalja.

Féltették a férfiak a nőt, az emelkedéstől, a gondolkozástól, nehogy »rosszat gondoljon«.

Századok munkája el is érte, hogy az asszony ma csak »cselekszi« a rosszat — minden gondolkozás nélkül.

Minden jó tulajdonságra: mint lojalitás, nyíltság, egyenesség, testi vagy lelki erő, ráfogták, hogy az »férfias tulajdonság«. Minden rossz hajlamról pedig elhitették az asszonyokkal, hogy az »nőies«.

Az elméleti gyengeséget, hiúságot tökéletesen kifejlesztették bennük s elvontak tőlük mindent, mi lelkét emelhetné, szellemét fejleszthetné — féltek, hogy elrepül előlük.

Egyet azonban nem tudtak lelkéből kinevelni: az idealizmust. Ez óvja meg még ma is a nőt ama szörnyű érzéki ségtől, melybe a férfi már-már menthetetlenül elsüllyed.

Ez adja neki a képességet lelkesülni, ezért lesz képes az emberiséget megmenteni.

Ha egyszer azt neveznék emancipácziónak, hogy a nő úgy is sokkal magasabb erkölcsi nívója uralkodjék a szellemvilágban, ha látkörét szélesbítenék, hogy mire már hajlama úgy is utalja: tisztaságát s erkölcsét *tudatosan* is óvja s emelje, ha nem az *egyenlőséget*, de a *kiválóságot* követelnék, akkor feltétlenül a nőemancipáczió híve lennék.

Mert bármely teremtmény, ha erkölcsi színvonala emelkedik, közeledik az *egyetlen* elképzelhető életcélhoz: a tökéletesbüléshez.

Azt hiszem, hogy emelkedni tisztaságban, önfeláldozásban, szeretetben, irgalmasságban, a nőnek van legtöbb képessége.

Ne uralja ő a férfit — rabszolga módra — az érzékiség segélyével, de nézzen szembe véle, s ha teheti, emelje fel lelkét magához, hisz úgy is annyival magasabban áll.

Czóbel Minka.

Nyílt levél

gr. Csáky Albinné ö nagyméltóságához, mint a Mária Dorothea-egyesület elnökéhez!

Elöttem fekszik a fölhívás, melynek értelmében a Mária Dorothea-egyesület 10-dik évi közgyűlése alkalmából több fővárosi lap külön mellékletet ad ki e napon, mélt. szerkesztése alatt, ismert nevű magyar nőktől fog közölni magyar cikkeket, eszméket a női kérdéstről.

Lelki szemeimmel látom már a díszes kiadást, melyben előkelő magyar hölgyeink, jeles Írónőink hirdetik a női kötelesség, a nőnevelési, a gazdasszonykodás, a családi élet, az emberbaráti törekvések, betegek ápolása, kisdedek gyámoltása stb. szent kötelességeit.

Az én eszmém rövid lesz, egy kis oáz szavam csupán a valóság e virágos kertjében, melyben méltóságod olajággal kezében, mint egy varázsütésre kel ki a szebbnél-szebb gyógyvirág, megőrkítve egy nemes kertész — a sajtó által, az áldást hozó szővirágok ezreit.

Ott, hol főrangú hölgyeink mélt. élén, nem kímélve vagyonukat, befolyásukat a felebaráti szeretet lelkiismeretes betöltésére, hol egyetlen alkalmat sem mulasztanak el, ha jótett forog szóban, hol nem töltik idejüket hasztalan, de nemes célokért küzdve, vagyonukat csupán eszköznek tekintik céljaik elérésére; hol tudják, hogy nem a gazdagság, de a »benső fönség« minden, hogy az a gazdag ember, ki jót nem művei, hasonló a lánghoz, mely mindent fölemészt, s minél többet szórunk közéje, annál inkább lobog, soha sem mondvá: elég! Ott, hol tudják azt, hogy lényünk nemesebb része a lélek, s mert szükségét nem érznek, több erejük van a lélek tökélyesbitésére.

Végül ott, hol a vagyont nem tartják »bálványnak«, melynek áldozva élnek, de nemes érzésük magasabb törekvésekhez vezetik; letörülve a szenvedők könyeit, enyhítve, vigaszt nyújtva a sors által sújtottaknak, megtalálva — bár nem keresve — méltó jutalmukat, a hála s elismerésben: ott már küszöbén állunk a női kérdés megoldásának.

E. Mikes Róza.

A nő hivatása

vagy:

Szintén hivatása a nőnek.

»A nőt és a szívárványt egyidejűleg teremte az Úr«, mondja egy ind rege. Az engesztelés, a béke s egyúttal a tünde, színgazdag báj, a szeszély megtestesüléseképen jelképezi a nőt az ős ind bölcseség. Ámde még az égnek is díszül szolgál és hirdeti a tomboló vihar csillapultát.

Íme egyik hivatása.

»A nő az emberiség kovásza«, hangzik a Zendavesta egy sora — a miből kitűnik, hogy a világ fennállása óta a világ urai elismerték a nő hatalmát.

Világosan kimutatható a nemzetek művelődési történetében, hogy azon arányban emelkednek, a mennyivel inkább előtérbe lép a nő és legmagasb fokon azon országok állanak, hol legpregnansabban érvényesül a nők ténykedése.

A nő szerepe az életben civilizátori legyen. Arra alkotta a természet, a midőn az erőszakos férfiéval oly ellentétes lényeggel ruházta fel; hisz ép ez ellentétes tulajdonok teszik őt vonzóvá a férfira nézve, és leginkább e titokzatos vonzó-erő révén érvényesítheti befolyását leghathatósabban. Küldetése tehát az, e befolyást minél üdvösebb irányban gyakorolni. Erkölcs szelídítő, emelő missiója van s teljesen eltéveszti feladatát, ha tisztán külső eszközökkel, szépségével, csábjaival akar hatni, melyek inkább viharok előidézésére, mintsem azok engesztelésére szolgálnak.

A szellem, a kedély birodalmát tegye magáévá. Oly légkört létesítsen maga körül, a melyben a Szép, az Eszmény, gyakorlati használatban van s nem csupán elvont fogalomként szerepel.

Mindig és csakis a férfi nemesebb hajlamaihoz appelláljon, gondolatait fenkölt tárgyakra terelje, az élet anyagibb élvezeteitől elcsalogassa és kedveltesse meg vele a szellemi tisztább élvezeteket.

Az ügyes nő szelleme ki tudja csalni a kovából a tüzet és legszebb feladata, a durvább anyagból is kipattantani a benne rejlő, bárha megkötött nemesebb alkatrészek szikráját.

Ha a nő tudása nagy, ne éreztesse fölnyét, sőt épen tudását is csak arra használja a világ uraival szemben, hogy még azzal is otthonosabbá tegye a légkört, melyben él és uralkodik. A szellemes, tudós, tanult nők is lehetnek vonzók, ha rájuk illik Voltaire szava, melylyel Mme d'Épinayt jellemezte: *Un aigle dans une cage de gazé.* »Egy sas, gaze-kalitkában.« Azaz egy magas röptű, erős, férfias szellem a gráciák mezében, a nőies kedvesség, az élénk rokonszenv bájával mérsékelve, mintegy elfátyolozva.

Ily szellemű nők sokat nyomnak a társadalomban és kiszámíthatatlan horderejű befolyással lehetnek egy ország erkölcsi és szellemi fejlődésére.

Wohl Janka.

Nézetek a nők munkaköréről.

Sok hatalmas szó elhangzott már e fontos tárgyban s nekem alig maradt mondani valóm. De mert a Mária Dorothea-egyesület nagyérdemű elnökétől fel valék szólítva a nőkérdésről írni, e megtisztelés folytán kötelességemnek tartom véleményemet nyilvánítani.

A nők előtt újabban megnyílt munkakörök sorában, úgy

latom, legtöbben a nevelői és tanítói pályára készülnek. És ezt jól teszik. Égető kérdés Magyarországra nézve, hogy minél több magyar nevelő nője legyen, hogy az idegen nők kezéből kivétsék a magyar leánykák nevelése; mert az idegen nőktől sok minden ügyességet tanulnak ugyan, de a fődolog: hogy magyarok és honleányok legyenek, az tökéletesen elmarad. És ezt nem pótolja soha a német, francia és angol nyelv tudása, ha magyar szellem nem lelkesíti az ifjú leány szívét.

Igaz, hogy a mostani műveltség fokán szükséges nyelveket tudnunk, hogy ne legyünk elszigetelve a nagy nemzetek sorától. Látjuk, hogy a lengyelek épen azért, hogy a francia nyelvet sajátjokká tették, mindenütt felléphetnek a nagy világban s megnyerik a művelt emberek rokonszenvét.

De jegyezzük meg, hogy a lengyel nő minden körülmények között hű marad nemzeti nyelvéhez, s mindenképp legjobban, legszebben tudja anyanyelvét, s nem is képzelheti, hogy ennek tudása nélkül boldog lehessen, mert nemzetének felvirulásában találja életörömét.

Nálunk megfordítva állott a dolog. Ismerek nagyúri, gazdag leánykát, ki 10—12 éves korában már jól beszél a német, francia s angol nyelvet, de ha magyarul szólának hozzá, alig érté, s minden pirulás nélkül megvallotta, hogy nem tud jól magyarul. Aztán ezekből lesznek magyar anyák, s elképzelhető, minő honfiakat fognak nevelni. Ez pedig onnan származik, hogy kis gyermek koruktól fogva mindig idegen nők befolyása alatt állottak.

Ezért szükséges, hogy minél többen készüljenek magyar hölgyeink a nevelőnői pályára. Tanuljanak idegen nyelveket, tegyek sajátjokká különösen a francziát, beszéljék ezt folyékonyan, mert ezeket keresik leginkább. Tökéletesítsék magokat a zenében, hogy ezt is taníthassák.

És hogy ezt mind el lehet érni itt Budapesten, erre nézve saját tapasztalatom van.

Ismerek egy alföldi jeles lelkészt, kinek neje, a Zirzen Janka úrhölgy állami nevelőintézetében nyerte kiképeztetését. Beszél francziául a németen kívül s angolul is. Kitűnően zongorázik. Mindezekhez lelkes magyar nő s buzgó honleány. Az ilyen képzettségű magyar nő kiállhatná győzedelmesen a versenyt az idegen nevelőnőkkel, s nevelhetne művelt magyar hölgyeket, kik nem találnák magokat idegeneknek a hazában.

De midőn azt ajánlom, hogy minél többen képezessék magokat nevelőnőknek, egyszersmind megemlítem azt is,

hogy mielőtt valamely hölgy a nevelőnői pályára lépne, vessen számot magával, hogy van-e igazi hajlama a neveléshez? mert valamint művészt nem lehet nevelni, ha arra Isten adománya által hajlamot nem nyert, épen úgy nem lehet jó nevelőnő, ha azon pályára hivatása nincs. Hiszen a nevelés a legnagyobb művészet! és a legönzéstelenebb. *A nevelő diadala az önérzetben rejlik.* Ha műve sikerül, nem kérdik az alkotó nevét, midőn azt hódolattal környezik. Az alkotónak megvan azon diadala, hogy a hazának javára működött s ez a legnagyobb dicsőség!

De ez csak úgy érhető el, ha a nevelői pályára hajlamot érezünk. Ha a hazaszeretet lángja lobog lelkünkben, ha érezzük, hogy missziót végzünk s a haza iránti kötelességet cselekszünk. Ilyen érzéssel a nevelőnő szeretettel végzi hivatását s növendékei hasonlóan szeretik. Öröm és boldogság sugárzik arcaikon, mert kölcsönös szeretet vezérli működésüket. Ilyen szellemben a nevelőnő szükséges, kiegészítő része a családnak s hasznos tagja a hazának.

És mert ilyenek többen vannak, nem lehet rajok mondani azt, a mit közelebről egy lapban nagy megütődéssel olvastunk, hogy »egy idegen háztartás mellékleteként lógóskodnak*.

De a mennyire üdvös és boldogító egy hazafias szellemű és szeretettel működő nevelőnő helyzete, ha lelke sugallata szerint, hajlammal lép a nemes pályára, éppen olyan kárhozatos, ha lelki vonzódás nélkül, csak kényszerből foglalja el a nagyon fontos állást. Ott unatkozik a nevelőnő maga, és szomorúak a növendékek, mert nem a kölcsönös szeretet köti őket egymáshoz. Ilyen viszonyoknak is voltunk már tanúi.

Tehát, midőn elsősorban is a nevelői állásról szólottunk, éppen nem azt akartuk bizonyítani, hogy minden áron a nevelői pályára törekedjenek a hölgyek, sőt azt mondjuk, hogy csakis azok törekedjenek erre, kik valóságos hivatást és vonzalmat éreznek ez iránt keblökben. Minden pálya dicséretes, ha kötelességünket lelki buzgalommal teljesítjük.

Tudok a többek között egy esetet, hol egy szegény néptanító minden módon azt akarta volna elérni, hogy fia bevégezze iskolai tanulmányait s tanító lehessen. A fiú szorgalmas volt, igyekezett tanulni, de nem érzett magában erőt és hivatást a tanítói pályára. Ellenben örömmel dolgozott szüridejében, az atyja lakásával szomszédos urasági kertben. Egy lelkes tanár, ki belátta a szegény tanító céltalan erőlködését fiára nézve, tanácsolá, hogy hagyjon fel az eszmével fia tanítóságát illetőleg, s engedje, hogy hajlama szerint kertésznek képezze ki magát. A jó tanács hatott. A gyenge

gimnáziumi tanulóból, ki nem lett volna érdemes tanító, ügyes kertész lett s nemsokára mint önálló főkertész, jó és biztos állást kapott.

Ez alkalommal eszembe ötlük, hogy a kertészség, különösen a virágkertészet, jó foglalkozás volna nőknek s ezzel is szaporodnék a munkakör. Különben is a virágápolás majd minden hölgynek kedves foglalkozása. Miért ne lehetnének kitanult, művelt kertésznők, épen ő hozzájuk illő foglalkozás lenne.

Leginkább csábítja a színészeti pálya a hölgyeket s legjutalmazóbb állásnak vélik sokan és nem gondolják meg, hogy van-e arra kiváló hivatásuk. Ismerek egy igen kedves nőt, kinek felserdült korában jó hangja volt, és mert a létért való küzdelemben pályát kellett választania, tehát soknak példája szerint, énekesnő akart lenni. Kitanulván az egész iskolát, nyilvánosságra kellett volna lépnie s csak akkor vette észre, hogy ő nem való volna azon pályára. Felismerve hivatásos képességét, megtanulta a gyermekkertészetet, hol egészen otthon érezte magát. Igen jó alkalmazást nyert s öreg édes anyján is segítve s a gyermekek szeretetével környeztetten, meg van elégedve sorsával.

Fölösleges mondanom, hogy_ügyes festőnő milyen szép állást vivhat ki magának, miként a példák mutatják. Azért, a kinek tehetsége van a festészetre, igyekezzék magát tökéletesíteni azon művészetben s önállást szerezni általa.

A fönnebbi példákból az világlik ki, hogy az a pálya boldogító, melyet tehetségünk és hajlamunk szerint választunk. Régi mondás, ismert szálló ige, hogy: »nem a pálya teszi az embert«. Hanem a hivatalnak vagy bárminő állásnak lelkiismeretes betöltése emeli azt ki.

A nőkérdéssel foglalkozó férfiak különösen ajánlják a hölgyeknek a ruhavarrást, mely leghamarább önállóvá teheti a nőt, ha maga termet nyit. És az nagyon is óhajtandó, hogy erre törekedjenek azok, kik magukban e célra ügyeséget éreznek. Szerencsés vállalkozás volna most, midőn a szabók követelése olyan óriási mérveket öltöttek.

De bárminő pályát választanak a hölgyek, tartsák szemök előtt, hogy foglalkozásaikkal, ha azokat becsületesen teljesítik, a hazának javára szolgálnak! S legyen mindenben jelszavuk:

»A haza minden előtt!«

Lövet Klára.

A nő anyagi helyzete.

Kegyelmes Asszonyom!

Rövidre szabta nagyon a teret, a melynek szűk keretében kellend kifejtenem nézetemet a női kérdéstről, de vigasztal azon tudat, hogy a szellemes elnöknő többet gondolkozott és tett már a nők helyzetének javítására, mint a mennyit én föliánsokban is leírhatnék.

Szerény nézetem, a melyet életemen át tett tapasztalataimból meritek, legelőbb is a nők *anyagi helyzetére vonatkozik*.

Szerintem, mint régen a fejedelmeket is valamely mesterségre tanították, úgy minden szülő kötelességévé tenném, *leányait* úgy nevelni, és valamely iparágban avagy szellemi pályán kiképeztetni, hogy első sorban is *biztosítva* legyen *existentiája*.

Ki nem veendők e kötelesség alól még a majorátusságok és uradalmak birtokosai sem. Mert tapasztalatból tudom, lelkem anyám életéből, ki gazdag, egyetlen leány volt s ki gazdag és egyetlen fiúhoz ment férjhez, hogy a szerencsétlenségek, kártya és hazárdjátékok a nyomorba dönthetik a bukás után az öngyilkossá vált férj özvegyét; s mily jó az, ha a nő, kitől a hyénák mindent elvettek, bír *valamivel, a mit el nem vehetnek*; s ez a műveltsége, a nyelv- és zene-tudománya, vagy más oklevele, a melyből önmagát és neveletlen árváit fölnevelheti.

Másodszor, milyen jó az, ha egy szegény leányka elvezvén akár a színképezdét, akár a tanítónőt, vagy kereskedelmit, pláne, hála a mostani kultuszminiszternek, a gyógyszerési pályát — nem kénytelen *vonzalom nélkül*, csupán *megélhetési szempontból* férjhez menni, egy — férfúhoz, kit nem szeret.

Mert a házasság a nő részéről mindig áldozat.

Ha szereti férjét, alárendeli saját énjét, kívánságait és szokásait az új gazdának. S jaj annak a nőnek, ha rabigáját, nem édesíti az a lelkesítő érzelem, hogy szerelemből áldozza fél magát.

Mert igenis, kis leányok, ne siessetek olyan nagyon férjhez; ne gondoljátok, akkor út a szabadság órája, ha a mama, a nagynéni, a gyám nem parancsol. Mi az a függés ahhoz a szabadsághoz, mely szabadság csakis a kötelességteljesítés hosszú lánczolatából áll.

A nő addig szabad, míg nem esküdött senkinek hűséget. Legyen az a polgármesteri hivatal csupán, vagy a gótikus templom tömjénfüstje és orgona-hangjának közepette, a

humánus nő mindig megtartja azt, mire megesküdött. S a mézeshetek csókjai után veszi észre csupán, mire esküdött.

Élni egy emberrel, kit csak most ismer. Ennek tetszését folyton megtartani akarni, ennek ízlését kilesni, házat nem úgy rendezni be, a hogy neki kényelmes, de a hogy az az ember szereti. Azt enni, a mit ő akar, úgy öltözni, a hogy neki tetszik, azt szeretni, a mit ő szeret és mindig résen lenni, nehogy fogolynak érezze magát és kirepüljön.

Nem igaz az, hogy a férfi gondoskodik a nőről. A férfi csak a pénzt adja, vagy dobja oda. A férfi mind *specialista* a munka terén, legyen miniszter vagy iparos, ő hivatali teendőiben teljesen feloldódik és nem marad neki semmi ideje más gondokra. Hálát, elismerést vár nejétől azért, mert dolgozik és esetleg pénzt, vagy babérokat vív ki *magának*.

A nő universal genie, kivált, ha szeret, legkivált, ha anya.

Beosztja a férje keresményét, mint egy *financier*, kényelmes otthont nyújt, jó *gazdasági* elvekkel, gyermekeinek *nevelője*, *ápolója*. *Tűr és mindig tűr*. Kifárad délig, mikorra a gondtól, vagy a hivataltól elkedvetlenedett férj hazajön és akkor igyekszik *mosolygó, szellemes társalgó* lenni, hogy férje jól érezze magát. Ritkán nyúl férje a nő keze után, hogy elismerőleg, hálásan kezét csókoljon neki, miszerint ő csak a tálaláshoz, a megmosdatott, megnevelt, megbüntetett, csendre oktatott gyermekekhez tér haza.

Ő vizsgálja nejét (kit tart) s ha üde, ha szép még, ha szellemes, ha gazdag, értékesnek találja; s ha már kifáradt, úgy összehasonlítást teszen a körutakon látott mosolygó leányok, ifjú nők s neje közt s így szól magában: »hogy megcsúfult nőm!« —S ekkor következik a gondos, kötelességtudó nőre a Golgotha.

Harmadszor. Az anyák neveljék leányaikat úgy, hogy a leányka a *férfiben ne tekintsen félistent, hibátlan lényt*.

Ábrándozás az élet megrontója!

Egy okos anya fedje fel a leánya előtt a *férfiak hibáit*. Oh, nem mondom én azt, hogy adja kezébe Zolát, a ki a modern társadalmi bűnök megírója, de igenis magyarázza meg neki, miszerint a férfi egy kiválóan privilegált lény, a kinek minden szabad, a ki mindent élvez, a ki törvényalkotó, tehát a maga javára magyarázott minden törvényt, minden paragrafust. A ki a nőt *multság tárgyául* tekinti s csak addig szereti és tiszteli, míg kellemesnek találja. S mihelyt nem találja szeretetreméltónak, tovább áll.

Tanítsa meg az ő őszinte, kis szerelmes leányát arra, hogy a legnagyobb diplomatát is meglehet lánczolni, de oly

vékony selyemfonállal, a melynek szorítását egy kanári se érezze meg — és ez a gyöngédség, figyelmesség kellem és szépség.

De tanítsa meg arra is az anya a gyermekét, hogy kétszer kettő négy: számolni tudjon helyzetével és bármily szerelmes, ne feledje el az anyagi érdekeit sem soha: mert minden elmúlik, a vagyon elpusztul, a ház leég, a férj szerelme elpárolog, csak rendezett és kevés igényű asszony él meg a jég hátán is, habár két mázsa bánatot hord is a szívében, ha arról van szó: existenciát teremteni.

Ezer példa van reá, hogy öt gyermeket fölnevelt az özvegy napszámos asszony, s egy özvegy férfi két gyermeket sem bír fentartani asszony nélkül.

Negyedszer. Tanítsa meg a szüle leányait arra, hogy soha nemükbelit el ne ítéljenek. A nők a legkegyetlenebbek szoktak lenni a nők iránt. Pedig egy megtévelyedett, gyöngé nő még visszatérhet, ha nőismerősei kezét nyújtva, talpra állítják. A férfiak úgysis kizsákmányolják a nőket. Hetekig, hónapokig körülímádnak egy szép asszonyt vagy leányt, míg behálózják, s akkor ők dobják reá az első követ.

Gyöngé a nő, ha sérelemmel illetik és mégis azt várják tőle: az élet kötelességeit zúgolódás nélkül teljesítse.

Ötödször. Még valamit kell röviden említenem. Nem vagyok barátja a »jouroknak.« Igaz, hogy ezen mihozzánk Parisból szakadt divat a francziákban nem egyéb, mint takarékoskodása az időnek. Minden család, a ki igényt tart arra, miszerint ismerősei fölkeressék, és itt a »napján« szellemileg érintkezésbe lépjenek, megvitassák a belletrisztikus és társadalmi kérdéseket, a hétnek egy bizonyos napján fogad. A többi napokon ő jár el az általa ismert családok napjaira, — ha akar.

De minálunk ez a »jourozás« a túlzásba ment. Egy ügyes szélhámos rendre rabolhatná hölgyeink kihalt otthonát, a midőn nincs »jourjuk« és robotszerűleg járják végig a hét különböző jourjait. S a mi jourjaink már nagyrészt ozsonna- és pletyka-versenyek. Toilette és udvarlási titkok tapetjai. E helyett jobban szeretem, ha mindenkinek van egy (benső) intimé barátnője, a kivel megbeszéli nem felületesen (de szív a szívhez appellálva) bajait és házi életének minden mozzanatát s a két barátné segédkezik egymásnak jó tanácssal, és igazán kedélyesebb az a tété á tété, melyben az őszinte vonzalom fakaszt igaz részvétet bajaink és igaz örömet jólétünk fölött.

A nő mindig hamarabb fejlődik. Azon pályák, melyek a

tökéletes kifejlődéséig egy nőnek bevégezhető, melyek mellett nő maradhat; nőies és szívének nemes indulatait a mellett követheti, — azok neki valók.

Hiszen a nő ma is universal genie, ha napszámos nő is. Ő keres, nevel, ápol, számol és gazdálkodik. Lehet tanítónő, művésznő és minden oly hivatást betölthet, a melyhez figyelem és gyöngédség szükségeltetik.

De egyet ne feledjünk el soha, hogy a nő tulajdonképen a szerelemre van teremtve. Anyává lenni, ez a rendeltetése. Egy kis teremtő vész el benne, ha hajadon marad. Míg ellenben bármily eszes, bármily művelt, gyermekei veszik hasznát, mert a nemes fa nemes gyümölcsöket terem.

És szerintem a legszebb pálya egy nőnek egy jó férj nejjévé lehetni, jó gyermekek anyjává válni.

Beksics Gusztávné.

A nőkérdés.

— A Mária Dorotya-egyesület 10-ik-közgyűlése alkalmából. —
Írta: *Gerőcze Satolta.*

Az »emancipált« nő.

A ki leveti a maga istenadta nőiességét s a férfiakat utánozza nyírott hajban, öltözködésben, beszédben, modorban, A kinek a Telkében nem csendül ez a szó: *otthon*, a *mi* otthonunk! A kinek a szíve nem ver sebesebben, ha édesanyát gögicselő kisdédével lát játszani.

Róla nem beszélek.

Odavaló ő az anatómiai múzeumokba, a kétszörű veréb a hatlábú borjú s egyéb csodák mellé.

Vannak a természetnek eltévelyedései.

A nők egyenjogúsítása.

A miről annyian ábrándoznak, a legnemesebb gondolkók. S azt hiszik, boldogabb lesz belé a nő. Igazán az lesz?

Egy régi gyermekkori emlék merül fel a lelkemben.

Az öreg Tar Gidát látom, akinek úgy szerettünk a kertjében játszani. Tele volt az a kert gyönyörű, földig virágos bokrokkal; a virágos ágak közt, a sűrűben, annyi volt a fészek és mi úgy szerettük lesni a pelyhes fiókákat. Alkonyatkor meg, ha bújócskáztunk, a bokrok alatt volt a legjobb búvóhelyünk. Az öreg Tar Gidának egyszer az a bizarr

ötlete támadt, hogy ő az ő kertje bokrait fákká fogja nevelni. Voltak neki néha ilyen hóbortjai. Különcz, volt, mint a legtöbb agglegény, és egy kicsit csökönyös. Hiába kértük, ne csúfítsa el a mi kedves búvóhelyeinket, ne rombolja szét a szép lombos csalitot, a miben úgy szerettek fészkelni a madárrák. Neki esett fűrészszel, késsel, ollóval s nem volt nyugta, míg valamennyit faformára nem nyeste. Mit ért vele? A madárrák más bokrot kerestek maguknak s többé nem is raktak fészket rájuk soha. És mi a földig virágos ágakban többé soha sem gyönyörködtünk és nem is mentünk alájuk játszani. Szegény bokrok, csak kínlódtak még egy-két tavaszon, kivirítani is alig bírtak. Azután száradásnak indultak. Csak sínlódtak, csak sínlódtak, míg egymás után ki nem vesztek. Minek a bokrot fának nevelni?

»Diplomát a leányoknak!«

Mert öt leánynyal áldotta meg a sors, ő maga pedig szegény fizetésű hivatalnok. Úgy jönnek egymásután, mint az orgonásip: Erzsike, Klára, Margit, Juczi és Ilonka.

Erzsike már most is jobbkeze az édesanyjának és türelmes, gondos kis mamájuk testvérkéinek. Klárika jó kis gazdaszónak termett; sütésben, főzésben, takarításban telik öröme. Margit a virágokat szereti, öntözget, elkapálgat a kis kertben órákig. Juczi pajkos, csintalan jószág, kár hogy nem fiúnak született. Ilonka a meséért él-hal; piczi fejében csodálatos képek rajzanak: aranyhajú tündéreket, nagyszakállú törpéket lát a napsütötte vízben, a sötét odúknak.

»Hozomány nincs. Szegény ember el nem veszi őket. Preparandiába adjuk őket, anyjuk.«

És azzal bábuzásnak, gyomlálásnak, mesemondásnak, csintalankodásnak vége. »Menjetez tanulni!« És elkezdik magukat ölni az *egyesekért*; mert jaj nekik, ha vagy egy tárgyból nem *kitűnőt* hoznak haza. Egy kicsit nehezükre is esik a sok tanulás. Testi fejlődésük is megsínli egy kicsit a sok ülést. Nőnek-nőnek; de az a kerek, piros arcz megnyúlik; az a mosolygós, édes szájj elszokik a mosolygástól; az a ragyogó gyermekszem nem lát többé aranyhajú tündéreket; a megfeszített figyelésbe belefárad, fénye elvész; ideges főfájás kedvüket megrontja; vértelen, fehér kezük nem kapdos fűrgén a labda után. Hát még a lelkük! Az az elsorvasztott szegény kis gyermeki lélek, a kitől megvonták éltető harmatát; az örömet. Elfonnyad, összezsugorodik. Nem tud kinyílni. Apjuk mindezt nem látja. Előtte csak a diploma lebeg. S büszkén mutogatja a sok kitűnő bizonyítványt és gyűjti halomba és

örzi az asztalfiókban. »A leányaim hozománya!« mondogatja rátartóan, — Felnőnek. Kellem nélkül való, kissé pedáns, kissé félszeg nagy leányok lesznek. Ismernek ők minden illemszabályt; megtesznek ők mindent, a mit a jó modor megkíván; csak épp egy kis játszóság, csak egy kis fiatalos pajkosság, csak egy kis jókedv hiányzik belőlük. Többi barátnőik élvezik a bált, a tánczot s a fiatal kor egyéb ártatlan örömeit. Ők tudnak mindent, még tánczolni is kitünően tudnak; csak épp az élet apró örömeinek nem tudnak örülni; csak épp örülni nem tudnak a táncznak. Az elfonnyadt virág nem nyílik ki újra.

Talán lehetett volna belőlük is szeretni való, kedves fiatal lány: talán akadt volna valami egyszerű, derék ember, a ki őket elvegye és lett volna belőlük is boldog feleség, boldog anya.

Nem lett.

Nekik diplomát kellett szerezniük. Nekik keresniök kell.

És aztán élnek örömtelen életet és veszik fel a fizetést pontosan, minden hónap elsején.

Rekompenzálja a nőt a keresetképeség az élet apró örömeiért? S boldogabbá tudja tenni környezetét azzal, hogy keres?

*

Egyszer, mikor még kicsinyek voltunk, a bélyi porosz kertészhez vitt el minket édesapa. Csudahíre volt annak a kertésznek a vidéken, hogy a legvadvizesebb, legsívőbb talajon milyen paradicsomot varázsolt. Violamagvait Erfurtba szállította a magkereskedőknek; zöldségpalántáiért messze-földről eljöttek a gazdasszonyok. Nem győztünk örülni a sok gyönyörű virágnak; nem győztük bámulni az óriási fej karfiolokat; nem volt ott egy talpalattnyi hely beültetetlen. Az ő büszkesége azonban dróton vezetett alma-, körtefái voltak. Büszkén mutogatta édesapának a gyermekfejnyi zamatos, aranyszín körtét, az ágát lehúzó, fényes héjú, pirossávos fontos-almát. Szinte leszakadt a drót a drága termés alatt. Csak néztem, csak néztem.

A nap erősen kezdett tűzni. Sehol egy csöpp árnyék. »Miért nincs árnyéka ennek a fának?« A porosz kertész elnevette magát. Éles, orrhangú nevetés volt. »Akkor nem teremne rajta ilyen gyümölcs.« Elszégyeltem magamat. De a mint hazaértünk, futottam le a kertbe, egyenesen a mi terebélyes almafánk alá. Megöleltem odvas, vén törzsökét; oda-szorítottam arczomat barázdás kergéhez. Annak a gyümölcse

egy kicsit fanyar volt; abból a gyümölcsből nem lehetett pénzelni; de milyen szép kis fészek volt annak az odvában; de milyen jó volt az alatt a hűvösben a gyepre heveredni, a gyepen hanyatt fekvé nézni a kék égen ringó ágakat, a ringó ágakon a repdeső madárkákat.

Nem; soha se legyen nekem dróton vezetett gyümölcsfám, ha még oly csodatermés teremne is rajta!

Mit ér a nőnek a keresetképeség?

Önállóan.

A leányok panaszosan súgnak össze: »Nem kapunk új ruhát; itthon kell maradnunk. Milyen jó neked, Magda; te önálló vagy, azt tehetsz, a mit akarsz.« És Magda meg is veszi az új ruhát, el is megy a bálba, jól is mulat. — Sőt nyáron utazni is megy. Éli világát. Évközben eleget kínlódik az iskolában. Miért tagadná meg magától azt a kis örömet? És éli világát. Barátnői irigylik. Még a kaszinóban is szóba jó néha. A lányos apák sóhajtva emlegetik: »Mégis csak szép dolog az az önállóság!« A kis tiszteletbeli aljegyző boszúsan pödörint egyet bajuszán: »Isten úgyse, szégyen, hogy lány léteére többet keres nálunknál.« — Magda csak éli világát.

Az évek telnek.

Barátnői egyenkint menegetnek férjhez. Egyszerű kishivatalnokok, igénytelen ispánok veszik e₁ őket. Ő vár. Ő nem megy akárkihez. Nincsen rászorulva. Éli világát.

Az évek telnek.

Meg-meglátogatja barátnőit. Kicsi, szerény hajlékok. Súrolt a padló, fákultas a bútor, egyszerű a vaskályha. De a tűz körül vidám családi kép. Fa-karosszékekben pihenő apa, térdén csacsogó gyermekek, körülte sürgölődő, nyájas feleség. Magda megkérdezi: »Nem veszel télire új ruhát, Anna?« — »Nem; Ödikének cipő kell.« — »Nem mentek holnap a színházba?« — »Nem Nellikének karácsonyra kis ágyat akarunk venni.« S a szeme úgy csillog, a mint imbolyogva lépegető piczi lányára néz. — »Nézd, már egész a divánig elmegy maga.« S azzal utána szalad, felkapja, össze-visszacsókolja és nyújtja felé: »Öleld meg a nénit.« S a gyermek sikongva nyújtja ki édes, puha karját.

Magda szánakozva nézi barátnőjét. Ezért a kis boldogsáért de keservesen megfizet szegény asszony. Ennyi gond, ennyi nélkülözés s egy csipetnyi öröm.

Hazamegy.

Elégülten néz szét az ízléses kis otthonban. — Lába

szőnyegbe süpped; a választékos berendezésre piros ernyő alól elegáns függőlámpa hinti diszkrét fényét, ő ízléses pongyolát ölt, kényelmesen elhelyezkedik hintaszékében s finom angol porcellánból issza a zamatos teát. Szeme elégtelenen siklik végig a művészi értékű tárgyakon.

Egyszerre végigborzongatja valami. Valami úgy ránehezedik a lelkére. Körülötte csönd van, olyan csönd, hogy szinte belezúg a füle. Csak az óra ketyeg hangos, egyhangú ketyyenéssel. Egyszer csak megáll. Lejárt, s ő nem vette észre. Nem áll föl felhúzni. Fájlódva görnyed összebb hintaszékében, fájlódva húzza össze magán a ruhát. Jól esnék, ha a nagykendője itt volna. De nem áll fel érte. Összekuporodva nézi-nézi a tüzet. Az ezüstös hamu erőt vesz a parázson. Üszök üszök után hamvad el. Ő csak nézi, nézi. Füle csak zúg, zúg a nagy csöndességben.

Egyszerre valami melegség járja át. Fülébe cseng újra az az édes, ártatlan kaczagás. Újra látja azt az imbolygó, édes, kicsi lábat. Újra érzi a puha karok ölelését

És újra végigborzongatja valami. Valami úgy ránehezedik a lelkére. És egyszerre úgy érzi, a süppedő szőnyeg, a rózsaszínű lámpafény, a rengő hintaszék fáj neki.

Mért nem élhet ő is sűrölt padlójú, fakultás bútortatú szobában, mint az az asszonyka, »hogy kis ágyra teljék?«

Az üszök csak hamvad tovább.

Künn a szél verdesi az ablakot.

A diplomás asszony.

Hogy férjhez ment, nem mondott le állásáról. Kettős fizetésből könnyebben megélnék. Férje nem nagyon sürgette a lemondást. Nem árt, ha az asszony is keres. És tanított tovább.

Rendes, pontos asszony volt. Háztartását azért rendben tudta tartani. Cselédjei tartottak is tőle. Ambíciózus tanítónő volt. Kötelességét azért nem hanyagolta el. A fűzetjavítást nem hagyta más hétre; a mulasztásokat pontosan számon tartotta. Szóval, nem lehetett ellene kifogás. Nem lehetett okot panaszra férje sem. A leves nem volt elsőzva, a sült nem volt sületlen; foszlós, dagadós volt a kalács; gallérja fényesre volt vasalva, keztyűjén, ha a gomb megtágult, volt aki felvarrja.

Valami hija mégis volt házaseletüknek. Azt hitték, ha Isten gyermeket adna... Adott azt is. Egy selyemhajú, píziny lányt.

Annak ők vettek szép kis kocsit; ahhoz ők fogadtak

egészséges, jó falusi dajkát; a dajkának kijárt a sör meg a kávé bőven; azt a csöpp jószágot ők szépen öltöztették. És hogy nőni kezdett, örültek is neki. A mama, ha az iskolából hazajött, el-eljátszott vele. Éjjel, az igaz, a dadára volt bízva, mert hisz a mama nem mehetett volna másnap tanítani, ha jól ki nem alussza magát.

Egyszer aztán, hogy a gyermek eszmélni kezd, s az anyja csalogatja magához, az nem megy, hanem félve búvik a dajkájához. Nem szereti az anyját! Az anyának ez zokon esik. »Az igaz, hogy nem foglalkozhattam vele sokat, de mégis —«

Nem foglalkozik vele.

Az az édes kicsi száj hiába mosolyodik el, nem mosolyog rá vissza az édesanyjai szem. Az az édes kicsi kar hiába nyílik ölelésre, nem öleli vissza az édesanyjai kar. Éjjel, ha álmából sírva felriad, nem édesanyja rengeti el; ha valamije fáj, nem édesanyja csitítgatja, nem édesanyja melengeti ölében.

És az anya mégis szentül hiszi, hogy ő minden kötelességének pontosan megfelel és nyugodt lélekkel szedi föl elsején a pénzt az adóhivatalból. Egy részét mindjárt takarékpénztárba is teszi a kis leány számára. Az az eleven egyszerű pedig, a ki a rácsos asztal mellett a pénzt olvassa, nem is sejtí, hogy ő most az édesanyjai boldogság árát fizeti ki.

És a gyermek nő tovább és van neki dadája és lesz neki bonne-ja, de nincs neki édesanyja. És ő róla a nyugdíjtörzskönyvbe be van lajstromozva, hogy van egy gyermeke, még sem tudja, mi az édesanyjai boldogság.

A takarékpénztárban a kis leány tőkéje csak nő évről-évre ...

Á r v a .

»Isten csak ráadásul teremtette a nőt« — mondja Ádám.

»Igen, mert látta, hogy e ráadás nélkül a te életednek sincs célja« — feleli Éva.

Ádám általánosságban beszél, Éva személyeskedik és folyik a harcz a férfi és nő között, ki tudja mióta? — az egész világon.

Éva csalódik; ma már a legtöbb esetben nem ő a cél, hanem a csengő aranyak. Éva tudja ezt, de nem csügged. Az Isten nem feledkezett meg róla sem; megáldotta könnyű, éles elmével és mélyen érző, meleg szívvel; erős lélekkel és

derült kedélylyel, s napról-napra több tér nyílik előtte, melyen élete fentartásáért síkra szállhat.

Éva a legnehezebbet, a neki legmegfelelőbbet, a legneme-
sebbet választja — tanul vasakarattal, lelkesedéssel; a könyv
lesz legjobb barátja, s még alig hogy lapjait lezárta, egy sereg
apró Éva veszi körül, hogy a legnagyobb kincset, a szellemi
tőkét szórja szét közöttük.

Nehéz munka ez — sokszor háládatlan, de békén tűri
sorsát. Megtanulta, hogy a boldogság ritka növény, mely
kevesek számára virul; virága — mondják — nem tökéletes.

És ti — kiket nem nyom anyagi gond — vegyetek pél-
dát róla! Tanuljatok vasakarattal, hogy fölülemelkedjetek a
mindennapi hiúságokon. Ha szíveteket csalódás éri, keresse-
tek vigaszt az örök szépben, az örök igazban, mit felleltek
a természetben, s a természet remekének, az embernek alko-
tásaiban. Ne építsetek légvárakat és nem lesztek hajléktalanok;
ne gondoljátok, hogy, mert sokat elértetek — mindent elér-
hettek. Forduljatok Istenhez és cselekedjetek jót, hogy lelke-
tek egyensúlya helyreálljon. Legyetek elégedettek, mert ahol
a nő megelégedett, ott elégedett a család; ahol a család
megelégedett, ott elégedett a nemzet is.

Éva sokat küzdött és sokat tűrt, de nem élt hiába —
egy szellemileg fejlettebb nemzedék lelkéből tükröződik vissza
fáradtságának gyümölcse.

Öreg napjaira nincs elhagyatva; hála az emberbaráti sze-
retetnek, van *otthona*, hol az élet könyvében lapozgatva, elé-
gedett sóhajt küld az ég felé.

És *ennek* az Évának talán Ádám is megbocsát!

Székely Irén.

Női arcképek a magyar történelemből.

I.

Egy szép tavaszi nap, virágos kertjében, gyöngyvirágok
között sétál egy kis leány, egy kis királyleány. Ajkán szelíd
mosoly, kezében báránka. Icz-piczi lánykák kísérgették
szépen fehér virágok között. A kis királyleány mindegyik
kísérő iczi-piczi leánynak egy-egy gyöngyvirágot tűz a
keblére, azok megköszönik, aztán körbe állnak s játszadoz-
nak szépen. Játszanak, játszanak, csak a királyleány áll
egyedül kicsi játszótársai közt. Szemében égi fény, ragyogó
sejtelem. Vájjon hova s mit néz ez ártatlan gyermek? Lelki

szemeivel lát egy jelenetet. Irtóztató harcztot. Ellenség, háború iszonyú rémei játszódnak előtte. Atyját látta köztük, a mint a fegyverek reá irányulnak. Kétségbeeséssel küzd a kisded gyermek, majd nyugalom száll le angyali arczára, mosolyog csendesen. Azután vidáman átölelte atyját: »Menj el édes apám, menj el a csatába, tiéd a győzelem fényes babérága.« Béla király elment s haza jött győztesen.

Összekulcsolt kézzel áll a királyleány fehér ruhájában, fehér fátyolával. Szerető jó apja ráborul zokogva és könyörög neki: »Ne menj el, ne menj el kedves kis leánykám, fehér gyöngyvirágom, ártatlan báránycám! Ha te itt hagysz engem, megreped a szívem. Ne menj el, ne menj el, ne menj a zár-dába, maradj a királyi fényes palotában.« De a királyleány azt súgja csendesén: »Isten úgy akarja, megyek, el kell mennem.« Búgó gerléjének, kis báránycájának, kedvenczeinek, a szép gyöngyvirágoknak azt susogja szépen: »Isten úgy akarja, megyek, el kell mennem.« Szomorú a király, nincs vigasztalója. Hasztalan az ország s fényes koronája. Zokog napról-napra fájón, keservesen. Fekszik a királyleány ékes koporsóba. A halotti fátyol letakarva róla s óh csodák csodája! az égi ihletű meghalt leány arcza élettől eleven s régi fényben ragyog. Szent Margit már itt e földön megdicsőült.

II.

Munkács magas vára kis kápolnájában egy halvány nő térdel. »Ott térdel egyedül átszellemült arczczal. Mint egy az egekből lenfelejtett angyal. Lelke a szent hangok hullámiba halván. A kis oltár alján.«

Megtört sugarával merül föl a nap a bús fellegek közül s magas vár ablakán sugarát veti az imádkozó nőnek bánatos arczára, Zrínyi Ilona, az élet kegyetlen csapásaival küzdő magasztos jellemnek büszke alakjára. Ima után feláll s Összekulcsolt kézzel néz-néz elmerengve. Végiggondol családjának történetén. Dédapja Miklós, a szigetvári nagy hős elestén. Nagyapjának Györgynek ellenségek által kioltott életén. Nagybátyja a vitéz és a kedves dalnok, kinek drága vérért ártatlanul onták. S szerető atyjának borzasztó halála, férje veszedelme és az ország gyásza megrendíté keblét.

Fejét felemelve kétségbeesve szól: »Hatalmas nagy Isten. Van-e még kezdedben, van-e még számunkra több töviskoszorú?« Pedig a mély gyásznak s szívet-lelket rázó kinos fájdalomnak nem szakadt még vége. Gyászos hírnök lép be s kegyetlen hangon szól: »Gyermekeidet kérik. Karaffa jött értük, hogy zálogul vigye a bécsi kormánynak.« »Oh legyen!

Itt van hát a legfőbb áldozat, vigyétek meg Bécsbe meghódolásomat« S anyai karokkal átfonja kis fiát s hosszan csókolgatja szép arczát s homlokát. »Vidd most vezér, vidd el, de tudd meg, hogy a helye, honnét kitepted, véres s ez anyja kebele.«

Majd a reménynek egy halavány sugara villant szép lelkén át, de csak pillanatra. Férje hazajöttén örömtelten kiált: »Szabad, szabad vagy hát?« »Szabad« — viszonozza a férj gúnygörcsessel ajakán. »Földönfutókká lettünk, száműztek Ilonám!«

III.

De ha a jelenkor nem tünteti fel a női honszeretet ragyogó sugarát, nem alszik az azért s nem is aludt soha. A közélet fagya rég visszahívta már a hű magyar nőket házi tűzhelyükhöz s otthon a nemzeti szellem fentartói. Jövő reményinek gondos ápolói.

Bölcs Salamon szerint: »A szerény asszonyban bízik férje lelke. Munkássága hasznos. Éjjel sem aluszik meg az ő világa. S szőnyeget csinál s gyolcsot s öveget sző. Szorgalmasan vigyáz háznépe dolgára. Fiai boldogok s férje dicséri őt.« De nagy méltatlanság volna azt tartani, hogy a nő családján s házán kívül semmi, mert nagy körülmények minket is nagy tettek véghezvitelére tesznek képesekké! Láttuk a magyar honleány mire képes? Leveti a bíbort s daróczbán bujdosik idegen országban. A zsarnokkal szemben rendületlenül áll. Nem hiányzik a vértanúk sorából sem. Lanttal és ecsettel dicsőséget szerez. Hűség és okosság jeleneteiben fényes példát mutat.

Szépen egybeolvad hív érzelmeinknek tiszta lángolása a rokon kebeleknél lelkesülésével s szerény munkásságunk az erős férfiak tevékenységével és titkos fohászkunk a buzgó imával, mely a nemzet millió ajakáról a haza jóléte, felvirulása és szabadságáért az éghez emelkedik.

Igaz, hogy a sötét, gonosz, irigy szellem el-elcsüggeszt néha, a midőn az élet küzdelmei között a kétségbeesés magvait hinti el gyenge szíveinkben; de magunkhoz térünk s megment jó angyalunk. Még a sötét szellem kontárkodása sem képes megrontani rajtunk a hatalmas és szerető Isten ujjá művészetét. A vallás magasztos s szent olajágával, a sors küzdelmei s hányatásai közt fent és alant mi is méltóan kívánunk megállani helyünkön s kötelességünket híven teljesíteni. A hazáért túrni; túrni és áldozni, ha kell, mi is készek vagyunk.

Molnár Mária

Egy lenézett munkakör.

Írta: *Zilahy Ágnes.*

A gazdasszonyság terén valóban furcsa észleletre tettem én szert, e furcsaság főleg abban áll, hogy a gazdasszonyi tudományt a világon senki sem meri ugyan gyalázni, mindenki elismeri, mennyire szükséges, mennyire jó, sőt néha szép dolog is az, ha valaki jó gazdasszony, de azért mondhatom, hogy évek óta tartó megfigyeléseim közben sem akadtam két asszornál többre, a kik csakugyan egész lelkükből és józan okosságból igazán jó gazdasszonyok lettek volna. Azt a két asszonyt sem születésük körülményei, sem a nevelésük nem utalta a gazdasszonykodásra; kizárólag a maguk erős akaratából lett belőlük kitűnő háziasszony. Igaz, hogy kiváló észbeli tehetséggel áldotta meg az Ég mindakettőt. Hej, ha minden ifjú nő belátná a gazdasszonykodás szükségességét, be másképen állana az egész ország közzgazdasága.

Tulajdonképen nem is a fiatal nőknek kellene ezt belátni, hanem az ifjabb nemzedéket nevelő szülőknek, vagy gyámoknak, és végre a nagyobb szabású iskolákat vezető egyéneknek, mert fájdalom, minálunk tulajdonképen mégis csak elrettentően sok a rossz gazdasszony nő — úgy az anyák, ifjú nők és természetesen a leányok között is. Én már gondolkoztam a felett, mi a kútforrása ennek az elszomorító körülménynek.

Hiszen Magyarország régi időtől híres volt a sok minden között ügyes, tűzről pattant gazdasszonyáról is, és most már írmagul is alig lehet találni itt-ott egy valódi jó gazdasszonyt.

Úgy hiszem, nem járok messze a valótól, ha így fejtem meg a kérdést:

Régen nem igen voltak a magyar nők között, a legjobb középosztályban sem, úgynevezett tanult, iskolázott hölgyek. Ez tény. Otthon nevededett minden leány, megtanulván azt, a mit csak otthon meg lehet tanulni. A gazdasszonykodásra sok idő volt; mulatságból meg szükségből is folytonosan gyakorolni kellett tehát a háztartási dolgokat, úgy az anyáknak, mint a leányoknak.

Később, az alkotmányos idők bekövetkezte után, megjelentek a felsőbb leányiskolák. A többé-kevésbé művelt és művelt anyák rohanva, lázasan küldték leányaikat az iskolákba; mint a szomjas ember az üdítő cseppet, úgy üdvözlötték az ő általuk nem ismert tudományok csarnokát.

A gazdasszonyi tudomány rögtön semmivé törpült előre nem látó agyukban.

Az iskolai tudományokat csak hírből ismerő anyák ilyenformán okoskodtak:

A gazdasszonykodást majd megtanulják a leányok azután, ha már egyebet tudni fognak; a gazdasszonyság semmi, az reá ragad még a lusta szolgálóra is, az afféle olyan művelt nőnek majd magától fog menni — ha ugyan szüksége lesz reá. Mert ugyan melyik anya nem gondolja azt is ilyen tűnődés közben, hátha az én tündérszép leányomnak nem is lesz az életben soha sem szüksége ilyen, tulajdonképen »cselédnek való« tudományra. Majd jól férjhez megyen, hiszen olyan művelt, olyan okos. A zongorán el tudja verni a »Kerek ez a zsemlyec című nótát, hát nem elég ez, a szakácsnő majd megfőzi azt a kis ebédet. Egy jó férj csak nem nézi a feleségét szakácsnének, nem azért veszi el, hogy a konyhában főzzön. Bizony, fájdalom, így beszél, így gondolkodik már két nemzedéken keresztül az egykor jó gazdasszonykodásáról híres magyar nő és anya.

Rémülve hallok naponta ezt az egyszerű kis elmfuttatást a leányos anyák szájából. Aztán lelkemből szánom azokat a szegény férfiakat, a kik az ilyen okoskodásra egész jó lélekkel kontráznak. A férfiak, mikor házasodni akarnak, mind nagylelkű hangulatban vannak, magukat valami felsőbb lénynek képzelik; elgondolják: az Istenért, már hogy vennének ők el holmi szakácsnét. Nem késnek érzékeny hangon biztosítani a jövődöbéli édes feleséget, hogy a piczi kacsónak sohasem kell majd azt a zsíros fakanalat markolgatni. A mama ne féljen, el tud ő még egy nőt és a mellett egy-két cselédet tartani.

És az ilyen áldozatkész jámbor emberek a legjobb férfiek. Tényleg megeszik a mamlasz tót szolgáló csirizes főztjét is. De aztán a férj az ilyen jósággal többnyire csak azt éri el, hogy megkapja a gyomorbajt, elvesz az étvágya, lesóványodik, alig bírja a munkát; de azért a feleségnek fogalma sincsen arról, mi lehet a baj oka, mert még azt sem tudja, hogy a pecsenyére, ha puhulni nem akar, a lelkiismeretlen szolgáló reáhinti a szódát. Valamint a főzeléken is, ha idejére meg nem fő, épúgy segít a szóda. És még mennyi követ el egy olyan cseléd, a kire a gazdasszony reá biz mindenfélét. Néhol a háziasszony restségéből, másutt tudatlanságból szokott a kisebb háztartásban a cseléduralom elharapózni.

Hát még a piaczi bevásárlás! Na, ott lehet még csak csodálatos dolgokat látni! Ha az úrnő nem tudja semminek az árát, ha nem tudja, miből mennyi készülhet el: olyan esetben a cselédnek rendes kofája van, a hol ő naponta megkapja illő perzentjét. A mézáróstól 50 dkgr. helyett kér 40 dkgr.-ot, azt a pár krajczárt, a mi megmaradt, zsebre-vágja és így tovább megyen az ilyen gazdasszonyok kizsákmányolása. Ezekből aztán mi következik? A sok betegségen kívül bukás, sikkasztás, sőt nem egyszer az öngyilkosság is. Legtöbb esetben az ilyen háztartást vezető boldogtalan nő nem is sejti, hogy ő volt a bukás oka, nem tudja, hogy a rossz gazdasszonykodás megölője a tiszta családi életnek, tönkre tevője a férj jóságának, egészségének és sok esetben szétzüllesztője az egész családnak. Nem tudja, mondom, mert őtet ilyesmi megértésére nem nevelték, de szánandóan nevetéséges az a dédelgés, a mit gyakran látunk anyáktól lányaikkal szemben. Milyen szánalomra méltó az a szegény anya, a ki így beszél: nem hagyom lányaimat a konyha füstös légkörébe menni, minek tegye még most. Ráér arra majd, ha kell, most zongorázzék vagy szórakozzék inkább. És az anya sem tudja, hogy a gazdasszonykodáshoz igen nagy gyakorlat kell, főleg a kicsi kortól való megszokása a kézi munkának, különben ha korán nem szokik a házi dologhoz a leányka — csakis a legnagyobb akarakterővel és észszel lesz képes később bár félig is megtanulni az elmulasztottakat.

Köztudomású, hogy Franciaországban csaknem minden nő jó gazdasszony is. És lám, a francia nők mégis világhírű kedvesek. Hölgyeim, lehet azt egyeztetni, azért nem kell lenézni a gazdasszonyi munkakört. A nők számára minálunk Magyarországon még egyetlenegy ilyen iskola sincsen, a hol valami komoly és alapos gazdasszonykodást tanítanak. Egy-két órára terjedő előadás, a melyet hetenkint mintegy odadobnak a leánykák elébe, ennyi jussa van a lenézett munkakörnek a tanodákban. Olyba veszik, mint a tornaórákat. Jóformán ki van mondva, ha akarod tanulod, ha nem akard, nem tanulod.

Úgy szoktam!

Sokszor halljuk ezen szókat a szerető anya oktató szájából, egy öregebb barátnő ajkáról, vagy más kedves egyéniségtől, ha valami dologhoz nem helyesen fogunk hozzá és gyámoltalanságunkban tanácsot kérünk tőlük.

Ilyenkor figyelemmel hallgatjuk a gyakorlati utasításokat, igyekszünk legközelebb ezt ép »úgy csinálni« és örülünk a jó sikernek.

De nem mindig hangzik az: »Úgy szoktam!« jóságos oktató ajkáról, ellenkezőleg gyakran a fiatal leány, a fiatal háziasszony vagy anya rózsás ajkáról halljuk, és pedig olyan hanglejtéssel, mely épen nem szelíd és jóságos, a duzzadó ajkak megvető és daczos felbigyeztésével.

És ez az: »Úgy szoktam!« már sok könybe került, ha végre kár által okosodott az illető és belátta, hogy jobb lett volna mások tanácsát követni és ezt nem »úgy szokni«, hanem máskép.

Korszakunk hibája, hogy az emberek többsége sokkal okosabbnak véli magát, mintsem hogy figyelembe vennék embertársaik jóakaró tanácsait.

A társadalom minden rétegében, minden korosztályában hangzik az: »Úgy szoktam!« és mégis e kifejezés a legtöbb esetben nem egyéb, mint a legnagyobb »akaratosság.«

Itt egy fiatal leány utasítja vissza hímzéseire vonatkozólag tapasztalt barátnője szíves tanácsát e rideg frázissal, ott egy fiatal háziasszony felel fanyar hangon e szóval szerető férjének, ha ez valami étel elkészítésének módját dicséri, amint azt szülei házában élvezte, ott van megint egy fiatal anya, ki egy más anya tanácsát ezen határozott vélemény által elhallgattatja.

Hányszor és mily sokféle alkalmakkor, akár csekélységek, akár komoly dolgokról van szó, halljuk az elutasító: »Úgy szoktam« kifejezést, azaz: »Sokkal jobban értek én ahoz, mint ti, nem kell nekem tanácsotok.«

De közelednek azon órák, melyekben tudomására jutunk annak, hogy nem mindig jó csak saját nézetünket és sugallatainkat követni és azokat csálthatatlanoknak tartani; órák, melyekben keservesen megbánjuk, hogy nem hallgattunk mások tanácsára; de ha ennek tudatára jutunk, többnyire a nyájias tanácsadókat akaratosságunk által megsebeztek és szíveink kevésbbé-többé elidegenedtek egymástól.

Azért nem kellene a jó tanácsokat figyelmen kívül hagyni, vagy ridegen elutasítani, sem túlbecsülésünkben minden tanácson felülemelkedettnek képzelni magunkat, hisz ismereteink oly csekélyek és: »Téved az ember, a míg törekszik!«

Természetesen túlságba sem szabad átsapni és minden tanácsot elfogadni, hanem uralkodjék mindenkor nálunk a megfontolás, mert: »Vizsgáljatok meg mindent, a legjobbat tartsátok meg!«

Lócsei Emma.

Egy kihalt babonáról.

Írta: Gyarmathy Zsigáné.

Minden vidéknek van egy olyan babonája, melyben jobban bízik, mint a többiben, s melyet nagyra becsül. Az én szülőfalvammak is megvolt a maga kedvencz babonája s mégis épen az halt ki.

Nóta is készült róla annak idején.

Pál Erzsi, egy módos gazda szép leánya, beleszeretett a saját szolgájukba. A szülők ellene voltak a viszonynak s a mint észrevették, nyomban útilaput kötöttek a legény talpára. Ez eddig nagyon természetes, és a parasztgazdák házánál nem is szokatlan dolog. De annál szokatlanabb, a mi ezután következett, mert emberemlékezet óta nem történt olyan: fehércseléd nem oltotta ki az életét ebben a faluban soha. Férfiak nagy ritkán fel-felagasztgatták magukat s ez épen jó volt a babona élesztésére, mert, hogy az akasztott ember kötele az a titkos bűvszer, a mivel mindent el lehet érni, ha jól van alkalmazva; de fehérnép ilyet nem követett még el: Pál Erzsi volt az első öngyilkos.

Mikor a háznép elaludt, a leány felöltözködött a legszebb ruhájába — csak, hogy épen pártát nem tett — és kiment a kertbe; a gyümölcsfákat virág borította és a holdfény fehér fátylat szőtt a tavaszi éjszakába; különösen egy körtefa volt olyan, mintha ezüstös menyasszonyi fátyollal lenne leborítva. Az vonzotta a szegény leányt, ahhoz futott és lihegve állt meg alatta és a nóta úgy mondja, hogy:

Búsan feltekinte rája,
S aztán . . . elég az hozzája:
Magát rajta fenn felejté.

Másnap lőn erre nagy rémület, lótás-futás, mintha fejét veszette volna az egész falu. A hullát levágták és ítéletet mondtak a fára:

Átkozott, tüzet neki!
Fejszét vesznek, neki esnek
S alig telt egy pár percz bele,
A szép fa porba hulla le:
Tüzet neki! kiált a nép,
S a fa körül füstfelleg ül.
Midőn egy férfi közbelép . . .

És ez a férfi a furfangos iskolamester vala. Gyorsan körüljárta a fát, tekintete fürkészsze fűrődött a virágos szirmok közé, aztán harsány hangján megszólalt:

— Kedves atyámfiak! Én is a mondó vagyok, hogy az

ilyen fát meg kell égetni, csakhogy *haszonra*. Én megveszem, adja nekem Pál szomszéd, holnap épen szapul a feleségem, jó lesz begyújtani ez a fa. Jól megfizetem, mivel épen hogy szükségem van rá. Három pengő forintot adok érte. Ti pedig, gyerekek, fussatok szaporán vízért, oltuk el a tüzet. El is oltották és rektor uram nagy buzgalommal a kerítésen keresztül dobatta a szegény virágos körtefát, és a megtépett fehér szirmok elbontották a sövénykerítés töviseit.

— Itt a három pengő forint, mutatta tüntetőleg — oda is adta a gazdának és gyorsan távozott.

Másnap aztán így szólott a gyermekek előtt:

— Immár a fa ég a katlanban; de a lelke itt van a fiókomban. Új volt a kötél, azért nem tűnt fel a virágos ágak között. Hanem én nem akarom a magam hasznára tartani, mondjátok meg odahaza, ha hogy valakit valami baj ér, eljöhét bátran hozzám, kap egy foszlánykát a kötélből; a kinek pedig nem lenne pénze, hozhat egy sajtot, egy darab szalonnát, oldalast, vagy a mi épen kitelik a háztól; én nem vagyok afféle ember, hogy sokat kívánjak a pénzem után.

Mint a forgó szél kavargott és söpört végig a falun ez a hír. Hiszen épen ez az ő dédelgetett babonájuk; mind jól tudja azt, hogy egy darabka ilyen kötél segítségével el lehet érni mindent, a mire csak vágyik az ember. Porrá égetve egy csipetnyit, ha mézes pálinkába tesznek, rögtön megbűvöli az illetőt, s ha előbb gyűlölte is azt, a ki megitta vele a mézes pálinkát, azonnal beleszeret a bolondulásig. A juhász izekre tépi s úgy adja be a juhnak, hogy iker-bárányokat kapjon. A kinskereső a szemére tapaszt néhány szálcakát belőle, és meglátja, hol vet lobbót az elásott pénz. De »Három nap kellene papolni, mégsem tudnám elsorolni, e madzagban mennyi bűv van elhelyezve, befekletve s hogy ne lenne nagy keletje?«

Volt is akkora keleté, hogy rektorné asszonyom azt sem tudta, hova tegye már a begyúlt sok jót. És hogyan telt ki egy darab kötélből mindazoknak, a kik valamit óhajtottak? Hiszen ezek száma nem csekélyebb a népnél sem, mint az urnái. Megfelel erre is a régi nóta:

Hát a kenderföld mit vétett?
Egy pár vékát ő is vetett,
S a mit az áldott föld adott,
Mind madzaggá csavarodott.
S úgy árulta, mert tanulta,
Hogy az eredeti gyanánt
Iparosok és tudósok,
Máslolat adnak egyaránt.

És a madzag mind csak csavarodott, míg egyszer a kis szolgáló észrevette a dolgot, tovább adta és titkos éjjeli munkájukban meglesték a házaspárt. Ez a felfedezés egyszerre kiölte azt a babonát s a nép még most is elmondja sok dologra: »Csak annyi annak a haszna, mint a rektor kötelenek!«

A mint egy elterjedt babonát akarhatja ellen kiölt egy régi tanító, mennyivel inkább ki fogják ölni a többi — a még mindig bőven virágzót! — az újabb tanítók, a kik képzettséggel és lelkiismeretességgel állják helyüket.

Különösen hivatva vannak arra a tanítónők, a kikhez mint édes anyjukhoz úgy ragaszkodnak a leánykák. Ők oszlatják el a babona sötét ködét és világosságot gyűjthetnek a fiatal, fogékony lelkekben. És a mint én ismerem a mi tanítónőinket, bizom is, hogy ezt meg fogják tenni.

Szeretet, munkásság.

A nő igaz boldogságát mindig a szeretet s munkásság alkotta meg. Azért a nevelésnél a fő: szeretetre tanítani s munkához szoktatni a leánygyermeket.

A szeretet igazzá teszi szívét s az igazságosság nemessé. A munkásság megerősíti jellemét s jelleme aztán megbízhatóvá teszi munkásságát.

Az így nevelt leány bátran kiléphet önállóan a szülei otthon védő szárnyai alól, a nélkül, hogy reá nézve veszélyesek lennének azok a veszélyek, melyek különben az életben egyedül álló nőt érhetik. Az így nevelt leányt visszatartja szívének humanizmusa az embergyűlölettől, melybe a küzdelem a létért sodorná s a világfájdalomtól pedig megóvja a munka. Az így nevelt leány szerető szíve tud örülni a vadvirágnak is, s jelleme nem engedi, hogy szerencsétlen legyen az irigységtől, ha másokon gyémántokat lát.

Az így nevelt leány aztán kívánhat, sőt követelhet magának magasabb szellemi képzést, komoly, alapos tudást, tanulhatt versenyt az ifjakkal és elvállalhat egyforma alkalmazást a férfiakkal, mert mindenütt becsülettel meg fogja állani helyét.

Míg a jellemtelen, sivár szívű asszony birtokában veszélyes hatalom a magasabb tudás, melyet csak saját önző céljaira használ fel, másoknak az ártalmára. Veszélyes az oly leány a szűkebb családi körben is, hát még ha széles tevé-

kenységi tér van önkényének kiszolgáltatva. Mert a nőt, ha nevelésénél hiányzik az erkölcsi alap, a nagy tudás nem óvja meg szerencsétlen nagy tévedésektől. Elég példák erre a nihilista leányok, kik nagy tanultságuk mellett bemocskolták — gyakran előkelő — nevüket, romlásba, pusztulásba döntötték szerető családjukat s képesek voltak nemcsak gyilkos bűnre, de a legirtózatosabb becstelenségekre is. S ilyenkor a látszat az volt, mintha a tudományos képzettség vitte volna őket minden rosszra, holott az mindig és mindig csak a szív becületének s a jellem tisztaságának hiánya volt. Mert ismétlem, erkölcsi alap nélkül a legképzettebb elme sem viheti előbbre az emberiség ügyét, a mi különben szét nem választható a nők magasabb műveltségének ügyétől. Azért legelőször is szeretetre kell tanítani s munkához szoktatni a leánygyermeket, hogy ezáltal igényt nyerjen a magasabb tanulmányokhoz.

G. Büttner Júlia.

Kedves Paulám!

Lám lám! Nem is tudtam, hogy te olyan kíváncsi vagy! Hogy figyelmedet ki nem kerülte a kopott, fakó, könyvalakú selyemdoboz, mely íróasztalom mellett »díszeleg«, azt nem csodálom, hisz elég nagy — és csúnya!

Igazad van, midőn felteszed, hogy ezen »szörnyeteg«-nek, mint írod, van »históriája« és jól tetted, hogy idegen vendégeim előtt nem kérdezősködtél utána. Nem mondtam volna el, mert a legtöbb ember csak szánakozva mosolyogna ez ostoba gyermektörténet felett. Nem úgy te!

Tudod-e, hogy valamikor ez a kék selyemdoboz volt kívánságaim netovábbja? — Gyermeklelkem egész erejével epedtem utána! Csipkéit őrizte benne nagyanyám. Boldognak éreztem magamat aznap, a mikor a komorna, a ki olyankor »édes, kedves, aranyos Kathrin« volt, megengedte, hogy megnézhessem! Nem egyszer álmodtam, hogy egy szép tündér nekem ajándékozta; — keserű csalódás volt ébredésem!

A 12-ik évem betöltése után jó szüleim, nyilván féktelen, szenvedélyes természetemnél fogva, jobbnak látták engem zárdában neveltetni, így történt azután, hogy csak évek hosszú során kerültem vissza boldogult nagyanyám lakhelyére.

Egy napon — a lomtárban leltem meg a bűbajos kék könyvemet. Nem restelem bevallani, hogy nagy lány létemre összeszorult szívem a régi kedves emlékek behatása alatt.

Kérve kértem szüleimet, adják nekem azt az elgörbült, színehagyott portékát. — Persze, hogy kinevettek, de én boldogan vittem a kincset szobámba.

Ott azután nézegettem, forgattam, hol becsuktam, hol kinyitottam és tűnődtem azon, vajjon mi is tetszett tulajdonképen ezen a formátlan, nehéz alkotmányon? Hát *ezért* epedeztem én valamikor? Szinte haragudtam akkori bohóságomért, — és a doboz szekrényem legsötétebb zugába került.

Miért is vittem magammal, midőn elhagyva a szülei házat, saját kedves kis fészkeembe költöztem? — nem tudnám megmondani. — De azt az egyet tudom, hogy még ma is, midőn olyat kívánok, a mi nehézségekbe ütközik, egy-egy pillantást vetek csak a »kék selyem könyvre.«

Hiszed-e, kedves Paulám, hogy én ebből a kopott *üres* kötetből több hasznot húztam már, mint X. barátánk az ő Schopenhauer és Kantjából?!

Nem is sajnálom e szegény öreg skatulától a díszes helyet! Megérdemli, ott is marad mindaddig, a meddig lesz teljesítetlen kívánságom. K. V.

A nők szereplése a jelen társadalomban.

Írta: zágoni báró Szentkereszty Iréne.

Talán azt mondhatná valaki, hogy oly nagy tér bocsátott át a nőknek az utolsó évtizedek során a társadalomban, hogy mi könnyebb, mint erről valamit írni! És mégis — kivéve egy írónőnek, de ez sem elég, egy a női kérdések irányában teljesen jártas Írónőnek — vajmi nehéz téma a fenti. Nehéz pedig azért, mert a szó szoros értelmében speciális eszme. Másfelől, ha az ember gondolkozni kezd azon — mondhatni — feneketlen tengerhez hasonló dolgokról, a melyekre a nők manapság fel vannak és fel lesznek jogosítva, igen sikamlós talajra vezet! Eszmefuttatások, talán még elég jó ötletek is kerülhetnek ki egy dilettáns tollából: de nem elég ám gondolni, meg nem is elég érezni, hogy milyenek a szereplések, hanem azt lehetőleg tiszta eszmévé faragni, s ez roppant nehéz. Hanem mivel jó és nemes célra való közreműködésre vagyunk felkérve, azért ösztönözzön az és a remény, hogy végre is egy gyöngé nő gyöngé tollából nem is várhatni egyebet. Tegyük meg a tőlünk kitelhetőt és éljünk a többiben azon jó német közmondás szavaival: »Ein Narr ist der mehr will, als er kann!« S ha egy

magyar nő ír, akkor bizonyára a lángelméjű, nemes és cselekvésdus tisztelt elnöke a »Mária Dorothea-egyesület«-nek azt várja tőle, hogy karolja fel a nők szereplését édes magyar honunkban: Lelkesítsen tehát minket, kik ebbe akarunk bocsátkozni, égő szövétnekként az általános becsülésben méltó példaként tündöklő, női s jótékonyági erényekben gazdag felhívónk s hátha ez lesz még legjobb rugánya a gyenge gépezetnek.

Én a nőknek a jótékonyág terén való szereplését a jelen társadalomban választom a sok közül tárgyamul. Egyszer-mind pedig párhuzamba teszem azon más nőkkel, kik, mint a régi korbéliek legnagyobb része, csak saját tűzhelyök szent oltárán áldoztak. Melyik könnyebb? Melyik nehezebb? Melyik főleg a legüdvösebb? Nagyban különbözik a mai nő hivatása és hatásköre a régiekétől azért, mert tőle már a kor intő szava sokkal többet kivan. Ha szellemileg képességet érez reá, elvonhatja-e magát egészen a társadalomban naponta előforduló mozgalmaktól? Miglen anyáink s főleg nagyanyáink — kivéve egy-egy hadjáratot, egy-egy inségnéli feleségelést — a nagyvilági dolgokban tényleges résztvevők csak ritkán voltak, most van tér annyi, hogy ha csak részben is kielégítik, idejük alig elegendő reá! Legnehezebb ennél fogva a jelen korban élő nőnek az, ha egyesíteni akarja a nő eredeti hivatását ezen úgyszólván második hivatással, mely többé-kevésbé mindig létezhetett, de most akkora mérvet kezd ölteni, hogy könnyen elnyomhatná az elsőt! Feltett kérdésemre, hogy melyik szerep könnyebb, melyik nehezebb: édes anyáinké, nagyanyáinké, kik csöndesen fonogattak otthon, vagy a mostani kor leányaié — gondolom nem sértem meg szent emléküket, ha azt felelem — bizony nehezebb a mostaniaké! S melyik végre üdvösebb? Erre nehezebb felelnem, mert nézetem nagyrésztben a régiekhez vonz.

Visszatérve a jelen társadalmi szereplésére a nőnek, azt lehet tehát mondani: gondolja meg mindenik, ha ki akar lépni a világba szerepelni, elég erőt érez-e magában azért mégis első hivatásának is eleget tenni? Mert a nőt, a magyar nőt főleg, egy bizonyos büszkeség foghatja el, midőn olvassa, látja, mi minden létesült az utolsó évtizedek során édes hazánkban a jótékony nők közreműködésével! Mi természetesebb, hogy ha ebben részt is kivan venni. De azt hiszem, akadhat olyan nő is, ha t. i. a lelkesedés heve elragadja — hozzá főleg nagy ambíció is sarkalja — hogy öntudatlanul megfeledkezik az otthonnak mégis legelső kötelességéről s az elsőt a másodikért elhanyagolja! Ha azonban a családos

nő semmi tekintetben nem érezet hiányt sem háza, sem férje, sem szeretett gyermekei körében jótékonysági működése által — akkor vegyen részt bennök. Fusson, fáradjon, cselekedjék, áldozzon azon a téren is, legyen boldogítója a szegényeknek, amint üdvhozója kedves családjának. De szerény véleményem szerint ez már nem mindennapi nő, ez aztán női eszménykép leend. Adja az Ég, mentül több ilyen nő szülessen édes magyar hazánkban! ők le fogják dönteni azon felmerülő aggályait az embereknek, miszerint a nép szavával élve: »otthon elég a leves, midőn a háziasszony gyűlésezik!« Azon nők lesznek hivatva fényes tanúbizonyságot tenni, hogy okkal-móddal mindent lehet cselekedni, csak tartsuk be az arany középutat ebben is, mint mindenben! Aki pedig érzi magában, hogy női hivatása első részének képes csak eleget tenni s a másik által kötelességet mulasztana otthon, az maradjon szeretett övéinél és végezzen egy dolgot tökéletesen. Áldozhat azért onnan is filléréivel, áldozhat másképp is. Adjon ő a házi szegénynek, amely koldulni szégyenl s mondhatni, kinek sorsa tán legkeservesebb! Mily borzasztó lehet annak nélkülözni, ki egykor bőségben élt! Ezen működés nem fogja a fenti nőt házától elvonni s Isten előtt mégis kedves cselekedetet gyakorland! Megemlítem még azon nem alaptalan állítást is, hogy főleg magasarangu, gazdag nők tehetnek legkönnyebben eleget a jótékony szerepnek; avagy családnélküli, tehát teljesen független nő szentelheti magát azon eszméknek. De az összes felhozottaknál tartsuk szem előtt, hogy nem kell összetéveszteni a jótékonyság gyakorlását az abban vezérszerepet vivő nőekkel. Kisebb mérvben gyakorolhatja azt bárki is. Férje szemrehányó tekintete alatt nem kell pirulnia, ha a késői ebéd elrontott étkeit fogyasztja, sem pedig gyermekei intő szavát: »Oh, a mamát már soha sem is látjuk!* ha megmarad a középuton. Legyen a nő olyan, mint egy szép virágfűzér, melyet születésekor az égben kezdenek meg s az őrangyal lehozva, beteszi a gyermeknek bölcsőjébe! Amint a kisdéd nő, a gyöngéd, okos anya nevelésének eredménye egy-egy szép virággal gazdagítja, s később ő maga felnőve, tegye mind szebbé a fűzért. Házi erényei szende színű szép ibolyáihoz illeszthet akkor, ünnepelt fényes cselekedetei által, egy-egy tűzpiros rózsát is. Ilyennek képzelem én a női tökélyt. »Ez igen ideális felfogás!« mondhatják rá. De miért ne hintsünk egy kevés költészetet az életbe? Hisz a nélkül minden pusztá, minden kietlen lenne!

Egy galy

a magyar nők irodalmi munkásságaiból összefonandó emlék-koszorúhoz.

Gróf Csáky Albinné, mint a Mária Dorottya-egyesület fenkölt szellemű elnöke, 300 magyar nőt keresett fel egy lelkesen buzdító felhívással, hogy egy-egy női kérdést röviden felölelő irodalmi munkássággal járuljanak tervének sikeréhez.

A nemes buzgalmú elnöklő grófné az egyesületnek 10 éves fennállása alkalmából maguktól a nőktől kívánja egybegyűjteni a jelenlegi nők társadalmi életének vázolását; a mostani nők szellem-erkölcsi fejlettségét, hogy ezeken és ezekből okulva, az egyesület annál biztosabban folytathassa azon, magasztos feladatát, melyet a »felhívás« a M. D. egyesületnek meghatározásában oly nagyszerűen fejez ki. Mondván:

»A M. D. egyesület a magyar nők egyedüli társadalmi egyesülete, mely a múlt nők érdekeinek előmozdítására törekszik.«

*

A háromszázak keretébe csekélységem is be választatván, igen természetes, hogy hivatásomhoz illően, mint tanítónő irányítom gondolatomat az egyesület felé s mint paedagogus igyekszem megoldani a megtisztelő feladatot.

Lelkes és boldog örömemnek adok mindenekelőtt kifejezést, hogy van egy hatalom, a mely előbbre jutni segíti a nőt törekvésében; amely érvényre emel sok szükségszerű óhajtatást a nő érdekében; a mely védszárnyai alá fogadja a múlt, tanult nőt, ha arra rászorul; segítse, istápolja, ha kell!

Midőn lelkesen üdvözlöm az egyesületet, egyszersmind még több szerencsét, még nagyobb hatalmat óhajtok számára e 10 éves életszaka emlékéül!

A több szerencsét úgy értem, hogy Magyarországnak minden tanítónője, — megértvén a M. D. egyesületnek nagy horderejű jelentőségét — annak tagtársául szegődjék, a csekély két ftrnyi évi járulék mellett. Az ily szerencsés társulás, az ily szükséges tömörülés fogja megteremteni azt a nagy hatalmat, a mely gyorsabban és biztosabban létesíti azon állapotokat, a miket az egyesek bárminő odaadó küzdelem mellett is csak kicsiny, összefüggetlen részecskékben tudnak érvényre juttatni.

Az ilyen nagy hatalommá növekvő egyesület fogja a nőnevelést természetszerűbb mederbe segíteni. Ez fogja lerontani a bénító előítéleteket; ez fog véget vetni a sok ferdeség-

nek, melyek a női nevelés neve alatt még ma is annyi hiányosságot, annyi felszínességet, annyi egyoldalúságot és annyi testi, lelki és kedélybeli elmaradottságot tesznek nyilvánvalóvá a »kiképzettnek«, a »kiműveltnek« tartott »végzett« ifjú leánynál!

A hol az általános női iskolázás még annyi sürgetően szükséges kívánni valót tár elénk, mint a mi édes hazánkban, (értvén különösen a polgári és felsőbb leányiskolákat) addig ez egyesületnek véleményem szerint nem a női gimnáziumok és nem a nők egyetemi képzettségének kérdését kell előtérbe állítania, de minél előbb és minél szélesebb alapon ahhoz látnia, hogy a már létező, de hibás nőnevelési rendszernek megjavításán, helyrehozásán minél alaposabban segítsen.

Nőnevelési rendszerünk akkor lesz természetszerűbbé téve, ha a női tanítási rendszer tökéletesen szétválik a fiúiskoláktól. Leányaink tanítása csak akkor fog igazán névelve-tanítással fejlődni; leányainkból csak akkor fognak a »női« fogalomnak megfelelő tiszteletet keltő művelten-értelmes hajadonok válni; társadalmunk csak akkor fog jobb egészségnek örvenzeni és édes hazánk úgy lesz boldogabb és derültebb: ha leányaink, kezdve a legkisebb kortól, egészen tanulásaik befejeztéig jól megválasztott női vezetéssel és kiváló női tanerőkkel ellátott iskolákban művelődhetnek.

Azon a most fennálló érthetetlen állapoton is, mely különösen az internátussal ellátott leánynevelő intézetek szellemét annyira megrontja a külső vezetéssel megbízott férfi igazgató és a belső életrend fölött örökös nőigazgató (vagy felügyelő) öszhangzatlan eljárásával, ez egyesületnek kell siettetésével akként megoldani, hogy ezek vezetését minél előbb a természetes eljárásnak megfelelően, kipróbált női kezekre juttatni segítse!

Igaz ugyan, hogy a mit a természet kíván és javasol, előbb-utóbb önmagától is megalkotódik, de ha a hatalmi szerencse rendelkezésünkre áll, örömmel kell megragadnunk az alkalmat, hogy tömörülésünk ereje hozza közelebb a nemzeti nőnevelés napsugarasabb jövőjét!

Ha végül sikerül még ez egyesületnek ugyancsak a női tanügy érdekében az iskolák beléletét ellenőrző hatóságok (iskolaszékek) intézményét is egy-két nőtaggal kiegészítve tökéletesebbé tenni: úgy a M. D. egyesület olyan alkotást létesít, a mely Magyarország ezredéves ünnepélyén a magyar nőnevelés történetének vázolásában bizonyára a ragyogóbb tények egyikét fogja képezni!

Dorogsághy Dénesné.

Hogyan neveljük leányainkat?

Még 15—20 év előtt a leányos apa így vélekedett: Leánynak nincs szüksége tudományra. Tanuljon meg sütni-főzni; lessé el anyjától, hogyan kell a férj gallérját kikeményíteni; gyermekkel bánni; s ha ezen felül még egy keringőt is el tud játszani a zongorán, s úgy a hogy megtanult írni-olvasni, ez tökéletesen elég.

Ma megváltozott az apák nézete, és joggal.

Mindennapi eset az, hogy a polgári vagy felsőbb-leányiskolát végzett növendék, amint bizonyítványát megkapta, idővesztés nélkül igyekszik valamely szakiskolába, ahol jövő pályájára kiképezheti magát; s honnan jobb vagy kevésbé jó diplomával kikerülve, most már képesnek hiszi magát arra, hogy az étellel való harcot önjerejéből folytathassa.

Szerintem a régibb apák véleménye éppen olyan hibás, mint a mostaniaké. S épp oly kevésbé alkalmas az egyik arra, hogy leányainkból, a szó igazi értelmében, hivatását betöltő nőt képezzen, mint a másik.

Ma — régibb felfogásnak hódolva — csupán gazdaszonyt nevelünk leányainkból; s csupán arra igyekszünk, ffogy a család jóléte iránt való kötelmeinek híven meg tudjon felelni, nem mindig érünk céljt. Mert a mai nehéz megélhetés korszakában nem minden leány megy férjhez; s ha otthon marad, s nem talál tért, melyen háziasszonyi és családanyai talentumát érvényesíthesse: egyébbhez nem értvén s ennélfogva nem is érdeklődvén, mihamarabb elveszti a talajt lába alól; feleslegesnek, tehernek érzi magát az apai házban; megunja czéltalannak látszó életét.

Ámde a mai apa eljárása sem helyes. Mert az ő leánya nem ér rá, hogy magát tulajdonképeni női hivatására képezze. Mióta — 6 éves korában — először ültették az iskolai padba, sok év folyt le szakadatlan egyformaságban. Lassan-lassan megtelik fejecskéje egy s más tudnivalóval. Megtanul sok mindent, de amit legjobban kellene tudnia, ami arra képesítené, hogy kicsiny körének éltető lelke legyen: *az önfeláldozó szeretet munkáiról* fogalma sincs.

A nő legszebb erényei: az önfeláldozás, a türelem, az engedékenységg nem lévén kifejlesztve benne, a családi életben — nagyobb tudása mellett is — kudarcot vall; nem tudja övét boldogítani. S még a legjobb esetben is, midőn belátja, hogy ő benne van a hiba, ritkán van elég ereje arra, hogy eddigi gondolkozásmódját, szokásait, előítéleteit meg-

tagadva, magába térjen s az élettől tanulja meg azt, mit iskolában nem lehet elsajátítani.

Íme világos, hogy változtatnunk kell az eddigi módszeren, s leányaink nevelésénél öntudatosan járva el, kettős célt kell szem előtt tartanunk; a fontosabbat előre téve,

A kettős cél természetesen az, hogy leányainkból első sorban nőt, igazi nőies, feleségnek és anyának való nőt neveljünk; s e mellett arra képesítsük, hogy esetleg önállóan is fentarthassa magát.

Neveljünk — kivétel nélkül — minden leánygyermeket — szegényt és gazdagot egyaránt — abban a tudatban, hogy felnőve, neki is a társadalom hasznos és munkás tagjává kell lennie; és ennél fogva neki is, mint a fiúnak, tanulnia, magát valami pályára képeznie kell, hogy esetleg önjerejéből is megélhessen. Ha minden leány hozzá szokik az önfentartással járó munkálkodás gondolatához, idővel mindinkább kevesbedni fognak az úgynevezett érdekházasságok, és ezzel együtt a szerencsétlen házasságok s ezek következményei: a válópörök.

Steinitser Vilma.

Caritas.

Minden nemzet költészete valóságos sugárözönnel veszi körül a nő alakját, földöntúli lénynek teszi, angyallá, kinek nyomában a boldogság virága fakad, bálványnyá, mely előtt hódolva leborul.

E felfogástól nagyban eltér a mai kor nézete, a költészet háttérbe szorul, a tudomány veszi át a világ fölötti uralmat. A tudós bonczkése alá veszi a nő minden testi-lelki tulajdonságát és statisztikai adatok halmazával bizonyítja, hogy a nő nem angyal és nem tündér, hanem alsóbb rendű lény, ki nem ér fel a férfiúhoz sem testileg, sem szellemileg.

*

Szinte elrémülünk ennyi vád hallatára és mégis — el kell ismernünk — hogy mai helyzetünk távolról sem oly megalázó, mint az a múltban volt, legalább emberszámba vesznek, akinek őszintén elmondják az igazságot, vagy azt, amit annak tartanak, és nem hintenek csillogó, de hamis aranyport szemünk közé.

Azonban szeretni mi is tudunk igazán és önzetlenül; az anyai szeretet oly érzelem, melynél magasztosabbat senki

sem ismer, mely előtt tisztelettel hajlik meg minden, még a legbüszkébb homlok is. Ez az érzelem megvan minden nő szívében, azéban is, kinek soha sem volt gyermeke és ez az érzelem képezi alapját a női jótékonyásnak.

*

A gyengeségnek minden neme részvétet kelt. Gyermekek, aggok, betegek, rabok, sőt gyámoltalan vagy megkínzott állatok a szájalom tárgyai lehetnek. A tehetetlenség látása, a hasonlatosság által, azon érzelem viszfényét kelti a nő lelkében, melylyel saját gyermeke iránt viseltetik és felébred benne a jótékonyág vágya. Figyeljük meg a nőt, midőn az irgalmasság cselekedeteit gyakorolja, egész magatartása, tekintete, beszédmodora, a szó szoros értelmében anyai.

A jótékonyág terén elől jár a nő, fáradhatatlan az emberi nyomor kikutatásában és enyhítésében. A férfi is gyakorol jótékonyágot, ő is ad fölöslégből a szegénynek, de a nő jobban tud adni, ő egy-egy biztató szóval, egy-egy szánó könnyel tetézi adományát és ezzel megkészszerzi annak értékét.

Tabitha ösanyja volt oly családnak, mely nem hal ki mindaddig, amíg emberi nyomor létezik, mely enyhítésre szorul, és női szeretet, mely csodákat mivel.

Litschauer Teréz.

A nők hazaszeretete.

Hass, alkoss, gyarapíts:

S a haza fényre derül.

Hosszú tanítói pályám alatt gyakran tettem fel magamnak azt a kérdést, hogy a nők hazaszeretete tulajdonképpen ma miben is nyilvánulhatna általánosságban? Mert hiszen kiváló példákat hoztam fel tanítványaimnak a történelemből; továbbá buzdítottam őket a hazaszeretetre, remek, hazafias költemények által.

De mindez nem elégített ki engem, szerettem volna annak az érzelmenek, annak a hazaszeretetnek nyilvánulását látni, jobban mondva: hogy a nők is *gyakorolják* a hazaszeretetet.

Hiszen mindig, minden időben voltak nemzetünkben kimagasló női alakok, tanú rá ezredéves történetünk; de azoknak volt is mindig megfelelő helyzetük és hatáskörük. És ezek a ragyogó alakok halhatatlan, dicső nevet és érdemet

szereztek maguknak hazánk és nemzetünk javára célzó tetteikkel; ámde az alkalom és a körülmények maguk hívták fel ezeket a nőket, hogy úgy és ne másként cselekedjenek.

De ma nem mehetnek a nők harcolni a törökkel, hogy úgy érdemeljék ki az egri nevet. Nincs alkalom nagy és nemes tettek által kitűnni; de még ha volnának is, nem lehet mindenki Szilágyi Erzsébet, Lorántffy Zsuzsanna, Rozgonyi Czeccilia . . . vagy hogy a jelent vegyük figyelembe, nem rendelkezik minden nő százezerekkel, főúri ranggal, a melyek valójában nagyon megkönnyítik a hazaszeretet gyakorlását.

Nem, nem a kedvező viszonyok között élő nők hazaszeretetéért elmélkedem én, hanem a nép, a nemzet, hogy úgy szóljak, a *tömeg* női és leányainak hazaszeretetéért, hogy miként gyakorolhatják azok?

Mert hiszen mindnyájunknak szól, mindnyájunk előtt szent törvény, hogy szeressük hazánkat és nemzetünket; szabad-e tehát csak egyet is, a legkisebbet is kirekeszteni e törvény köréből? Vagy szabad-e csak egynek is kivonni magát a hazaszeretet gyakorlata alól?

Nem és bizonyára nem!

Foglalkozunk e kérdéssel kissé közelebről.

Megérdemli.

Nem, nem vagyunk kizárva hazánk és nemzetünk szeretetének gyakorlatából, nem senki közülünk! Legyünk bár a legegyszerűbb körülmények között, a legszerényebb sorsban.

Igen, mert a nők hazaszeretének gyakorlása a hivatásuk, viszonyaik és körülményeik által rájuk rótt *kötelességeiknek hű teljesítésében áll.*

Kalocsa Róza.

A kenyérkeresők.

Tapasztalásból mondhatom, hogy azok a nők, akik az önfentartás harczában küzdenek, akik életüknek legnagyobb részét kimerítő munkának áldozzák, még mindig bizonyos célzatosságoknak vannak kitéve, működésüket bizonyos gúny és kicsinylés kíséri, holott el van ösmerve, hogy szorgalomban, képességben nem állanak mögötte a velük egyforma munkát végző férfiaknak.

Azt hiszem, más országokban már felülemelkedtek e hétköznapi gondolkozásmódon, más országokban sokkal jobban tisztelik a kenyérkereső nőket, mert elősmerik a tisztességes megélhetéshez való jogukat, s örömmel nyitnak tért nekik a

munkálkodásra, sőt büszkék arra, hogy nők elfoglalt állásaikat komolyan betölteni képesek.

De azt is hiszem, hogy amit más országok czélszerűnek és szükségesnek találnak, az rövid időn nálunk is talajt ver, mert hiszen mi is már régen túl vagyunk azon a korszakon, midőn a nőnek a főzőkanál volt minden tudománya, s az orsó és rokka összes működési tere, minél többre nem is vágyott, s minél többet senki nem is követelt tőle.

Mert nem elég az, hogy az iskolában tudományos képzettséget nyernek, ha azt az életben értékesíteni nem tudják, s az önfentartás kényszerűségénél fogva csak holmi egyszerű, kevés szellemi erőt igénylő állást foglalhatnak el (kivéve, ha a tanítónői pályára lépnek, amihez elvégre nem minden kenyérkereső nőnek van hivatása), ami megélhetésüket is csak nagyon, de nagyon szerényen biztosítja.

Nem mondom én, hogy a nők talán politikai pályára is léphetnének, Isten mentsen meg ilyen merész gondolattól, jól tudom, hogy ez kizárólagos joga csak a férfiaknak, amelyhez egy felsőbb hatalom választja ki őket, no meg igen gyakran a nép bizalma, a melynek szintén igen gyakran nem felelnek meg; de azt merném állítani, hogy orvosok lehetnének; sőt a női nemre nézve felette üdvös is volna, mert nem egy esetet tudok már, hogy a nő életével adózott azért, mert a férfiorvossal szemben bizonyos tartózkodás vett rajta erőt. És amily jó és lelkiismeretes, gyengéd ápolónőknek bizonyultak be, hogy ma már a kórházakban nélkülözni sem lehet őket, épp úgy bizonyulnának jó orvosoknak is, mert azt mindenkinek el kell ösmernie, hogy a nők, nyilvános pályán való működéseikben sok pontosságot és lelkiismeretet tanúsítanak.

A jövő nemzedék, jóakaró támogatás és kitartó törekvés mellett, azt hiszem, lassan el fog érhetni odáig, ahová mi a tövisekkel felvert úton hasztalan iparkodánk, mert mindenütt ezer akadályba, ezer nehézségbe ütközünk, de az ösvényt némileg mégis járhatóvá tettük s az irányadó körökben munkaképességünket bebizonyítottuk.

A *Mdria-Dorottya-egyesület* tehát kétszeresen szép czélt tűzött maga elé, s mindenesetre üdvös munkát végez, ha a nők önfentartási jogát szóval és tettel támogatja, ha a létért való küzdelemben a győzelmi zászlót előttük lobogtatja, mert ez az életnek nehezebb, súlyosabb része, s csak azután következnek társadalmi jogai, melyet minden nő küzdelem nélkül is kivívhat magának, ha a társadalom által megkívánt szabályok ellen nem vétkezik, s ha születésénél, helyzeténél fogva e jogokhoz igényt tarthat.

Lithny Viktória.

Nők az egyletekben.

»Az állam ügyeit a férfiak intézik; a társadalom kormányzása a nőknek legyen feladata«, — ilyenformán olvastam valahol a két nem szerepkörét meghatározva.

E meghatározás természetesen csak a nyilvános életre szól, s eltekint a családi élet körétől, melyen belül férfinak és asszonynak egyaránt megvannak a maga legelső, legfontosabb és legszentebb kötelességei.

És csakugyan azt látjuk, hogy a nem politikai, nem gazdasági és nem szorosan tudományos jellegű társulatok és egyesületek mozgó erejét és lelkét kiváltképpen a nők képezik, nálunk is úgy, mint másutt. Még pedig minél műveltebb valamely társadalom, annál inkább így van ez; annál gazdagabb és eredményesebb az a tevékenység, melyet a nőnem egyesületek útján emberiségi, jótékonyági, közművelődési irányokban kifejt. Csak a keleti országokban van ez másképp, a hol a nők a nyilvánosság elől elzárva, otthonuk falai közt végzik ezt a kevés dolgot, a mit a családi élet elháríthatlanul rájuk ró; azontúl pedig lustálkodnak és unatkoznak. Ott azután csakugyan kopár a társadalom mezeje; nem nyílik rajta a szeretetnek, a könyörületnek és a vidám társas élvezeteknek az a virágezere, mely vonzóvá és derültté teszi a nyilvános életet.

Mindamelletts is sokan találkoznak még nálunk, a kik a nők egyleti működését balul ítélik meg, vagy épen elítélik. Férfiaktól és nőktől gyakran hallani fölényeskedő, olykor gúnyos vagy kicsinylő nyilatkozatokat »az egyletig jótékonykodó hölgyekről.« Sokan hajlandók a nők egyesületi tevékenységét az emancipáltság vagy pedig a hiúság fogalma alá helyezni. Még többen vannak abban a téves hitben, hogy az a nő, a ki idejének egy részét a női egyesületek munkásságában való részvételre fordítja, nem lehet jó háziasszony, nem lehet gondos anya és szerető házastárs: igazi feleség.

Hát ez a felfogás, a milyen korlátolt, olyan igazságtalan, melyet a mindennapi élet példái is megczáfolnak. Jó háziasszony, anya és feleség épen úgy lehet valaki, a ki egyesületekben működik, mint a hogy vannak ily erények nélkül szükölködő hölgyek azok közt is, a kik semmiféle nyilvános egyesületben nem szoktak szerepelni. A családi otthon s benne a férj meg a gyermekek, no meg a cselédek, legalább is annyi időre kénytelenek nélkülözni azt az úrnőt, a ki délutánonként soros kávézó üléseken vagy modernebb teás jourokon tölt el négy-öt órát, mint azt a másikat, a ki a maga kedvenc

egyesületének gyűléseit látogatja, havonként talán egyszer, vagy akár többször is. Hogy aztán a kettő közül melyik fajta ülésezés tárgyalásaiban talál valaki több élvezetet s melyik a hasznosabb? — az már az egyéni fölfogás, ízlés és hajlam dolga.

Tisztázzuk a kérdést, hogy igazságos ítéletet mondhassunk.

Fiatal asszony, a kinek még apró gyermekei vannak, bizony nem igen juthat, de kedve sincs hozzá, hogy egyesületi működésben tevékeny részt vegyen; vagy csak kivételes alkattakkor teheti vagy teszi azért, mert vagyoni helyzete minden hátrány nélkül fölmenti őt a gazdasszonyi és gyermekápolási kötelességek terhesebbjei alól.

Vannak továbbá olyan nők is, a kik az egyesületekben való tevékenykedésbe semmi hajlamot és hivatottságot nem éreznek magukban. Épen úgy, mint a hogy vannak oly férfiak, a kik minden nyilvános szerepléstől tartózkodnak, országos politikába, városi ügyekbe stb. nem ártják magukat; hanem szorosán hivatalos vagy tudományos foglalkozásuknak élnek, s azontúl fönmaradó idejüket is szívesebben töltik kávéházban, vagy valamely klub kényelmes zsölyeszékében, mint a közügyek vitatásának porondján.

A milyen derék, sokszor hírneves emberek is lehetnek az ilyenek; épen oly kevésbé szabad megvonni a tiszteletet azon hölgyektől, a kik hajlam és hivatottság hiányában bármely egyleti szerepléstől és az egyesületekben való részvételtől idegenkednek, és csak abban a gubóban érzik jól magukat, melyet szívök és vágyaik selyem fonalából legközelebbi környezetök körül szőttek.

Hiszen ismerjük és méltányoljuk mi — azok t. i. a kik szélesebb tevékenységi mezőre is kiterjesztjük törekvésünket — annak a kis világnak az édes kellemeit is. Egy művelt nő a maga otthona szűk körében, férje, gyermekei és rokonai közt sem unhatja és nem is szabad, hogy unja magát. Házi teendőitől üres vagy magános óráiban, ha kedves költőinek műveit előveszi, vagy zongorája mellé ül: nemes élvezetet szerez lelkének. De a ki a mellett, hogy háziasszonyi és családanyai kötelességeit teljesíti; a ki a mellett, hogy a családi kör örömeiből sem vonja ki magát, még a társadalmi élet közhasznú mozgalmaiban is tényező akar és tud lenni: bizonyára csak dicséretet, s nem gáncsot és gúnyt érdemel.

Az a nő, a ki az elhagyatott kisdetek védelmét és megmentését karolja fel; az, a ki árvaházak felügyelő bizottságában tevékenykedik; az, a ki óvodák, nőnevelés és képzés ügye körül buzgólkodik; az, a ki a szegény gyermekek felruházá-

sára fordítja gondját; az, a ki az ingyenkonyha nem éppen kellemes légkörében fáradozik az emberi nyomor enyhítésén; és mindazok, a kik a sokféle más emberies, kulturái és nemzeti célú nőegyesületekben önzetlenül és érdek nélkül munkálkodnak: olyan szolgálatot teljesítenek a közügyek körül, melyet sem a férfiak, sem hivatalos és fizetett közegek nem tudnának oly jól és oly kevés költséggel végezni.

Nem *hiúságvására* tehát a nők egyleti működése, mint a hogy némelyek megítélni hajlandók.

Hiszen azok a gyűlések, azok a válaszmányi ülések, melyek az egyesületek élettevékenységét mozgatják, sokkal kevésbé alkalmasak a nyilvánosság előtti tündöklésre, mintha valaki bálokban, színházban, hangversenyeken láttatja magát. De annál alkalmasabbak azután arra, hogy a hivatásánál fogva elzártabb életre utalt nő itt szélesebb látkört nyisson magának, mélyebb pillantást nyerjen a közélet viszonyaiba, ismereteket szerezzen, gyakorolja szívét a mások sorsa iránti részvét és az emberszeretet érzelmeiben. Hiszen a haza, a nemzet, a vallás, az irodalom, művészet, műveltség, haladás nagy intézményei és eszméi iránti lelkesedés nem képezi csak a férfienem kiváltságát, hanem mindezek oltárára a nő is oda teheti az ő világító lámpáját, a nélkül, hogy azért házi tűzhelye akármit is veszítene a maga fényének és melegének teljességéből.

És ezeken felül van még valami, amit én az egyleti működésben alanyilag becsesnek tartok, mióta gyermekeim kora megengedhetővé teszi, hogy szabad óráimat és némi szerény tevékenységemet én is egyik egyesületünk ügyeinek szentelhessem. És ez az alanyi nyereség abban áll, hogy ha az embernek sikerült egy nemes célú s kedve szerinti egyesület kebelében otthonossá lenni: azzal egy egész csapat idősebb és fiatalabb barátnőt szerzett magának, kiket hozzá egyenlő gondolkozás és törekvés csatol, és oly rokonérzelem, mely nemcsak az egyleti érdekekre, hanem a családi viszonyokra is kiterjed; mely osztozik bajaimban, s együtt örvend az én örömömmel.

E kötet hasábjain, hol mi nők »magunk között vagyunk«, ezeket akartam elmondani azokra a megjegyzésekre, melyekben szellemesnek lenni akaró emberek nem ritkán és nem igazságosan nyilvánítják véleményüket a nők egyleti működéséről.

Csiky Kálmánné Gönczy Etelka.

Nemzeti érdekek és nőnevelésünk.

Nemzeti nőnevelésünket két irányban óhajtanám tovább fejleszteni: fölfelé egy női gimnázium állítása által, melyből idővel a nők magasabb képzése fejlődhetnek: a tanári, orvosi, gyógyszerészeti pályára; — és lefelé a nép leányainak erkölcsi és gyakorlati művelése által.

A nők felsőbb oktatásának elegendő és mérvadó hívei vannak már arra nézve, hogy az eszme megtestülését biztosan remélhessük. Azonban társadalmunk azon osztálybeli leányaira, kik családi viszonyaiknál és jövő élethivatásuknál fogva az elemi iskolákon felül álló magasabb fokú női iskolák (polgári és felsőbb leányiskolák) egyikébe sem illeszthetők be, vagy legalább nem lelik fel bennök azt, a mit ott elérni vélnék — kevesen gondolnak!

A mi hazánknál gazdagabb államoknak módjukban van a közszükséget azonnal kielégíteni és újabb meg újabb intézményekkel eléje kerülni a legtöbb társadalmi bajnak. És a mai sokat ócsárolt reális illúzió nélküli kornak megvan az az érdeme, hogy erélyes intézkedéseket tett a legnagyobb so ez íái is bajoknak: a *szegénységnek*, *tudatlanságnak* és *betegségnek* leküzdésére. A külföld külön iskolákat állít a munkás néposztály leányai számára, a hol azok, kik az elemi iskolázás kötelezettségének eleget tettek, családi viszonyaiknak megfelelő oktatást nyernek a háztartás, főzés, mosás, kertészkedés okszerű kezelésében.

Már magában az, hogy ha a szegénységhez, a szennyes nyomorhoz szokott embert megtanítjuk arra és a serdülő nemzedéket hozzá is szoktatjuk, hogy miként kell saját viszonyai között okosabban, szebben és jobban élni, okvetetlenül az erkölcsi és anyagi javulás útjára tereljük.

Legújabban Anglia és Németországban a munkás osztály leányai számára állított háztartási és kertészeti iskoláknak gyönyörű mintáit találjuk.

Honosítsuk meg mi is, a mi viszonyainkhoz mérten, a háztartási iskolákat, melyekben külön tanfolyamot lehetne berendezni a főzés, mosás, takarítás, konyhakertészet, házi szárnyasok tenyésztése, a tejkezelés és a méhészet megtanulására. A kisiparos és munkásosztály leányainak ezen irányban való oktatása elvonná őket a felsőbb intézetektől, miáltal egyrészt az értelmi munkát igénylő pályák inkább az intelligens osztály női számára maradnának fenn, másrészt amazok az ő élethivatásuknak megfelelő képzést nyernének.

Ezen kérdésnek megoldása nemzetgazdasági szempontból is nagy horderejű volna.

Mert hogy a nemzet anyagi és értelmi állapotának javítását alulról fölfelé kell munkálni, azzal mindenki tisztában van. Csak hogy a hivatalos intézkedések egyoldalúak a nép gyermekeinek az elemi oktatáson túl terjedő gondozásában, a mennyiben azokról, kik a középiskolákba vagy polgári iskolába nem járnak, csupán az ismétlő iskolázás által van gondoskodva. Ezzel pedig jól tudjuk mily keveset lehet elérni! — Nem az általános alapismeretek száraz ismétlésével, hanem a nép speciális érdekeivel összefüggő ismeretek és ügyességek közlésével kellene kiegészíteni és folytatni a népiskolai alpmunkát. A fiúk iránt e téren is kevesebb a mostohaság, a mennyiben városokban az iparos tanoncok oktatása, az alsófokú kereskedelmi iskolák, sőt egy-egy gazdasziskola is szerveztetik. De a *nép leányait* valóságos keleti közönnyel elhanyagoljuk. Az a 860 ezer nő, ki mint cseléd vagy napszámos él a népiskola küszöbén túl, honnan mint 12 éves gyermek kerül ki, alig részesül erkölcsi támogatásban.

Ha igaz az, hogy a »nő a szíve a társadalomnak«, és ha igaz, hogy »a midőn a nőt neveljük, a férfit nemesítjük« — milyen más arcot öltene a magyar nép családi élete, ha az iskola küszöbét elhagyó 12 éves gyermekeleányokat örökös gondozásban részesítenék! Hogy ha a tisztaságot, munkásságot, kötelességérzetet és erkölcsösséget lelkükben melengetnék mindaddig, míg testi és lelki fejlettségük-nél fogva a kenyérkereset igáját vállukra vehetnék! Nem szeretek ábrándképeket szőni, de erős a meggyőződésem, hogy a napirenden levő szociális bajok megoldásához ezen az úton közeledhetnénk!

Kolozsvár.

Lazámé Kasztner Janka,
tanítóképző intézeti igazgató.

A nő és az élet.

Írta: *Herman Ottóné.*

A nőkérdés — úgy, amint az korunkban lüktet — következőkép jellemezhető:

Minél előhaladottabb valamely népnél a művelődés, annál követelöbben tolul előtérbe a nő helyzetének kérdése.

E fontos kérdés során állanak elő aztán a nézetek és áramlatok, melyek annyira ellentétesek, hogy míg egyfelől a

nőt kizárólag a természet rendjéből kifolyó kötelességekre: a hitvesi, gyermeknevelési, háztartási teendők végzésére kívánják szorítani, másfelől a teljes emancipációt hangoztatják, vagyis a nőnek oly szakszerű kiképzését, amely őt az összes nyilvános pályák betöltésére képesültté, tehát teljesen és annyira önállóvá teszi, hogy a családi tűzhelytől — vagyis természetes hivatásának terétől — mind messzibb-messzibb vonja, legtöbbnyire végleg el is sodorja.

Az igazság itt is, mint rendesen, a két véglet között található.

Kétségtelen, hogy a nő tulajdonképpen való igazi hivatása a családi körben, a házi tűzhely körül van, volt és lesz mindenkoron; olyan törvény ez a társadalomra nézve, mint a természetben az az erő, amely az anyagot összetartja; másfelől azonban a nagy rendellenességek, melyek a civilizáció nyomán burjánoznak, s amelyek a mai korban a nő társadalmi helyzetét a megélhetés szempontjából teszik megvitatandóvá, elodáztatlanul követelik, hogy ezt a hatáskört a lehetőségig tágítani kell, a lehetőségig mondom, azaz: annyira, hogy a valódi hivatás betöltése ne szoríttassék a másodrangú kérdések sorába.

A rendellenességek, amelyek a mai viszonyok között a nő helyzetét súlyosabbá teszik s a forrongást szükségképp előidézik, a nagy központok, nagy városok zsúfoltságának következményei.

E zsúfoltság káros következményeit még súlyosítja bizonyos egyoldalúság, mely abban nyilatkozik, hogy p. o. egyes nagy iparágak csupán és kizárólag férfi erőre vannak alapítva, míg a nők számára alig marad tér, hogy szellemi és fizikai erejüket valamely megfelelő módon értékesítsék.

Nálunk — még a társadalom alsóbb rétegeiből származott leányok is — ha pályaválasztásról van szó, jóformán csak e három közül választhatnak: tanítónő, postás, telegrafista.

A különböző iparágak közül a nő elsajátíthat ugyan egyet-kettőt — magánszorgalom útján — ami tág tért enged az úgynevezett divatárusnők, szabónők módfelett való elszaporodásának és szabadosságának — mert hiszen, aki egy gyarlón szabott zubbonyt jól-rosszul összetakolni tud, annak a neve már »szabónő« — de hol van ettől a szakszerűen képzett iparos, aki mint tanuló s később mint segéd éveket szentelt életéből, hogy a kellő alaposságot magáévá téve, végre mester lehessen.

Szerintem abban van elhibázva a dolog, hogy nálunk a legegyszerűbb iparos, vagy házmester leánya is — ha pályá-

választás előtt áll — kénytelen kilépni a maga köréből s akarva nem akarva »kisasszonyná« kell lennie. A fent nevezett három pálya közül bármelyikre lép, már túlemelkedik eredetének keretén s az így magasabb légkörbe jutott kisasszonyhoz egy hajdan rangjabeli szerény iparos soha sem fog — nem is merne — közelíteni, hogy élettársul kérje maga mellé.

Oda kellene hát törekednünk, hogy a könnyebb fajta iparágakra, melyeknek művelését a nők gyöngébb fizikuma is megbírhatja, anélkül, hogy az természetes hivatásuk betöltését kizárná, vagy veszélyeztetné — *szakiskoláink* legyenek.

Miért ne lehetne a nő például szakszerűen képzett cipész, keptyüs, kárpitós, szabó, gombkötő, könyvkötő, kalapos, kereskedő, mű- és konyha-kertész, cukrász stb. stb.?

Mennyivel kedvezőbb arányokat öltene a házasságok száma, ha pl. egy szegény, kezdő keptyüs, sütő, gombkötő, stb. élettársul egy megfelelő mesterséget űző leányt csatolhatna magához, aki férjét távollét, betegség esetén az üzletben helyettesíteni tudná, anélkül, hogy azzal családját vagy háztartását lenne kénytelen végkép elhanyagolni. Két kéz helyett négy munkás kéz volna a kenyérkereső, nem is számítva a negatív hasznot, amely egy idegen segédmunkás bérének megtakarításával jár — s az előzvegyülés kérdése is elvesztené mai nyomort jelentő súlyát.

Tovább megyek. Miért ne állíthatnánk mi is a svájcziai példájára háztartási tanfolyamokat, ahol az úri leány is megtanulhatná, mit és hogyan rendelkezék házánál, ha módja engedi s ahonnan a szegénysorsú — jártasságot szerezve a háztartás különböző ágaiban — mint alaposan képzett, perfekt szakácsné, szobalány vagy házvezetőnő kerülhetne ki, oklevéllel a kezében, amelyre hivatkozva kimutathatná a szolgálatadónak: a tehetségem ennyi, ezt bérbe adom ennyiert.

Munkaadó és vállaló tisztában volna azzal, amit kap és nyújt s ezzel egy másik — minden idők háziasszonyának égető fontosságú kérdése — a cseléd-mizériák kérdése is meg volna oldva.

Láttam egyszer egy iskolai vizsgálatot, ahol az öt gyermekes özvegy, földhöz tapadt szegény pedellusné sovány, ínséges leánya a törvénytudó elnök leányával egy sorban, kezével szabatosan taktust verve — énekelt; ugyanezt hallottam nyelvtant elemezni . . . és ugyanezt láttam nap-nap után rongyosan, amint a szemétdombon kaparászva konyhahulladékot keresett, hogy éhségét csillapítsa.

Ez a gyermek, az iskolát elhagyva, szolgálatba állott. Tudott taktusra énekelni — de nem tudott mosogatni; tudott nyelvtant elemezni, de a rántás elemeiről fogalma se volt. Szídták, gyötörték, üzték hétről-hétre, helyről-helyre, míg sok idő múltán, sok könyek árán, annyi ragadt rá, hogy a betevő falatot valahogy kiérdemelte.

Nem volna-e valóságos áldás, ha a hasonló sorsú leánygyermeknek lenne megfelelő ismeretekre oktató iskolája, hogy ne lenne kénytelen jól táplált, jól öltözött kisasszonyok közt rongyosan, éhesen tanulni azt, aminek hasznát az életben soha sem veheti, hanem ahelyett megtanulná: mi a kötelessége egy jóra való cselédnek a háztartásban? Ez az a tudomány, ami kenyeret ad a kezébe s aminek később a saját tűzhelye körül is megfizethetetlen hasznát látja.

Szóval, üdvösnek tartanám, ha különböző — ilyeszerű és ipari — szakiskolák föllállítása alkalmat nyújtana a nőknek, hogy hajlamaik, tehetségük és társadalmi helyzetükhöz mérten választhassák meg pályájukat — mindig szem előtt tartva, hogy a választott pályán elért legnagyobb siker sem mentheti fel a nőt a társadalommal szemben való kötelezettségek alól, melyeket a Gondviselés akkor ruházott rá, mikor a nő és a férfi természetes életkörülményeit megállapította.

Itt tehát a házi és iskolai nevelés kölcsönössége elengedhetetlen feltétel.

Valamint elengedhetetlen, hogy a nő mindent teljesen átértsen és elsajátítson, ami — viszonyaihoz képest — a családi jólét előmozdítását biztosítja s hogy ennek rovására ne tanuljon olyat, ami körülményeihez mérten ártalmas — mint ahogy a házmesterné tehetségtelen leányának a zongora-tudománya árt első sorban a zongorának, aztán a hallgatónak, de leginkább és legalaposabban árt — neki magának.

Ami a magasabb kiképeztetést kívánó nyilvános pályákat illeti, azok között — elismerem — vannak olyanok, amelyeknek betöltésére a nő mind fizikai, mind intellektuális képességeinél fogva alkalmas, sőt egyenesen hivatott. Ilyen kíváloan a színészet, festészet, szobrászat, zene, amelyekre nézve az igazi tehetség már meg is találhatja a tanulás alkalmát, terét; ilyen az orvosi és gyógyszerészi pálya is — de mindezeknek a száma meglehetősen szűk keretben fér el, ami pedig ezen a kereten kívül esik, a helyett, hogy megoldani segítené a fölvetett kérdést, csak ziláltabbá teszi.

Mert vannak nyilvános pályák — a bírói, az ügyvédi, a képviselői, a katonai stb. — amelyekre aspirálva, a nő elveszti

azt a zománczot, ami őt széppé, vonzóvá, szeretetre és tiszteletre méltóvá teszi: a *nőiességet*.

És amit ezért cserébe kap, az a nevetség!

»A nő lényegesen különböző teremtés a férfitől, de e különbségben nem alárendeltségének indokát, hanem fölemelésének égető szükségét látom«, — mondja Legouvé.

Én is csatlakozom e nézethez s csak azt sajnálom, hogy a magasabb nőnevelés »a 19-dik évszáz egyik legjelesebb program-czikke« terén nem Magyarország a kezdeményező, hanem itt is, mint sok másban, utánzó vagyunk nyugatnak. Éppen ezért félős, hogy idegenszerű lesz mind végig; olyan t. i., a mi a magyar szellemnek egészen meg nem felel.

Schwarczel Adél.

A nő joga.

Írta: *Malcomes Gizella bárónő.*

Nem szándékom a szakértő öntudatosságával nyilatkozni a nőkérdésről; ezt a nehéz feladatot inkább elméletileg és gyakorlatilag képzett szakértőkre bízom. — Én itt csupán mint szókimondó asszony fogok nyilatkozni és minden művészi burkolat és felesleges czikornya nélkül fogom a dolgokat a maguk nevéen nevezni . . .

A modern Európa asszonya minden országban egyforma; emberszeretetem és érdeklődésem kiterjed a fess bécsi, a szellemes berlini, a kokett francia és a józan angol nőtől kezdve a távoli dahomei nőig valamennyiökre; a magyar nőt azonban legjobban szeretem, róla akarok most beszélni, a nélkül, hogy a külfölddel összehasonlításokat tennék.

A magyar nő már a természettől is előnyben részesített teremtés; szép és nemes fajból való, testileg, lelkileg egészséges, magas értelmi tehetséggel megáldott, korának minden kérdése iránt érdeklődő, lángoló hazaszeretettől és mély vallásos érzéstől áthatott, önfeláldozó feleség, szerető anya, szorgalmas gazdasszony. Ilyen a magyar nő általában. . . .

Vájjon helyes-e, hogy mind eme, más országokban is páratlan előnyeikkel nem mozdítják elő a közművelődést?

»Semmi sem menti meg a világot, csak a házasság.« Így szól Carlyle a »Hősök tisztelete és hősiesség« című tör-

ténelmi munkájának Mahomedről szóló részében, és igaza van; ott a maga tűzhelyén mindenki megmentheti magát a maga és az övéi részére — oda a házias tűzhelyre való mindenek előtt a nő. — A mai korban azonban, midőn a »struggle for life« (a létért való küzdelem) oly heves, mikor a férfiúnak is erőlködés kell a lába alatt levő talpalattnyi földet kiküzdeni, mikor a sötét anyagi gondok a jókedvet a családi tűzhelyről elűzik, elérkezett az idő a nagy jelszavak politikájával szakítani. — A művelt középosztály férfija, a ki a kimerülésig fölemésztő munkát folytat, szűnjék meg a nőt tehetetlen, segítségre szoruló lénynek tekintem, a ki csak él, hogy őt felvidítsa — mondjuk, hogy szívei nemesítve — a házat szép rendben tartsa és hogy bájával a szemet gyönyörködtesse. — Ti férfiek, atyák, államférfiak és törvényhozók! nem gondoljátok meg, hogy milyen nagy bűn az értelmes és tetterős magyar nőtől a munkára való jogot megvonni? Ti a magyar nő tudásában és igyekezetében rejlő munkaerőt, mint egy holt tőkét, heverni hagyjátok és megvetitek . . .

Az ember szokásainak rabja, s ez a legborzasztóbb tulajdonsága egy téren sem lép annyira előtérbe, mint éppen a nőkérdésben. — Férfiak! hagyjátok el a régi szokást, ne legyetek lusták gondolkodni, szakítsatok az avult hagyományokkal! Az idő elérkezett, az eszme megérett. — Adjátok a nőknek jogot a munkára, jogot a munkában. — Ti nők! gyűjtsetek erőt és izenjetek hadába törekvő és józan modernséggel össze nem illő nagymama álmoknak. — Ha a minden tehetséggel megáldott magyar nő, a ki hivatva van hazája fejlődését hathatósan elősegíteni, elnyeri a helyet, mely őt megilleti, akkor mindenek előtt a munkára való jogot kell neki megadni. — A művelt középosztály női (a kik leginkább hivatottak a közmívelődést) előmozdítani, a társadalmi kérdéseket felkarolni) a tőlük eddig is megkövetelt kötelességek teljesítésére még akkor is fognak találni elég időt, melyet eddig — mért tagadnók — gondatlan semmittevésben fecséreltek el. — Alig van már jó viszonyok között élő család, a hol nem csak az oktatásban, hanem egyedül az anyát megillető gyermeknevelésben is ne osztozkodnék az úgynevezett nevelő és legalább egy francia bonne, ebben a rossz szokásban az arisztokrata nőt utánozzák. Fontolja meg jól minden belátással bíró nő, hogy sok idejét hasznos munkára fordítandja. — A munkát kellene az erkölcsi becsérték egyedüli mértékéül tekinteni. — Ez jelezné leginkább a valódi és helyes haladást a nőkérdés terén. — A

nőknek biztosítandó szent munkajog jelentené a modern nőnek első számbavehető haladását a többi társadalmi jogokból való mellőztetések után.

Ez lenne napjainknak egyedüli vívmánya, melyet lelkesedéssel proklamálni képezi valódi feladatát minden úttörő bajnoknak, ki a nő-mozgalom nemes ügyének szolgálatában küzd...

Majd ha egyszer a nőmunkát általánosan elismerik és becsülik, akkor lesz csak jogunk hazánkban a nő-kérdés igaz győzelmét hirdetni ...

Ameddig azonban természetesnek fogják találni, hogy a társadalomnak művelt női a tudományok és művészetek terén csak mint műkedvelők szerepeljenek, anélkül, hogy valami komoly munkára csak gondolnának is, addig a nő-kérdés megoldásához egy lépéssel sem közeledtünk...

Már egy fél századja annak, hogy bölcs belátású férfiak és nők e fölötté fontos kérdés megoldásán fáradoznak. — Lelki épüléssel olvassuk egy Jules Simon, egy Dohn Hedvig, egy Büchner Lujza és Jules Michelet és korunk több előkelő szellemének jeles műveit, melyekben egész tudásukat a nő-kérdésnek szentelik. — Örömteljes megelégedéssel látjuk a sok nemes működés szép eredményét: — Berlinnek már van női főiskolája (a »Victoria-Lyceum«), Paris és Zürich is főiskolákat nyitott a nőknek. Cambridgében nőiiskolák (female colleges) már egész tekintélyes számban létesülnek ...

Egész Angolországban (mely a nő-kérdésnek tulajdonképpen kiinduló pontja) nagy számban vannak elterjedve a különféle nő-clubok, nőképző-iskolák és női ipariskolák s ezeken kívül közművelődési, társadalmi és közgazdasági téren sok nevezetes vívmány észlelhető, most pedig azon dolgoznak, hogy a nőnek a politikában is helyet biztosítsanak s így mindenek előtt megszerezzék neki a szavazati jogot. — Erről mi nálunk eddig természetesen még szó sem lehet.

A nő-kérdés megoldása nálunk még egy előzetes társadalmi mozgalomra vár. — Nekünk mindezeideig meg kell elégednünk azzal, hogy a nőkérdéssel egyedül gazdasági szempontból foglalkozunk. A nőnek jogot szerezni a munkára, jogot a munkában, szellemi és fizikai képességét éppen úgy mint a férfiút teljes munkabérral ösmerni el, — ez a legközelebbi és legszükségesebb feladata. E végből pedig okvetlenül kitartó társadalmi agitációra van szükség. — Legyünk őszinték! Az egész magyar társadalmat a svihátság szelleme hatja át. — Az idegenszerűség után való kapkodás és a vágy: mást, többet mutatni, talán egy ország-

ban sincs annyira elterjedve, mint épen mi nálunk. Társadalmunk felfogása még annyira keleties, annyira elmaradott, hogy a sablonszerű u. n. »előkelő« semmittevő nőt egy fokkal magasabbra helyezi, mint azt, a ki dolgozik és szerez. — Ha majd nálunk már nem fognak megütközni azon, hogy a nő nemcsak készpénzével, hanem munkájával is igyekszik a férjére nehezédő életterhekből egy részt magára vállalni, ha majd a nő a közélet és civilizáció terén elnyeri méltó helyét és mindenekelőtt munkajogot kap, csak akkor mondhatjuk hogy létezik a magyar nő-kérdés.

Tartalom:

	Oldal
A magyar tanítónők törekvései	3
<i>Wekerle Sándorné: Női hivatás</i>	6
<i>Gr. Csáky Albinná: A női kézcsoúk</i>	11
<i>Özv. gr. Csekonics Jánosné</i>	13
<i>Gr. Károlyi Istvánná</i>	13
<i>Hertelendy Lászlóné Csáky Lóra grófnő</i>	13
<i>Br. Jósika Sámuelné</i>	14
<i>Gr. Festetics Andorné</i>	14
<i>Dániel Ernőné</i>	15
<i>Czóbel Minka: A Boszorkánydalokból</i>	16
<i>Szalay Fruzina: Hivatás</i>	17
<i>Kisfaludy Atala: A nő keze</i>	17
<i>Hieronymi Károly né: Divat a jótékonyág körül</i>	22
<i>Özv. Kuliffay Edéné sz. beniczzei ás micsinyei Beniczky Irma:</i> A nő hivatása	23
<i>Benczúr Zsuzsanna: Távirásznók ügye</i>	28
<i>Széchy Károlyné Lorenz Josephine</i>	29
<i>Berta Ilona</i>	30
<i>Telkes Simonná: A XX. század Évája</i>	30
<i>Sebestyénne Stetina Ilona: Tanítsuk munkára a nép leányait</i>	32
<i>Torday Grail Erzsé: A nő mint ember</i>	35
<i>Pataky Irina: Leányaink a pályaválasztás küszöbén</i>	40
<i>Bártfayné Róza: A nő</i>	42
<i>Abrámyiné Katona Clementin: Közös érdek</i>	44
<i>V. Gaal Karolin: A jótékonyág</i>	47
<i>Justus Eszter: A genfi »Union des femmes«</i>	48
<i>Freund Vilma: Korunk egy vívmánya</i>	51
<i>Dr. Szabóné Iléssy Piroska: Mit tegyünk?</i>	54
<i>Rosenberg Augusztá</i>	57
<i>Székelly Ilona: Néhány őszinte tanács</i>	59
<i>Fáylné Hentaller Mária: A Hermina főhercegeasszony által létesített</i> nőegyesület	62
<i>Seltenreich Lőcsei Emma: A női kérdésről</i>	64
<i>Gegus Ida: Látszat és valóság</i>	68
<i>Mártits Rozina: Fin de siècle mamák</i>	73
<i>Beniczkyne Bajza Lenke: Női csel</i>	77
<i>N. . . y Irma: A betegápolónő</i>	82
<i>B. Büttner Lina: Az úri leányok tanítása</i>	85
<i>Zirzen Janka: Nőnevelési törekvésünk és a társadalom</i>	85
<i>B. Vécsey Józsefné</i>	86
<i>Bréger Adél</i>	87
<i>Gr. Csáky Gyuláné</i>	87
<i>Br. Kemény Kálmánná</i>	87
<i>Gr. Bathyányi Gézáne</i>	88
<i>Özv. gróf Komis Miklósné</i>	88
<i>Gr. Teleki Gézáne</i>	88
<i>Gr. Csáky Albinné</i>	88
<i>Gr. Ráday Irma</i>	88
<i>Ladányi Bay Ilona</i>	88
<i>Özv. B. Sennyey Lajosné</i>	88
<i>Csepini Adamovich Béláné Jankovics Mária grófnő</i>	89

	Oldat
<i>B. Büttner Lina: Hát dolgozni ki fog?</i>	89
<i>Tattay Irén</i>	91
<i>Földváry Mádi</i>	94
<i>Özv. V. Kovács Zoltánná</i>	94
<i>Báró Egloffstein Amália: A női hivatásról</i>	94
<i>Nemessányi Adél: Kérés és indítvány</i>	97
<i>Vécsey Pauline</i>	97
<i>Sennyey Miczi</i>	97
<i>Trux Hugoné: Látogatás a szomszédban</i>	97
<i>Wilczek Iphigenia</i>	109
<i>Kállay Béniné Bethlen Vilma grófnő: Nőorvosok Boszniában</i>	109
<i>Csapó Róza: Az Alsó-Tiszavidék náziiparáról</i>	113
<i>Ejirenheimi Schytra Ilona: A nő legszebb hivatásáról</i>	115
<i>Órgróf Pallavacini Edéné Majláth Etelka</i>	120
<i>B. Barkóczy Dömök Antónia: Észrevételek az állami felsőbb leány-iskolák internátusairól</i>	120
<i>Neuman Árminné: A női kérdéshez</i>	126
<i>Nagymama. (Gr. Z. J.): Az életből</i>	131
<i>Forinyák Gyuláné: A nő hivatása</i>	132
<i>Nessuna. (Gr. P. O.): Egy nem divatos »nőeszmény«</i>	134
<i>Gr. Somssich Adolfné</i>	137
<i>Gr. Pejacsevich Tódorné</i>	137
<i>Gr. Pejacsevich Katinka</i>	137
<i>Ambrozovics Meszlényi Ilona: A női kérdés</i>	138
<i>Karlovsky M. Ida: Múlt és jelen</i>	141
<i>Berzeviczy Albertné</i>	143
<i>Hentaller Elma: Irodalmi jour-ok</i>	144
<i>Bászai Aurélné: Jó tanítónők kelleneek</i>	146
<i>Bernriederné Széli Ilona</i>	146
<i>Cóbel Minka: Egy szó a nőemancipációhoz</i>	146
<i>E. Mikes Róza: Nyílt levél gr. Csáky Albinné ő nagyméltóságához</i>	147
<i>Wohl Janka: A nő hivatása</i>	148
<i>Lővei Klára: Nézetek a nők munkaköréről</i>	149
<i>Bekszics Gusztávné: A nő anyagi helyzete</i>	153
<i>Geőcze Sarolta: A nőkérdés</i>	156
<i>Székely Irén: Árva</i>	161
<i>Molnár Mária: Női arcképek a magyar történelemből</i>	162
<i>Zilahy Ágnes: Egy lenézett munkakör</i>	165
<i>Lőcsei Emma: Úgy szoktam!</i>	167
<i>Gyarmathy Zsigáné: Egy kihalt babonáról</i>	169
<i>G. Büttner Júlia: Szeretet, munkásság</i>	171
<i>K. V.</i>	172
<i>Br. zágoni Szentkereszt Iréné: A nők szereplése a jelen társadalomban</i>	173
<i>Dorogsághy Dénesné: Egy galy a magyar nők irodalmi munkásságaiból összefonandó emlékkoszorúhoz</i>	176
<i>Steinitzer Vilma: Hogyan neveljük leányainkat?</i>	178
<i>Litschauer Teréz: Caritas</i>	179
<i>Kalocsa Róza: A nők hazaszeretete</i>	180
<i>Lithvay Viktória: A kenyérkeresők</i>	181
<i>Csiky Kálmánné Gönczy Etelka: Nők az egyletekben</i>	183
<i>Lazámé Kasztnér Janka: Nemzeti érdekek és nőnevelésünk</i>	186
<i>Hermán Ottóné: A nő és az élet</i>	187
<i>Schwarczel Adél</i>	191
<i>Malcomes Gizella bárónő: A nő joga</i>	191